

# אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת שמייני - פרה | גיליון 217 | אדר ב' תשפ"ב

## כי באור פניך נתת לנו תורת חיים

דברי זיכרון והספד ומתורתו של רבינו הגדול והקדוש  
רבן ואביהן של כל ישראל שר התורה והיראה וצוק"ל  
בעל דרך אמונה



מרחן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי לנדו שליט"א | הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א | פוסק הדור הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א | הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א | הגאון הגדול רבי בונם שרייבר שליט"א | הגאון רבי חיים פריץ ברמן שליט"א | הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א | הגאון רבי גדליה הונגסברג שליט"א | עינינו גל | פניני הלכה | קונטרס הזכרונות - מכת"י מרחן רשכבה"ג זצ"ל | הרה"ג מרדכי נויגרשל שליט"א | אז נדברו | לענין הלכה | מוי באר | תוספת שבת | דרישה וחקירה | לקראת שבת

השבתי דרכי • שיעורי בינה • התכונות • מתוקים מדבש • עטרת המועדים • יעלת חן • תמצית • לדעת • עומק הפשוט • מחשבה קצרה • הגיון סופרים • טמונה בפרשה

## וכל בית ישראל יבכו את השדיפה אשר שדך ה'



# אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים  
בהלכה ובאגדה  
וסביב פרשת השבוע

## תכנית המנויים נמשכת!

ניתן לשלם ליאוסף גיליונות'  
תשלום חודשי של 15 ש"ח  
ולקחת את כל גיליונות החודש  
ממקומות החלוקה הרגילים  
יש להקים הו"ק בנדרים פלוס על סך 15 ש"ח.

מערכת 'אוסף גיליונות'  
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט"א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט"א

הרב חיים וכסלר שליט"א

הרב משה הכהן שליט"א

הרב יוסף בן יהודה שליט"א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט"א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט"א

הרב בנימין יודלביץ שליט"א

הרב אליעזר וייס שליט"א

מבית 'צוף'  
הוצאה לאור



אוסף גיליונות מופיע בסיוע  
הילכתא- לדעת לחיות כהלכה



לפרסום מודעות, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות והנצחות,

ניתן לפנות בדוא"ל או בטלפון

0533136170 / 050-4102061 (בשעות בין הסדרים)

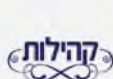


ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

בעמדות "נדרים פלוס" או "קהילות" בחיפוש קופת "אוסף גיליונות"

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס' 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס' 9641



ניתן להצטרף לרשימת תפוצה לקבלת 'אוסף גיליונות' ושאר גיליונות במייל  
יש לשלוח בקשת הצטרפות לכתובת המייל של ה'אוסף' ולפעול לפי ההנחיות

# אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

תמצית משנה ברורה | 37

סיכום קצר וברור של ספרי החפץ חיים

לדעת | 38

מבחן במשנה ברורה

לדעת | 39

מבחן בדף היומי

לדעת | 40

מבחן בחפץ חיים

עינינו גל | 41

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 51

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 55

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

מחשבת קצרה על הדף | 65

תפיסות עומק על סדר הדף היומי

הרה"ג יחזקאל הרשמן שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 69

תובנותיו של הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

אז נדברו | 71

מחשבות לבני הישיבות

מי באר | 77

התחזקות באמונה ובעבודת ד'

תוספת שבת | 79

מעלת השבת וקדושתה

דרישה וחקירה | 81

קובץ תורני לכל המשפחה

לענין הלכה | 83

הערות הלכתיות מעשיות

לעורר לב המעיין

טמונה בפרשה | 85

עלון לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

אורה-חיים למעלה למשכיל | 88

ניצוצות זעירים מתוך אוצר רשימות מרתקות של

נכדו ותלמידו המובהק של **מרן שר התורה זצ"ל**

אשר ידו לא משה מתחת ידו שנים רבות ונפשו קשורה בנפשו

הגה"צ רבי גדליה הוניגסברג שליט"א

רב קהילת "שונה הלכות" בבני-ברק

בתוך ימי השבעה - ותרב בבת יהודה תאניה ואניה.

לקראת שבת | 93

לקט נבחר מתוך העלון הנפלא של "דרשו"

עם הספר | 111

מספר גדול | 7

דברים שנשא מרן ראש הישיבה

הגאון הגדול רבי **דוב לנדו שליט"א**

בהיכל כולל חזון איש

עומק דעת | 8

הגאון הגדול רבי **יהושע אייכנשטיין שליט"א**

ראש ישיבת יד אהרן

חשבתי דרכי | 9

נקודות אור במשנתו של

הגאון הגדול רבי **משה שפירא זצ"ל**

גיליון אבל | 13

דברי מספר נהי וקינה שנאמרו ע"י פוסק הדור

הגאון הגדול רבי **משה שטרנבוך שליט"א**

על מרן רשכבה"ג הגר"ח זצוק"ל

שיעור חומש | 15

מאת הגאון הגדול רבי **חיים פיינשטיין שליט"א**

ראש ישיבת "עטרת שלמה"

שיעורי בינה | 17

שיעורים ע"ס המצוות

מאת הגאון הגדול רבי **ישראל בונם שרייבר שליט"א**

ועד ליל שבת | 19

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מפי הגאון הגדול רבי **ישראל בונם שרייבר שליט"א**

ראש ישיבת "נתיב הדעת"

אבל יחיד עשי לך | 21

דברים מפי הגאון רבי **חיים פרץ ברמן שליט"א**

מראשי ישיבת פוניבז'

מגיד דבריו ליעקב | 23

"מאת הגאון רבי **יעקב חיים סופר שליט"א**

ראש ישיבת כף החיים"

התבוננות בפרשיות התורה | 25

משיעורי הגאון רבי **נתן רושמן שליט"א**

מתוקים מדבש | 28

ליקוט נטפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א**

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

בית ועד | 29

הגאון רבי **נתן רושמן שליט"א**

דברי זכרון

עטרת המועדים | 33

שיעורי הגאון רבי **עקיבא מדלוב שליט"א**

שיעורי אדר וד' פרשיות

יעלת חן | 35

דברי חיזוק מהגה"צ רבי **יצחק שמואל גמזו שליט"א**

אב"ד חיפה

פרסומים, מודעות וכתבות שונות מבית 'צוף' הוצאה לאור ועוד

# ניתן להשיג את "אוסף גיליונות" בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

בית הכנסת "אהבת תורה" קרית צאנז  
בית הכנסת "שארית יוסף" טורוצקין  
"גל פז" רח' מלכי ישראל

## מודיעין עילית

ישיבת "מיר"  
כולל "עשרת שלמה"  
כולל "יששכר באהלך"  
כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב)  
כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)  
בית הכנסת "בית תפילה"  
בית הכנסת "אילת השחר"  
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י  
בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא  
בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא"  
בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר  
בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר  
בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק  
בית הכנסת "חזון דוד"  
בית הכנסת "משובב נתיבות"  
בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה  
בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי

## נתיבות

בית המדרש "משכן התורה"  
בית הכנסת "בית יצחק"

## פתח תקוה

ישיבת "לומזא"  
בית הכנסת "אבי עזרי"  
בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר  
בית הכנסת "הבעש"ט" גני הדר

## ראשון לציון

ישיבת "עשרת שלמה" שדה חמד

## רחובות

בית הכנסת "כולל בר שאול"

## רכסים

ישיבת כנסת חזקיהו גבע א  
ביהכ"נ בית יצחק גבעה ב  
ביהכ"נ אהל מלכה גבעה ג'

## תל אביב

מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב'  
רחוב רבי ישראל מסלנט 15 (מכולת רחל)

## תל ציון

בית כנסת החסידי

## תפרח

ישיבת "תפרח"  
בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"

בית הכנסת "בני הישיבות"

## זכרון יעקב

בית הכנסת "מסילת ישרים"

## שלזסטון

בית הכנסת "קהילת בני תורה"

## יסודות

בית הכנסת המרכזי

## ירושלים

ישיבת "מיר"  
ישיבת "חברון" גבעת מרדכי  
ישיבת "יד אהרן"  
ישיבת "אהבת שלום"  
ישיבת "תורה אור"  
ישיבת "הר"ן" - רמות ד'  
ישיבת "בית שמואל"  
בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן  
בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן  
בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב  
בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה  
בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה  
בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה  
בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה  
בית הכנסת "באר שמואל" רח' טורוצקין  
בית הכנסת "חניכי ישיבות" זכרון יעקב  
בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול  
בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול  
בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף  
בית הכנסת "בוסטון" הר נוף  
בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף  
בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף  
בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א'  
בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א'  
בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג'  
בית הכנסת "צא"י" רמות ג'  
בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד'  
בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין  
בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ  
בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול  
בית הכנסת "משכן אסתר" סנהדריה  
בית הכנסת "פאג"י אשכנז" סנהדריה  
בית הכנסת "אוהל לאה" שיכון אוריאל  
בית הכנסת "בנות עזרת ציון" פאג"י  
בית הכנסת "מאור חיים" סנהדריה המורחבת  
בית הכנסת "עזרת תורה" סנהדריה המורחבת  
בית הכנסת "כנסת יהודה" סנהדריה המורחבת  
בית הכנסת "המרכזי" סנהדריה המורחבת  
בית הכנסת "ברסלב" גוש 80  
בית הכנסת "אוהל משה" גוש 80  
בית הכנסת "בית ישראל" עזרת תורה

## אלעד

בית הכנסת "מאור שרגא"  
כולל "ישיבת הר"ן"  
ישיבת "תורה בתפארתה"

## אופקים

בית הכנסת "שיוית"

## בית שמש

ישיבת "אור לישרים"  
בית הכנסת "היכל אברהם" קריה  
בית הכנסת "לב אליהו" רמה א'  
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א'  
בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א'  
בית הכנסת "פני שמואל" רמה א'  
בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג'  
בית הכנסת "הכולל"

## ביתר עילית

בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A  
בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A  
בית הכנסת "בני הישיבות" גבעה B

## בני ברק

כולל "פוניבז"  
כולל "חזון אי"ש"  
כולל "בית הלל"  
כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול"  
ישיבת "אורחות תורה"  
ישיבת "בית מדרש עליון"  
ישיבת "תפארת ציון"  
ישיבת "סלבודקא"  
ישיבת "גאון יעקב"  
בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן  
בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר  
בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה  
בית הכנסת "נחלת משה"  
בית הכנסת "רמת אלחנן"  
בית הכנסת "משכנות יעקב"  
בית הכנסת "נאות יוסף"  
בית הכנסת "בית אריה"  
בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה  
בית הכנסת "לדרמן"  
בית הכנסת "הליכות חיים"  
בית הכנסת "דרכי איש"  
בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז  
"גל פז" רחוב רבי עקיבא 88  
רחוב סוקולוב 46 (מינימרקט ברכת השם)

## בת ים

רחוב ויצמן 36 (מכולת פיצהלך)

## גבעת זאב החדשה

בית הכנסת "בית אליהו"

# הספד מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי דוב לנדו שליט"א בהיכל כולל חזון אי"ש

נאספנו כאן לקשור מספד על עטרת ראשנו מאור עינינו גאון עולם להפליא, לא מדרונו אלא מדרי קמאי שגם בהם הי' נחשב לעטרת תפארת ברוממות גאונותו מפליאה לבבות מורנו ורבנו חיים קנייבסקי בן למרן רבנו הקהלות יעקב ואַחֲיָנו של רבנו הגדול החזו"א זכר צדיקים יסודי עולם לברכה

ואתחיל בדברים שנשא הנוב"י במספד על אחד מגדולי דורו וזה לשון קדשו [בהשמטת דברים הבלתי נוגעים לענינו] מה נאמר ומה נדבר ומה נצטדק אלוקים מצא את עוון עבדיך, נאלמתי דומי' באין מצח להרים ראש אם מצד עוצם גדלותו וכבוד תורתו ועוצם מעשיו הנפלאים הנה איך אפתח פה לדבר קצת מגדלותו משל למרגניתא דלית בה טימא, ואם לעורר לב העם להודיע להם את אשר חסרו, גם בזה חדלתי לדבר כי אין צריך להתעוררות הזה לאשר שהחסרון ניכר יותר משמש בצהרים ומי עוד לא יראה בעיניו ולבבו יבין את שבר הגדול הזה הלא תדעו כי שר וגדול נפל בישראל ביום הזה ובגדול כזה הכל מרגישין בו, ואיך אדבר אני בהספידו ודומה ח"ו כפוגע בכבודו הגדול והנישא מאוד, ועל כיו"ב אמר הכתוב בחבירי איוב וישאו קולם ויבכו וכו' כי גדול הכאב מאוד הרי כשהכאב גדול מאוד אין דובר דבר ומעתה היש מכאוב כמכאובינו והכאב גדול מאוד מאוד ואיך אדבר דבר זולתי להרים קול בכי, ועוד ממשיך הנוב"י בזה בדברים מעוררי לבבות מזעזעי נפשות ומדמיעי עיניים לבכי גדול כל יעצר.

מה נאמר אנחנו הנאספים פה לקשור מספד ולעורר בכי ואם יבשו עינינו מבכי-עיניים הלא נבכה פנימה בכי-לבבות, בכי מר ומר, אוי נא לנו כי חטאנו, כי אבד הצדיק, אבד מאיתנו, ניתן לב, ולא נהי' כאיש לא שם אל לב.

ונתחיל במילי דהספידא. מורנו ורבנו, מי שהכירו אפי' מעט נדהם, תדהמה רבה, מעוצם גדלותו הנשגבה, נפלאה מאד, בידיעת התורה ולימודה, בבהירות ובברירות ידיעתו, המקיפה והברורה בעצמתה, בכל חדרי התורה, בכל דברי חז"ל בתלמודים, תלמוד בבלי וירושלמי, ספרא וספרי ומכילתא, וכל מדרשי חז"ל, ושקידתו הנפלאה לחזור וללמד, שוב ושוב, עד כי ניתן להתבטא עד אין מספר, - בספרי הנפלאים עוד משחר נעוריו ועד זקנה ושיבה, מספר נחל איתן, קרית מלך על הרמב"ם, ביאוריו וחידושיו על מסכתות קטנות, ספרי הלכה החשובים מאד והנלמדים בכל אתר ואתר, ספר שו"ת הלכות על שו"ע או"ח, וספר "דרך-אמונה" על רמב"ם ספר זרעים, מלבד עוד ועוד חבורים במקצועות רבים ושונים בתורה, ועוד כהנה וכהנה. מה נפלא הדבר בהקראות לפנינו עושר כבוד מלכות תורתו להפליא ולהפלא.

ואַזְכִּיר כאן קשר גדול מקדמת-דנא ואח"כ שנים רבות שהי' לי עמו בהשיבו לי ברוגי מכתביו הנפלאים על ספקות ועיונים שנתעוררו בעת הלימוד. אוצרות גדולים מעשר ידיעותיו ויושר עיוניו. ועוד יש להוסיף כהנה וכהנה.

ולא לאחרונה יש להזכיר את אישיותו הזכה והטהורה בענות-חן ובצניעות-הליכות, לוקחי לבבות רחוק רחוק מהמית החיים, רחוק רחוק מכל התערבות במה שמחוץ ללימודיו ועבודתו בקודש, תורה ולימודה, תורה ומעשים טובים, תורה וקידוש שם שמים בכל תהלכותי, ותו לא מידי.

אינני יודע אם זכיתי למצות הדברים כראוי להוד גדולתו, אבל זאת אשר עלתה בלבי בהיזכרי ובהעלותי על לב כעת מאשר חזיתי ושמעתי מני אז ולאח"כ.

תהי' נשמתו צרורה בצרור החיים ותגן זכותו עלינו ועכב"י. אמן.

## דברים קצרים שנשא הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א בליל שב"ק לאחר פטירתו של מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל

בגמ' שבת קלח, ב איתא 'תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר חס ושלוש שתשתכח תורה מישראל, שנאמר כי לא תישכח מפי זרעו. אלא מה אני מקיים ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו, שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד'. וברש"י 'הלכה ברורה - בטעמים שלא יהא בה מחלוקת'.

המהר"ל בתפארת ישראל (פרק נ"ו) מבאר את הדברים, שהמצב של התורה תלוי במצב של עם ישראל, וכאשר כלל ישראל נמצאים בגלות, זה משפיע גם על המציאות של התורה, שאף היא מפוזרת ויש ריבוי מחלוקות. ואף שהתורה לא תשתכח מעם ישראל, אולם יגיעו למצב שלא תהא הלכה ברורה במקום אחד.

הרמב"ם בהלכות סנהדרין (ד, ח) כותב, שבכדי להיות ראויים לסמיכה ולהורות בהלכות מסוימות, צריך שיהיה חכם מופלא הראוי להורות בכל התורה כולה. והיינו שגם כדי להורות הלכה בדבר מסוים, צריכים לכך ידיעת כל התורה כולה, ושיהיה ראוי להורות בכל מקום ומקום. מבואר מזה שכאשר יודעים להורות בכל מקום, זוהי דרגה אחרת השונה במהותה אף כלפי כוח ההוראה במקרה פרטי ומסוים.

כעת בפטירתו של מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, איבדנו את הכוח הזה של ההוראה בכל מקום, וכבר אין לנו מי שיכול להורות בכל התורה כולה. לא מדובר כאן על חסרון קטן ונקודתי, אלא נוצר כאן חלל עצום, ושינוי מהותי בדרגת הדור. כאשר איבדנו את המעלה של היכולת להורות בכל מקום בתורה, זוהי ירידה בדרגה של התורה והעמקה נוספת בגלות של כלל ישראל בדור של עקבתא דמשיחא, כפשנ"ת שדרגת התורה קשורה עם המצב של כלל ישראל.

הנפש החיים מבאר את המושג חילול ה', שהוא מלשון 'חלל', שהרי הקב"ה 'מלא כל הארץ כבודו', וכאשר מחללים שם שמים, נוצר חלל מסוים באותו המקום. החלל שנוצר כעת הוא גדול ועצום, ונכנסנו לתקופה חדשה בעומק הגלות. ככל שנתחזק יותר בלימוד התורה מתוך היקף בידיעתה, ייתכן ובצירוף כל הציבור, שכל אחד יתחזק ויוסיף בזה, נוכל מעט למלאות את החלל שנוצר. תפילתנו שנזכה לגאולה שלימה בקרוב.

# חשבת דרכי

## נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת שמיני פרה – ענייני תפילה כ"ב – תשפ"ב | גליון מס' 212

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוינ' ע"ה

### סמיכת גאולה לתפילה – חיבור של "זגאלתי" ל"זלקחתי" ו"פרה" ל"החודש" [א']

#### העולם הזה הוא מצב של לילה וחושך

מסכת פסחים מתחילה בנושא הזה. המילה הראשונה במסכת פסחים היא "אור", "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר", והסוגיא הראשונה שהגמרא עוסקת בה היא האור והחושך, היום והלילה. האם אור נקרא 'נגהי', היינו, אור כפשוטו, כמו שהוא בלשוננו, והכונה היא כשיאיר השחר של ארבעה עשר, או אור נקרא 'לילי', כמו שאנו משתמשים בשימוש הלשון והכונה באור לארבעה עשר היא ליל ארבעה עשר, ולפי משמעות זו הכונה ב'אור' היא בלשון סגי נהור, היינו זה שימוש בלשון אחרת, נקיה יותר, וכך אומרים את הדבר בהיפוכו.

בהמשך הסוגיא מקשה הגמרא "מיתיבי, אך חשך ישופני ולילה אור בעדני, אלמא אור ימא הוא" ומתרצת "התם הכי קאמר דוד, אני אמרתי אך חשך ישופני לעולם הבא שהוא דומה ליום, עכשיו העולם הזה שהוא דומה ללילה אור בעדני". וכך אומרת הגמרא במסכת בבא מציעא בתחילת השוכר את הפועלים (פ"ג ע"ב) "דרש רבי זירא ואמרי לה תני רב יוסף, מאי דכתיב תשת חשך ויהי לילה בו תרמש כל חיתו יער, תשת חשך ויהי לילה זה העולם הזה שדומה ללילה, בו תרמש כל חיתו יער אלו רשעים שבו שדומין לחיה שביער, תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירבצון, תזרח השמש לצדיקים, יאספון רשעים לגיהנם כו". העולם הזה נקרא לילה, והכוונה בזה, בלילה, המציאות כמו שהיא באמת, לא נראית. המציאות כמו שהיא באמת, נעלמת.

#### מצב של יום לאומות העולם מחייב תפילה

בספר תהילים (פרק פ"ו), בפרק הפותח ב"תפלה לדוד", מתפלל דוד המלך "חנני ה' כי אליך אקרא כל היום", זאת בקשת רחמים מיוחדת שהוא מבקש, חנני ה', משום, כי אליך אקרא כל היום.

במדרש תהלים כאן שואל על הפסוק הזה "חנני ה' כי אליך אקרא כל היום, וכי אפשר לו לאדם להתפלל כל היום", הרי זה פשוט לא יתכן, אי אפשר להתפלל כל היום, ועל כך הוא משיב "אלא העולם הזה שהוא יום לאומות העולם ולילה לישראל, הוי חנני ה' כי אליך אקרא כל היום". המדרש מתרץ שהכונה ב"כל היום" איננה מכוונת לכל היום כפשוטו אלא לעולם הזה שהוא יום לאומות העולם ולילה לישראל.

לכאורה, במה זה הועיל ליישב את הקושיא, הלא להיפך, הקושיא נהיתה יותר קשה. הקושיא הרי היתה כיצד נאמר חנני ה' כי אליך אקרא כל היום, וכי אפשר לאדם להתפלל כל היום, והמדרש מתרץ שהכונה היא לא להתפלל כל היום אלא להתפלל במשך כל זמן העולם הזה, "העולם הזה שהוא יום לאומות העולם ולילה לישראל", הלא אין שום תשובה בדבר הזה, ויתירה מכך זה מכביד על הקושיא פי כמה.

אכן, הבנת הדברים היא, כאן לא מדובר על משך זמן התפילה, אי אפשר לו לאדם להתפלל כל היום, אלא על כרחנו המדובר פה הוא על סיבת התפילה. אליך אקרא כל היום, זה העולם הזה שהוא יום לאומות העולם ולילה לישראל, וזה מה שגורם לו לתפילה, זה מה שמביא אותו להתפלל, זאת היא הסיבה לתפילה. אותו מצב שהוא יום לאומות העולם ולילה לישראל, זאת הסיבה שהוא מתפלל. "אליך אקרא כל היום", הדבר הזה שנקרא כל היום זאת סיבה לתפילה. ננסה לבאר ולהבין את הדברים.

## שתי טעויות ישנם מוכח המוצב של החושך

ידועים דברי המסילת ישרים (פ"ד) שישנם שתי טעויות אפשריות בחושך הלילה, האחת, לא לראות כלום, אדם יכול לעבור ולא לראות שיש בור או הר, איזה שהוא מכשול, המציאות לא נראית, זה דבר אחד, זאת טעות אחת שהחושך סיבתה, וטעות נוספת יש, וזאת טעות גרועה יותר, שהחושך של הלילה מטעה, וכך אפשר לדמות על בור שהוא הר ועל הר שהוא בור, הדברים נראים אבל לא כמו שהם באמת, לא כפי מציאותם האמיתית, הדברים נראים בהיפוך או בשינוי, ובכל אופן, לא כמו שהם באמת. זה המצב שנקרא חושך.

כשחז"ל אומרים שהמילה חושך בתורה שבכתב היא איפיון לעולם הזה, הפירוש הוא שכך נראה המצב שבו אנו נמצאים בעולם הזה, זה מצב של חושך. גם בזה שעיקרי הדברים לא נראים, המציאות כפי שהיא באמת לא נראית בכלל, וגם בזה שאף על מה שנראה אי אפשר לסמוך, כי מה שנראה, נראה בצורה מעוקמת ומעוותת או אפילו בצורה הפוכה לאמת, בצורה הפוכה למה שזה באמת. העולם הזה דומה ללילה, כך הוא נראה. המצב הזה עצמו הוא הנקרא יום לאומות העולם, זה בדיוק המצב שאותו הם מבקשים, אלו דברי חז"ל במדרש, אומות העולם קוראים למצב הזה יום, זה בעיניהם יום, בשבילם זה היום.

הדבר דומה למה שידוע שישנם מיני בעלי חיים, מיני חיות לילה ועופות לילה, שאור היום גורם להם עיוורון, הם לא רואים בכלל ביום, היום לא נתפס אצלם. אין להם כלל כלים לקלוט אור אמיתי, היינו, את ראיית המציאות כמו שהיא, הם צריכים ראיית לילה, הם צריכים דווקא את הלילה, זאת הצורה הנכונה עבורם, אבל יום, אור, זה דבר שהוא מעבר לכלים שלהם, אין להם כלל כלים לקלוט אור, וכמובן שהמציאות בשבילם היא כפי שהיא נראית בלילה.

## סגי נהור – ריבוי האור זו סיבה לא לראות

בקדמונים כתוב שהלשון סגי נהור שמשמשים בה על עיור, דבר שלא מצאנו דוגמתו באף מום אחר מהמומים של הגוף, אף אחד לא יאמר על גידם שיש לו שלשה ידים, על פיסח שיש לו סגי הליכה, או על אילם שהוא סגי דיבור, אומרים על כך הקדמונים שהלשון סגי נהור היא לא לשון שקר, משום שגם בסגי נהור, היינו באור מרובה, גם בו לא רואים. כשהאור רב מדי, כשהאור יותר מהכלים, גם זו סיבה לא לראות. כאשר אנו אומרים שאדם שאינו רואה הוא סגי נהור, איננו אומרים לשון של שקר אלא רק משתמשים בלשון נקיה על הסיבה שאותו אחד לא רואה. עדיף לומר על אדם שהוא לא רואה מחמת רוב אור מאשר שהוא לא רואה מחמת חושך, מחמת שהוא סתום. אור מרובה מדי זו גם סיבה לא לראות, אור רב מדי זה מעבר לכלים שלנו, וזה עלול לעשות אותנו גם כן לסומים, לעורים, אנחנו לא נראה כלום, באור רב לא נראה שום דבר.

וכך, ישנם כאלו שמירב האור בשבילם זה חושך הלילה, יותר מזה הם לא מסוגלים לראות, זה אור רב מדי בשבילם, זה מסמא את עיניהם. העיניים שלהם התרגלו למצב כזה, הם התרגלו שכך צריך לראות, שבצורה כזאת הדברים נקבעים, ובדרך כלל בחושך כשהדברים נקבעים, הם נקבעים לפי שרירות לב, הם לעולם לא נקבעים כפי שהם באמת. כשמאירים על דבר, אי אפשר להתווכח, כי אז הדבר נראה כמו שהוא, אולם כשאדם בונה לעצמו תמונת עולם בחושך, אותה תמונת עולם שהוא בונה היא בצירוף הדמיון שלו, בצירוף מה שהוא הכניס בדבר הזה. כך הוא רוצה לראות, לכן כך הוא רואה. עם אור אי אפשר להתווכח, כשהדבר מואר הוא נראה כמו שהוא, אולם כשחושך ואדם רוצה לראות מה שהוא רוצה הוא רואה את מה שהוא רוצה.

מצב האור הזה שנקרא החושך של הלילה, מצב האור של העולם הזה שהוא הנקרא חושך בלשון תורה, החושך הזה, הוא עצמו יום לאומות העולם, וזה לילה לישראל.

## אנו מתפללים לצאת מהמצב החשוך

### אשר נקרא יום לאומות העולם

מעתה, כך מתפרשים לפי פשוטם של דברים דברי חז"ל שפתחנו בהם. "חנני ה', כי אליך אקרא כל היום", היינו, הסיבה לתפילה מונחת בהימצאות במצב כזה של יום. הסיבה לקריאה היא משום שאני נמצא במצב שהוא לא יום, במצב לא נכון, המצב הוא חשוך ואני רוצה לצאת ממנו. כל מי שטוב לו במצב הזה, כל מי שזה מירב האור שהוא מסוגל לראות, שהכלים שלו בנויים בשביל האור הזה בלבד, הרי שזה סוף המצב, כאן סוף המציאות עבורו. הוא לא מתפלל לשום דבר אחר משום שזה מה שהוא רוצה. כאן הוא נמצא, לזה הוא מתפלל, ואת זה הוא רוצה, אבל לנו, עבורנו, המצב הוא לא כך, עבורנו זה "אליך אקרא כל היום", היינו, מה שנקרא יום, לנו זו סיבה לקריאה, לנו זאת סיבה לתפילה, מזה בדיוק אנחנו רוצים לצאת, מהיום הזה אנחנו רוצים לצאת.

"כי אליך אקרא כל היום", כל העובדה שהיום הזה נקרא יום, פה במצב של העולם הזה, בשבילנו זאת סיבה לתפילה, בשבילנו זאת סיבה לצאת מזה, להתפלל להיחלץ מהמצב הזה, איננו רוצים את זה, זה לא המצב הנכון. אנחנו מתפללים לאור, לאור באמת.

נמצא שעצם המציאות, עצם מצב העולם הזה כמו שהוא, המציאות כמו שהיא נראית כאן בעולם הזה, שהיא מצב של לילה כמו שאומרים חז"ל "העולם הזה שדומה ללילה", המצב הזה עצמו בשבילנו הוא לא מצב של היות, זה מצב של תפילה, זה מצב של לחץ ומועקה ומתוך המצב הזה אנחנו מתפללים. מתוך התפיסה של יום שישנה פה בעולם הזה, מכאן נובעת הסיבה לתפילה. "חנני ה' כי אליך אקרא כל היום" זה לא תיאור משך זמן, לא מספרים פה את משך הזמן של התפילה, אלא דוד המלך מבקש ומתפלל פה "אליך אקרא כל היום", כל היום הזה הוא בשבילי קריאה.

אכן, עדיין קשה, כי אף שהדברים נכונים, אבל עדיין לא מובן כל כך מדוע התורה משתמשת כאן במילה יום, הרי בעצם זו לא הצורה הנכונה לשימוש במילה יום, תמיד בתורה העולם הזה נקרא חושך, מדוע פה בדוקא משתמשים בזה בסתמא במילה יום, "אליך אקרא כל היום". ואף אם נפרש שהעובדה היא שזה נקרא בשביל אומות העולם יום, אבל למה בחרו להשתמש באופן כמו שהם קוראים לזה, למה משתמשים פה בלשונם שלהם, היה ראוי יותר לומר אליך אקרא כל הלילה, ולפרש זה העולם הזה שהוא יום לאומות העולם ולילה בשבילנו, למה משתמשים פה בסתמא וקוראים לזה יום, הזמן הזה לא צריך להיקרא יום, הרי שמו בתורה הוא לילה. העובדה שהם קוראים לזה יום אינה מצדיקה שבלשון תורה יקראו לזה יום. יש כאן עומק מיוחד שנוגע לנו, והוא נוגע לעבודתנו בחודש הזה, חודש אדר, ננסה להרחיב ולהבין.

## ארבעת הכוסות כנגד ארבעת הפרשיות

במשנה בסוף מסכת מגילה (כ"ט ע"א) כתוב "ראש חודש שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקים לשבת אחרת, בשניה [היינו השבת השניה של אדר, לפי הסדר] זכור, בשלישית פרה אדומה, ברביעית החודש הזה לכם", כתוב על זה כאן בירושלמי "רבי בא בשם רבי חייה בר אשי אין מפסיקין בין פורים לפרה, רבי לוי בשם ר"ה בר חנינה אין מפסיקין בין פרה להחודש, [היינו, אסור שתהיה שבת המפסיקה באמצע בין פרשת פרה לפרשת החודש], אמר רבי לוי סימניהון דאילין פרשתא בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה בין השלישי לרביעי לא ישתה".

הירושלמי מדמה את הדין שכתוב בארבעת הכוסות שבין כוס שלישי לכוס רביעי אסור לשתות לאיסור ההפסקה בין פרשת פרה לפרשת החודש, הוא מקיש מזה על זה, הוא הדין והוא הטעם, הדברים דומים זה לזה. כתוב כאן שצריכים להבין את שני הדברים האלו באותה צורה. ודאי, כל דבר ודבר צורת ההפסקה שלו היא כפי ענינו, הפסקה בין פרשת פרה לפרשת החודש היא כאשר קוראים בשבת שביניהם דבר אחר, והפסקה שבין כוס שלישי לכוס רביעי היא על ידי ששתיים יין בין הכוסות הללו, [ויתכן גם בשתייה או אכילה אחרת, זה עוד עניין, אבל בכל אופן שם זה בעניין אכילה], אכן, כשם ששם אסור להפסיק כך גם פה אסור להפסיק. שני הדברים האלה הם כחדא, הם נידונים יחד, ומוכנים בצורה אחת. והנה, בכוסות זה יותר מובן, אכן החידוש שכתוב פה הוא שגם הפרשות נלמדות באותה צורה.

## שלוש לשונות הן יציאה ומיד צריך ולקחת

על ארבעת הכוסות כתוב בחז"ל עצמם, ובכל הראשונים כולם, שארבעת הכוסות הן כנגד ארבעה לשונות של גאולה. רש"י בתחילת ערבי פסחים מביא את דברי המדרש בפרשת וישב וז"ל "ארבע כוסות, כנגד ארבעה לשוני גאולה האמורים בגלות מצרים והוצאתי אתכם והצלתי אתכם וגאלתי אתכם

ולקחתי אתכם בפרשת וארא". כך מפורש במדרש שארבעת הכוסות נתקנו כנגד ארבעת הלשונות של גאולה שאמר הקב"ה למשה רבנו בזמן ההבטחה שהוא הבטיחו על גאולת מצרים, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי.

התהליך של הגאולה שכתוב כאן הוא כך, שלושת הלשונות הראשונות, הן כולן תהליך של יציאה, והוצאתי והצלתי וגאלתי זה להשתחרר מהמצב הקודם, ובאמת יש כאן את מתן האפשרות לעבור למצב חדש, והמצב החדש בעצמו הוא בלשון הרביעית של הגאולה, זאת הלשון שמדברת כבר על אחרי הגאולה, על סוף ותכלית הגאולה, "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים", זה הסוף.

כתוב בירושלמי שחלילה מלעשות הפסקה ביניהן. פירוש הדברים, חלילה לעשות הפסקה בין מצב של גאולה שהוא להשתחרר מהמצב הקודם ולא להיכנס תוך כדי דיבור, מיד, בלי הפסקה, ל"ולקחתי אתכם לי לעם", מיד להתחיל בשינוי, מיד להיכנס למצב שהוא התכלית של הגאולה. מי שמפסיק, מי ששם איזו הפסקה כל שהיא בין וגאלתי לבין ולקחתי, בכל מיני וגאלתי כאלה, כאן טמון אסון, כאן ה"וגאלתי" הופך להיות סיבה להיפך, כך הוא בכל וגאלתי שאין אחריו תיכף ומיד ולקחתי, היינו, בלי הפסקה, וגאלתי ולקחתי אתכם לי לעם.

## כל גאולה חייבת מיד את הולקחת

לא צריך להיות פקוח עין באופן מיוחד כדי לראות איך נראה אפילו כל שהוא של כל שהוא של דבר כזה, כל אדם צריך לדעת זאת, גם בחיים פרטיים וגם בחיים של ציבור, ועל אחת כמה וכמה בחיים של מה שנוגע לכלל ישראל בכלל. כל הוצאה, כל הצלה, כל דבר שיש בו איזה ריח כל שהוא של וגאלתי, אם לא מצטרף לכך תיכף ומיד ובתוך כדי דיבור ולקחתי אתכם לי לעם, זה אסון. זה אסון שאנחנו חיים בתוכו. כך זה גם אצל כל יחיד ויחיד. המילה וגאלתי חלה על כל גאולה וגאולה, על כל צרה וצרה שלא תבא, להיגאל ממנה, אנחנו מברכים בכל יום ויום את הברכה גואל ישראל. גואל ישראל, הכוונה היא, שהוא גואל אותם מכל צרה וצרה, מכל הצרות ההוות והתדירות. ברכת גאל ישראל היא על גאולת מצרים וברכת גואל ישראל היא על הגאולות הקבועות כסדר בכל יום ויום, מכל צרה וצרה הוא גואל ומציל אותנו (עי' רש"י מגילה י"ז ע"ב ד"ה אתחלתא דגאולה היא ובסוגיא בפסחים קי"ז ע"ב). עתה, בכל צרה וצרה, בכל פעם שיש לנו משהו של גואל, של וגאלתי, ואין לנו כאן מיד תוך כדי דיבור, ולקחתי, כאן, בבור הזה אנחנו נופלים, כאן הגאולה עצמה הופכת להיות אסון, היא בעצמה הופכת להיות דבר לא טוב, היא הופכת להיות דבר שסותר את עצמו חלילה.

## מיד אחר ג' פרשות צריך את פרשת החודש

כתוב כאן בירושלמי, שכך בדיוק, באותו אופן צריך להגיד את ארבעת הפרשיות. כל הפרשיות הקודמות, שקלים זכור ופרה, הם כולם מכוונים כלפי העבר, היינו, על טהרה מהעבר,

למתבונן, שלושת הלשונות והוצאתי והצלתי וגאלתי מכוונות כנגד שקלים זכור ופרה, ואין כאן המקום להאריך ולפרש. בפרשת פרה, הדבר ברור שיש כאן טהרה מהעבר, מאותן טומאות, מאותו עומס, מאותו משא כבד שממנו צריכים להיטהר, כמו שכתוב בהפטרה בפרשת פרה "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליכם אטהר אתכם", ומיד, על אתר, כתוב "ונתתי לכם לב חדש וגו' ועשיתי את אשר בקחי תלכו וגו'".

אחרי פרה בא החודש, וכאן כתוב, זה מה שמבואר כאן בדברי הירושלמי, שפרשת החדש מכוונת כנגד ולקחתי, החדש הזה לכם, זאת הפרשה שאנחנו קוראים כנגד ולקחתי. "ולקחתי אתכם לי לעם", כאן יש את החודש, כאן נמצא החידוש, כאן מתחיל המהלך החדש. אחרי שנטהרנו, השתחררנו מכל טומאותינו ומכל גילולינו, מכל העומס, מכל הרע, מכל מה שדבק, עכשיו מתחילה התחלה חדשה. החודש הזה לכם, זה ראש השנה לרגלים, והכוונה בזה שכאן מתחיל מהלך חדש, סדר חדש. ההתחלה שלו היא תמיד ביציאת מצרים, ההמשך שלו הוא במתן תורה, וזה ממשיך והולך, זה היקף מיוחד של שנה ששייך רק לנו. החודש הזה לכם, זה היקף מיוחד של שנה המתחיל בחודש ניסן, בהחודש הזה לכם, מתחיל ביציאת מצרים, זאת היא השנה שלנו, שהיא רק שלנו, ברגלים, במלכים, זה דבר ששייך לנו, לכלל ישראל בעצמו, זה המהלך שלנו. בהחודש הזה לכם, כאן נמצא וכאן טמון ה"ולקחתי אתכם לי לעם, והייתי לכם לאלקים".

כאן, בין פרשת פרה לפרשת החודש, אסור להפסיק, כאן אסור שתהיה הפסקה, היינו, בין הטהרה מהמצב הקודם לכניסה למהלך החדש. כל מי שמיטהר ממצב קודם, או כל מי שמתחרר ממצב לחץ, כל מי שהיה צר לו, היתה לו צרה מקודם והוא יצא ונחלץ ממנה, השתחרר ממנה ויצא למרחב, היציאה הזאת למרחב מחייבת לקרוא את פרשת "החודש הזה לכם", היא מחייבת להיכנס למהלך חדש. זה מחויב, כאן אסור להפסיק, לא רק שמחויבים להיכנס למהלך חדש אלא שזה צריך להיות בתוך כדי דיבור. בלי הפסקה, אסור שתהיה הפסקה בין זה לזה, משום שהפסקה בין זה לזה מכניסה את המצב ההוא לכאילו מצב בפני עצמו, כאילו שהשתחרר הוא דבר בפני עצמו, חלילה וחלילה.

## בסמיכת גאולה לתפילה מחברים את הוגאלתי ולולקחתי

עתה, היכן מתקיים הדין הזה אצלנו למעשה בכל יום ויום, פעמיים ביום, הגמרא אומרת (עי' ברכות ד' ע"ב) איזהו בן עולם הבא זה הסומך גאולה לתפילה, כתוב על כך בתלמידי רבנו יונה "יש לשאול וכי מפני שסומך גאולה לתפילה יש לו שכר כל כך שיהיה בן עולם הבא", מאי כולי האי, "ואומר מורי הרב שהטעם שזוכה לשכר גדול כזה מפני שהקב"ה כשגאלנו והוציאנו ממצרים היה להיותנו לו לעבדים שנאמר כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים", ההוצאה מארץ מצרים

היתה על מנת להיות לנו לאלקים כמו שאנחנו אומרים בכל יום אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים, "ובברכת גאל ישראל מזכיר בה החסד שעשה עמנו הבורא" היינו, בזה שהוא הוציא אותנו ממצרים וגאל אותנו, "והתפילה היא עבודה כדאמרין ועבדתם את ה' אלקיכם, זו היא תפילה, וכשהוא מזכיר יציאת מצרים ומתפלל מיד מראה שכמו שהעבד שקונה אותו רבו חייב לעשות מצות רבו כן הוא מכיר הטובה והגאולה שגאל אותו הבורא ושהוא עבדו ועובד אותו, וכיון שמכיר שהוא עבדו מפני שגאלו ועושה רצונו ומצותיו, נמצא שבעבור זה זוכה לחיי העולם הבא".

למדנו, שבסמיכת גאולה לתפילה מונח שהאדם הזה מחבר את הגאלתי עם הולקחתי, את אותה לשון של גאולה הנקראת וגאלתי ללשון הנקראת ולקחתי. וגאלתי, זה גמר מקביל לפרשת פרה, זה גמר של השחרור מהמצב הקודם, זו גאולה, זה גמר חילוץ מהצרות הקודמות, מכל מה שהיה, וכל מי שסומך את הגאולה הזאת לתפילה, הוא מקיים בזה את הלהיות לכם לאלקים, הוא מראה בזה שהקב"ה הוציא אותנו על מנת כן ממצרים, כדי להיות לכם לאלקים, להיות לעבדים. זה הקיום למעשה בשבילנו, האופן שבו אנחנו חייבים בזה וכך אנו מקיימים זאת בפועל. הסוגיא הזאת, היא סוגיא היא שנוגעת לנו בכל יום ויום פעמיים. היכן אנו קוראים כל יום ויום את פרשת החודש בלי הפסקה בין פרשת החודש לפרשת פרה, איך אנו שותים בכל יום את הכוס הרביעית בלי להפסיק בין הכוס השלישית לבינה, איך הדבר הזה מתקיים בלי הפסקה קל באופן קבוע.

המצוה שציוו חז"ל לסמוך גאולה לתפילה, הדין הזה הוא מאותו שורש, מאותו הנושא שבו אנו עוסקים, מכאן זה נובע, מאותו שורש של לא יפסיק בין וגאלתי לבין ולקחתי, זה שייך לאיסור ההפסקה שיש בין וגאלתי לבין ולקחתי, ואיסור ההפסקה הזה מחייב אותנו כל יום ויום. ובמה זה מחייב אותנו, החיוב הוא שבכל גאולה וגאולה, אנחנו צריכים מחמתה להמשיך לולקחתי, הגאולה מחייבת אותנו להמשיך אותה ב"ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים", להיות לו לעבדים, היינו, להיות שלו, להיות לקוחים אליו, ובמילים אחרות זה נקרא להתפלל.

כך מתקיים ה'למעשה' אצלנו, הדבר הזה מתקיים בדין הזה. כל מי ששומע בסמיכת גאולה לתפילה את התפיסה הזאת, את ההבנה הזאת, וכך הוא מבין את הדברים, הוא בן עולם הבא. איזהו בן עולם הבא זה הסומך גאולה לתפילה.

בשבוע הבא נמשיך ונבאר בעז"ה את עניין צירוף נחלת גויים שנאמר בבראשית להחודש הזה לכם, ויתבאר כי כל שינוי מצב מחייב תפילה המכניסה את המצב החדש למערכת של החודש הזה לכם, ומכאן נבין כי ה'יום' של העולם הזה הוא המחייב את התפילה.

# מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

## מפי מרן פוסק הדור

### הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת שמיני תשפ"ב

## גליון אבל

דברי מספד נהי וקינה שנאמרו מיד בהגיע הידיעה הקשה

על הסתלקותו של מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

**הקב"ה** נתן לנו מכה נוראה כזאת. השכינה נמצאת איתנו בפורים, ועכשיו השכינה הקדושה נסתלקה מכלל ישראל. בלע ה' ולא חמל ביום חרון אפו. אין לנו עכשיו מי שימליץ עלינו יושר, כמה גזירות הוא דחה אין אנחנו יכולים לדעת, וזהו סכנה גדולה כשאין לנו צדיק כזה שיגן עלינו.

**בית דין** של מעלה מקבל עכשיו כח חדש, כל כך הרבה תורה הוא נתן לעם ישראל, ויעזור ה' שדמעות העיניים על מיתת צדיקים יכפרו על כלל ישראל, ובמהרה נזכה לקיום ההבטחה "ובלע המוות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים" בביאת גוא"צ בב"א.

**אוי...** גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלם ה' עליך (דברים כ"ח ט"ט) ואמרו חז"ל זהו סילוקן של תלמידי חכמים. הפטירה של ר' חיים הרי זה גרוע מכל הקללות, והרי זה גרוע מחורבן בית המקדש וכמו שאמרו חז"ל "קשה סילוקן של צדיקים יותר משריפת בית אלוקינו", אוי, הקב"ה שלח לנו מכה כזאת שלא כתוב בספר התורה הזאת.

**לכו** ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו, רק הקב"ה בלבד יכול לנחם אותנו, ועכשיו אנחנו כצאן בלי רועה, נשארנו יתומים כל בית ישראל, ואין מי שיתפלל בעדינו. צדיק הוא ה' כי פיהו מרינו. פחד נורא.

## קשרים של תורה עם מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

שהגיעו מתושבי ירושלים עיה"ק. ולפני נסיעתו של מרן שליט"א לארה"ב בקיץ תשע"ח, בשעה שתושבי ארה"ב שלחו לשאול אם יש לברך על מרן שליט"א ברכת "ברוך שחלק", השיב להם מרן הגר"ק זצ"ל בהאי לישנא: "לכאורה".

**עובדא** מעניינת סיפר בן רבינו הגאון רבי אשר שליט"א, כי מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל התבטא פעם בפני מרן רבינו שליט"א על ספר "טעמא דקרא" של מרן הגר"ק שהוא "ספר כאחד מהראשונים". ולאחר זמן קצר כשהגיעו הדברים לאוזני מרן הגר"ק זצ"ל שלח להודות למרן שליט"א שהעביר את דברי הגר"י אברמסקי זצ"ל שעודדוהו וחיזקוהו להשקיע מזמנו היקר במלאכת הקודש בהוצאת ספריו לזיכוי הרבים.

מכתבים והקדשות על הספרים החדשים

**בכל** עת שהיה יוצא ספר חדש מבית מדרשו של מרן זצ"ל היה שולח הספר מיד בתחילה למרן שליט"א עם ברכה אישית בכתב יד קדשו על גבי הספר, וכך גם להפך בכל זמן שיצא ספר חדש מבית מדרשו של מרן שליט"א היה שולח הספר מיד בתחילה למרן זצ"ל עם ברכה אישית בכתב יד, ולהלן הבאנו כמה וכמה דוגמאות ממה שכתב מרן זצ"ל בכתב יד קדשו על ספריו החדשים בשנים האחרונות:

**"בעזה" לידיד נפשי פוסק הדור מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א, יה"ר שתזכו להרביץ תורה וירא"ש בכריאות ושלוה, וירבה גבולכם בתלמידים הגונים, ויראה בקרוב בבניין ציון ובביאת גוא"צ בב"א חיים קניבסקי**

*הנהגתו של מרן שליט"א הייתה שכל ספר חדש שכתב מרן שליט"א היה שולח הספר מיד בתחילה למרן שליט"א עם ברכה אישית בכתב יד קדשו על גבי הספר, וכך גם להפך בכל זמן שיצא ספר חדש מבית מדרשו של מרן שליט"א היה שולח הספר מיד בתחילה למרן זצ"ל עם ברכה אישית בכתב יד, ולהלן הבאנו כמה וכמה דוגמאות ממה שכתב מרן זצ"ל בכתב יד קדשו על ספריו החדשים בשנים האחרונות:*

**"בעזה" לידיד נפשי מרן פה"ד הגר"מ שטרנבוך שליט"א, יה"ר שתזכו להרצת תורה וירא"ש ותשרה ברכה במעש"י מתוך בריאות שלימה והרוחה חיים קניבסקי**

*הנהגתו של מרן שליט"א הייתה שכל ספר חדש שכתב מרן שליט"א היה שולח הספר מיד בתחילה למרן שליט"א עם ברכה אישית בכתב יד קדשו על גבי הספר, וכך גם להפך בכל זמן שיצא ספר חדש מבית מדרשו של מרן שליט"א היה שולח הספר מיד בתחילה למרן זצ"ל עם ברכה אישית בכתב יד, ולהלן הבאנו כמה וכמה דוגמאות ממה שכתב מרן זצ"ל בכתב יד קדשו על ספריו החדשים בשנים האחרונות:*

**אף** בשבוע האחרון לחייו כתב מרן הגר"ק זצ"ל על הספר החדש "תלמוד ירושלמי שביעית" עם ביאורו, הקדשה מיוחדת בזה הלשון: "בס"ד שנת השמיטה תשפ"ב עבור מחותני ידידי הגאון הגדול מרן הגר"מ שטרנבוך

**הידיעה** הקשה על הסתלקות מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל לגנוי מרומים, הגיעה לאוזני מרן רבינו שידלחט"א בעיצומו של סעודת פורים, ומיד פרץ מרן שליט"א בבכי ובדמעות על האבידה הגדולה, והתבטא כי הסתלקותו של מרן הגר"ח זצ"ל הרי זה מכה קשה לכל בית ישראל יותר מכל הקללות האמורות בתורה ויותר מחורבן בית מקדשינו וכמבואר במאמרי חז"ל על הסתלקות תלמידי חכמים. (ראה לעיל שם הובאו הדברים המלאים).

**ובדברים** שלפנינו נביא סקירה קצרה על קצה המזלג אודות הקשר ושייכות של תורה והלכה שהיה בין מרן רבינו שידלחט"א למרן זצ"ל במשך השנים.

קשרי ידידות למעלה משבעים שנה

**קשרי** ידידות היו בכל השנים בין מרן זצ"ל למרן רבינו שידלחט"א. עוד בימי בחרותם בשעה שהיה מרן שליט"א עולה תכופות לרבינו החזו"א זצ"ל להציע בפניו את שאלותיו והיה פוגש שם את מרן הגר"ק זצ"ל, וכן לאחר הסתלקות רבינו החזו"א זצ"ל בשעה שקיים מרן שליט"א קשרי תורה והלכה בכתב ובעל פה עם אביו מרן בעל הקהילות יעקב ז"ע, והיה מרן זצ"ל שותף לשאלות שונות שנידונו ביניהם בהלכה.

**[עדות** מעניינת על כך ניתן למצוא במכתבו של מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל באחד ממכתביו לרבינו שנדפסו בספר "מועדים וזמנים" (חלק ח' עמ' ט"ז) שם כותב בעל הקהילות יעקב זצ"ל: "יום ד' פרשת קרח תשכ"ג, לפאר מעלת כבוד הגאון הגדול וכ"ה הגר"מ שטרנבוך שליט"א אדשכ"ת בכל הכבוד כיותו הנני להודיע מקבלה ואילך מכתבו היקר ולקחתיו מועד לעיין קצת בהלכה זו... וכ"ה, והצעתי ספיקו דפא"מ שליט"א בפני בני מהר"ח שיח"י ואמרו... עכ"ד הנעימים".]

**במשך** השנים התפתח קשר מיוחד של תורה והלכה בין מרן שליט"א למרן הגר"ק זצ"ל, וכסדר היו שולחים פריסות שלום מהאחד לחבירו באמצעות תלמידיהם, וכמו כן בכל שנה ושנה שלחו אחד לשני "ברכת השנים" לפני ראש השנה.

**מרן** רבינו שליט"א היה מפנה ושולח כסדר את השואלים ברכות ועצות למרן הגר"ק זצ"ל באומרו כי רוח ה' דיבר בו, ואף הורה לשואלים כי ניתן לברך עליו ברכת "ברוך שחלק" בשם ומלכות. וסיפר הר"ר יעקב בער הי"ו לרפוא"ש כי לפני כשלושים שנה שמע מפי מרן רבינו שליט"א "שבהסתלקות על פני מרן הגר"ח קניבסקי ניתן לראות כי לא טעם חטא מעולם".

**תמידים** כסדרם היה מרן הגר"ק זצ"ל מתעניין אצל אחד מנכדי רבינו שליט"א שהיה מצוי בביתו על דבר רבנותו של מרן שליט"א בירושלים עיה"ק, ומידי פעם היה מוסיף כי בירושלים עיה"ק יותר קשה לשמש ברבנות, ומטעם זה לא הסכים רבינו החזו"א זצ"ל להתגורר בירושלים עיה"ק כי היו אז בירושלים עזי פנים משולי המחנה שהעניזו פניהם נגד הנהגת גדולי התורה, אבל הוסיף שאדרבה דווקא משום זה צריך גברא רבה תקיף כוותיה דמרן רבינו שליט"א שלא חת מפני איש ועומד על משמר התורה בעוז ובגאון ללא להסתכל ימין ושמאל, וכי זהו תפקידו של גדול המשמש כרב בירושלים עיה"ק לא להתפעל מאותם עזי פנים [וכלשונו: לא להתפעל מהמשוגעים].

**החל** משנת קיץ תשע"ג כאשר החלו להופיע לאור עולם מאמריו השבועיים של מרן רבינו שליט"א מידי שבוע בשבוע, היה מרן הגר"ק זצ"ל קורא והוגה במאמריו השבועיים מידי שבוע בשבוע, ולפעמים היה מצייץ בכתב ידו על גבי ביאורים מסוימים הכתובים בגליון, וכותב עליהם "יפה" וכיוצ"ב.

**כמו** כן היה מרן הגר"ק זצ"ל שולח אליו שאלות שונות ובפרט שאלות

שליט"א יזכה לאריכות ימים ושנים טובות מותן צלילות הדעת ולהרבות גבולו בתלמידים הגונים ולקדש ש"ש בכל העולם חיים קניבסקי".

כמו כן אף מרן שליט"א היה כותב על כל ספר מספריו החדשים הקדשה בכתב ידו למרן הגר"ח זצ"ל, ולהלן כמה דוגמאות ממכתבי מרן שליט"א למרחק הגר"ח זצ"ל:

ט"ז אייר תשפ"א, לכבוד ידידי הגאון האדיר לוחם מלחמת ה' ועומד בפרץ הרב חיים קניבסקי שליט"א שיזכה לאריכות ימים ושנים, ויתפלל בעד משה בן דבורה, הנני המצפה לרחמי שמים מרובים משה שטרנבוך

בשעת פטירת בתו של מרן הגר"ח זצ"ל כתב מרן שליט"א מכתב נתחומים: ט"ו אלול תשע"ד, לכבוד גאון עוזינו פאר הדור והדרו ה"ה הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, בצער רב שמעתי על האסון בביתו, והקב"ה ינחם אותו עם ב"ב בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תדעו עוד שוד ושבר רק שמחה ונחת וכל טוב, בברכת כו"ט עם שפע ברכה והצלחה הנני המצפה לרחמי שמים מרובים משה שטרנבוך.

אף בחורף האחרון שלח מרן שליט"א ב' ספריו למרן הגר"ח זצ"ל עם הקדשות בכתב ידו על ספריו החדשים "הליכות והנהגות שביעית כהלכה" ו"ביאורים והנהגות תפילה", כאשר את הספר האחרון שלח בימים האחרונים לחיי מרן הגר"ח זצ"ל. (ומחוסר מקום בגליון לא הובאו המכתבים במילואם וא"ה נשלם את המלאכה בשבועות הקרובים).



#### בעצה אחת בענייני ציבור

בשנים האחרונות ביקר מרן שליט"א כמה פעמים בבית ידידו מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל כאשר מרן זצ"ל קם מלא קומתו עם כניסת מרן שליט"א לחדרו. במהלך הביקורים נסובה ביניהם השיחה בדברים העומדים ברומו של עולם, כאשר בשנת תשע"ג דגו על גזירת הגיוס, ובשנת תשע"ז כאשר דיברו על המצב הכללי בדור האחרון ועל ביאת משיח צדקינו במוצאי שביעית, ובשנת תשע"ט דיברו על פירצת חילולי השבת בארץ הקודש בהפעלת תחבורה ציבורית בעצם יום השבת. (וא"ה ככל שיוותר מקום בגליונות הבאים נביא במסגרת זו מהדברים שנאמרו בשיחות הנ"ל).

עם התפשטות מגיפת הקורונה וניסיונות השלטונות לסגור את מוסדות התורה והחינוך בטענת פיקוח נפש, התכנסה אסיפה מיוחדת של הגאון זצ"ל חברי הבד"צ העדה החרדית בבית מרן רבינו שליט"א לדון בדרכי פתיחת החיידרים והישיבות בעת הזאת, וסמוך לתחילת האסיפה שלח מרן הגר"ח זצ"ל למרן שליט"א כי דעתו דעת תורה שגם בעת כזאת אין לבטל תורה במצב כזה.

בשנת תשע"ט כאשר התרחבה פירצת חילולי השבת בארץ הקודש עם הפעלת תחבורה ציבורית בערי ישראל בעצם יום השבת, שלח מרן שליט"א בכתב ובעל פה דרך הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א למרן הגר"ח זצ"ל לפעול ולהפעיל למען שמירת השבת בארץ הקודש, ואכן מרן זצ"ל פרסם מכתב קול קורא מיוחד להתחזק בשמירת השבת אצלנו כדי למנוע בכך חילולי שבת אצל אחינו התועים.

טפנה את השאלות לבית מרן שליט"א

סיפר הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א ראש בית ההוראה הכללי

בירושלים, כי בימי השבעה לאחר הסתלקות מרן הגר"ח שליט"א, עלה למרן הגר"ח זצ"ל לשאול את מי לשאול שאלות בהלכה בירושלים לאחר הסתלקות הגר"ח שליט"א, והשיב לו מרן הגר"ח זצ"ל כי יש לשאול את מרן רבינו שליט"א. שוב הוסיף הגר"ח זצ"ל ושאל "את מי לשאול עצה והדרכה", והשיב לו הגר"ח זצ"ל "הגאון ר' משה שטרנבוך הוא תלמיד חכם, ואפשר לשאול ממנו הכל הן בהלכה והן בעצה". [וכדברים הללו אמר הגר"ח זצ"ל לרבים השואלים ובהם גם לתלמידיו הגאונים רבי אליהו מן שליט"א והגרמ"ש גרליץ שליט"א].

כך גם בזמן שהתעוררו שאלות ביטחוניות בזמן פרעות הישמעאלים בירושלים עיה"ק, שלח מרן הגר"ח זצ"ל את השואלים למרן רבינו שליט"א באומרו כי שאלות הנוגעים לירושלים עיה"ק יש לשאול את הגר"ח זצ"ל שטרנבוך.

וכעת קיבלנו מהרה"ג ר' אברהם מאיר הכהן קפלן שליט"א (רמת שלמה ירושלים) שזכה לקבל הרבה מכתבי תורה והוראות ממרן זצ"ל, וקיבל ממנו כמה פעמים בכתב ובעל פה כי על כל השאלות בהלכה בירושלים עיה"ק ישאל את מרן רבינו שליט"א שהוא ה"מרא דאתרא של ירושלים".

#### בניית שכונת רמת אברהם בבית שמש בעצה אחת

חולק מקום לעצמו בניית שכונת "רמת אברהם" בבית שמש, שנעשה על ידי מרן שליט"א בעצה אחת עם מרן הגר"ח זצ"ל שכתב כמה וכמה מכתבים לחזק את התושבים לקבל על עצמם דעת תורתו של מרן שליט"א.

וכך שח בפנינו הרב משה פראנק שליט"א מיזמי הבניה בשטח שכונת רמת אברהם בבית שמש: בקיץ תשע"ג בשעה שעמדו לפני תחילת העבודות לבניית והקמת שכונת "רמת אברהם" בבית שמש, כאשר התעוררו שאלות הלכתיות בדבר דרכי הבניה במקום, שלח אותנו מרן הגר"ח זצ"ל לקבל הדרכה והוראה ממרן הגר"ח זצ"ל שטרנבוך, ואמר לנו שככל אשר יאמר כן נעשה. לאחר מכן נכנסנו למרן הגר"ח זצ"ל לשאול דעת תורתו בעניין, והשיב לנו הגר"ח זצ"ל בהאי לישנא: "ר' משה הוא פוסק שאפשר לסמוך עליו במאה אחוז - תלכו אליו". וכעבור שבועיים אף כתב בכתב ידו לאחד השואלים: "אין שם קברי ישראל כלל".

לאחר תקופה קצרה כאשר אינשי דלא מעלי החלו במסע תעמולה שקרי בחוצפה ועזות מצח נגד הוראתו של מרן רבינו שליט"א, כתבו מרן הגר"ח זצ"ל קרליץ והגר"ח קניבסקי זצ"ל מכתב משותף למחות על ביזוי כבוד תורתו, וזה לשון המכתב: כאשר אינשי דלא מעלי פירו פיהם ולשונם כנגד אחד מגדולי התורה בדורינו העומד בפרץ הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א הננו למחות בזה על כבודה של תורה. ויהי רצון שיחזרו בתשובה שלימה. ניסים קרליץ חיים קניבסקי".

כמו כן לאחר מספר שנים כאשר שכונת רמת אברהם התאכלסה בהמוני תושבים ממשפחות בני תורה עמלי תורה ויראי שמים, כתב מרן הגר"ח זצ"ל מכתב מיוחד בכתב ידו להודיע בשער בת רבים כי המקום נקי ומהודר ללא שום חשש כהוראתו של מרן שליט"א והוסיף ברכה מיוחדת לכל המתישבים שם. במכתבו המיוחד כתב מרן הגר"ח זצ"ל: "בעניין שכונת רמת אברהם (גולובניץ) בית שמש, לאחר שפעלו על פי הוראת גדולי תורה והוראה, והשקיעו דמים רבים לבדיקת והכשרת הקרקעות, בוודאי המקום מהודר למגורי כהנים ויראי ה' וברכת ה' יחול על כל המתישבים שמה חיים קניבסקי".

# אבל יחיד עשי לך

יחד עם כל בית ישראל אבלים אנו על הסתלקותו של המאור הגדול אשר האיר עיני כל ישראל בתורתו וחסידותו, עמד בעוז על משמר התורה וההלכה בעיצה אחת עם ידיד נפשו להבל"ח מרן רבינו שליט"א

**מרנא ורבנא**

**שר התורה הגאון החסיד רבי**

**שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוק"ל**

שעלה בסערה השמימה למגינת לב כל בית ישראל בארץ ובגולה

**אבל יחיד עשי לך "מכון טעם ודעת" להוצאת כתבי ושיעורי מרן הגר"ח זצ"ל שטרנבוך שליט"א, אשר מרן זצ"ל היה מחבב מאוד לקרוא ולהגות מידי שבוע בשבוע במאמר השבועי שיוצא על ידינו בס"ד זה קרוב לעשרה שנים**

**אהה!!**

הרופא לשבורי לב יעלה ארוכה לכל מדווינו ובמהרה נזכה לנחמת ציון וירושלים

**מכון טעם ודעת**

**להוצאת כתבי ושיעורי מרן הגר"ח זצ"ל שטרנבוך שליט"א,**

# שיעור חומש

## על פרשת השבוע

### משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת שמייני תשפ"ב

אף נעים, דנעים היינו שהשרה שכנינו ביניהם. וכן הוא מבואר גם בלשון הברכה שבירכו משה ואהרן את בני ישראל, כדכתיב 'ויצאו ויברכו את העם, וכתב רש"י, שבירכום ואמרו, ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו, יהי רצון שתשרה שכנינו במעשה ידיכם. הרי דהשראת השכינה הזאת, נקראת נועם ה'.

ונראה ביאור הדבר, על פי הכתוב בתהלים 'נהנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד', הרי דהישיבה יחדיו, הוא ענין של נעימות, ועל כן השראת השכינה במשכן, שהוא השראת השכינה בתוך בני ישראל, והוא קיום של ושכנתי בתוכם, שהשכינה יחד עם ישראל, הוא ענין של נעימות.

ובזה יש לפרש הכתוב בתהלים, שבתתי בבית ה' כל ימי חיי לחוות בנועים ה', מבואר דהישיבה בבית ה', הוא מביא לנועים ה', דהישיבה יחדיו הוא ענין של נעימות.

וכענין זה הוא הכתוב בתהילים (פ"ד) 'מה ידירות משכנותיך, דמבואר דהשראת השכינה בישראל, הוא ענין של ידירות.

ונראה דיש לפרש עוד בביאור הכתוב 'שבתתי בבית ה' כל ימי חיי לחוות בנועים ה'', דכית ה' היינו בית המקדש הנקרא בית ה', ודוד המלך מתפלל בזה שיוכה לבנות את בית ה', ואומר שבתתי בבית ה', כדן מלכי בית דוד, דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, וזהו שביקש שיוכה לבנין בית המקדש, ויכול לישב שם בבית ה'.

ולפי זה, ה'נועים ה'' שמבקש דוד המלך, הוא אותו ה'נועים' גופא שבירכו משה ואהרן שיהיה נועם ה' במעשה ידיכם, והוא אותו ה'נועים' האמור בכתוב בשיר השירים.

**ותצא אש מלפני ה' וגו' ויראו ויראו ויפלו על פניהם.** (ט, כ"ד). ופירש רש"י, ויראו, כתרנומו. וכתרגומו. אונקלוס, ושכחו. והיינו שנתנו שבה להקב"ה, וכבר ביארנו על פי דברי רש"י בשיר השירים (א, ט"ז) על הפסוק הנך יפה דודי אף נעים, אף נעים, שעברת על פשעי והשרית שכניתך בתוכי, וזהו קילום של ירדת האש, וירא כל העם ויראו. והיינו דהשבה היה על השראת השכינה וכפרת החטא.

אכן במדרש תהילים (מזמור ל"ג) איתא, על הפסוק 'דננו צדיקים בה' וגו', אל ה', אין כתיב כאן, אלא בה', בזמן שרואין אותו מיד מרננים, שנאמר, וירא ישראל את ה' הגדולה וכו', וכן הוא אומר, ותצא אש מלפני ה', וירא כל העם ויראו. הרי מבואר דהמדרש מפרש דהרינה הייתה נתינת שבה על עצם ראיית ה', שראו את האש, ולא על כפרת החטא והשראת השכינה בתוכם.

וצריך לומר דהרינה הייתה על שתי הדברים, גם על ראיית ה' בירידת

ותצא אש מלפני ה' וגו' וירא כל העם ויראו ויפלו על פניהם. (ט, כ"ד). מבואר בכתוב שכשירדה האש על המזבה הייתה רינה. ובפשטות ענין הרינה הוא ענין של שמחה, שהיו שמחין בכך שירדה אש על המזבה.

אכן בתרגום אונקלוס מפרש ויראו, ושכחו, ומבואר שמפרש שהרינה הייתה שנתנו שבה, וברש"י כתב ויראו, כתרנומו. והוא כמו שמצינו בכמה דוכתי לשון שירה על נתינת שבה לפני ה', וכמו שאומרים בישתבה 'כי לך נאה ה' אלוקינו שיר ושכחה'. אלא דלא נתבאר על איזה ענין נתנו שבה לפני המקום, בעת שירדה האש על המזבה.

אבל הדברים מבוארים בדברי רש"י בשיר השירים על הפסוק (א, ט"ז) 'הנך יפה דודי אף נעים, וכתב רש"י אף נעים, שעברת על פשעי, והשראת שכניתך בתוכי, וזה קילום של ירדת האש, וירא כל העם ויראו. ומבואר בדברי רש"י, דהשבה שהיה בירדת האש, הוא שבה על שתי דברים, על מחילת החטא, ועל השראת השכינה, שבה שירדה האש, שרתה שכנינה בישראל, ונודע להם שנתכפר החטא, ועל זה נתנו שבה על הנהגת הקב"ה לעבור על פשע ולמחות אשם, ועל מה שהשרה שכנינו בתוכם.

וזה על פי המבואר בדברי רש"י בפסוק הקודם, דכל שבעת ימי המילואים לא שרתה בו שכנינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה, משה רבנו, כל הטורח שמרחנו שתשרה שכנינה בינינו, ונדע שנתכפר לנו עון העגל, עכ"ד רש"י, ומבואר דעד שירדה האש, לא נודע להם שנתכפר להם עון העגל, וכשירדה האש רק אז נודע להם, ואז נתנו שבה על זה.

וכיו"ב מצינו עוד בדברי חז"ל שיש לומר שיר ושבה על ענין התשובה, כדאיתא במדרש (בראשית רבה פכ"ב, י"ג), ויצא קין מלפני ה', פגע בו אדם הראשון, אמר לו, מה נעשה בדייך, אמר לו, עשיתי תשובה ונתפשרתי וכו', אמר, כך היא כוונה של תשובה, ואני לא הייתי יודע, מיד עמד אדם הראשון ואמר, מזמור שיר ליום השבת. הרי דראוי לומר שירה על הנהגת תשובה שהקב"ה נוהג בעולמו.

וכן מפורש בכתוב, שעל השראת השכינה יש ליתן שבה, כמו שכתוב בנביא בזכריה (פרק ב'), 'רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך, שהנביא אומר לישראל לרנן ולשמחה על השראת השכינה. [וכן הוא פשוט לכה דודי, עורי עורי שיר דברי כבוד ה' עליך נגלה, דעל השראת השכינה, יש ליתן שיר ושבה].

\*\*\*\*

והנה מבואר דענין השראת השכינה וכפרת החטא העגל נקרא בלשון נעים, ומבואר מדברי רש"י שפירש כן את הכתוב 'הנך יפה דודי

האיש, וגם על כפרת החטא והשראת השכינה בתוכם.

וביאור הדבר נראה, על פי מה שיסד אא"ו מרן הגר"ו זצ"ל דיש ברכות ותשבחות שנאמרו על קבלת הטובה, כמו ברכת הגומל להיביים טובות, ושעשה לי נס במקום הזה, שעיקר השבח הוא על קבלת הטובה, ויש ברכות שנאמרו על גבורות ה', כמו ברכת משנה הבריות והכם הרזים, וברכת עושה מעשה בראשית, ושכוהו וגבורתו מלא עולם, שבכחות אלו נקראו ברכות הראיה, שמכל דבר שאנו רואים את גבורתו של הקב"ה, ניתן לשבח ולכרך על זה.

ולפי זה יש לפרש, דוהו שתי הרינות שהיו כאן, הרינה על עצם ראית ה' בירידת האש, המבואר במדרש שבזמן שהיו איתו מיד מרננים, זהו מדין ברכות הראיה, שכשרואין גבורתו של הקב"ה, מיד מברכין ומשבחים על זה, והרינה על כפרת החטא והשראת השכינה בתוכם, זהו רינה מדין שבה על קבלת הטובה שיש בזה לישראל, וזהו

הרינה האמורה בכתוב בשיר השירים, שאמרו הנך יפה דודי אף נעים אף ערשנו רעננה, שזה הוא שבה וקילום על השראת השכינה עליהם וכפרת החטא, וכדמשמע הלשון שמדבר מענין החיבה המיוחדת של הקב"ה לישראל, ונעימות השראת השכינה בתוכם.

ותקראנה אותי כאלה ואכלתי הטאת היום הייטב בעיני ה'. (י, י"ט). נראה לפרש לישראל דקרא הייטב בעיני ה', דהנה הרמב"ם מנה אכילת מעשר שני באנינות ללאו, ולוקח ע"ו, שנאמר לא אכלתי באוני ממנו, והשיג ע"ו הרמב"ן, דאין למנות את האמור בשלילות לא אכלתי באוני בלאו, ואע"פ שהוא איסור, אין לוקח ע"ו, הרי דאיסור זה אינו לאו גמור.

ולפי זה יש לומר, שעל כן אמר הכתוב בהאי לישראל הייטב בעיני ה', מפני שאינו לאו גמור.

### 'על הלכה ארון האלוקים'

דברי קינה ומספד עם הסתלקות מרן הגר"ה קניבסקי זצוק"ל בעצרת מספד בבית המדרש 'אהל יוסף' רמות ירושלים

כתוב נביא בשמואל 'זירץ איש בנימין מהמערכה, ויבוא שילה ביום ההוא, ומדיו קרועים, ואדמה על ראשו, ויבוא והנה עלי יושב על הכסא יד דרך מצפה, כי היה לבו חרד על ארון האלוקים וגו'. ויאמר האיש אל עלי, אנכי הבא מן המערכה, ואני מן המערכה נסתי היום, ויאמר מה היה הדבר בני. ויען המבשר ויאמר, נס ישראל לפני פלשתים, וגם מגפה גדולה היתה בעם, וגם שני בניך מתו חפני ופנחס, וארון האלוקים נלקחה. ויהי כהזכירו את ארון האלוקים, ויפול מעל הכסא אחורנית וגו', ותשבר מפרקתו וימות וגו'. מבואר שעלי שומע את כל הדברים הקשים שארעו, שנס ישראל לפני פלשתים, ושהייתה מגיפה גדולה בעם, ועוד שבניו חפני ופנחס מתו, ועדיין מכל השמועות הללו לא מת, אבל כהזכירו את ארון האלוקים, מזה ויפול וימות, מכל הדברים הקשים מאד לא מת, אבל שביית ארון האלוקים זוהי השמועה הקשה ביותר מכל השמועות שהזכיר, ורק מחמתה מת עלי.

ובאמת שכבר בראשית הענין מבואר כן, שכתוב שעלי היה יושב על הכסא יד דרך מצפה, כי היה לבו חרד על ארון האלוקים, לא כתוב שהיה חרד שמה יפסידו במלחמה, רק חרד על ארון האלוקים. זהו הדבר הקשה ביותר שכלל ישראל נחסרו שנשבה ארון האלוקים, על זה צריך להיות חרד, וזוהי הבשורה הכי קשה לעלי ולכל ישראל בני נביאים. לא מה שישראל הפסידו ונסו מן המערכה, ולא מה שפלשתים הכו את בני ישראל שלושים אלף, ולא ממיית שני בניו חפני ופנחס, כי על ארון האלוקים היה עלי חרד, ועל שביית ארון האלוקים נפל עלי וימות.

בהמשך הענין שם כתוב 'וכלתו אשת פנחס הרה ללת ותשמע את השמועה אל הלכה ארון האלוקים ומת חמיה ואשה ותכרע ותלד וגו', וכעת מותה ותדברנה הנצבות עליה אל תראי כי בן ילדת ולא ענתה ולא שתה לבה. ותקרא לנער אי כבוד לאמר גלה כבוד מישראל אל הלכה ארון האלוקים ואל חמיה ואישה. ותאמר גלה כבוד מישראל כי נלקח ארון האלוקים'. היא אמרה שני פעמים גלה כבוד מישראל, וכתב הרד"ק לבאר שבתחילה אמרה 'גלה כבוד' בעבור הארון שנשבה ובעבור מות חמיה ואישה, ושבה ואמרה בעבור הארון לבדו 'גלה כבוד' כי הוא עיקר הכבוד.

בבית הלוי כתב שבלוחות הראשונות היו כתוב עליהן משנה וגמרא וכל התורה שבעל פה, ולא היה תורה שבעל פה כלל, רק כל התורה כולה הייתה תורה שבכתב, ורק אחר שחטאו בעגל נתחדש הענין שיש בתורה חלק של תורה שבכתב שהוא כתוב על הלוחות, ויש חלק של תורה שבעל פה. והנה נמצא שבלוחות הראשונות היה כל התורה כולה מונחת בארון הברית, אבל בלוחות שניות רק התורה שבכתב מונחת בארון הברית, אבל התורה שבעל פה אינה מונחת בארון. אבל הביאור הוא כי תלמיד חכם הלומד תורה הרי הדברי תורה על לבו כמו כתב שעל הלוחות, ודבר זה מבואר בגמרא במנחות מנחות דף צ"ט ע"א 'הזהרו בזקן ששכח תלמודו שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון', הרי למדנו שלב תלמיד חכם הוא כמו הלוחות, וזקן עם תלמודו זהו לוחות. עוד יש ללמוד מהגמרא ביומא דף ע"ב שהגמרא דורשת שתלמיד חכם צריך להיות תוכו ככור, מהכתוב בארון 'מבית ומחוץ תצפנו', והגמרא דורשת עוד דברים לגבי תלמיד חכם מהכתוב בארון, הרי למדנו שתלמיד חכם הוא בגדר ארון, תלמיד חכם הוא בעצמו בגדר של ארון שבו מונח התורה, ובוה שהתורה נמצאת בלבו נחשב שהתורה מונחת בארון. ונמצא שגם בלוחות שניות כל התורה כולה מונחת בארון, רק שהארון של תורה שבעל פה הוא התלמיד חכם, ובוה שהתורה חקוקה וחרתה על לוח לבו, בזה היא נחשבת למונחת בארון, והתלמיד חכם עצמו נחשב לארון הקודש, שבו מונחים לוחות התורה. רבינו זכרנו לברכה לחיי העולם הבא היה חקוק על לוח לבו כל התורה כולה, בבלי, ירושלמי, ספרא, ספרי, תוספתא, מכילתא, מדרשים, רמב"ם, טור, שולחן ערוך, כל זה היה חקוק על לבו, כל זה היה חרות בלבו, הוא היה לוחות שעליהם כתובים התורה שבעל פה, והוא היה ארון ששם מונחים לוחות של כל תורה שבעל פה, הוא היה לוחות של תורה שבעל פה והוא היה הארון היותר נכבד של תורה של בעל פה, והלכה ארון האלוקים זוהי השמועה הקשה ביותר, ועל הלכה ארון האלוקים נאמר 'גלה כבוד מישראל'.

בפסוק במשלי כתוב, 'גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה', מבאר בנפש החיים שגמול פירושו תשלום ושכר, ומזה שהכתוב אומר על הלומד תורה שהתורה גומלת לו טובה על לימודו בתורת גמול ותשלום שכר, הרי מבואר מזה שהתורה זקוקה וצריכה שילמדו אותה. יש כל כך הרבה תורה בכלל ישראל, יש כזה ריבוי של לימודי תורה כה יתן ה' וכה יוסיף, אבל אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, כמה ספרים וכמה דברי חז"ל יש שהוא זצ"ל היה לומד יגה ושונה, ועכשיו מי יסור לשאול לשלום להם, לבי לבי על התורה, ליבי ליבי על כלל ישראל על החסרון הגדול הזה.

## לקראת חג הפסח הוקדמו ג' מצוות העוסקות במצוות המועד

### פלוגת התוס' והרמב"ם אם כל יראה הוא לאו הניתק לעשה

עוד אפשר לומר, דספק זה תלוי במחלוקת התוס' והרמב"ם לענין 'תשבתו'. דהתוס' (פסחים כט: צה.) למדו בדברי הגמ' דבל יראה ובל ימצא הוא לאו הניתק לעשה ד'תשבתו', ולכך אין לוקין עליו. ואילו הרמב"ם (פ"א מהל' חמץ ומצה ה"ג) כתב דלאו דבל יראה הוא לאו שאין בו מעשה ואין לוקין אא"כ קנה חמץ או חימץ בידיים בפסח, ולדבריו יקשה דבגמ' מבואר להדיא דהוא לאו הניתק לעשה. ובפשטות לשיטת התוס' צ"ל דמצוות תשבתו היא מצוות עשה להשבית בידיים, ועל כן הלאו דבל יראה ניתק לעשה דתשבתו. אך אי נימא דהוא איסור עשה הבא לצוות על האדם לפקח ולדאוג שלא יהיה חמץ ברשותו של אדם, לא שייך לומר שהלאו ניתק לעשה, דהמכוון בשניהם אחד - למנוע שלא יהיה חמץ ברשותו של אדם, וכמו שציוותה התורה על הלאו ב' פעמים. אמנם לדעת הרמב"ם דבל יראה הוא לאו שאין בו מעשה, עדיין יש להסתפק, אי 'תשבתו' היא מצוות עשה או איסור עשה.

### העמדת הגר"ח הלוי דמחלוקת ד"י ורבנן לענין ביעור חמץ

#### תליא בגדד החיוב של מעשה הביעור

בח"י הגר"ח הלוי (הל' חמץ ומצה פ"א ה"ג) הביא את דברי הטור (או"ח תמה) שדן אם מותר ליהנות באפר של החמץ שנשרף, וכתב דתליא בפלוגתת רבי יהודה ורבנן, דלרבי יהודה דאין ביעור חמץ אלא בשריפה אפרו מותר דקיימא לן כל הנשרפין אפרן מותר (תמורה לה.) ולרבנן דביעורו בכל דבר, אפרו אסור דכל הנקברין אפרן אסור וכ"כ בתוס' (פסחים כא:). ותמה הגרעק"א (בהגהות שו"ע שם סק"א) דהא טעם החילוק בין הנשרפין לנקברין, דלנשרפין איכא מצוה בשריפתן, ואחר שנעשו אפר נעשתה מצוותם והותרו בהנאה, ואילו לנקברין אין מעשה מצוה ולא הותרו בקבורה. וא"כ אף רבנן דאמרו דהשבבת החמץ בכל דבר, איכא מצוה בביעורו, ואמאי חשיב שלא נעשתה מצותו כששרפו, ולא שייך לחלק בין רבי יהודה לרבנן בזה.

וכתב הגר"ח ליישב את שיטת הטור, דחלוקה מצוות שריפה לרבי יהודה ממצוות השבתה בכל דבר שאמרו חכמים. דלדעת רבי יהודה אין מצוה לכלות את החמץ ע"מ שלא יהיה ברשותו של האדם, דא"כ אין נפק"מ באיזה אופן מכלה ומשבית את החמץ, אלא איכא מצוות השבתה בחפצא של החמץ. ואילו לרבנן לא נאמר דין ומצוה לעשות מעשה השבתה בחמץ, אלא המכוון במצוה שהחמץ לא יהיה בעולם, ובכל דרך שיוכל יביא לידי כך שלא יהיה החמץ בעולם. ואהכי מדמה הטור את ביעור חמץ דר"י לנשרפין דנעשתה מצוה בשריפתו ואפרו מותר, וביעור חמץ דרבנן משהו לנקברין דליכא מצוה במעשה הביעור ולא חשיב נעשתה מצותו בביעור ולא הותר אפרו.

ולפי זה מבאר הגר"ח דמש"כ בגמ' (שם צה.) דבל יראה הוא לאו הניתק לעשה שייך רק אם איכא מצוה במעשה הביעור, אך אם מצוות 'תשבתו' היא רק שלא יהיה החמץ בעולם, אין מקום לומר שהוא לאו הניתק לעשה. ומוכיח דהסוגיה דהתם קיימא אליבא דרבי יהודה דאין

ציוותה תורה לבער את החמץ במצוות עשה אחת שנאמר "אך ביום הראשון תשבתו שאור מבתכם" (שמות יב טו), ובשתי מצוות לא תעשה "ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך" (שם יג ז).

### חקירה אם מצוות תשבתו היא מצוה בקום ועשה או איסור עשה

יש חקירה ידועה של המנחת חינוך (מצוה ט) במצוות העשה ד'תשבתו', האם היא מצוות עשה שיש לקיימה בקום ועשה להשבית את החמץ מביטו ואם לא השבית לא קיים המצוה. או דלמא הביעור אינו מצוה בקו"ע אלא הוא איסור עשה, דהיינו דלא ציוותה תורה לעשות מעשה השבתה בחמץ, אלא דלמי שיש לו חמץ בביתו חייבה תורה להשביתו קודם הפסח. דמלבד מה שנאסר בלא תעשה שלא יהיה ברשותו חמץ בפסח, נוסף איסור עשה על כך והוא לאו הבא מכלל עשה, ובכל אופן שאין לו חמץ קיים את המצוה אף כשלא השבית בפועל.

והביא המנחת חינוך נפק"מ במי שאין לו חמץ, דאי אמרי' דהמצוה מתקיימת רק בהשבחה בפועל, חייב לקנות חמץ ולבערו ולקיים 'תשבתו', אך אם ההשבחה מחויבת רק כשיש חמץ ברשותו, אינו מחויב לקנות חמץ ע"מ להשביתו, אלא מקיים את המצוה בשווא"ת.

נפק"מ נוספת הביא המנחת חינוך, לגבי האוכל חמץ בער"פ אחר חצות, אם קיים מצוות תשבתו באכילתו שהרי סו"ס נתכלה החמץ והושבת מן העולם, או שאינו מקיים מצוות ביעור באכילתו. דאי אמרי' דאיכא מצוה במעשה השבתה, היכא דעשאו באיסור, הוי מצוה הבאה בעבירה ולא קיים המצוה. אך אי נימא דהמצוה מתקיימת כאשר אין חמץ ברשותו של אדם, אף אם אכל באיסור מ"מ נתקיימה המצוה דעתה אין החמץ ברשותו.

### מחלוקת ראשונים אם מקיימים 'תשבתו' באכילה

#### לאחר שעה שישית לדעת ד"ש

ולכאו' נידון זה תלוי במחלוקת ראשונים. דעת הבעל המאור (פסחים ג. מדפי הרי"ף) דלרבי שמעון דס"ל חמץ משש שעות ולמעלה אינו אסור באכילה, אם אכל קיים מצוות תשבתו שביעור את החמץ מן העולם באכילתו. אבל הראב"ד והרמב"ן (שם) חלקו על הבעל המאור בתרתי. חדא דגם לדעת ר"ש דאין איסור בל יראה משעה שישית, מ"מ לא אמרי' דמותר לאכול חמץ אחר שעה שישית, אלא יש איסור אכילה אחר "לא תשחט על חמץ דם זבחי" (שמות לד כה) או שאר איסורים. ועוד טענו על דברי בעל המאור דלא שייך לקיים מצוות השבתה ע"י אכילה, והר"ן הוסיף דאף בכילוי ע"י הנאה אין מקיימים מצוות 'תשבתו'. ולכאו' דברי הראשונים תלויים בנידון הנ"ל. דאם מצוות השבתה מתקיימת ע"י מעשה ביעור, אפשר שתתקיים בכל דרך של השבתה, ואף אם אוכל את החמץ או בדרך הנאה. אך אי אמרי' דעיקר המצוה שהחמץ לא יהיה ברשותו של אדם, סברת הראשונים דאם אוכל את החמץ, אין זה חשוב שמשבית את החמץ שהרי הכניס את החמץ אליו ונהנה ממנו והוא שלו וברשותו.

ביעור חמץ אלא שריפה, אבל להלכה קיי"ל כרבנן דהשבתת החמץ בכל דבר, ולא חשיב בל יראה לאו הניתק לעשה ד'תשבתו' שאינו מתקיים בקום ועשה אלא בשוא"ת. ואהכי כתב הרמב"ם דאין לוקין על הלאו דבל יראה משום שהוא לאו שאין בו מעשה.

והעולה מדבריו דנחלקו ר"י ורבנן בנידון האמור, אם מצות 'תשבתו' היא לעשות מעשה של השבתת החמץ ובעינין שריפה או דהמצוה מתקיימת כאשר החמץ מושבת ואינו קיים בעולם ולפיכך אמרו חכמים דהשבתתו בכל דבר, וכיון דקיי"ל כרבנן, אין מצות ביעור בקום ועשה.

### האם מתקיים 'תשבתו' בביטול חמץ

ונראה לתלות נידון נוסף בספק הנ"ל. מבואר ברש"י (שם ד:) דמקיימין מצות 'תשבתו' אף בביטול חמץ, ובתוס' תמהו וחלקו דאין תשבתו אלא הבערה, אולם הביטול אינו קיום של 'תשבתו' הגם שהביטול מועיל שלא לעבור על לאו דבל יראה ובל ימצא. אמנם בתרגום אונקלוס ובתרגום יונתן תרגמו את תיבת 'תשבתו' - 'תבטלון' וכפירש"י, וברמב"ן הטעים מפני מה נחשב הביטול להשבתה, דמדלא כתיב 'תבערו' או 'תשרפו' אלא 'תשבתו', חזינן דהמכוון במצוה זו אף לביטול חמץ. דמשמעות 'השבתה' היא שלא ירצה בקיומו של החמץ אלא יראה אותו כעפר ואפר ויהא בעיני המבטל כשרוף. ובביטול הסכימה דעת האדם לדעת תורה שאינו חפץ בחמץ, דביטול כשמו שיבטלו בליבו מתורת חמץ ואינו רוצה בקיומו, ועי"כ אין בו דין ממון.

ולהבנת הרמב"ן לכאן מוכח דאין צריך לקיום המצוה מעשה הבערה וכליו, אלא בעצם הרצון לבטל ולהשבת את החמץ מרשות האדם מתקיימת המצוה, וכוונת התורה שהחמץ לא יהיה ברשותו של אדם. ואפשר שבה גופא נחלקו התוס' וס"ל דבעינן מעשה השבתה דווקא.

אמנם באחיעזר (ה"ג ס"א א) הביא דהחוב לשרוף חמץ לר"י אינו מדין תשבתו כלל אלא ילפי' בק"ו מנותר דחייב שריפה, [ודלא כהבנת הגר"ח הלוי] וא"כ גם לדעת התוס' אפשר דאף לר"י אין חוב שריפה מצד מצות 'תשבתו' אלא הוא דין אחר הנלמד משריפת קדשים.

### אם מצות תשבתו מתקיימת ע"י מכירה לנכרי

נחלקו הראשונים אם מתקיימת מצות תשבתו ע"י מכירה לנכרי בערב פסח. הרא"ש (פסחים פ"ב ס"ד ד) כתב דהמוכר חמץ לנכרי בערב פסח מקיים מצות תשבתו, לדעת רש"י (שם כא:) אינו מקיים תשבתו במכירה, ובתוס' הרשב"א משאנן נסתפק בזה. ולכאן אם תשבתו ענינו לעשות מעשה ביעור, אין ביעור במכירה, אך אם עיקרה וקיומה של מצות השבתה בתולדת הביעור, דהיינו שלא ימצא החמץ ברשותו, יש מקום לדון אם מתקיימת המצוה ע"י מכירה כאשר החמץ אינו ברשותו בפועל או שמא ע"י המכירה נחשב שלא הוציא את החמץ מרשותו כשמכרו וקיבל דמיו, ובזה נחלקו הראשונים.

### דברי המג"א דתשבתו היא מצוה שבכל רגע ורגע

כתב המג"א (או"ח תמד סק"א) דההולך למול את בנו בערב פסח, מחויב לבטל את החמץ קודם שימול את בנו, מאחר זמנה של מצות מילה כל היום והקדמת המצוה היא רק מצד זריזין מקדימין למצוות, ואילו זמנה של מצות תשבתו הוא כל היום ובכל רגע ורגע שמאחר את קיום המצוה, מבטל מצות עשה. ובפשטות נידון זה אינו נוגע לספק האמור, דלהצד שענין התשבתו הוא שלא יהיה החמץ ברשותו של אדם פשיטא דעובר בכל רגע ורגע שאינו משבית. אך גם להצד דאיכא מצוה לשרוף ולהשבת, יש להסתפק אם היא מצוה התלויה ביום כנאמר

בקרא "אך ביום הראשון תשבתו שאור מבתיכם" ודמיא למילה, או שמא היא מצוה מתמשכת ובכל רגע מחויב להשבת את החמץ. ועכ"פ במג"א מבואר שהיא מצוה שבכל רגע ורגע.

### מחלוקת הפוסקים אי שרי לשרוף חמץ ביו"ט

נחלקו הפוסקים במוצא חמץ שלא ביטלו ביו"ט, אם כופה עליו את הכלי או מותר לטלטלו ולשרפו ביו"ט, והביא המשנ"ב (שעה"צ ס"ו תלה סק"ו) את השיטות ולא הכריע. והנידון הוא אם תשבתו היא מצוה שזמנה בכל רגע ומתמשכת ליו"ט וממילא יהיה מותר לשרוף את החמץ ביו"ט, או שהיא מצוה שזמנה בער"פ וביו"ט עבר זמנה ולפיכך אינה דוחה יו"ט. ולכאן אין נידון זה תלוי בספק הנ"ל, דאם יש מצוה להשבת חמץ, מחלוקתם אם המצוה תלויה בזמן או לא. אך גם להצד שהמצוה מתקיימת באי היות חמץ בבית, מ"מ יש מקום להבין את הראשונים דס"ל דזמן המצוה בער"פ דווקא. דל"ל דהחוב להביא את עצמו למצב זה הוא מערב פסח וזהו הזמן שבו צריך לסיים את קיום החמץ בביתו, ולאחר מכן עבר זמנה של המצוה ואינה דוחה יו"ט.

### גדר תשבתו - מצות עשה על ההכשר למצות בל יראה ובל ימצא

והנראה לפשוט ולבאר את גדר המצוה בדרך אמצעית.

דהנה ציוותה תורה בלשון של קום ועשה שנאמר "תשבתו שאור מבתיכם", אך אין כוונת התורה שיש ענין במעשה השבתה בכל אופן, וגם לדעת ר"י דאיכא מעשה מצוה של שריפה כפי שהעמיד הגר"ח, רחוק לומר דאף מי שאין לו חמץ מחויב לקנות ולהשבת את החמץ. אלא גדר מצות הביעור שנצטוינו בלאו שלא יראה חמץ בבתינו, ונצטוינו בעשה לדאוג לכך שהחמץ לא יהיה ברשותינו. וענין תוספת המצוה הוא דמצד הלאו אין חוב לבער אלא הביעור הוא הכשר מצוה בלבד, והוסיפה התורה מצוה על הכשר, שבעצם ההכנה והסילוק של החמץ מתקיימת מצות עשה.

וראיה לזה, מהא דמברכים בשעת בדיקת חמץ "על ביעור חמץ", ופירש הרא"ש (פסחים פ"א ס"ו י) הטעם מאחר והבדיקה היא תחילת הביעור. ואי אמרי' דהמצוה היא רק שלא יהיה חמץ בבית, לא שייך לומר שהבדיקה היא תחילת הביעור, דכל זמן שנשאר חמץ בבית לא נתקיים הביעור ולא התחיל ביעור, אלא קיום המצוה רק בהשלמת כליו החמץ מן הבית. וכשם שהאוכל קודם שיעבור זמנם ע"מ שלא יעבור על איסור נותר, אינו מברך על ביעור הקדשים, אלא לכל היותר הוא הכשר מצוה ותו לא. אלא על כרחך דהמצוה היא לפעול ולקיים את מלאכת הוצאת החמץ קודם זמן האיסור והכנה זו היא המצוה של 'תשבתו'.

ופשוט דאין מקום שאדם יחייב את עצמו במצות ההשבתה, דהמכוון הוא שלא יהיה חמץ בבית כמו שציוותה תורה בלאו דבל יראה, וכל שאין לו חמץ אינו מצווה כלל. ולכך לא דמי לציצית וכיו"ב שמוטל על האדם להביא את עצמו לחיוב ציצית, דסו"ס כאשר לובש בגד עם ציצית מקיים מצוה בכך, אבל הכא לא חפצה התורה בעצם ההשבתה, אלא ציוותה תורה במצות עשה על ההכשר וההכנה למצות בל יראה שתכליתה שלא יהיה לאדם מישראל חמץ ברשותו בימי הפסח.

**נמצא** - ענין ביעור חמץ שלא יהיה לאדם מישראל חמץ ברשותו בפסח, והיות החמץ ברשותו בפסח נאסר בלאו דבל יראה ובל ימצא. גדר מצות תשבתו הוא ציווי על ההכשר וההכנה של סילוק החמץ והשבתתו מן הבית קודם זמן איסורו, ולהלכה בכל אופן שמסלק את החמץ מקיים את המצוה. ולדעת רש"י מתקיימת המצוה אף בביטול ולדעת הרא"ש אף המוכר חמץ לנכרי קיים את המצוה.

# ועד ליל שבת

דברי מזוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות  
מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א  
שנאמרו בישיה"ק

## דברי קינה ונהי שנאמרו עם היוודע הבשורה המרה בהסתלקות מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ללה"ה (מכתבי תלמידים)

קשה לדבר, מה יש לומר על דבר כזה, הלא זהו אסון כבד לכלל ישראל, אסון כבד לכל העולם, ספר תורה נשרף, 'ספר תורה מהודר בכל מיני הידורים'. אינני ראוי לדבר עליו, בשביל לדבר על כזה דבר צריך להיות עם השגות מסוימות, אך זכיתי להכירו שנים רבות, גדלנו איתו 6 שנים יחד, חלקנו את אותה הדירה - המשפחה שלנו יחד עם הגר"ח זצ"ל והרבנית, (כשנפטר אבי זצ"ל הוא בא לנחם אותנו ושאל "את מי הייתי מחזיק על הידיים, אותך או את אחיך?...") הגרא"ל שטיינמן זצ"ל אמר לי פעם: "הגדלות האמיתית שהיתה בדירתכם המשותפת - היא ששתי עקרות-בית חולקות מטבח אחד ומעולם לא רבו..." מעולם.

המדרש (על הפרשה) אומר, "אין לך כל דבר ודבר שאין בו מצוה למקום. פירות יש בהן מצות הרבה תרומות ומעשרות חלה ובכורים הלקט והשכחה והפאה. שערי בתים שערי מדינות יש בהן מצוה למקום שנאמר וכתבתם על מזוזות וגו'. בגדים יש בהן מצוה למקום שנאמר לא תלבש שעטנו. טלית יש בו מצוה למקום שנאמר גדילים תעשה לך. בהמה טהורה יש בה מצוה למקום שנאמר כל הבכור וגו'. בהמה טמאה יש בה מצוה למקום שנאמר ופטר חמור וכו'. עולה כולה כליל לאישים אמר הכתוב יהא עורה מתנה לכהנים. שלמים הנאכלין לבעלים אמר הכתוב יהא דמן ואימוריהן למזבח וכו'". וזה לא מובן, הרי העולה עצמה היא קודש, ומה צריך את 'העור לכהנים' בשביל שיהיה בזה מצוה למקום, הלא עולה היא חפצא דמצוה בעצמה. אך התשובה היא, זה שהוא קודש קדשים זה בגוף הקרבן, זה הוא עצמו, זה לא נקרא מצווה לשמיים, העיקר זה המצווה שיוצאת ממנו למעשה, מה הן המצוות שעושים עם זה בפועל - האכילה של הכהנים זו מצווה בפועל.

רבנו הגר"ח זצ"ל היה כל כולו תורה, לומר עליו 'מתמיד' זהו זלזול, הוא היה כל חייו רק תורה ותורה ותורה, אך לא ההתמדה היא הנקודה. העיקר היה ה'למעשה', כל ימיו עניין אותו מה צריך לעשות, מה השו"ע אומר עכשיו, מה הדין בציוור כזה, כל הזמן לחיות בדקדוק הלכה וקיום מצוות, כמובן שההתמדה זה דבר ראשון, אבל הנקודה היתה לעשות 'מה שצריך', אם צריך ללמוד לומדים, יש כאלו שמדברים כל היום תורה ותורה ותורה אך זה נועד כדי לחפות על כך שלא עושים את שאר המצוות, אך אצלו הכל היה מקשה אחת של קיום רצון הי"ת, אין תירוצים, וכך בכל דבר לעשות מה שההלכה אומרת כל הזמן, תורה ויר"ש במקום אחד, אין 'מה רוצים עכשיו' אלא 'מה צריך עכשיו', מה השו"ע אומר, וכשבן אדם חי ככה אז הוא מתרגל לזה ושום דבר אחר לא מעניין אותו חוץ מזה, לכן הוא לא ידע כלום חוץ מהתורה, זה היה כל מעייניו. (הוא סיפר לי פעם שבילדותו הסטייפלער לימד אותו שיר על כל שמות המסכתות כדי שידע אותן בע"פ, וכל פעם שהיה שר את כל השמות בלי לשכוח - היה אביו נותן לו 'צוקער' (סוכריה), ור' חיים שר בפני את הניגון, ובסוף השיר הוא אומר - 'טבול יום, ידיים, עוקצין, געב מיר א'צוקער'...)

פעם סיפרתי לו שגנבים פרצו לי לבית וחוללו נזק (לא גדול מדי), מיד כששמע הוא הגיב: "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", לפליאתי הוא ביאר שאי' בגמ' (פסחים קי"ח) שהקב"ה נפרע מאדם בממונו כדי להצילו מנזק בגופו, אדם רגיל התגובה המיידית שלו היא 'אוי ווי', אך אצלו הכל זה תורה, וגם התגובה הספונטנית היה דברי הגמ'.

הבן שלי נשוי לנכדתו, ופעם אחת אמרו לי שר' חיים עומד להגיע לדירתם לחנוכת הבית, הגעתי לשם מוקדם שלא ימתינו לי, וכשהרבנית ע"ה נכנסה היא אמרה לי: "ר' חיים מחכה לך בחוץ, הוא רוצה שתצא אליו דחוף". אני לא ידעתי מה ר' חיים רוצה ממני, יצאתי החוצה, ור' חיים שאל אותי 'היכן מובאת היכ"ת של נגע פחות מכגריס?' אני לא זכרתי, שאלתי אם בטוח שזה כתוב מפורש על נגע בתחילתו (ולא שהיה כגריס ונתמעט), והוא השיב שכן. אמרתי לו שאני לא זוכר, אך אתקשר להגר"ר דניאל וולפסון (שחיבר ספר על נגעים), אולי הוא ידע.

התקשרתי אליו, ואכן הוא אמר לי (מייד) שיש חזו"א באיזה מקום. מיד כשאמרתי לר' חיים 'חזו"א', הוא נזכר והיה מלא אושר ושמחה. ומיד הוא הסתובב לרבנית ואמר לה "בת שבע אפשר לחזור?" מבחינתו בזה הסתיים הביקור.

הייתי נוהג בכל שנה לעלות אליו למסור לו את הספר שהוצאתי, ופעם אחת כשהוא פגש את אבי זצ"ל הוא שאל אותו "מה קרה שהבן שלך השנה לא הוציא ספר?"... ר' חיים לא זכר אותי שלא עליתי לבקר, זה לא עניין אותו, אבל בגלל הספר שהשנה הוא לא קיבל, את זה הוא זכר, זה היה 'חסר לו'.

סיפרה לי גיסי תחי' (בת הגר"ח) שכשהייתה בחורה הוא היה אומר לה להתפלל כל יום שלש תפילות בציבור. היא שאלה אותו למה, והוא אמר לה "משנ"ב", אז היא שאלה אותו 'הרי אף אחת לא מקפידה על כך', אז הוא אמר 'משנ"ב'. לא היה צד שני. כל החיים אצלו היו סביב השו"ע והמשנ"ב, כל הזמן עניין אותו רק מה צריך, לא מה רוצים ולא מה נהוג.

הסטייפלער זצ"ל נפטר בליל שבת, ובאמצע הסעודה הרופא שלח מישהו לומר להם שיבואו להיפרד, אז ר' חיים אמר 'תביאו את הקומפוט', אכל מעט, בירך, ורק אחר כך הלך. שאלו אותו "מה היה קורה אם שבת אחת לא היו אוכלים קומפוט?" אז הוא אמר: 'מה פירוש, עונג שבת!' הוא הספיק להגיע 2 דקות לפני הפטירה, וברגע שיצאה נשמתו של אביו הוא סובב את ראשו משום ההלכה ש'אסור להסתכל בפני המת'. זה האיש, כל חייו היו רק תורה והלכה. שום דבר אחר. והוא היה בנו יחידו.

ר' יונתן אייבשיץ כותב ביערות דבש שכשנפטר אדם גדול כל מעלותיו הם הפקר, מי שרוצה יכול לקחת. אפשר לנצל, יש כאן מעלות שלא היו בדורות האחרונים, כדאי לקחת. לא לפספס את ההזדמנות.

## ידיעתו בתורה ע"י יגיעתו בתורה

(מתוך הספד שנאמר השבוע בביהכ"ס במודיעין עילית)

כשבאים להספיד יש בזה מטרה מסוימת, זה לא סתם סיפורים, המטרה היא ללמוד מזה לעצמנו. אז יש אנשים שזה מובן, זה קרוב אלינו ובמושגים שלנו - ואכן לומדים מהם. אך רבינו זצ"ל, במושכל ראשון זה נראה כל כך רחוק, מה זה קשור אלי. הלא אני לא אהיה במצב של לא פסיק פומיה מגירסא, וכי אני אהיה במצב שלו שכל התורה פרוסה לפני כעל כף היד, הכלה שלו סיפרה לאמי תחי' שכשהוא הגיע אליהם הוא לא ידע מי היא, וכי אני בדרגה כזו. אבל אם חז"ל קבעו שיש דין של הספד כנראה שכל אחד יכול להיות מושפע מההספד. הלא חז"ל אומרים שחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, וביארו שהכוונה שיהיה 'נגיעה', מה זה נגיעה, הכוונה היא שהכיוון של האדם וההסתכלות שלו יהיה באותו מהלך שלהם, אלא שהם הגיעו רחוק מאד, ואילו עלינו לעשות את זה בקטן. את זה אנחנו יכולים.

מהו הכיוון, הגמ' בכמה מקומות מחפשת ראיות לדברים שאפשר לראותם במציאות, לדגו' דברי הגמ' שמסתפקת איזו מלכות יותר חזקה, רומי או פרס, ומביאה פסוקים, הרי כל העולם יודע, והגמ' שמסתפקת אם בבל היא לצפונה דא"י, וכיו"ב עוד דוגמאות, מה צריך ראיות מפסוקים לדברים מציאותיים. אך הפשט הוא, כשכאדם מחפש ראייה למשהו, והוא יכול להביא ראייה מהחיים שלו, או להביא ראייה מדברים חיצוניים - הוא יביא ראייה מהחיים שלו. האמוראים היו חיים בתוך התורה, שם היו החיים שלהם ולכן המושכל ראשון שלהם היה התורה, שמה הם חיו, ולכן כל הראיות וההוכחות הגיעו משם. 'כל מי שמצוי בדברי תורה אני מצוי לו בכל מקום', אדם שנמצא בתוך התורה, שם המגורים שלו, הקב"ה נמצא איתו.

רבינו ידע את כל התורה, איך זה שייך, האם הוא היה בעל זיכרון - ממש לא, אבל ממש לא, היה לו זיכרון חלש... זכיתי להכירו כ-60 שנה, מאז הילדות שגרנו איתו יחד באותה דירה, הוא הכיר אותי מצוין מאז הילדות, אבל בכל פעם שהגעתי אליו הוא היה צריך לשאול שוב מי אני, הוא לא זכר. וגיסי שהוא חתן שלו אמר לי שגם הוא לפעמים צריך להזכיר לו מי הוא... אבל בדברי תורה הוא זכר הכל, אז זה לא זיכרון. אלא איך הוא זכר - כל אדם זוכר דברים מסויימים, דברים שהם חלק מהחיים שלו, אדם שינסה לכתוב כל מה שהוא יודע הוא יראה שזה רבבות דברים, על אף שהוא לא בעל זיכרון, משום שדברים שהם החיים שלך אתה חי אותם, זה אתה בעצמך, לא זיכרון. השאלה היא רק מה הם החיים, האם החיים זה הנייעס ששומעים, או אביי ורבא. מי ש'מצוי בדברי תורה' וחי שם, אז זה החיים שלו ואת זה הוא יזכור. אבי זצ"ל ידע את כל התורה אבל את הת"ז שלו הוא לא זכר מעולם, מה שלא קשור ל'חיים' האדם לא זוכר.

ואיך מגיעים לכך שהחיים יהיו התורה ולא העולם הזה - זה לא נוגע לזיכרון, זה קשור ל'מה חובתו של האדם בעולמו', המעלה היא שהאדם יודע למה הוא קיים, וזו היא המעלה היחידה, מעבר לזה בא ממילא.

גם הדקדוק הלכה שלו, זה לא 'פרומקייט', הלא אנחנו כשאוכלים אנו רוצים שזה יהיה טוב מכל הבחינות ומכל הטעמים, יש אדם שכל לכלוך על החולצה מפריע לו, ויש אדם שרוצה שהתורה תהיה אצלו בשלימות. מישהו שאל פעם את הגרי"ז למה הוא כל כך מדקדק בכל מצווה, אז הוא ענה לו שכפי שאתה מקפיד על הכובע שלך, לי יש את ההלכה, כל אחד והכובע שלו. כפי שאתה לא מעגל פינות בכובע כך אני לא מעגל בהלכה.

צריך לדעת מה חובתו של האדם בעולמו, לדעת מה אנו מחפשים בחיים, מה המטרה שלנו, את זה צריך לדעת, האם אנחנו מחפשים עולם הזה, או עולם הבא 'מה ה' אלוֹקֵיךְ שואל מעמך'. אחרי שנדע את זה הדרך סלולה להתעלות בכל העניינים.

# אבל יחיד עשי לך

## דברים מפי הגאון רבי חיים פרץ ברמן שליט"א

### מראשי ישיבת פוניבז'

#### גשבה ארון האלוקים

אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הניח שם משה בחורב (מלכים ח ט)

בית מדרשו של רבי אליעזר היה עשוי כמין ריס ואבן אחת הייתה שם והיתה מיוחדת לו לשיבה. פעם אחת נכנס רבי יהושע התחיל ונושק אותה האבן ואמר האבן הזאת דומה להר סיני וזה שישב עליה דומה לארון הברית.

"ותאמר גלה כבוד מישראל כי נלקח ארון האלוקים" ביום בו נלקח ארון הברית ע"י פלישתים, היתה בעם ישראל תחושה של סוף העולם. חלל פעור, חידלון נורא.

ארון הברית היה ביניהם - ואיננו, איך ממושיכים מכאן?

זה המצב שלנו כעת. נלקח מאתנו ארון האלוקים, והלוחות אשר בתוכו. והתחושה היא של מבוכה עצומה, של חוסר יכולת להתמודד. לשון "מבוכה" קרוב ללשון "בכי". בגמ' (מו"ק כז:): "שלושה ימים לבכי ושבעה להספד", אנחנו עדיין לפני ההספד, עדיין בבכי. מהו בכי? תחושת החסר, האבדון. זה בא לפני ההספד.

#### לבכות את החסר

על שעת פטירתו של משה רבינו ע"ה נאמר במדרש (דברים רבה י"א):

"היה הקדוש ברוך הוא בוכה מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פועלי און" ורוח הקודש אומר "ולא קם נביא עוד בישראל כמושה". שמים בוכין ואומרים "אבד חסיד מן הארץ". ארץ בוכה ואומרת "וישר באדם אין". וכשבקש יהושע רבו ולא מצאו היה בוכה ואומר "הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם". ומלאכי השרת אומרים "צדקת ה' עשה". וישראל היו אומרים "ומשפטיו עם ישראל". אלו ואלו היו אומרים "יבוא שלום ינחו על משכבותם הולך נכוחו", זכר צדיק לברכה ונשמתו לחיי עולם הבא".

תחושת החסר היא תחושה אמיתית, אבל אישית לכל אחד לפי מקומו מעלתו ודרגתו. כל אחד מבכה את החסר שלו. השמים מביטים וזועקים את הזעקה הרוחנית כשהחסיד נעלם. הארץ רואה את הישרות שאיננה, בוכה ואומרת וישר באדם אין. מלאכי השרת רואים את החסר במבט שלהם.

והתלמיד? התלמיד זועק ומבקש ישועה גם על מה שהשמים רואים, וגם על מה שהארץ מבכה. כי התלמיד צריך את הישועה גם מהמבט השמימי וגם מהמבט הארצי. גם את הכאב השמימי על אובדן החסיד, הצדיק, וגם את הזעקה הארצית המבכה את האדם הישר שאיננו.

#### אם תראה אותי לוקח מעמך

מין הרב שך ומרן הגר"ש רוזובסקי הביאו את היסוד הבא, בשתי הזדמנויות שונות.

בספר שיעורי ר' שמואל, סנהדרין (קיג: הציטוט בשינויי לשון קלים):

בגמ' "צדיק נפטר מן העולם רעה באה לעולם שנאמר הצדיק אבד ואין איש שם על לב" - אם אין שמים על לב, הרי שזמן מיתת צדיק הוא זמן סכנה רח"ל, אבל אם שמים על לב, זהו ההיפך הגמור.

הנביא (מלכים ב ב ט) מתאר את סילוקו של אליהו: "ויהי כעברם ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך, ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. ויאמר הקשית לשאול, אם תראה אותי לוקח מאתך יהי לך כן ואם אין לא יהיה".

התנאי שנותן אליהו לאלישע "אם תראה אותי" אינו לסימן בעלמא. ראייה זו היא סיבת השראת הנבואה שיקבל אלישע "פי שניים ברוחך". דהיינו שאם ירגיש התלמיד בראיה מוחשית בחלל של הסתלקותו של הרב, הרי ראייה שכזו - הנובעת מזעזוע חדרי הלב - היא עצמה סיבת ההתעלות.

וכאותו ענין ששינוי בכתובות (קג): "נפק קלא מאן דהווה באשכבתיה דרבי מזומן לחיי העולם הבא".

אין זה ענין של סגולה ומופת, אלא עצם הרגשת אבידות רבו תביא את האדם לחיזוק גדול ולהסרת טמטום הלב, כמאמר הפסוק בהושע (יג ח) "אפגשם כדב שכול ואקרע סגור לבם", האבל מפתח את לב האבן.

## להיות מלא את החסר

תפקידו של התלמיד לעת כזאת הוא להיות עסוק בכאב. כי כאב החסר - הוא זה שינציח אצלו את רבו.

כגודל הצער, היגון, היתמוות וכאב החלל שנפער - כך יהיה גודל המילוי שלו אחר כך. את היסוד הזה לימד אליהו לאלישע: "אם תראה אותי לוקח מעמך יהי לך. ואם אין - לא יהיה!" אם תרגיש את החסר הנורא בהילקח רבך מעמך - תקבל השראת נבואה כפי שביקשת, ואם לא - לא תקבל.

כלי הקיבול ברוחניות, לימודו חז"ל בגמ' (ברכות מ.) "כלי מלא מחזיק, כלי ריק אינו מחזיק", בשונה מכלי גשמי שצריך להיות ריקן כדי לקבל לתוכו שפע, כדי לקבל רוחניות צריך הכלי להיות מלא.

למה דווקא פי שניים מרוחך? למה לא פי שלושה? הקיבולת של הכלי באותה מידה שהוא מלא, איזהו חכם הלומד מכל אדם - לא לפי מידת הידיעות אלא כגודל הצימאון לחכמה, כך השיעור לחכמה. אם אלישע רוצה לקבל השראה של רוח, דבר ראשון עליו להיות כלי מלא - ואז יהיה לו עוד כלי מלא, פי שניים! במה צריך הכלי שלו להיות מלא? מלא את החסר. הכלי המלא הוא הבחנת החסר בשלמותו, כעומק תחושת החסר, כך יהיה גובה מילוי הכלי.

## קיים זה מה שכתוב בזה

מה ללמוד ממנו אנחנו עוד לא יודעים עכשיו, אבל אנחנו יודעים מה אנחנו אמורים להרגיש עכשיו. רבינו נטל כל חמודות בעולם והלך לו. לא חשבנו שנוכל להיות כמוהו ולא שנוכל להיות דומים לו, אבל כעת יש לנו הזדמנות לקבל. בגמרא (ב"ק יז.) מובא "וכבוד עשו לו במוותו זה חזקיה מלך יהודה"... שהניחו ספר תורה על מיטתו ואמרו "קיים זה מה שכתוב בזה".

בשביל שיהיה כתוב שבח כזה על בן אדם, צריך שיהיו בו שני דברים: הראשון - צריך לדעת כל מה שכתוב בזה - זה ספר התורה. השני - שיהיה כל חייו בלי הסח הדעת, לזכור ולשמור ולקיים את כל דברי התורה. ר' חיים זצוק"ל היה ספר תורה חי. במובן הכי פשוט, בלי מליצות שאפשר להטות אותן לכל מיני כיוונים. יישם בדיבור - ללמוד כל חלקי התורה. ובמעשה - לבצע ללא כחל וסרק. ובמחשבה - יחיד במינו שראה את העולם לפי מה שכתוב בתורה, זאת היתה היכרותו עם העולם - הכל ראה דרך התורה, פשוטו כמשמעו.

## גלה כבוד מישראל, וארון האלוקים לוקחה

בזמנים כאלה נפער בעולם חלל עצום, אבד משהו אדיר שלא יחזור עוד. לכל אחד יש את החסר בדבר שהוא מרגיש שקיים אצלו, והוא חש געגוע פנימי אל הדבר הזה - מאותו מקום הוא יכול להמשיך. שם, בנקודה הזאת שמורגש החסר, הוא צריך להעמיק את החיסרון, ואחר כך הוא יתמלא.

כשהאמורא הגדול - רב - הלך לבית עולמו, אף אחד לא יכול לקחת את כל המעלות שלו, לפיכך נטל כל תלמיד חלק אחד. ר' חיים הותיר לנו בין אוצרותיו את הספר "אורחות יושר", ונדמה שתוכן הספר כאילו הוא כתב על עצמו וזו ה"אוטוביוגרפיה" שלו... וכמו שכתב הוא עצמו בהקדמה לספרו, ואין לנו אלא דבריו של מות, וז"ל:

אחז"ל (ברכות לב:) ארבעה צריכין חיזוק ואלו הן תורה ומעשים טובים תפילה ודרך ארץ. פירש רש"י: צריכין חיזוק שיתחזק בהן תמיד ובכל כחו. וכבר עשו גדולי ישראל ספרי מוסר לחזק בהן את הרבים, אמנם לפי שבכל דור ודור יש ניסיונות אחרים יש צורך בכל פעם לכתוב לפי צורך הדור. ולפי שראיתי בדורנו רבים ושואלים לפי הסיבות והניסיונות שיש בדורנו, אמרתי ללקט קצת ממאמרי חז"ל לחיזוק האמונה ויראת שמים ותורה ותפילה ומידות טובות, ואף שאיני ראוי לומר מוסר לאחרים וכבר אמרו חז"ל (ב"מ קז:) קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים מ"מ כיון שאין כאן משלי, רק ליקוט אורות מדברי חז"ל ולשון חכמים מרפא ואמרו (בדב"ר פ"ד סי' ג' ע"ש) הכל מסייעין למלאכת שמים, ואל תסתכל באומרו אלא במה שנאמר בו, ויהי לתועלת ולזכות הרבים ומיגו דזכי לאחריני זכי נמי לנפשי. ויה"ר שנזכה לתשובה שלמה לזכות את הצבור ולגאולה קרובה בב"א".

הספר הזה הוא שווה לכל נפש, וכל אחד יכול לקחת ממנו ולאמץ ממנו לפי החסר והגעגוע שלו. על הרואה במיתת צדיקים נאמר "ויחי עוד לנצח לא יראה השחת". הלוואי נזכה כולנו שיאיר לנו אור הקדושה, ונזכה לאור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו מהרה לאורו. המשיח קרוב אלינו באמת, "קול דודי דופק", אבל אנו חייבים את ה"פתחי לי". שנזכה להרגיש את החסר, לפתוח בלבנו את הפתח למלא ולהביא לחיי נצח. יקוים בנו "ומחה השם דמעה מעל כל פנים", אמן ואמן.

# מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות  
 כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'  
 שנאמרו במקלות על ידי  
 הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א  
 ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות  
 ולהצטרפות לרשימת התפוצה  
 במייל:  
 8542164@gmail.com

## פרשת שמיני

בכחמורה, ואיך יכול להיות שנכשל בדבר איסור? – 'אך אפשר, שלא עישרו את המאכלים והיה צריך לעשר', וזה עומד בעוכריו. מה שהאיש הזה נכשל בעיון טבל ובאכילה אסורה, זה גרם לו את הירידה הרוחנית ואת קטנות המוחין הזו.

'בא אלי יהודי בן תשעים', מספר שם הרב, 'וספר לי סיפור נורא. כאשר הייתי צעיר, שלח אותי אבי לשיבה, ואז היה הנהג בשיבה שכשמוגיע תלמיד צעיר לשיבה, שוכר האב בחור מבוגר שישב ויחזור ביחד עם התלמיד על כל הלימוד. יום אחד הגיע האב לשיבה ושאל את הבחור המבוגר, הלא אני שכרתי אותך שתחזור ותשגן את הלימוד עם הבן שלי, ספר לי אפוא מה עם בני? איך הוא לומד ומה רמת ההבנה שלו?!

'אמר לו הבחור, בגך נפלא מאד. הבן שלך קולט ומבין באופן מיוחד, ואם ימשיך כך יוכל להיות גדול בישראל'. הוא לומד בהתמדה ובחשק, ובצירוף כשרונותיו הברוכים הוא יוכל להתעלות ולהיות אילנא רברבא. 'נסעתו לבית לחג השבועות', מספר זה הזקן, 'ובחזרתי התהפך הגלגל ולא תפסתי כלום מהלימוד. וכמה שהשתדל אבא לשכור לי מלמד ללמד אותי לא הועיל. אבא שלי הביא לי כל מיני אנשים שינסו ללמד אותי, וכל כמה שטרח ויגע בדבר, לא עלתה בידו ולא הועיל לי כלום. 'בעניינים אחרים הייתי משכיל ובעל כשרון גדול, אבל כשהגעתי ללימוד התורה נסתמו המעיינות, ועד היום אינני יודע ללמוד גמרא'. עד היום, עשרות בשנים לאחר מכן, כל דבר אני תופס וקולט במהרה, אבל כשאני בא ללמוד תורה אני לא יכול להבין בה כלום.

כך מספר הזקן לרבי חיים שליט"א, את דבר הפלא הגדול הזה. הרי בצעירותו עלה והתעלה בתורה הרבה, ונבא לו גדולות ונצורות שיצא גדול בישראל, ואילו מאז חג השבועות באותה השנה ועד היום הזה הוא לא יכול להבין דף גמרא. 'באחרונה', סיפר אותו הזקן, 'הזדמן לי ספר שנקרא 'ירושלים של מעלה', וזהו ספר שחיבר תלמיד חכם ובו עובדות מחכמי ישראל, 'ישם מצאתי מסופר ענין כזה, גם כן על אחד שהיה מבין טוב וקולט הכל, ולפתע התהפך הגלגל ונסתמו לו עיני השכל, 'אמר הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל שזה בא ממאכלות אסורות. מאכל איסור הוא שמטמטם את האדם ומסמא את עיניו ולהשכיל בתורה הקדושה.

'אני נזכר', מספר הזקן בן התשעים על מה שהיה אתו לפני כשבעים שנה ויותר, 'שבחג השבועות כשחזרתי מהשיבה לבית היו שם חברים גוים, ונתנו לי לאכול חתיכת דבר אחר, ואכלתי ונהניתי ממנה, ואף הבאתי אתי מעט מזה לבית. וכשאבא שלי ראה את זה צעק עלי 'מה אתה עושה', והלא זהו איסור חמור של תורה! אמר הזקן, 'אני חושב שזה היה המעכב'. אחרי שראיתי את העובדה הזו עם רבי עקיבא איגר, עכשיו אני מבין מה גרם לי את המהפך הזה שמבחור צעיר מבין ומוצלח, הפכתי להיות כמו אבן, לא יכול להבין שורה אחת בגמרא. 'אני מבקש מהרב תשובה מה לעשות. שהרי נכון שאני זקן, אבל תשובה עוד מוטלת עלי לעשות.

'אמרת לי, מספר הרב, 'תתענה יום אחד. אמר לי הזקן, זה קשה לי מאוד, לפי הכוחות שלי, אבל מאד אשתדל בדבר הזה.

זה מה שזועק אצלנו הפסוק, תשגיח על הפה שלך שלא יכנסו בו מאכלות אסורות, 'לא תטמאו בהם', כי אם תטמאו בהם – 'ונטמתם בהם', תהיו טמאים בעולם הבא ובישיבה של מעלה. 'ולא תטמאו את נפשתיכם', כי כשאדם אוכל מאכל איסור חלילה, לא את הגוף שלו לבד הוא פוגם אלא את נפשו הוא משקץ ומטמא. ואם כן, פלא הוא שאחרי זה הוא לא יכול להבין ולהשכיל בתורה הקדושה?!

## הנהגה מאכילת איסור – זוכה לקדושה למעלה

בסוף הפרשה שלנו, כשמהירה התורה על המאכלות האסורות, ואמר הכתוב (ויקרא יא, מג): אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרוץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם. כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרומש על הארץ. כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדושים כי קדוש אני.

מי ששם את לבו למילים של הפסוקים האלו, רואה כמה התורה הפליגה בחומר הדבר וכמה היא חוזרת וכופלת שוב ושוב, 'אל תשקצו', 'ולא תטמאו בהם', 'ונטמתם בהם', 'ולא תטמאו את נפשתיכם', כי אכילה של דבר איסור מטמאת את הנפש. ופירש רש"י: 'אם אתם מטמאים בהם בארץ, אף אני מטמא אתכם בעולם הבא ובישיבה של מעלה. זהו דבר מחריד, שאדם שחלילה טימא ושיקץ את נפשו במאכל איסור, הקב"ה יטמא אותו בטומאה נצחית בעולם הבא ובישיבה של מעלה. זה דבר נורא שאי אפשר לעכל, שאדם ישב בישיבה של מעלה עם נפש טמאה.

מוסיף רש"י: 'כי אני ה' אלהיכם – כשם שאני קדוש שאני ה' אלהיכם, כך גם אתם 'והתקדשתם', קדשו עצמכם למטה, לפי שאני אקדש אתכם למעלה ולעולם הבא. אדם שמתאמץ בזה העולם להביא לעצמו את מעלת הקדושה, ה' מביטיח לו שיקדש אותו בעולם הבא, וכשהוא ישב בישיבה של מעלה תהיה נפשו קדושה וטהורה.

הרי זה נורא נוראות למתבונן, איזה נזק יכול אדם לגרום לעצמו כשנכשל במאכל של איסור. ואמנם התורה דיברה כאן על תולעים, אבל אין זה בדוקא והוא הדין לכל מאכלות אסורות כגון נבילה או טריפה ערלה או יין נסך וכיוצא בהם. והרבה פעמים אין זה בכוונה מכח רוע ורשע אלא מחוסר תשומת לב ובחסמתכות על כל מיני היתרים מפוקפקים. וההיתר המפוקפק הגדול מכולם: 'כולם עושים כך'. בהיתר הזה היצר מפיל הרבה חללים, כשהוא מגיע אל האדם ואומר לו 'מה אכפת לך, הרי כולם עושים ככה וכולם סומכים על פלוני, ולמה אתה תהיה צדיק יותר מכולם?! בענייני ממונות אדם לא סומך על כולם, אלא הולך בעצמו וטורח ומברר לעומק אם פלוני נאמן ואפשר לתת לו הלוואה או לא. אם כן, איך זה שאתה הולך ונסמך על כולם בענייני כשרות החמורים?! למה לא תלך לחקור ולדרוש, לברר ולבדוק היטב היטב על הדבר?!

אדם שלא משגיח על הדבר ואוכל מכל הבא ליד בלי לבדוק אם ההכשר שיש על המאכל הוא הכשר טוב, בנקל יכול להכשל. ויש אנשים שקשה להם להצטמצם וקשה להם לקבל על עצמם להזהר מכל מיני מאכלים שיש בהם סרך של איסור, אבל זה עיקר גדול בתורה, ועל זה נאמר 'שומר פיו ולשונו – שומר מצוות נפשו'.

## מאכלות אסורות מטמטמות לבו של אדם

בספר דרך שיחה נדפסו עובדות והנהגות מפליאות ששמעו מהגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, ובו הוא כותב (עמ' שמ"ו) דבר נורא ומבהיל הרעיון. יש אחד, שעושה תמיד את רצונו ה', מתאמץ לקיים את המצוות על הצד היותר טוב ומשתדל תמיד לעשות נחת רוח לבורא עולם, ולפתע פתאום הוא מרגיש איך כביכול נסתם לו המוח, והוא כבר לא מצליח בעבודת ה' כלל. והאדם עצמו תמה על הדבר, איך זה שעד אתמול כל תפילה שלו היתה תפילה כמו שצריך, בכוונה ובהתעוררות הלב, והלימוד שלו היה לימוד טוב בחשק ובהבנה, ופתאום אין לו חשק להתפלל או ללמוד, וגם אם הוא לומד הוא איננו מבין כלום בתלמודו. למה זה? – כותב רבי חיים קניבסקי שליט"א, 'אפשר שאכל מאכלות אסורות, והוא צריך לקבל על עצמו שמירה זהירה במאכלות אסורות.

ואם תתפלא, הלא הוא מגיע מבית טוב, מקום שמקפידים בו על קלה

## מי שנזהר ממאכלות אסורות זוכה שמן השמים מסייעים אותו בזה

האור החיים הקדוש מבאר מה שאמרה התורה 'התקדשתם', עשו סייגים וגדרים לבל תטמאו ובוזה אני מבטיחכם שתהיו קדושים. כלומר, מי שיתאמץ בדבר הזה ויעשה לעצמו סייגים וגדרים כדי שלא יבוא למכשלת איסור, תשרה עליו הקדושה והשמירה העליונה תהיה חופפת עליו לשמור עליו מכל דבר שאינו כהוגן, ובפרט בדבר איסור.

וכך סיפרו על בעל החידושי הר"ם, שפעם ישב בסעודה ומשך ידו מן האוכל. אחרי שחקרו ודרשו, מצאו שבאמת היה מכשול בהכנת המאכלים והכל היה טרף. שאלו אותו 'איך ידעת?!' והוא אמר להם, 'קודם כל, תדעו לכם שהיתה לי משיכה עצומה לאוכל הזה, מה שלא היה לי אף פעם. והתפלאתי על זה, מה קרה פתאום שאני כל כך נמשך לאוכל הזה? הבנתי שיש כאן משהו חשוב... ולכן לא נגעתי באוכל. אבל אם תשאלו למה משמים הביאו לי את הרמז הזה שאבחין בו ואנצל, תדעו לכם יסוד, שאם אדם מקבל על עצמו בקבלה אמיתית שאם יקרה ויבוא לידו מאכל של איסור, עדיף לו שיתקע האוכל בגרונו ויחנק ממנו וימות ולא יכשל באכילת איסור – יצילו אותו מן השמים ממאכלות אסורות. וזו תמיד צורת האכילה שלי, כאשר אני אוכל איזה מאכל שיהיה אני גומר בדעתי ומבקש מהבורא שאם זה מאכל איסור, שאמות ולא אכשל בזה. לכן יש לי את השמירה המיוחדת הזו ממרום.'

זה לשון האור החיים הקדוש: ואמרו 'זל תטמאו, פירושו, מלבד דברים שאתה מעלה על דעתך לשמור עצמך מהם, עוד אני מבטיחך, אומר הקב"ה, שלא יאונה לך כל מין הרע. אך כל זה בתנאי שהאדם מצד עצמו גם כן משתדל וטורח בדבר.

עוד ירמז, אומר האור החיים, שבאמצעות שמירת מצוה זו, שאדם נזהר מאכילת אסורות כגון תולעים וכיוצא בזה, לא ישלטו הגוים בעם בני ישראל. אם אנחנו נתאמץ במצוה הזו של הזהירות והשמירה ממאכלות אסורות, ה' מבטיח לנו שזו תהיה לנו גם השמירה מאומות העולם. כי הגוים נקראו שרצים ושקצים הרומשים על הארץ, וזה מקצת שבחם... אם אנחנו נהיה שמורים מהשקצים והשרצים הרומשים על הארץ, נהיה שמורים מאלו שהתואר שלהם שקצים ורמשים.

מאכלות - נפשו של אדם מחמתן. היצר מגיע לאדם ומלהיט אותו לדבר ואומר לו 'תראה איזה מראה ואיזה ריח יש לאוכל הזה, בחיים שלך לא טעמת דבר טעים שכזה'. אבל 'זשמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה' (משלי כג, ב), תזכור טוב טוב את ההשלכות של זה, ואם התגבר ותתאמץ על הענין הזה, תזכה גם לשמירה תמיד ממאכלות אסורות, גם לשמירה מהגוים, וגם לקדושה שהקב"ה יקדש את נפשך בישיבה של מעלה.

### מאכל אסור הוא כמו מאכל שיש בו ארס ורעל

רבינו הרמח"ל בספר מסילת ישרים (פרק אחד עשר) כותב ומזהיר על אותם הדברים שנפשו של אדם מחמתן - הדברים שהיצר מסית את האדם אליהם ומכניס בו תאוה. המדרגה השלישית, אחרי תאוה הממון והערייות, הנה הוא איסור מאכלות. וזה נוגע להרבה פרטים, בין בעניני טריפות עצמם, בין בדיני תערובות, בשר בחלב, דם, בישולי גוים, יין נסך וסתם יינם. כל אלו הנקיות בהם צריך דקדוק גדול וצריך חיזוק, כי יש תאות הלב המתאוה במאכלים הטובים, וחסרון הכיס באיסורי התערובות וכיוצא בזה. ופרטיהם רבים ככל דיניהם המבוארים בספרי הפוסקים, והמיקל בהם במקום שאמרו להחמיר אינו אלא משחית את נפשו. הוא הורס ופוגם את הנפש שלו. וכך אמרו בספרא (שמיני ה') 'זל תטמאו בהם ונטמתם בהם' - אם מטמאין אתם בהם סופכם ליטמא בהם. מה הכוונה? - כי המאכלות האסורות מכניסים טומאה ממש בלבו ובנפשו של אדם. אדם לוקח דבר מה, ובוזה מטמא את הנפש שלו ומכניס בתוך לבו ממש טומאה, עד שקדושתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו. כאשר הטומאה נכנסת אל לבו של האדם, הקדושה בורחת מן המקום הזה, כי הקדושה לא תהיה במקום של טומאה.

הוא מה שאמרו בתלמוד (יומא לט.) ונטמתם בהם אל תקרי ונטמתם אלא ונטמתם, שהעבירה מטממת לבו של אדם, כי מסלקת ממנו את הדעת האמיתית ואת רוח השכל שהקב"ה נותן לחסידים, כמו שאמר הכתוב (משלי ב, ו) 'כי ה' יתן חכמה, וכמו שראינו למעלה במעשה שהזכרנו על אותו אחד, שאיבד את כל עיניו שכלו ואיבד את ההבנה ואת היכולת להשכיל בתורה הקדושה.

אדם שאוכל מאכלות אסורות, אומר הרמח"ל, הוא נשאר בהמי חומרי משוקע בגסות העולם הזה, אי לו, שהרי הוא כבהמה בצורת אדם. ומוסף הרמח"ל,

המאכלות האסורות יתרות בזה על כל האיסורים. אמנם יש הרבה איסורים בתורה, כמו גזל או לשון הרע, אבל כאן יש חומר גורא שאין בשאר איסורים שבתורה. מדוע? - כיון שהם נכנסים בגופו של אדם, ונעשים בשר מבשרו. כשאדם אוכל איזה דבר הרי המאכל הופך להיות חלק ממנו, ואם הוא אוכל מאכל איסור נמצא שהוא בעצמו הופך להיות חתיכה של איסור.

והנה, מי שיש לו מה בקדקדו יחשוב את המאכל האסור כמאכל ארסי. אם היו מציעים לאחד מאכל, שגראה שאין משובח ממנו. המראה שלו הפלא ופלא, הריח שלו כריח גן עדן, וגם על הטעם שלו אומרים שאין כמוהו בעולם. מציעים לו את המאכל הזה, אבל אומרים לו, 'תשמע, יש סיכוי ששמו לך בתוך המאכל הזה רעל'. הוא יאכל! ודאי שלא. וגם אם יגידו לו, 'אבל לא בטוח ששמו כאן רעל, זה רק ספק קל וספק ספיקא, ותראה איזה ריח ואיזה מראה, ברור שהוא לא יאכל. אומר הרמח"ל, כל מי שיש לו מה בקדקדו, יחשוב שמאכל של איסור הוא כמו מאכל ארסי. היקל אדם על עצמו לאכול ממנו אם ישאר לו איזה בית מיוחש, ואפילו חשש קטן? - ודאי שאדם ימשוך את ידו, ובודאי לא יקל. ואם יקל לא יהיה נחשב אלא לשוטה גמור, מי שייגיד 'אני לא מפחד, הרי זה רק ספק', כולם יודו שנטרפה עליו דעתו. אף איסור מאכל הוא ארס ממש ללב ולנפש. כאשר אתה נכשל במאכל אסור, אתה מרעיל את הנפש שלך. מסלק ממנה כל זיק של קדושה ומחזיר בה טומאה בזה ובבא. אם כן מי אפוא יהיה מיקל במקום חששא של איסור אם בעל שכל הוא. ועל דבר זה נאמר 'זשמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה'. עדיף לך לתקוע סכין בלוע ולמות, מאשר להכשל במאכל איסור שטמטא את הנפש ומוריד את האדם לשאול התחתית.

### אכילה אסורה מביאה את האדם לידי מחשבות זרות

מובא בספרים הקדושים, שבזמנו של רבינו הרמב"ם היתה קהילה אחת ששלחו לו כל מיני שאלות מתמיהות בעניני אמונה. וכתב להם הרמב"ם, מימי לא שמעתי יהודים מאמינים ושואלים שאלות כאלו בעניני אמונה, ומציגים כאלו דעות משונות של אפיקורסות ומונות. אני מבקש מכם שתבדקו את השוחטים בקהילה אצלכם, כי יתכן שהם לא משגיחים כהוגן והשחיטה לא כדת, וכיון שאתם נכשלים במאכלות אסורות ונכנסה בכם הטומאה, מזה גרם לכם כל הדבר הזה ומשם מגיעים לכם כל הספיקות וכל הפקוקים והשאלות בעניני האמונה.

אם אדם רואה בעצמו שפתאום נגרם לו איזה שינוי ולפתע כל ההנהגה והדעות שלו ירדו פלאים, ילך ויבדוק את האכילה שלו. כי כמו שראינו, אדם שנכשל באכילת איסור מסמא את עיניו ועל ידי זה באות לו המחשבות הפסולות.

גם היום, עם ריבוי ההכשרים, עדיין יש הרבה מישורים שצריך זהירות ודקדוק אחריהם. שמעתי על אדם גדול מישראל, שפעם הגיע אליו יהודי שהיתה לו רפת, והביא לו חלב שהוא עצמו חלב מהפרות, ויחד עם זה הביא לו גם כן גבינה שהכין בביתו. שאל אותו הגדול ההוא 'איזה הכשר ואיזה השגחה יש לגבינה הזו?' אותו אחד שתק. מה יכול להגיד? - הרי הוא בעצמו הכין את הגבינה. אבל הרב הפציר בו עוד פעם 'באיזה הכשר הגבינה הזו?' אמר לו היהודי, 'כבוד הרב, מה אומר לך? את חטאי אני מזכיר... אני עצמי עשיתי את הגבינה הזו, ואין לה הכשר'. אמר לו הרב, 'אם כך, תשאיר כאן את הגבינה... כי בהכשר' אני לא אוכל, אבל אם אתה עצמך עשית את הגבינה אני יודע שעשית את הכל כשורה ואני יכול לסמוך עליך.

אסור שאדם יאמר 'כולם אוכלים', 'כולם סומכים' וכדומה. ויש כאלו שמוסיפים עוד טענה, 'הלא אני צדיק, וכבר כתוב 'לא יאונה לצדיק כל און', ובטוח שלא אכשל... מוטל עליך לחקור ולדרוש ככל יכלתך, אחרי כל מאכל. אי אפשר לומר 'מה כבר יכול להיות בזה', כי היום עם כל השכלולים שקיימים אי אפשר לדעת כלום, ומי העלה בדעתו שאפילו במי סודה יכול להיות חשש של חמץ. וכדברי הרמח"ל, על אדם להשוות אכילה שיש בה חשש של איסור למאכל שיש בו חשש של רעל. אם על גופך אתה דואג, על נפשך ועל נשמתך עליך לחוש בכפלים.

וכשאדם נזהר בקדושת הפה, הן מצד שמירת הדיבור והן מצד שמירה מאכילת איסור, הוא מציל את עצמו מכל פגע רע, והוא 'שומר מצוות נפשו', בכל המובנים. וכבר אמרו רבותינו (מסכת יו"ט) 'בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו', ואם אדם מקדש את עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה, ואם מקדש את עצמו מעט מקדשין אותו הרבה' (יומא לט.), וכמו שראינו כאן בדברי האור החיים הקדוש. אם אתה מקבל על עצמך להזהר ולהשמר, גם הקב"ה יעזור לך ויתן לך שמירה משלו, והבא להטהר מסייעין אותו (יומא לה.). וה' יהיה בעזרנו.

## פרשת פרה - טהרה מטומאת מת

עד שנקרא זאת חוקת התורה. מהו הדבר הנלמד שהוא כללי לכל התורה כולה (וכשם שבטומאת המת יצא מן הכלל, כך בטהרת המת וכמו שיבואר).

"אמר ריש לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באוהל" (ברכות סג).

### זאת חוקת התורה

### ב' דרכים בדרשת אסמכתא

פרה אדומה נקראת 'חוקה'. אף שנחלקו הראשונים במה היא חוקה, אם מצד שנעשית בחוץ או מצד שמטמאת את הטהורים, אבל מוסכם שהיא חוקה. ויש להבין את ההגדרה המיוחדת של הטהרה מטומאת המת כ"חוקה", דלכאור' כל ענין הטומאה והטהרה בכלל החוקים. הלא אין לנו תפיסה כיצד הטומאה מגיעה ואיך טבילה במקוה מסלקת טומאה, כמו שכתב הרמב"ם בסוף הלכות מקוואות (פי"א הלכה יב) "דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן, ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו והרי הן מכלל החוקים, וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא וכו'". ומ"מ דווקא פרה אדומה היא הנקראת בכל מקום "חוק", עד שפירש רש"י שכוונת הפסוק "שם שם לו חוק" דקאי על פרה.

בספר תולדות אדם (להמגיד ר' יחזקאל פייבל מרואי פני הגר"א) שחיבר על ר' זלמל'ה מוואלוז'ין, מתייחס למחלוקת קדומה בין הראשונים בענין דרשת אסמכתא. האם אסמכתא בעלמא שמצינו בהרבה מקומות בחז"ל היא דרשה ששייכת לפסוק ולפרשה שבו נכתבה כשאר דרשות חז"ל. או שחז"ל השתמשו בפסוקים להזכיר דין או ענין אחר שהתחדש, שמאחר ואנשים רגילים ומכירים בפסוקים, רצו שבעת הגיונם בפסוק ייזכר דין נוסף ואע"פ שאינו שייך לפירוש הפסוק כלל.

ובפשטות, דברי הרמב"ם כהדעה השניה (וכמו שמביא הרמ"א בהקדמה לספר מחיר יין מן המורה נבוכים (ה"ג פמ"ג)), אולם הריטב"א במסכת ר"ה<sup>1</sup> (טז) וכן המהר"ל כותב בהרחבה (באר הגולה באר א) שח"ו לומר כן, אלא אסמכתא היא דרשה ששייכת לענין הפרשה ויונקת מהפסוקים?<sup>2</sup> וא"כ עלינו לפרש איך ענין המיתה באהלה של תורה נרמז בפרשה לא רק בלשון הכתוב אלא הפרשה כולה באה לבטא את הרעיון המרכזי הזה.<sup>3</sup>

### זאת התורה

נראה מדברי חז"ל שדקדקו בדרשה זו שהפרשה באה ללמד על כלל התורה ולא על דבר פרטי. בפרשת טומאת המת פתחה התורה באופן שונה מהלשון השגורה בשאר מקומות, דבכל מקום הצורה הרגילה של תיאור מעשים רבים שסובבים ענין אחד כמו סדר הקרבת קרבן עולה, מנחה, יולדת ועוד, היא שמתחיל הכתוב או מסתיים ב"זאת תורת העולה", "זאת תורת המנחה" וכן כולם. טומאת מת יצאה מן הכלל במה שהפרשה אינה פותחת ב"זאת חוקת תורת הפרה" או "זאת תורת הטהרה", אלא "זאת התורה". הלא דבר הוא - טמא מת בכלל כל הטמאים היה, ולמה יצא

וכן מדוקדק לשון התורה שכתבה באופן כללי על פרה אדומה לשון "זאת חוקת התורה", שהיא לבדה מקבלת את השם 'חוקה' והיא מבטאת את ענין החוקיות של התורה. עוד מצינו שפירש רש"י בריש הפרשה "לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה" הרי שמצוה זו במיוחד קרויה חוקה. וכשם שדקדקנו לעיל לענין טומאת המת כך יש לדקדק בטהרת המת שנאמרה בלשון כללי.

### אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני

הנה דרשו חז"ל במד"ר בפרשתן (וכן בקה"ר פר' ז) את דברי שלמה המלך "אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני" (קהלת ז כג) על פרה אדומה<sup>4</sup>, ויש להתבונן בפסוקים בקהלת ובכלל ענין הפרשה שם על מה נסובו הדברים, ואולי מתוך כך נזכה להבין דברי חכמים וחידותם כיצד הם קשורים לפרה

<sup>2</sup> ויעוין בספר עלי יונה לר' יונה מרצבך שסידר ג' סוגי אסמכתאות.

<sup>3</sup> נראה פשוט שגם לדעת הרמב"ם שאסמכתא היא כמליצת השירים, יש מקום להבין את נועם המליצה איך היא נקשרת בענין הפרשה.

<sup>4</sup> "אמר שלמה על כל אלה עמדת, ופרשה של פרה אדומה חקרתי ושאלתי ופשפשתי, אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני".

<sup>1</sup> ז"ל הריטב"א "שכל מה שיש לו אסמכתא מן הפסוק העיר הקדוש ברוך הוא שראוי לעשות כן אלא שלא קבעו חובה ומסרו לחכמים, וזה דבר ברור ואמת, ולא דברי המפרשים האסמכתות שהוא כדרך סימן שנתנו חכמים ולא שכונת התורה לכך, ח"ו ישתקע הדבר ולא יאמר שזו דעת מיונות הוא, אבל התורה העירה בכך ומסרה חיוב הדבר לקבעו לחכמים אם ירצו כמו שנאמר ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך, ולפיכך תמצא החכמים נותנין בכל מקום ראייה או זכר או אסמכתא לדבריהם מן התורה, כלומר שאינם מחדשים דבר מלבם וכל תורה שבע"פ רמוזה בתורה שבכתב שהיא תמימה וח"ו שהיא חסירה כלום".



אשר היא מצודים וחרמים לבה, טוב לפני האלוקים ימלט ממנה" - ומשם ואילך ממשיך הספר לבאר לאדם את ההתמודדות שלו מול היצר הרע שידע שהמצב הראשוני שלו בהתמודדות הזאת אינו שקול. אם הוא היה שקול הוא היה יכול לבחון ולבחור באמת, אבל מאחר והוא במצב של אחר החטא כמו שכתוב שם "והאלוקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים" - המצב הבסיסי של בני האדם הוא שהם מרוחקים מהאמת ויש להם משיכות שיכולות לפגוע בהם.

א"כ מה השייכות בין הפרשה הזאת לבין לפרה אדומה?

### גוף ונשמה

נראה להציע פירוש הדברים בצורה פשוטה.

ננסה למסור שיחה - ויכוח בין הנשמה לגוף. הזהות של ה'אני' של האדם קשורה הן לזהות שלו כבעל הגוף והן לזהות העמוקה שלו כבעל הנשמה שממנה השייכות לדביקות האלוקית, ומתוך זה נחלקו הנשמה והגוף כאן בעוה"ז. הגוף אומר: בוודאי שהנשמה חשובה מאד, אבל עיקר החיים כאן בעולם הזה הם בסדרי הגוף, ההצלחות והחסרונות הם כאן בעולם, הא קמן שאדם מרגיש טוב בהרבה מיני עונג שהעולם מציע. אמת שהנשמה חשובה לאדם כדי לרצן אותו מעט ולתת לו ויסות של טעם טוב כדי שלא יהיה חטפן שוטה, וישחית את כל כוחותיו בלי גבול, אבל עיקר החיים כאן הם צורך הגוף והנשמה באה רק כתבלין להרגיש מעט רוממות בחיים.

ואילו הנשמה אומרת לגוף - עיקר החיים הם חיי עולם, והחיים כאן הם מקום העבודה לחבר את עניני הגוף אל מה שהנשמה מכוונת ושואפת להגיע לאותם חיי עולם. מה שנראה שעניני הגוף הם חזקים ועיקריים, אין זו אלא תופעה מאד קצרה מאד, העוה"ז הוא רק מקום הכנה לעולם הבא וככל שהאדם יתחבר לעניני הנשמה כך יקבל חיי עולם. אין תפקיד הנשמה רק להנעים את חיי הגוף עם השגות גבוהות של ידיעת האלוקות וכיו"ב, אלא הגוף צריך להיות הנושא כלים של הנשמה.

איך פושטים חקירה כזאת? כשהם נפרדים זה מזה. ואז - "חמור מכולם המת שהוא מטמא באהל מה שאין כולם מטמאין" (כלים א ד) - המת הוא אבי אבות הטומאה. מה קרה לגוף שנהיה אבי אבות הטומאה? מה הגיעו לטומאה חמורה שאינה מצויה אף בגוי ומטמא באוהל?

מכאן מוכח שכל המציאות של הגוף שהוא משמש כלי לנשמה, וכשמסתלקת הנשמה נופלת טומאה נוראה של דיחוי וריחוק. בלה"ק טומאה היא כמו לכלוך, ובשעת מיתה וקבורת המת האדם נמצא בשיא הניוול של כבוד הבריות. ואומר הגר"א (בפירוש איכה ע"ד הרמז) שבשעת המיתה הנשמה קושרת מספד על הגוף שהיה כלי לנשמה, והיו אוכלוסין

אדומה. בתחילת הדברים שלמה המלך מברר את הבל החיים בעוה"ז, ואמר מתחילת הפרשה השניה של קוהלת (פ"ז) "טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו. טוב כעס משחוק כי ברוע פנים ייטב לב. לב חכמים בבית אבל ולב כסילים בבית שמחה..." שלמה המלך נותן בפרק הזה הסבר מפורט כמה הבל הבלים כל חיי עולם הזה, ומגיש הדרכה שלימה איך לא לשקוע בדמיונות הרגשיים של בני האדם סביב חיי ההבל של העולם הזה. הדרכה שתסייע לאדם שלא יתן להבל העולמי לקחת לו את המוח ואת הלב. אחר כל זה מסיים ואומר "כל זה נסיתי בחכמה, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני". וכאן הוא מודה ואומר שאחר כל ההדרכות וכל ההסברים שבאים לשכנע את האדם שכל העולם הזה הבל הבלים, וכמה ראוי שירגיל את עצמו לרצינות ואחריות כאן בעולם, עדיין יתכן שפתאום הוא מוצא את עצמו נופל תחת חיוכו המרושע של היצר הרע.

היצר הרע הוא משהו לא הגיוני שגונב את האדם מהתכליות שלו. האדם הוא היצור היחיד שפועל לפי סוף מעשה במחשבה תחילה, ולפי זה בנה שלמה המלך את ההוראות וההדרכות במלחמת היצר. אבל הוסיף ואמר - האדם ההגיוני הוא כשולן חרוץ, כי א"א להעמיד את האדם במצב שיכול להתמודד עם יצה"ר ויהיה שמור מהשפעות לא הגיוניות. היצה"ר לא בנוי על הגיון אלא בנוי ופועל באופן שהוא שם את האדם במאסר, ולכן ההתמודדות איתו היא בנקודה הזאת ולא במלחמה הגיונית.

### היצה"ר - מאסר וחושך

וכן מצינו מאמר חז"ל שמורה כיצד היא דרכה של תורה במלחמת היצר: "א"ר שמואל בר נחמן א"ר יוחנן מאי דכתיב 'על כן יאמרו המושלים' וגו', המושלים אלו המושלים ביצרם, בואו חשבון בואו ונחשב חשבוננו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה" (ב"ב עה:). ומדייק הגר"א שקודם שבאים חשבון צריך להיות "מושל ביצרו". ומבאר שיש באדם שני מיני רעות: האחת מצד שהאמת לא ידועה או לא ברורה לו, והאחרת שגם אחר שידוע האדם את האמת, קשה לו להשתחרר ולפרוש מהרגלי נעוריו שאחוז בהם בחבלי בוז והולך אחר הנאותיו ותאוותיו. שתי הרעות הללו מרומזות בפסוק "לאמר לאסורים צאו, לאשר בחושך הגלו" (ישעיה מט ט) - היינו שלא די ליושבים בחושך הטעויות, להיגלות האמת ולצאת מן הטעויות, אלא יש לו לאדם להקדים ולצאת מהמאסרים בהם הוא אסור.

זהו מה שאומר שלמה המלך שהתחיל לעיין ב'הוללות רע' - בכוחו של הרע לשבש את בני האדם שאף שידועים את האמת, בכל אופן רוצים את ההבל. וממשיך וממשיל את היצר הרע לאישה רעה - "מוצא אני מר ממות את האישה



ולאחמ"כ באים ה'מים חיים' שאין מים אלא תורה ומביאים על האדם חיות ממקום אחר.

#### חוקת התורה - טהרה

כמו הטהרה שבאה ע"י הפרה כך היא הטהרה שבאה ע"י התורה. השייכות של בני אדם לחיי עולם שהוא בבחינת "עין לא ראתה אלוקים זולתך", לעולם של מושגים שאינם נתפסים במושגי העולם הזה - היא שמוציאה אותם מטומאת מת.

צורת הטהרה היא "גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושה בעולם הזה ובעולם הבא" (אבות ר ז) זה הכלל של "חוקת התורה" שהתורה מופיעה כדבר שמעל הסדרים האנושיים, שהאדם מסור לפי רצונו של הקב"ה "כי עמך מקור חיים". ההבחנה של התורה כמציאות שמעבר למציאות המוגבלת שלנו, יש בה חלות של החיבור האלוקי עם האדם שהוא המביא אותו לחיי עולם. זאת הבחנת חוקה. האדם יכול להשתייך לסדר שלא שולט בו מיתה.

וכן מצינו בחז"ל שהעולם העליון הוא עולם הפוך לגבי העולם הזה, ומ"מ רבנן "כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם" (ב"ב י), כיון שבהם חל הסדר המושלם העליון שבצילו של הקב"ה, גם כשהם חיים בתוך המציאות הנוכחית שלא מכירה במושגים האלו. זהו "יראת ד' טהורה עומדת לעד" - "אמרות ד' אמרות טהורות, כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתיים" - סדר ההיטהרות האמיתית מטומאת מת הוא רק ע"י שידועים וחיים את השייכות של העולם כאן להשפעת החיים העליונה, שמחיי עולם נגזר המציאות של חיי שעה ולא לפי סדרי חיי שעה שכלים ונגמרים כמו שרואים בטומאת מת.

בזה התפרש ענין השייכות בין מאמר חז"ל לפרשה וענין החוקה, והתבארה האסמכתא של חז"ל ברמז בפסוק של "זאת התורה" - בתורה מצוי היסוד והשורש שהיא הנותנת חיים לעולם. ואילו חיי הגוף אינם חיים אלא נועדו לשמש לחיים האמיתיים. לכן סדר החיות של התורה תלויה בממית עצמו עליה.

"אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" - כששלמה המלך ביקש להביל את חיי העוה"ז, ביקש טעם פרה איך יכול להשיג סדר כזה להיות דבוק בחיי עולם בתוך חיי שעה. וענה ואמר שאין לזה תפיסה בשכל האנושי, וכמו שאומר אח"כ "אני פי מלך שמור ועל דברת שבועת אלוקים" (קהלת ח ב) זהו האופן של חוק - להשתייך לסדרים אחרים, ואז החיי עולם דוחים ומרוממים את החיי שעה.

ונתרוקן הגוף יתקבצו הקליפות לאין קץ שהם כוחות הטומאה התאבים תמיד להדבק בקדושה ליהנות מהערב, ולזה יטמא באהל ואפילו אלף בתים מקורים ואחת פתוחה לחברתה הטומאה תמלא כל החלל המקורה, מה שאין כן אשר לא מורע ישראל לחיותו מושלל מהקדושה אין כל כך התקבצות הטומאה אלא חלק הממית הנדבק בגוף, ואשר יסובב הכל היא התורה".

שלמים שחיכו לפעולות שלו בעוד הנשמה בו וכעת נסתלקה ממנו ואין לו בחירה ואינם יכולים לצאת לפועל. כעת, "לפי חיבתך היא טומאתך" (ידים ד י) לפי גודל המעלה אליה הגוף היה שייך, כך ניכר בו החיסרון ולפי זה גודל הטומאה. וכמו שמובא בספר החינוך ובאוה"ח שהטומאה מגיעה לגוף לאחר המיתה כמו זבובים שמחכים ובאים לכלי שהיה בו הדבש<sup>5</sup>.

#### ממית עצמו עליה - בתענוגי הגופים

בזה נפתחה ההבנה לכלל הפרשה באסמכתא שסמכו חכמים "זאת התורה אדם כי ימות באוהל - אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה". היחס שלנו לגופו של מת - אבי אבות הטומאה - מוכיח את הארעיות הגוף בחיי שעה, ואת תכליתו האמיתית להיות כלי לנשמה ולהביא את האדם למצבו האמיתי בחיי עולם. וכך מפרש רש"י (איוב כח יג) שהמיתה שימית האדם את עצמו היא בתענוגי הגופים ובהימשכות אחרי עניניהם. וכמו שאמרו חז"ל בהרבה מקומות - "הרוצה לחיות ימית את עצמו - הרוצה למות יחיה את עצמו" (תמיד לב). "רצונך שלא תמות, מות עד שלא תמות" (מסכת דרך ארץ). ואין הכוונה שלא לאכול ולא לשתות ולא להתקיים, אלא המכוון הוא לבטל את האידיאליזציה שיש לחיי הגופים, ולשלול את ההנחה שהנשמה באה רק לעדן את חיי הגוף.

מתוך הפרשה הזאת של קובעים את היחס הנכון שבין הגוף לנשמה, שהגוף נועד להיות כלי לשמש את הנשמה. וכאן גם ישנה הדרכה כיצד לחיות נכון את החיי שעה.

#### טהרה מטומאת מת

מכוח הדברים הללו, נעתיק את עצמינו להבין את ענין הטהרה. הטהרה מטומאת המת חייבת להיות גזירת הכתוב, כי האדם במצבו הנוכחי לאחר חטא האדם הראשון כרוך בו המיתה, הוא שייך לחיי שעה ועליו להתבלות בעפר לפני שיגיע לחיי עולם. כל הנוגע במת או באוהל המת, שייך למציאות של מיתה. לכן סדר הטהרה מטומאת מת חייב להיות "חוקת התורה" - לא לפי המסגרת של החיים של סדרי העוה"ז, אלא לפי הבחנת החיים העליונים, אלו ה'מים חיים' שהם מעבר לחיי הגוף, המגיעים בדווקא לאחרי שריפת הפרה.

האדם נטהר על ידי המים חיים, בצירוף השריפה של הפרה. בשריפת הפרה יש את הביטול של כל החומריות, (הפרה היא אדומה ויש בזה רמז, דהרבה עניני החיסרון והמוות יש להם שייכות לצבע אדום, ויש בזה ביטול חיי הגשמיות)

<sup>5</sup> ז"ל האוה"ח (בפרשתן יט ב) "וכבר המשלתי במקום אחר ענין זה לבי כלים שהיו אצל בעל הבית אחת מלאה דבש ואחת מלאה זבל ופינה אותם והוציאם לחוץ מהחדר אותה שהיתה מלאה דבש מתקבצים לה כל הזבובים והרמשים ואותה שהיתה מלאה זבל הגם שיכנסו לה קצת מהרמשים לא ישוה לשל דבש, כמו כן אדם מיישראל שמת לחיותו מלא קדושה המתוקה והעריבה בצאת הנפש

# מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע  
מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א  
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

## כיצד זוכים ל"וירא אליכם כבוד ה'?"

"וירא משה זה הדבר אשר ציוה ה' תעשו, וירא אליכם כבוד ה'" (ט, ו). פסוק זה טומן בחובו ידיעה בעלת ערך גדול ביותר, כאן מגלה משה רבינו לבני ישראל כיצד ניתן לזכות בגילוי כבוד ה' יתברך. במלים אחרות, יש כאן אולי גם הוראה לדורות **מהו המעשה הרצוי לפניו יתברך, אשר בגינו זוכים לגילוי הגדול והנכסף.**

אלא שהגילוי הזה הינו אפוף מסתורין. משה רבינו מצביע על דבר מסוים, ואומר "זה הדבר" אשר אותו יש לעשות, אך אינו מפרש מהו הדבר. רש"י אמנם מפרש בהמשך הפסוקים (פסוק כג), שהכוונה היא לקרבנותיו ולעבודתו של אהרן הכהן, שעל ידם תשרה השכינה, אולם בעל "אור החיים" דוחה את הפירוש. לדבריו, אין המלה "תעשו" מהווה ביטוי לעשייה של אהרן. אי לזאת, אומר ה"אור החיים" שנראה לומר שדברי משה מתיחסים למה שנאמר בסוף הפסוק הקודם (פסוק ה): "ויקרב כל העדה ויעמדו לפני ה'". מהו פשר המלים "ויעמדו לפני ה'?" אילו היתה הכוונה לציין שכל העדה התקלה לפני אוהל מועד, היה הכתוב צריך לומר "ויעמדו לפני אוהל מועד". או שלא היו צריכים לציין זאת כלל, שכן בתחילת אותו הפסוק נאמר כבר "ויקחו את אשר ציוה משה אל פני אוהל מועד".

**כאן מתגלה ה"סוד הגדול, אשר צריך להנחות כל אחד מאתנו החפץ בקרבת ה'.** אומר ה"אור החיים": "אלא ירצה לומר שהכינו עצמם בערך השלימות והמושכל, והערכת עמידתם שהיא לפני ה'". לדבריו, מדובר כאן בהשגת תכלית השלימות! ובמלים פשוטות יותר, הוא מבאר שהכוונה למה שאמר דוד (תהלים טז) **"שויתי ה' לנגדי תמיד". כי על ידי זה יקויים החלק השני של הפסוק - "כי מימיני בל אמוט".** כלומר, ע"י "שויתי" אדם לא ימוט ולא יסור מ"מימיני" שהיא התורה.

פסוק זה מובא בפתיחה של הרמ"א לשו"ע "אורח חיים" בצטטו את דברי הרמב"ם ב"מורה נבוכים", ואומר שם ש"הוא (הפסוק הנ"ל) כלל גדול בתורה ובמעלת הצדיקים, אשר הולכים לפני האלוקים. כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כשישבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול... וכל שכן לפני מלך מלכי המלכים". א"כ זהו הציווי אשר ציוה אותם ה' - **שיהיו מודעים תמיד בכל עת לכך, שהם עומדים בכל שעה לפני ה'.** כאשר יעשו זאת, יקויים "וירא אליכם כבוד ה'". מוסיף ה"אור החיים" משמעות נוספת לעמידה לפני ה' [והיא מהווה השלמה והמשך למשמעות הקודמת], להיות לפני ה' ממש, ושלא יהיה מסך מבדיל בין האדם לבין הקב"ה. כפי שמתריע הנביא (ישעי' נט) "כי אם עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלוקיכם". ע"י הסרת המסך, מגיעים למצב שבו בני האדם שלמים עם ה'. בזה מדויק עוד יותר "זה הדבר אשר תעשו", להסיר את המחיצה המבדילה בין אדם לקונו.

נמצא, אם כן, שביד האדם להביא על עצמו את גילוי כבוד ה' אליו, בכך שיקיים "שויתי ה' לנגדי תמיד", ויסיר את המסך המבדיל בינו לבין ה'. ונראה שככל שמעלת ה"שויתי" תתקדם בו, כן יסורו ממנו העוונות המבדילים בינו לבין הקב"ה. גם אם מדובר כאן במעלות גדולות ונשגבות, מכל מקום אם הם מובאות בתחילת שו"ע אורח חיים, **הרי שבוודאי יכול כל אחד לקבל לכל הפחות שייכות למעלות אלו.**

בזה מבאר ה"אור החיים" את דברי המדרש הנראים כסתומים וחתומים. במדרש רבה (במדבר יב) מובא: "זה הדבר - מה הוא 'זה הדבר', על המילה. כמה דתימא (יהושע ה) זה הדבר אשר מל יהושע". ויש לתמוה וכי באותו יום מל אותם משה, או באותו יום ציוה אותם על המילה? כיצד א"כ יש ליחס את "זה הדבר" למילה?

לאור האמור לעיל י"ל שהכוונה היא להסרת ערלת הלב, שהיא הדבר המבדיל בין ישראל ובין אביהם שבשמים, ומרחיק את אימתו מלבם. **לכן ציוה ה' למול את ערלת לבכם, ובוזה יראה להם כבוד ה',** כפי שנתבאר.

ובאמת ב"ילקוט שמעוני" מובא: "זה הדבר, אמר להם משה לישראל, אותו יצר הרע תעבירו מלבבכם, ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום וכו'. ותהיה עבודתכם מיוחדת לפניו דכתיב (דברים י) 'זמלתם את ערלת לבבכם' וגו'. ואם עשיתם זה, 'וירא אליכם כבוד ה'".

מדרש זה מתמצת את כל הנאמר לעיל. ומכאן מופנית הקריאה גם אלינו למול את ערלת הלב, וליחד לבבנו לעבודת ה'. לרצות יותר ויותר לשרת לפניו, ולעורר את עצמנו ל"שויתי ה' לנגדי תמיד", וכל העושה כן יוכל לזכות ב"וירא אליכם כבוד ה'".

# בית ועד

לזכרו של הגאון רבי דוד ברונר זצ"ל  
מנהל רוחני בישיבת נתיבות חכמה

גיליון מס' 10

## הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א - ישיבת נתיבות חכמה דברי זיכרון לפני מיטתו של רבן של ישראל שר התורה והיראה רבנו הגר"ח זצוק"ל

ובכתובים במשנה ובגמרא ובירושלמי  
ובמדרשים, עם כל החביבות לכל  
מילה ומושג בתורה.

מכוח האהבה העצומה לדברי תורה,  
והיקרות והחביבות של כל פרט ופרט,  
הגיע ר' חיים למעלה עצומה שלא  
רק שלמד ויגע וידע את כל התורה  
כולה, אלא היה חי בכל התורה כולה,  
ורואה ומשקיף על כל המציאות דרך  
התורה. והיא תופעה יחידה במינה  
שאפשר לראות בספר דרך שיחה  
שהוציא הגאון ר' אליה מן, איך כל  
דבר בחיים וכל מאורע ותופעה  
מאירים מתוך הגמרא. ולא יאומן כי  
יסופר איך הפנים את כל הידיעות  
וחיבר אותם לחיים המציאותיים. כל  
דבר ודבר מדברי חז"ל, מדברי הגמרא  
והמדרשים מצא אצלו מקום לחול.  
זאת הפנמה של התורה עד שהיא  
חלה על ליבו של האדם בשלימות.

זאת הבחינה הראשונה בתורתו של  
ר' חיים שהיתה בבחינת "עם תורת  
בליבם" (ישעיה נא ז) - בקרבם  
חקוקה תורה, בישראל נמצא החיבור  
של האדם בכל דבר לתורה. כבר  
בילדותו הרגיש בזה, והיתה לו אפילו  
חלישות הדעת במקצת שאינו כמו  
שאר הלומדים הישיבתיים שלומדים

לפני מושגי הגאון מוילנא לפי ערכינו  
- שידע וכלל את כל התורה כולה.  
ונראה לבאר בשני פנים את המושג  
'כל התורה כולה' של הגר"ח. הפן  
האחד מצד הלימוד וההיקף וידיעת  
כל התורה כולה, והפן שני היא נקודה  
שהיתה בולטת אצלו במיוחד והיא  
שייכת גם לכאז"א - החיבור של  
האדם לכל התורה כולה, והיינו שישנם  
הרבה כלי חיבור מצומצמים לתורה,  
יש שהאדם רוצה את ההישגים או  
את הגישמא'ק וההתקדמות האישית  
שלו בתורה, וגם כאשר מדובר  
בלימוד תורה לשמה, יש לפעמים  
מוגבלות בהתחברות האדם לתורה  
כמו שהיא. האדם מנסה להשיג את  
התורה לפי המימדים שלו ולא תמיד  
מנסה לאהוב את התורה כצורתה -  
כמו שהיא בדיוק, ורק לנסות להבין  
אותה כפי שנאמרה. ואם כי קשה  
להניח שגישה זו לתורה היתה רק  
בבחירה מצידו, ובוודאי היתה גם  
סגולה בדבר, כמו שרואים בספר  
נחל איתן שהוציא עוד בצעירותו,  
ובו נתגלתה האהבה העצומה לסדר  
כל דבר בתורה, ולהראות איך היא  
ערוכה בכל ושמורה. וכן נראה כיצד  
נהנה מגוף הדברים בעצמם, והבחין  
כל מקום ומקום בתורה, כנביאים

יש להקדים תחילה שאינני ראו  
להספיד את מורינו הגר"ח זצ"ל, היות  
ולהספד נצרך הדמעה והצעד, ולעורר  
את הלבבות על ההפסד העצום של  
כלל ישראל, וכן מצד חיבת הקודש  
של ר' חיים, ועוד טעמים, וכן צריכים  
אנו את ההתעוררות המתאימות  
ללוויה ובפניו. נציע כמה נקודות  
מענייני אורה של תורה שלנו שהיו  
בו כר' חיים והאיר לנו, שיש לעמוד  
עליהם כהקדמה להספד, וממילא נבין  
עד כמה נחשך האור מאיתנו, וכיצד  
יש לנו להמשיך ולהחזיק באור התורה  
הזה שנלקח ונחסר ביום הפורים, יום  
קבלת התורה מאהבה. יום המתאים  
לרבינו זצ"ל שמציאות אהבת תורה  
היתה יחודית אצלו מכמה צדדים.

ונראה להתבונן בשלוש נקודות,  
שראו לכל אחד ואחד לחשוב בהם  
ולראות מה יכולים אנו לעשות לפי  
כוחינו הדל למלא את המושגים  
החסרים. זכינו להיות בני דורו של ר'  
חיים וצריכים אנו להמשיך לקחת אל  
ליבנו את מה שראינו במציאות החיים  
שלו.

### אהבת תורה - בתורת ה' חפצו

הנקודה הראשונה העולה במחשבה  
על ר' חיים, שאנו מכירים אותו תמיד

כתובת המייל לשליחת ועדים ומאמרים - [beitvaad10@gmail.com](mailto:beitvaad10@gmail.com)

בסגנון מסוים, ואילו הוא רוצה את הדברים בעצמם. ובודאי שעלה ונתעלה בדייקנות ובחריפות של העיון, כמו שרואים בפירושים על מסכת עבדים וכותים, ובוודאי בספר דרך אמונה בביאורי הלכה, שהראה את כוחו להשיב ממקום למקום ולראות את כל חלקי התורה בהתאמה שלימה, בהסרת הקשיים והתמיהות והספיקות בבהירות עצומה.

מציאות זו היתה מכוח ההפנמה והלקיחה לחיים של כל התורה כולה, וזאת החביבות שהיתה בשאלות הברורות והצעת התשובות והמהלכים כולם בבהירות, וכך במלאכת הקודש שנטל על עצמו בחיבה של תורה להשלים את ביאור המסכתות שיצאו בלי ביאורים, וכן בירושלמי שאינו מבואר כדבעי, טרח והוציא לאור ביאור שירון הקורא בו בכל מקום, וברר את דרכו וסלל דרך ברורה בהבנת הירושלמי. כעת רבים למדו שביעית ובוודאי הלומדים שמו לב שרוצים ללכת לפי פירוש מסויים, ובדרך אמונה יצא מהפירוש שאמר בד"כ מצד הביאור בסוגיא שיהיו הדברים תואמים ועקביים. והגם שאין לו תוס' אבל הרש"י שלו עצמו עומד על הרבה שימת לב וההתאמה ממקום למקום. בנקודה זו בוודאי שהשפעת הגר"ח עלינו היתה מכרעת בשינוי כל המושגים של ידיעת התורה. וזוכר אני שהייתי בחו"ל וראיתי את דרך הלימוד כמה סבלנות ישלומר סברות לכאן ולכאן, והורגש השינוי מדרך הלימוד בארץ ישראל, שמורגשת שאיפת הת"ח יותר אל הידיעה וההיקף, וסברתי שהמהלך בארץ ישראל מושפע מהקרבה לר' חיים, שכאן קרובים יותר למושגים שהעמיד לפנינו ר' חיים. לפני מלמד חכם שבא"י עומד יותר גם התגר האמור, שצריך ללמוד את התורה ולדעת אותה ולא רק להעמיד סברות לפה ולפה, אלא להגיע לידיעת התורה עצמה. [אין ספק שגם באמריקה מושפעים

מהגר"ח אבל מעט פחות]

דיברנו גם על מרן הגרי"ש אלשיב זצ"ל שהיה לו את המקום תורה שלו לבדו, וכשם שס"ת שכתוב עליו עוד דבר הוא פסול כך בתלמוד תורה. אצל ר' חיים היתה זו מציאות מוחשית ממש, שכל מה ששייך לתורה מעניין אותו, ומה שלא תורה פשוט לא מעניין. הדבר היחיד שתפס את ליבו היא התורה ורק התורה. זאת התמסרות שלימה לתורה, כמו שאמרו לאידך גיסא על חכם אחר שידע ג"כ הרבה תורה אבל לא היה שייך להשוות ביניהם, מאחר והחכם האחר ידע דברים נוספים מלבד התורה, ואילו רבינו ר' חיים ידע אך ורק את התורה. בידיעות אחרות יש חיסרון בהשתייכות השלימה של האדם לתורה, וכמו שמביא הח"ח את מה שאמרו בגמ' (כתובות ז'). "נטילתה כנתינתה, מה נתינתה בשישים ריבוא, אף נטילתה בשישים ריבוא", ומבאר דהמשילו הת"ח לס"ת שנקרע וכמו שבגיליונות הס"ת, בתוך השורות אין בהם כלום אלא תורה בלבד, כך התורה של הת"ח צריכה התמסרות והלב והמחשבות יהיו נתונים אליה בלבד. כך שמעתי מאחד המקורבים לר' חיים שהיתה לו שכחה מיוחדת לדברים שאינם תורה - איך מדליקים את הגו וכדו', ואלו הדברים שההתמסרות בכל הכוחות מעמידה את החיים בתורה, וכך גילה את התורה כולה.

זאת הצורה ששייכת לסעיף של קנין התורה בצמיאון, והחביבות לכל דבר ודבר מן התורה וכמו שלמדו חז"ל, וזה היה עולם המושגים של רבינו זצוק"ל.

### חיבור התורה אל עולם המעשה

כמו בכל הקניינים העצומים של גיעת התורה ושקידת התורה - ראינו אצל ר' חיים התאמה מופלאה בין לימוד התורה וקיום התורה. האהבה שאהב ר' חיים את התורה היתה מכוונת לכך שהתורה תחול ותתגלה בו, וכך קיים בעצמו

להקפיד על ההלכה למעשה בשלימות, וכל פרט היה חשוב לו, בתפילות ובדקדוק הלכה ולעשות הכל בוריוזות, וכן בת"ת עצמו, לקח אותו באחריות וסידר לעצמו חובות שחייב את עצמו בהם לסדרי לימוד קבועים. והשקיע מחשבה רבה כיצד לקיים כל מצוה בשלימותה ובזריזות יתירה. זכורני על אדם אחד שהגיע לארץ לפני כשלושים וחמש שנה, וכששמע על ר' חיים קנה את ספרו 'שונה הלכות', ולא מצא מה העניין הגדול והחידוש הנפלא שיש בספר הזה. ובאמת, מה שעשה ר' חיים בשונה הלכות הוא לפי דרכו, שאם יש דרך ברורה יותר לעשות את המצוות, זהו המבוקש, ולא נתכוון לפרסם ספר כדי לעשות לו שם וחשיבות, אלא עם כוונה ותכלית לעשות משהו שיכול להוסיף בחיבור של החיים לפי התורה, משהו שינגיש את התורה הלכה למעשה. והכל נובע מהיחס הפנימי לאמת שבתורה, שממנו נולד הרצון לראות איך התורה חלה בכל פרט ופרט מהמציאות, ומתוך כך ניתנת תשומת לב לכל דקדוק בכל דרכי ההכרעה, כי אין קטן וגדול במצוות. כמו שידוע מה שאמרו בשם הבריסקע'ר רב, שהאמת אינה נמדדת בדבר קטן או גדול, שכל נקודת אמת חשובה, וצריך הכל ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

ועוד נקודה נוספת ביחודיות של ר' חיים בזה, סיפר לי ידיד מהישיבה שהיה לומד בחברותא עם ר' חיים שהעולם לא מכיר את ר' חיים, שהוא מאוד אוהב דברים מיוחדים בלימוד, כלומר דברים מעניינים יוצאי דופן. אבל בסגנון אחר לגמרי מהעולם, דכמו שעושה בסוף ספר קרית מלך, שסידר את כל ההלכות שהרמב"ם מביא בשם רבותיו, וכן את כל ה'יראה לי' של הרמב"ם וכדו', כך היה מתפעל מכל לשון יוצאת דופן או ידיעה בולטת במהלך הלימוד. זאת הנאה מהצורה של מסירת התורה בעצמה וראיית

היופי של הדברים וההתאמה שלה זה לזה. זהו חיבור עצום לתורה ולכלל הצורה של המסירה, להנות מהצורה שבה היא מגיעה. כך נאמר בחז"ל (קידושין ל.) שהראשונים היו נקראים סופרים לפי שהיו סופרים כל אותיות שבתורה, והיינו שהיקרות של התורה אצלם היתה בשמירת התורה כולה כצורתה, ערוכה בכל ושמורה, בשלימות ובדקדוק, מתוך חיבור הלב לספר התורה. ולזה בוודאי צריך נפש טהורה וטובה מאוד ולתת את כל הלב רצון ומאוד לתורה. סיפר לי הגאון ר' אליה מן שבא לפני הסטייפלער והסטייפלער אמר ששבעים אחוז מהחינוך הוא סייעתא דשמיא, ושלושים אחוז תלוי בדוגמא אישית של ההורים, ולכן התפקיד העיקרי של ההורים הוא להתפלל על חינוך הילדים. ואמר לו שעד היום עדיין מתפלל על חיים שלי! [ובאותה תקופה היה ר' חיים בן חיים]

ובאמת אין ספק שהגר"ח בא עם הסגולה של ההכנה לזה, אבל אחרי שקיבלנו את ההקרנה הזו מר' חיים יכול כל אחד מאיתנו לפתוח את ליבו ולתת את ליבו לשמוח בדברי תורה בעצמם, כמות שהם, וכמו שנאמר בפסוק "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם וليلה" (תהילים א) ודרשו חז"ל (קידושין ל.) שהיא תורה דיליה, כלומר שיש אפשרות שע"י שקדנות רבה אפשר להגיע לתורה דיליה. שהאדם מוצא מתחילה את החפץ הראשון שלו בתורת ה' כמו שכתוב ברישא דקרא, ההתגדרות שלו בתורה של הקב"ה - בתורת ה' חפצו כפי שהיא בעצמה, תורת ה' תמימה משיבת נפש. ואח"כ האדם קונה את החלק של "בתורתו יהגה". וכך ראינו את ר' חיים כמה היה בתורת ה' חפצו ומתוך זה נתן אל כל ליבו ונפשו ללמוד אותה ולדעת אותה ולקיים כל מה ששייך. וכך יוצא הנפק"מ למעשה מתוך החפץ המוקדם וכך הקשר בין התורה למעשה הוא

טבעי. וכן בכל דברי חז"ל היחס בין המעשה לתורה מופיע בלשון חכמה ולא בלשון תורה, דבכל מקום שמדברים על הזהירות בתורה כמו מעשיו מרובים מחכמתו וכן מעשיו מרובים מחכמתו, ואפילו כשכתוב אוי להם לשונאיהם של ת"ח שעוסקים בתורה ואין בהם יראת שמים, מביאים את הפסוק למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין, היינו שההשוואה באה כל הזמן בהבחנת החכמה והיראה שהקניין הוא בחכמת התורה. אבל כשהחפץ הוא בתורה אז אין חשש, כי תורת ה' תמימה משיבת נפש, פיקודי ה' ישרים משמחי לב כו', כל שבח התורה שמופיע שם בתהילים חתום בשמו של הקב"ה - תורת ה' תמימה כו' עדות ה' נאמנה, פיקודי ה' ישרים, מצות ה' ברה, יראת ה' טהורה, משפטי ה', וזהו שהקפיד דהע"ה שכולם חתומים בחותם שמו של הקב"ה

וכן היה הצורה של מרן והיה ראוי לספור ע"ז הרבה מאוד, וכמו"ש שאיני ראוי וחלש מידי בשביל לעסוק בהספד ואין זה כבוד התורה, אבל המושג עצמו של מציאות התורה שח"ו לא תאבד מאיתנו - לזכור את הציור הזה של הלימוד כראוי עלינו להפנים כראוי. וכך מתווסף הרבה דברים מחמת הפניה הזו לראות כל דבר שלם כפי שהוא וכך ההשוואות מכל מקום ומקום וזה היה צורת ההתבוננות שהיו לומדים חז"ל, וזה עיקר התלמוד ורוב תבואות בכח שור, וכמו שאומר רש"י מהיכן נתגלה הסוד (סנהדרין מב.) שרואים ממשנה למשנה מהלכה להלכה ומתלמוד לתלמוד ונערך הצורך בהשוואה מכל הדברים ומתלכנים כל הקושיות. כמו שמכירים אנו מספרי ר' חיים, וודאי שהיה חריצות שלימה לראות את כל ההשוואות. דוגמא לדבר בספר נחל איתן כשבא לדון על ברכת עריפת העגלה, נכנס לכל הנידון של ברכות המצוות היכן

צריך לומר לשון "על" או "ל", ודן בכל שיטות הראשונים לפי המצוות שתקנו ברכה עליהם, ואיזה לא, והכל בדרך אגב, ללכך את השאלה שעלתה. וכך נעשים הדברים ביסודיות ובשלימות וזו הצורה של לימוד התורה שהיתה לו מתוך אהבת התורה השלימה שאוהבים את תורת ה' וזה הטהרה המיוחדת שנעשתה בשיא הפשיטות, מה שבכלל תורת ה', הנני רוצה לדעת ותו לא, וכך מימינים בה שנעשית בשלימות וחלה במושגי האדם שדרכם רואה את החיים.

### אהבת ישראל

ונעמוד על נקודה שלישית שהאירה לנו דמותו של ר' חיים. כשם שכבה לנו מאור התורה, אי אפשר להתעלם גם מהמיוחדות של ר' חיים בעניין אהבת ישראל וכבוד ישראל שהיתה בר' חיים, והיה בזה יחיד בכמה דורות. לא יאומן כי יסופר האיכפתיות והרגישות שלו מכל יהודי וכל אחד על כל שאלותיו ספקותיו וצרותיו היה נושא אצלו, בעוד שהיה הזמן יקר אצלו מפז ובוודאי בסוף ימיו שהכבידו עליו יותר מידי, בכל אופן נשא את כל מי שבא אליו על חיבו. יודע אני על כמה אברכים שכל הצמיחה שלהם היתה מצד היחס הפרטי של ר' חיים, מהסבר פנים יפות שהיה לו אליהם וקבלם בחיבה ובאהבה. ראיתי שרבים כאלו שהיו מגיעים אליו בקביעות והיו ממש חיים מזה. בדידי הווה עובדא, כשבאתי עם בחור טוב מאד שהיה לו רצון טוב לגדול, וגם היה מוכשר, אבל משום מה לא נהנה מהלימוד כלל, הלימוד היה פשוט סבל עבורו. ולפני היה אדם ששאל את ר' חיים שאלות סרק בענייני שמות מכמה צדדים וצידי צדדים, ור' חיים התקדם לעבר המכונית שבאה לקחתו וענה לו בסבלנות מופלאה, ולבסוף כאשר כבר סיים ונגשתי לר' חיים, בא הלה וזכר בקושיא נוספת ממה שכתב בפנקסו... ור' חיים מרגיע אותו

ואומר לו בנחת 'הכל בסדר... הכל בסדר...'. ואח"כ שאלתי על הבחור הנ"ל ותיכף ענה לי ר' חיים בעיניים רוויות כאב - מה? תביא אותו מיד אני רוצה לראותו. הרגשתי שלדידו אדם שלא נהנה מהלימוד הוא כמו אדם שאין לו חיות, הוא מחובר לאינפוזיה... הבאתי אותו ור' חיים שוחח אותו וברך אותו, ויעץ לו למצוא חברותא וכו'. ראיתי כיצד אדם שעוברים אצלו אלפי אנשים, ונשמר לו האכפתיות לכאו"א בהשתתפות אמיתית לכאב של השני. זהו המופת היותר גדול מכל המופתים שמספרים עליו.

ועצם ההשתתפות הזו איך לקבל את האנשים זה היה רוח במציאות הבית שלו שכל כניסה אליו היה כמו לבוא למקום אחר. עוד בחיי הרבנית ע"ה כל אחד היה מרגיש שנכנס למקום שחושבים רק איך לעשות טוב, והיתה אורה שונה ביחס לאנשים. היקרות הזו נובעת גם מכבוד הבריות. וכך עשה ג"כ דברים רחוקים מטבעו ורצונו, ובעיקר בשנים האחרונות שהיה צריך לבוא לכנסים וכו', והיה בא כמו חייל מצד שצריך לבוא, ולא היה חס על זמנו למען הזולת. וזוכר אני את הפעם ראשונה שבאתי לר' חיים, והגעתי עם המשגיח הגה"צ ר' חיים וואלקין, והמבט הראשון של ר' חיים היה יכול להפחיד, אך כשהתכופף המשגיח ואמר את שמו, מיד אורו עיניו של ר' חיים, בגלל שהסבא של המשגיח היה הרב של פינסק והסטיפלער למד אצלו, ולכן מי שהאבא כיבד, היה מכבד גם הוא ולא היתה כל הצגה אלא מצד החשיבות והיקרות האמיתית ביחס לבני אדם.

### השייכות לפורים בתרתי

תיקון כל העולם תלוי באיחוד וצירוף כל החלקים כמו שראינו בלימוד דרך השם, וכל אחד זוכה לפי דרגתו, אבל כולם יכולים לאמץ את

הצורה של החסד של הגדול מלבין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב. מהיחס המיוחד של ר' חיים שהיה מעודד את כל החולים ובעלי צער, ולא חס על זמנו היקר אלא נתן את ליבו לבנ"א והתייחס ברצינות לכל מצוקה ולכל צרה של האדם, בטיכוס עצה מה צריך לעשות וכדו'. אפשר לומר בהחלט שר' חיים היה מיוחד בשני ההבחנות של ימי הפורים - קבלת התורה מאהבה, ובייחודם של ישראל, ובאמת זכה שכל הפלגים החוגים והעדות מרגישים שייכים וקרובים אליו ללא יוצא מן הכלל. וכך זה מתאים שהתורה כולה שהיא שיישים ריבוא אותיות כנגד שיישים ריבוא נשמות ישראל ומאוחדים שניהם בייחוד תורה וישראל וזה החביבים ישראל שנקראו בנים למקום וחביבים ישראל שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם.

וזה הזריזות שלו לענות לכאו"א ואפילו שהיו מגיעים אליו אנשים רק בכדי שיוכלו לומר ששאלו את ר' חיים ושאלו שאלות לחינם, ובכ"א היה עונה להם במאור פנים ובסבלנות. היה לו מבוע של חיים ויקרותם ורוממות התורה. וכמו כן גם זרז מאוד בשנים האחרונות שצריך להתכונן לקבל פני משיח צדקינו, והראה איך העולם מתקרב לגאולה וציפינו שנלך להקביל פני משיח איתו יחד ולא זכינו...

### אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים

ובאמת קשה לכלכל את מה שאנו יכולים לעשות על המכה הזו שלא זכינו. יש לנו ליקוי מאורות גדול מאוד והיה איזה הרגשה מפטירת כמה צדיקים השנה והמאורעות שעוברים עלינו, שמובילים אותנו מן השמים למה שנתפרש בגמרא בסוטה שאין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים. הקב"ה מוביל אותנו למהלך כזה שזה מציאותנו

מכל מיני צדדים, ועלינו לגלות את היחס הישיר והאישי של כולנו - שכל אמרת אלוך צרופה מגן הוא לכל החוסים בו, ואין לנו על מי להשען כו'. ועיקר הביטחון של הבנ"א עם הקב"ה שהם בטוחים על הקשר הזה, לא רק על צרכיהם וענייניהם אלא שיכולים להצליח בקשר עם הקב"ה וסומכים עליו בהדרכת התורה והמצוות, וכמה ששיימו את עצמם על המקום הזה כך יהיה להם טוב. וכמו המשל של ירמיה על הביטחון שמתאים אחת לאחת כמשל דוד המלך על התורה - והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פרוי יתן בעיתו כו' ודיברנו בזה שעיקר הביטחון של האדם שיש לו את הביטחון הפנימי בלב שסומך שאם ישעין את החיים שלו על הקב"ה הוא יהיה המורווח ביותר בעולם. שהרי דאגת האדם הגדולה ביותר - יותר ממאכל ומשתה - היא שח"ו לא יתקיים בו "כי בחושך בא ובחושך ילך ובחושך שמו יכוסה" והיינו שלא תהיה משמעות למציאותו חלילה. ועל הדאגה הגדולה הזו אומר לנו הקב"ה להישען עליו בלבד וכך מעוררים אותנו בכל המסיבות המתהפכות לתת את ליבנו ונפשנו וכוחינו להיות נותנים באהבה וברצון כל מה שיש בידינו, בשכלינו ובמעשינו לרצונו של הקב"ה ועשיית מצוותיו, ולהרחיב את האחיזה בכלי חמדה שבו נברא העולם. ולהרבות בחביבות ישראל שנקראו בנים למקום, ולא ניפול מהמושגים שזכינו לראות אצל האדם הגדול שהיה בקרבינו רבינו ר' חיים זצוק"ל. וחשבתי הרגשה פשוטה במצוות הלזיה שבאה להורות שהחכם נמצא בתוכינו ואנחנו איתו, וזה מציאות הליווי. וכך יתן ה' שנוכל להיות שייכים למציאות התורת חיים שהייתה במציאותו של ר' חיים וזוכה למה שאמר בכתוב "ואתם הדבקים בה" אלוקיכם חיים כולכם היום".

ליעוץ וליווי **77א עלות** פנו אלינו: **077-226-0000**  
 רחוב תורה מציון 3 ירושלים | [ha@0772260000.co.il](mailto:ha@0772260000.co.il)

-   
ייעוץ והדרכה בתקופת השייכים
-   
מענה רוחני ורגשי לבני השייכות
-   
השמה במסגרות חינוכיות, חובבים בישיבות
-   
מענה אישי ומסוצי ליורים
-   
סדנאות הדרכה להורים
-   
הכשרות צוותי חינוך

# עטרת המועדים

שיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

העולה לתורה בר' פרשיות אי קורא עם הש"ץ

כעונה ממש לדידהו, ולהכי שייך ברכה לגבי דידיה ולא לדידהו. והרא"ש דלא נחא ליה בזה אזיל לשיטתו דס"ל דהתקנה היה רק בשביל הציבור כמש"כ להדיא.

ומתבאר מדברי הח"ח בהוספה זו, דאי הדין בקה"ת דבעי הש"צ להוציא להמברך בשומע כעונה, בהא אה"נ לא בעי לקרות יחד עם הש"צ וחד דינא וטעמא עם קריאת המגילה דהיא דאיתא לשומע כעונה אינו מוסיף בהא דקורא בלחש עם הש"צ דבלא"ה הרי הוא כעונה וזהו דעת הט"ז. אמנם הרא"ש קסבר דהעולה לתורה חד ענינא עם שאר הציבור דאין חובתם כי אם שמיעה, ולא בעי להלכתא דשומע כעונה אף לענין העולה עצמו, וא"כ אין הש"צ מכוין להוציא, ולכן בעי העולה לקרות בלחש עם הש"צ, דלדידי ליכא שומע כעונה.

והדברים מחודשים מאוד, דהרי מדברי הביאור הלכה מתבאר דאי אמרינן שומע כעונה, א"כ פשוט דלא בעי המברך לקרות עם הש"צ משום דסגי בשומע כעונה וזהו הדין בקריאת המגילה. וכל התירוץ על קושית הט"ז הוא משום דלא נאמר שומע כעונה לגבי קריאת התורה ובטעמא דמילתא כתב דכיון דאין חיוב קריאה לכל אחד כי אם שמיעה א"כ אין הש"צ מכוין להוציאם, ואה"נ אי הש"צ יכוין להוציא סגי בזה כמש"כ לשיטת הט"ז דקסבר כהתוס' דבעי להוציא את העולה לתורה דחיובא דידי' הוא, ושאיני משאר הציבור דחובתם שמיעה בעלמא. ומבואר מזה דלשומע כעונה, "בכונה להוציא" תליא מילתא.

## דין שומע כעונה מתקיים אף באינו מכוין להוציא

ובאמת מצינו להדיא דאיכא לתורת שומע כעונה אף בלא כונה להוציא, כמצות דרבנן דכתבו הפמ"ג והגרע"א סי' ר"ג, דכיון דמצות א"צ כוונה א"כ אף לענין שומע כעונה לא בעי כונת משמיע ושומע ע"פ המבואר בב"י שם בס"י ר"ג דכל הך מילתא דבעי כונת משמיע ושומע היינו מטעם מצ"כ. וכ"כ בביאור הלכה סי' רע"ג ס"ו לענין קידוש, דהיא דהתפלל ויצא ידי קידוש ד"ת שוב יוצא בקידוש על הכוס בלא כונה וכדברי הגרע"א הנ"ל. וא"כ יל"ע טובא בדברי הביאור הלכה כאן בס"י קמ"א, הרי אף דלא נתכון הש"צ להוציא, הרי מ"מ איכא לשומע כעונה ככל הנ"ל, וצ"ע.

ובאמת דלשון הביאור הלכה בזה, שאינו מכוין הש"צ כלל להוציאם ולא שייך בזה שומע כעונה ממש לדידהו. ומבואר דאיתא 'לשומע כעונה', ואכן אינו שומע כעונה 'ממש'.

## דעת הרא"ש והשו"ע דהעולה לתורה מוכרח לקרוא יחד עם הקורא

פסק הרא"ש ריש פ"ג דמגילה, דהעולה לתורה לאחר הברכה יקרא בלחש עם השליח ציבור הקורא שלא תהא ברכתו לבטלה ואותו שאינו יודע לקרות אין ראוי שיקראהו שליח ציבור [דהיינו לברך ברכת התורה] והויא ברכה לבטלה, ולא מסתבר שהוא יברך על קריאת שליח צבור, ונפסק כן בשו"ע סי' קמא סעיף ב'.

ומבואר בזה חידוש, דברכת העולה אינו על הקריאה דהש"צ, אלא על קריאתו דידי'. והיא דאין המברך קורא יחד עם הש"צ, הרי זה ברכה לבטלה.

## נראה דכ"ז בכל קריאה אכן בד' פרשיות אינו קורא

והנראה לדון, דכ"ז בקריאת התורה דכל השנה, אכן בקריאת ד' פרשיות וביחוד פרשת זכור ופרה, בהא א"צ המברך לקרוא יחד עם השליח ציבור, וכדיבואר.

## קושית הט"ז הרי שומע כעונה ומ"ש ממגילה דאחד מברך והשני קורא

דהנה בעיקר דברי הרא"ש והשו"ע, הקשה הט"ז על אתר מדברי הירושלמי לענין קריאת המגילה דאחד קורא ואחד מברך דשומע כעונה, וכן הקשה הפר"ח מהך ירושלמי.

## יסוד הביאור הלכה דאינו מכוין להוציאם ממילא אין שומע כעונה

והביאור הלכה ריש סי' קמ"א כתב לישב, דאינו דומה להירושלמי לענין קריאת המגילה, דשאני קריאת התורה. דלענין מגילה הרי החיוב על כל אחד לקרות ולברך כל אחד לעצמו ולהכי אחד מברך לכולם להוציאם. משא"כ הכא לענין קריאת התורה אין הציבור רשאים לברך ברכת התורה על שמיעתם, אלא הקורא הוא המברך, וא"כ כשאינו קורא בעצמו אינו אלא כשאר אנשי הציבור ששומעים, א"כ איך רשאי לברך הא גבי השומעים לא תקון רבנן ברכה בקה"ת.

והוסיף שם בביאור הלכה דבדוחק יש ליישב דעת הט"ז, דהש"צ אינו מכוין להוציאם רק העולה שקורא בשבילו וכמו שכתבו התוס' שהתקינו כן כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע, ולשאר הציבור אינו רק שמיעה בעלמא שאינו מכוין הש"צ להוציאם ולא שייך בזה שומע

א ויל"ע מסוגיית הגמ' סוכה ל"ח ע"ב, מנין לשומע כעונה דכתיב "את הדברים אשר קרא יאשיהו", וכי יאשיהו קרא והלא שפן קראו וכו' אלא מכאן לשומע כעונה. והנה בקרא דמלכים הנ"ל איירי לענין קריאת בס"ת בעלמא דקרא שפן לפני המלך יאשיהו, ובפשוטו לית בי' ענין "להוציא ידי חובה", ומ"מ זהו המקור להך מילתא דשומע כעונה, וא"כ נימא כן אף לענין המברך העולה לתורה, וכל דמתקיים בי' שומע כעונה שוב ליכא לדין קריאה בפנ"ע.

ונראה די"ל עפ"מ"כ הגר"ז ה' ת"ת ובשערי תשובה דהשומע ד"ת בעינן להלכתא דשומע כעונה כדי לברך ברכת התורה, והיינו נהי דאיכא מצוה אף בהרהור מ"מ קיום מצות ת"ת ד"ושונתם" בעי דיבור, ומהני שמיעתו בדין שומע כעונה ומתקיים בזה מצות ת"ת ד"ושונתם", ולפי"ז בקריאתו דשפן הרי קיים יאשיהו מצות ת"ת דשונתם ע"י שומע כעונה, ושייך בזה נתכוון להוציאם והיינו במצות ת"ת ד"ושונתם". ואמנם בפשוטו קריאה זו דשפן לפני יאשי' כל ענינה הוא התוכחות דקרא לפניו, ולא מלתא דת"ת, וצ"ע.

## ב' דיני שומע כעונה א. כעונה ממש רק בנתכין להוציאו. ב. לאו כעונה ממש בלא כונה להוציאו

ונראה די"ל עפ"מ ש"כ בעטרת המועדים סי' ס"ו ובסי' פ"ה להוכיח דתרי דינים המה בה' שומע כעונה, חדא דיוצא באמירת חבריו ועוד דחשיב אמירת עצמו, ותרי מקורות המה לדין שומע כעונה, ולענין הלל ובהמ"ז בעינן לשומע כעונה ממש, ושאיני מקריאת המגילה וקידוש ועוד דוכתי דסגי דחבירו מוציאו, וכתבנו די"ל דבהך הלכתא דשומע כעונה ממש, י"ל דבעי כוונה, יעו"ש, ואשר לפ"ז י"ל דאף לענין קריאת התורה כדי לברך בעינן דיחשב אמירתו ממש וכמש"כ בעמק ברכה, ובהא כתב הח"ח דלשומע כעונה ממש בעי כונה להוציאו ובקריאת התורה בעלמא המצוה היא שמיעה ולא בעי לזה שומע כעונה. וע"ע באריכות בעטרת המועדים סי' נ"ג מש"כ בזה. ועיין בעמק ברכה לענין ברה"ת דבעי עניה ממש.

ונראה לדון דהיכא דשומע קריאת התורה קודם ברכת התורה, לית בזה קפידא, דהרי לענין עיקר חובת קריאת התורה לא בעינן להלכתא דשומע כעונה, כי אם מצות שמיעה. ולפמ"ש"כ הגר"ז ושערי תשובה דהא דמברכין ברכת התורה על שמיעת ד"ת היינו מטעמא דשומע כעונה, ולפ"ז בגוונא דשומע ד"ת ואך אין זה משום דינא דשומע כעונה ממש, א"כ לית ב"י חיובא דברכת התורה. והוא מחודש טובא, וצ"ע בזה לדינא.

## כל קריאת התורה בעלמא חובת שמיעה ואילו ד' פרשיות בעינן להלכתא דשומע כעונה

והנה יסוד הדין דקריאת התורה חיובו הוא דין שמיעה, מבואר ברא"ש בברכות פ"ז ס"כ, דמה"ט קטן עולה למנין שבעה ולית ב"י משום אינו מחויב בדבר דאינו מוציא אחרים יד"ח, והיינו טעמא דלא בעי להוציא השומעים יד"ח כי אם דמצות שמיעה היא ומה לי השמעת גדול או קטן יעו"ש, וכ"כ עוד ראשונים במגילה כג. [וזהו דלא כתוס' ר"ה ל"ג דכתבו דשייך להנידון דאינו מחויב בדבר, ויש להסתפק בכוונתם אי משום דקסברי דבעי לדין שומע כעונה, או משום דקסברי דאף דהמצוה היא שמיעה מ"מ בעינן בר חיובא, ומשמעות דברי המג"א סי' רפ"ב כצד השני, יעו"ש].

ואשר לפי"ז, לענין ד' פרשיות דכתב הגרע"א סי' רפ"ה בשם הפרח שושן, דקטן לא יעלה לתורה בד' פרשיות מטעמא דכל שאינו מחויב בדבר דאינו מוציא אחרים יד"ח, והיינו דחלוק ביסודו קריאת התורה דכל השנה דמצותו מצות שמיעה, מאשר ד' פרשיות דהוא חיובא על כל אחד ובהא בעינן להמחויב בדבר כדי להוציא אחרים יד"ח והעתיקוהו במ"ב, וא"כ נמצא דבד' פרשיות בפשוטו אתינן עלה מדין שומע כעונה ומה"ט נשנה בזה "כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא", א"כ שוב הדר לחיוב קריאת המגילה דלכו"ע אחד קורא ואחד מברך ומטעם שומע כעונה כמבואר בירושלמי. ורק בקריאת דכל השנה מצותו בשמיעה ולית ב"י משום שומע כעונה, ושאיני מד' פרשיות דבעי לשומע כעונה. ואף להחולקים ע"ד הפרח שושן, מ"מ לענין פרשת זכור דכתבו הגר"ז והפמ"ג דבעי לשומע כעונה, א"כ הרי לפמ"ש"כ הבה"ל כו"ע מודו דאי איכא לשומע כעונה, שוב לא בעינן דהמברך יקרא יחד עם הש"צ.

## ד' פרשיות לא בעי המברך לקרוא יחד עם הש"צ

באופן דכ"ד השו"ע סי' קמ"א דהמברך העולה לתורה יקרא בלחש עם הש"צ, אין זה אלא בקריאת התורה דכל השנה, אכן לענין ד' פרשיות וביחוד פרשת זכור ופרה, בהא לא בעינן דהמברך יקרא יחד עם הש"צ, ובזה יסתלק כל מיני חששות בפרשת זכור לענין דהמברך יקרא דדנו בזה דלית ל"י ציבור בהך קריאה וע"פ הרשב"א המובא בפמ"ג ה' מגילה, ולפמ"ש"כ באמת לא בעי בזה להעולה לקרוא ביחד עם הש"צ, וכמש"נ.

## חידוש הח"ח אף לדעת הרמ"א מ"מ בזכור ופרה בעי העולה לקרוא עם הש"צ

אמנם מדברי המ"ב סי' קל"ט מבואר להיפך ממש, דכתב שם הרמ"א סעיף ג' "דעכשיו קורא סומא כמו שאנו מקרין בתורה לע"ה" וכתב שם המ"ב סק"ה וטעמו כיון שאנו נוהגין שהש"צ קורא והוא קורא מתוך הכתב שוב לא קפדינן על העולה דשומע כעונה. והיינו דשיטת הרמ"א דלא כהשו"ע ולא בעי להמברך לקרות יחד עם הש"צ. וכתב המ"ב סק"ג ולדינא כבר כתבו האחרונים דנהגו להקל כשיטת הרמ"א, ומ"מ לפרשת פרה ופרשת זכור נכון שלא לקרותן לכתחילה. ובשער הציון סק"ו, ביאר, כיון דזכור דאורייתא לכו"ע וי"א פרשת פרה ונכון ליזהר בזה.

והנה בעיקר דבריו יל"ע, דאף אי זכור ופרה דאורייתא, מאי שיאטי' הברכת התורה, הרי הנדון לענין ברה"ת הוא לבטלה לשיטת הרא"ש אי אינו קורא יחד עם הש"צ, ולשיטת הרמ"א אין זה לבטלה דשומע כעונה, וא"כ לענין זכור ופרה הרי בעיקר קריאת הפרשה כולם שומעין, ולענין הברכה, בנדון "דלבטלה" ליכא חומר מסוים בזכור ופרה. וע"כ כוונתו דאף דנהגו להקל כהרמ"א מ"מ להרא"ש בכה"ג ליכא תורת ברכה ובזכור ופרה בעינן תורת ברכה לכולם, ועיין בט"ז סי' תרפ"ה דברכת התורה ב"זכור" מעכבת הקריאה, ואולם דעת המ"ב סי' תרפ"ה שם, דאינו כן. ויתכן דלכתחילה בעינן לצאת בברכות וכידוע מהחת"ס דהודיע דכולם יכוונו לצאת בברכות. באופן דנהי דנהגו להקל כלפי הברכה לבטלה, מ"מ לענין זכור ופרה חשש המ"ב כיון דלית ל"י תורת ברכה לשיטת הרא"ש ולכתחילה בעי ברכה ולזה בעי דהעולה יקרא עם הש"צ כדי דיחשב ברכה אף לשיטת הרא"ש.

## פליאה עצומה בדעת הח"ח אי בעי לקרוא עם הש"צ בד' פרשיות

אמנם לפמ"ש"כ, הרי אדרבה כיון דזכור ופרה לכו"ע בעינן להלכתא דשומע כעונה כמשמעות השו"ע סי' קמ"ו ס"ב, א"כ הדר לדין קריאת המגילה דאחד קורא ואחד מברך, דכתב בביאור הלכה מטעם דאיתא בזה לשומע כעונה ושאיני מקריאת התורה דעלמא דלא בעינן לשומע כעונה. ולפ"ז בזכור ופרה דאיתא לשומע כעונה ומכין הש"צ להוציא כולם, א"כ בדין דאף המברך לא בעי לקרות עם הש"צ, ואילו במ"ב מבואר איפכא דאף אי בעלמא לא בעי המברך לקרוא עם הש"צ, בזכור ופרה צריך להחמיר, ודעת הח"ח בזה צע"ג.

ב ואמנם שם ביארנו דנתחדש כוונה להיות "כעונה" ואילו הכא חדית לן הח"ח דין כוונה "להוציאו", והרי הך כוונה שיאטיה למצ"כ, ולא לעיקר ההלכתא דשומע כעונה, וצ"ע"ט, שו"ר בצל"ח ברכות דף כ ע"ב להדיא דלענין שומע כעונה בנדר שבועה ונזירות דיחשב כעונה ממש בעי כונת המשמיע להוציאו ואין זה מדין מצ"כ אלא לעיקר גדר שומע כעונה ממש יעו"ש, וכנ"ל.

לע"נ ר' צבי יצחק בן ר' משה אהרון זצ"ל

להערות והערות ניתן לפנות לכתובת המייל - shiurimbehalacha@gmail.com

# יעלת הון

שמו" פקודי תשפ"ב

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד חיפה

## בקרובי אקדש - מיתת צדיקים מכפרת

התעסקו ביום הזה לכפר עליכם, שלמדנו כל זמן שישראל יהיו בגלות ולא יקריבו קרבנות ביום הזה ואותן שני שעירים לא יוכלו להקריב יהיה להם לזכרון שני בני אהרן ויכפר עליהם. עכ"ל.

ונראה ששני הטעמים שמבואר בזה"ק הם שני הטעמים שכתבנו שהטעם הראשון שכתב הוזה"ק שישמע העם ויצטערו על מיתת הצדיקים ויכופר להם שאתם, וכל המצטער על מיתת הצדיקים מכריז הקב"ה עליו ואומר 'וסר עונך וחסאתך תכופר' זהו הטעם שנשמך מיתת אהרן לבגדי כהונה, שמיתת הצדיקים מכפרת משום שכתוב 'ויבכו את אהרן כל בית ישראל'. והטעם השני שכותב הוזה"ק בכל זמן שהצדיקים מסתלקים מן העולם נסתלק הדין מן העולם וכו', זהו הטעם שכתוב למה נסמכה מיתת מרים לפרה אדומה מה פרה אדומה מכפרת אף מיתת צדיקים מכפרת ואת זה אנחנו לא מבינים כמו שלא מבינים טעם פרה אדומה.

**ולכאורה בזה יובן** שכתוב כאן בפרשה ב' טעמים על מיתת בני אהרן, א. 'בקרובי אקדש', וכאן בני ישראל היו צריכים עוד כפרה על עוון העגל, כמו שפרש"י בפסוק כ"ג, וכן היו צריכים לעלות במעלה על ידי בנין המשכן, וכמו שהיו צריכים לפני שנכנסו לארץ ישראל לעלות במעלה ולכן נסתלקה מרים, ואין אנו מבינים הטעם בזה, כן כאן כיון שהיו צריכים לעלות במעלה שהמשכן והשכינה תשרה בתוכם, לכן אמר משה 'הוא אשר אומר ה' בקרובי אקדש', שעל ידי קידוש ה' שנעשה על ידי סילוק הצדיקים זוכים לעלות כלל ישראל במעלה, וכתוב 'ידם אהרן' כיון שעל ידי סילוק בניו נתקדש שם הש"ת, וכלל ישראל זכו שהשכינה תשרה בתוכם.

**ב.** 'ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה', וזה מחמת הכבוד שמכבדים את בני אהרן שבוכים ומצטערים על סילוקם כמו שכתוב בזה"ק. שעי' שבוכים על סילוק הצדיקים זוכים לכפרת עוונות, וזהו שאמר משה ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה', כיון שהיו צריכים כפרה על עוון העגל, כיון שכמה שיותר מתעלים במעלה צריכים יותר כפרה על העוונות, וזה נעשה ע"י כבוד הצדיקים שמצטערים ובוכים על חסרונם.

**וגם עכשיו שנסתלק שר התורה מן הגאון הצדיק רבי שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוק"ל, כנראה שאנחנו עומדים לפני ביאת משיח צדקינו וצריכים כפרה כדי להתעלות לקבל פניו. וגם הכבוד שעשו לו במותו זה מכפר על כל העוונות ונקווה בעזהש"ת שבקרוב יתגלה משיח צדקנו בב"א.**

## פרשת פרה

### ישראל מטמאין באהל ואין עכ"רם מטמאין באהל

"זאת חקת התורה" וגו' (במדבר י"ט ב')

**א- וכתב האור החיים הקדוש** וז"ל: צריך לדעת למה כינה למצוה זו שם כללות התורה, שהיה לו לומר זאת חוקה וגו' או זאת חוקת הטומאה, או חוקת הטהרה כדרך אומרנו (שמות י"ב מ"א) זאת חקת הפסח וכו'.

ויתבאר הענין על פי מה שאמרנו בפרק בתרא דנזיר (ס"א) ופסקו הרמב"ם בפרק א' מהלכות טומאת מת (ה"ט) שאין הכותי נעשה טמא מת, וז"ל: שאם נגע במת או נשאו או האהיל עליו, הרי הוא כמי שלא נגע, הא למה זה דומה לבהמה שנוגעה וכו' עכ"ל. והנה ההבדל שבו הורמו עם בני ישראל משאר הגוים הוא באמצעות קבלת התורה, ושולל זה הנה ככל הגוים בית ישראל. ומעתה טעמנו צוף דבש אמרי אל במה שאמר 'זאת חקת התורה' פירושו, חוקה זו של הטומאה ותנאי הטהרה תסובב מהתורה כי ע"י שקבלו התורה נעשו עם בני ישראל דבר שהרוחנים השפלים תאביים להדבק בהם, להיותם חטיבה של קדושה עליונה בחייהם גם במותם, בחייהם שבנגוע במת או יאהילו עליו וכדומה, תדבק בהם הטומאה שבמת, ולא תחפץ להפרד אם לא בכח גדול אשר חקק ה' במצוה האמורה בענין של פרה אדומה, ובמותם גם כן תרבה הטומאה, כאמרם ז"ל (יבמות ס"א) בפסוק 'אדם כי ימות' (פסוק יד) ישראל מטמאין באהל ואין אומות העולם מטמאין באהל וכו', כמו כן אדם מישראל שמת, להיותו מלא קדושה המתוקה והעריבה, בצאת הנפש ונתרוקן הגוף יתקבצו הקליפות לאין קץ, שהם כוחות הטומאה התאביים תמיד להדבק בקדושה ליהנות מהערב, ולזה יטמא באהל וכו' מה שאין כן אשר לא מוצי' ישראל להיותו משולל מהקדושה, אין כל כך התקבצות הטומאה, אלא

"ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש" וגו' (י', ג) ופרש"י וז"ל, היכן דובר, ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי (שמות כ"ט מג) אל תקרי בכבודי אלא במכובדי, אמר לו משה לאהרן, אהרן אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במיוחדעו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך (ת"כ) עכ"ל.

"ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה' " (י', ה) ופרש"י וז"ל, מכאן שצרתן של תלמידי חכמים מוטלת על הכל להתאבל בה עכ"ל.

**א- הגמ' במו"ק (כ"ח, א)** אומרת אמר רבי אמי למה נסמכה פרשת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת, אמר רבי אלעזר למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה מה בגדי כהונה מכפרין אף מיתתן של צדיקים מכפרת. ובתוס' ד"ה מיתת אהרן לבגדי כהונה כתבו וז"ל, דכתיב והפשט את אהרן את בגדיו ואהרן יאסף ומת שם וכו'. ובד"ה מה בגדי כהונה מכפרין, בזבחים כו' (דף פ"ב, דמבואר בגמ' שם דנלמד ממה דנסמך פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין) וצ"ב למה צריך שני לימודים שמיתת צדיקים מכפרת מפרה אדומה ומבגדי כהונה?

**ונראה** כי מיתת הצדיקים מכפרת משני טעמים **א.** עצם המיתה של הצדיקים מכפרת על הדור וזהו חוק בלא שנבין את הטעם כמו שפרה אדומה מכפרת 'זאת חוקת התורה' בלא שנבין את הטעם. **ב.** הצער והבכיה שבוכין על הסתלקות הצדיקים וזה גם כבודם של הצדיקים שמצטערים ובוכין על סילוקם, וכמו שכתוב (כ"ט) 'ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל' וזה נלמד מכפרת בגדי כהונה, ואצל בגדי כהונה כתוב (שמות כ"ח) 'ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת' שהבגדי כהונה שעושים לכבוד ולתפארת מכפרים, כן הכבוד שעושים לצדיקים כשמצטערים על סילוקם זה מכפר עוונות. והנה במיתת מרים בני ישראל לא חטאו, אלא היו במצב של להיכנס לא"י ככתוב (במד' כ"א) 'ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צין' ופרש"י כל העדה, עדה השלמה שכבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים (תנחומא יד) ולפני שנכנסו לארץ היו צריכים כפרה, 'ותמת שם מרים' שמיתתה תכפר כמו שפרה אדומה מכפרת ובלא שנבין את הטעם, וכתב האור החיים הקד' שכתוב בילקוט שישראל לא הלכו לגמול חסד עם מרים, וטעם שלא גמלו חסד אמר הכתוב 'ותמת שם מרים ותקבר שם' ואמרו בגמ' מו"ק (כ"ח, א) וז"ל ותמת סמוך למיתה קבורה עכ"ל, ולטעם זה לא הרגישו לבוא לגמול חסד ע"ש. ולפ"ז המיתת צדיקים המכפרת שהיתה אצל מרים אע"פ שלא עשו לה כבוד, זהו משום שהמיתה עצמה מכפרת ובלא שנבין את הטעם.

אולם במיתת אהרן פרש"י (כ, כ) וז"ל: על גבול אדם, מגיד שמפני שנתחברו כאן להתקרב לעשו הרשע נפרצו מעשיהם וחסרו הצדיק הזה, וכן הנביא אומר ליהושפט כהתחברך עם אחזיהו פרץ ה' את מעשיך (תנחומא) עכ"ל. ובני" חטאו והיו צריכים כפרה על חטאם, ולכן נסמכה פרשת מיתת אהרן לבגדי כהונה כמו שבגדי כהונה שעשוין לכבוד ולתפארת מכפרים כך מיתת אהרן הצער על מיתתו והכבוד שחלקו לו מכפר וכמו שמפרש רש"י על הפסוק 'ויבכו את אהרן שלשים יום' וז"ל האנשים והנשים לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטייל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו (אדר"י פ"ב, מג"מ) עכ"ל, והכפרה היתה לתקן מה שחטאו שהתחברו לעשו הרשע, ובאה הכפרה להתחבר ולכבד את אהרן הכהן.

**ב- ונראה** ש'ב הטעמים שמיתת הצדיקים מכפרת שכתבנו, מובנים מדברי הוזה"ק בפר' אחרי מות וז"ל [תרגום] אמר רבי יוסי תקנו חכמים לקרות ביום הכפורים פרשה זו כדי לכפר על ישראל בגלות לפי שמיתתם של בני אהרן מכפר על ישראל מכאן למדנו כל אדם שרבונו שולח עליו יסורין כפרה על חטאיו הם, וכל מי שמצטער על יסורי הצדיקים מעבירים את חטאיו מן העולם ועל כן ביום זה קורין אחרי-מות שני בני אהרן שישמע העם ויצטערו על מיתת הצדיקים ויכופר להם חטאותם, וכל המצטער על מיתת הצדיקים או מוריד דמעות עליהם, מכריז הקב"ה עליו ואומר (ישעי' ו') 'וסר עונך וחסאתך תכופר'. ולא עוד אלא שלא ימותו בניו בימיו ועליו כתוב 'ראה דוע יאריך ימים'. עוד אמרו בכל זמן שהצדיקים מסתלקים מן העולם נסתלק הדין מן העולם ומיתת הצדיקים מכפרת על חטאי הדור וע"כ הפרשה של מיתת בני אהרן נקראת ביום הכפורים להיות כפרה על חטאות ישראל, אמר הקב"ה במיתת הצדיקים האלה ויחשב לכם כאילו אתם מקריבים קרבנות

חלק הממית הנדבק בגוף ואשר יסובב הכל היא התורה. עכלה"ק. ובפסוק **"יד כתב וזלה"ק**: זאת התורה אדם כי ימות, אומר זה התורה, יתבאר גם כן על דרך שפירשתי בפסוק זאת חקת התורה (פסוק ב'), והוא לצד שדקדק לומר אדם כי ימות וגו'. ודרשו ז"ל (במות סא.) אתם קרואים אדם, ישראל מטמאין באהל ואין אומות העולם וכו'. לזה הקדים לתת הטעם שסובב הדבר, ואמר זאת התורה, שמסיבתה הוא שאותו שנקרא אדם מטמא באהל, אבל אומות העולם שאין להם תורה וכו'. עכלה"ק.

**ב- והנה דברי האוה"ח הקדוש מפורשים בזה"ק**, וז"ל הוזה"ק (תרגום): זאת התורה אדם כי ימות באהל, אמר רבי יהודה בוא וראה מה בין ישראל לעמים עכו"ם, בישראל כשנמצא אדם שמת הוא מטמא לכל גוף והבית נטמא, וגוף של עכו"ם כשהוא מת אינו מטמא לאחור והבית אינו נטמא, מה הטעם, ישראל בשעה שהוא מת כל קדושות העליונות מסתלקות ממנו ונסתלק ממנו זה הצלם הקדוש שנתלק ממנו זה הרוח הקדוש, לכן נשאר הגוף טמא, אבל עכו"ם אינו כן, שבחיינו הוא מטמא בכל הצדדים צלם שלו טמא ורוח שלו טמא, ולפי שטומאות האלה שורות בתוכו אסור להתקרב אליו, כיון שמת יצאו כל אותן הטומאות, ונשאר הגוף בלי טומאה לטמא, ואע"פ שהגוף שלהם טמא בין בחייהם ובין במיתתם, אבל בחייהם שכל אותן הטומאות נמצאות אצלם, יש להם כח לטמא לאחרים במיתתם שיצאו כל אותן הטומאות מהם אין יכולים לטמא, וגוף של ישראל יכול לטמא לאחרים במיתתם, לפי שכל הקדושות יצאו ממנו ושורה עליו צד הטומאה עכלה"ק. והנה דברי האוה"ח הקדוש מפורשים בזה"ק, אלא שהאוה"ח מוסיף שההבדל הזה נעשה באמצעות התוה"ק, ולכן כתוב זאת חקת התורה, שעל ידי התורה נעשה ההבדל בין ישראל לעמים.

**ג- הנה הרמב"ם** בהל' טומאת מת (פ"ב הלכה א') כתב וז"ל: הנפל אע"פ שעדיין לא נתקשרו איבריו בגידין מטמא במגע ובמשא ובאהל כאדם גדול שמת שנאמר הנוגע במת לכל נפש אדם וכו'. ובכס"מ כן איתא בפרק כה"ג (נזיר ו). ורואים מהדין הזה שכל נפש ישראל אפילו נפל יש בו קדושה, וכיון שמת או שנעשה נפל שורים עליו כוחות הטומאה. וזה ההבדל בין ישראל לעמים.

**ד- ובה מבואר הירושלמי** בשביעית בסוף פרק בראשונה (דף יב) רבן דקסרין אמרין קטני עובדי כוכבים לא חייין לעתיד לבוא ולא נידונין עם הרשעים ועליהן הוא אומר 'וישנו שינת עולם ולא יקיצו' (ירמיה נ"א ט). והגמרא שם דנה מאימתי קטני ישראל חייין בתחית המתים, ומביאה מחלוקת תנאים בענין, ובסוף הסוגיא רבי לעזר אמר אפילו נפלים זוכים לתחית המתים, מאי טעמא (=המקור לכך) ונצורי ישראל להשיב (ישעיה מ"ט ו), והכתיב הוא ונצרי ישראל להשיב, דהיינו כל ישראל שנוצר זוכה לשוב ולחיות בתחית המתים, וכן בכתובות דף קיא. אמרין מהפסוק יחיו מתין נבלתי יקומון (ישעיה כו), ההוא בנפלים הוא דכתיב שנפלים גם כן חיים לתחית המתים. ונראה דאף שבירושמי יש בזה מחלוקת תנאים ההלכה היא כרבי אלעזר, כיון שמבואר ברמב"ם שנפל מטמא כאדם גדול במגע ובמשא ובאהל, ולדברי הוזה"ק והאוה"ח הקדוש מי שזוכה שיש בו נשמה של כלל ישראל הוא כשמת מטמא ומזה ראה שגם נפל יש בו נשמה של כלל ישראל ולכן הוא מטמא כאדם גדול במגע ובמשא ובאהל, וממילא יקום לתחית המתים

**ה- וכך כתב בשו"ת אגרות משה** (ו"ד ג' תשובה קל"ח) דהנה רבינא שהוא בתרא שהלכה כמותו אמר בסנהדרין (ק"י) על קטן מאימת בא לעוה"ב משעה שנוצר, ופרש"י: משעה שנקלט הזרע במעי האשה אפילו הפילה אמו ונמחה יש לו חלק לעתיד לבוא, והביא דהכי אמר בכתובות נבלתי יקומון לרבות נפלים. הרי מפורש ברש"י דלעמוד בתחית המתים וחיי עולם הבא הם דין אחד ע"ש. ולפי דברי הוזה"ק והאוה"ח הקד' גם מההלכה שנפל מטמא כאדם גדול במגע ובמשא ובאהל יש ראייה שיש בו נשמת ישראל קדושה ויזכה ממילא לתחית המתים ולחיי העולם הבא.

## שימולו את לבבם על ידי הקרבת הקרבנות

"ויקחו את אשר צוה משה אל פני אהל מועד וגו' ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה', ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח וגו' ויקרב אהרן אל הזבח וישחט את עגל" וגו' (ח', ה' - ח').

ועה"פ ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו ויאמר החזקוני, זה הדבר הקרבנות שאמרנו, עכ"ל. והספורנו מפרש, זה הדבר אשר צוה ה' תעשו, לסמוך ידיכם על החטאת ועל העולה של צבור עכ"ל. וכנראה שהחזקוני והספורנו הם פירשו ש"זה הדבר" הכונה על הקרבנות שהביאו ישראל.

**וכותב האור החיים הקדוש וז"ל**, זה הדבר וגו'. צריך לדעת מה הוא 'הדבר', ורש"י (להלן פסוק כג'), פירש על הקרבת אהרן, ואין זה פשט מאמר הכתוב שאמר תעשו, (היינו היה צריך לומר תעשה לשון יחיד). ונראה שיכוון לומר על המעשה שהזכיר הכתוב בסמוך (פסוק ה'), דכתיב, ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה', דקדק הכתוב לומר לפני ה', ולא אמר לפני אהל מועד וכו', אלא ירצה

לומר שהכינו עצמם בערך השלימות והמושכל, והערכת עמידתם שהיא לפני ה', ובחינה זו היא השגת תכלית השלימות, כאמור דוד (ההלים טו) שוית ה' לנגדי תמיד, כי בזה לא ימוט מימיני שהיא התורה, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו וכו', כשיבתו לפני מלך, ומכל שכן לפני מלך מלכי המלכים, וכשהשכיל משה המעשה זה, אמר להם זה הדבר אשר צוה ה' תעשו, פירוש, צויה ה' שתעשו אותו, שתהיו תמיד מעריכים בדעתכם כי אתם עומדים לפני ה', וירא כבוד ה'.

**עוד יכוין** כנלל ואמר לפני ה', שלא יהיה מסך מבדיל בינם לבין ה' כדכתיב (ישעיה נט ב') ועונותיכם היו מבדילים וגו', וזה יגיד שהיו שלמים עם ה', וכפי זה ידוייק על נכון ואומר זה על מעשה האמור בסמוך. אחר שכתבתי זה בא לידי מדרש חז"ל (במדב"ר יב ח) וזה לשונם, זה הדבר, מה הוא זה הדבר, על המילה, כמה דתימא (יהושע ה ב) זה הדבר אשר מל יהושע, (עד כאן), ודברי המדרש שתומים וחתומים, וכי באותו יום מל אותם משה, או באותו יום צויה על המילה. אכן הכוונה היא על ערלת ליבם, שהוא דבר המבדיל בין ישראל לבין אביהם שבשמים, גם מרחיק אימתו מלבם, וצויה למוול ערלת לבבם ובוהי ריאה להם כבוד ה', והם דברינו עצמם.

**שוב בא לידי מדרש אחר בילקוט** (רמז תקנא) וז"ל, זה הדבר, אמר להם משה לישראל, אותו יצר הרע תעבירו מלבבכם, ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום וכו', ותהיה עבודתכם מיוחדת לפניו, דכתיב (דברים י טו) ומלתם את ערלת לבבכם וגו'. ואם עשיתם זה וירא אליכם כבוד ה', עכ"ל. והם דברינו עצמם, עכלה"ק.

**ב- והנה בפירוש זה הדבר אשר צויה ה' תעשו**, מצינו ג' פירושים החזקוני והספורנו פירשו על קרבנות של כלל ישראל, רש"י בפסוק כ"ג פירש על קרבנות של אהרן, האור החיים הקדוש בשם המדרש והילקוט מפרש למול את ערלת הלב.

**ונראה שג' הפירושים אפשר** לבארם כפשט אחד, שהכוונה שאמר להם זה הדבר אשר צויה ה' תעשו. היינו על הקרבנות של כלל ישראל, ואמר להם שיעשו את הקרבנות כמו שעושה אהרן את הקרבנות ביראה ובכוונה שלימה כמו שנפרש, ועי"ז ימולו את ערלת לבבם, כשיעשו בכוונה וביראה כמו שעושה אהרן. דהנה באהרן כתוב (פסוק ז') קרב אל המזבח, ופרש"י וז"ל, שהיה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה, למה אתה בוש, לכך נבחרת. (תו"כ) עכ"ל. ומבארם המפרשים שלכך כיון שאתה בוש, לכך נבחרת להיות כהן גדול, והיינו שהבושה היתה כל כך גדולה כמו שבאר רבינו יונה בשערי תשובה (שער א' אות כ"א) את כ"ב שהמדרגה העליונה בבושה שיכלם האדם על עונותיו מלפני השי"ת, וז"ל, וענין ההכלמה, ההרגשה בבושה והשתנות זיו פניו וכו' עכ"ל.

והאור החיים הקדוש (בפסוק ח) כתב וזלה"ק, ויקרב אהרן אל המזבח, ירמוז לדבריהם ז"ל שאמר, שאלו לנבואה חוטא מה עונשו, אמרה הנפש החוטאת היא תמות (יחזקאל יח), ולצד רחמי ה' אמר יביא קרבן, שיעיקר מעשה הקרבן היא מחשבת המישר, כי הוא יחייב בכל המעשה אשר יעשה בקרבן ההוא, ליזבח ולהשרף על האש, והיתה לו מחשבה זו לכפרה, והוא אומר ויקרב אהרן אל המזבח, פירוש, הוא עצמו הכין לשים אשם נפשו, וקרב למזבח פירוש לזביחה לאישים, ועשה השחיטה במקומו לעגל, לצד רחמי ה' שנתרצה להביא חליפתו, עכלה"ק. וזהו שאמר משה רבינו לכלל ישראל זה הדבר אשר צויה ה' תעשו, היינו תעשו את הקרבנות שלכם כמו שפירש החזקוני והספורנו, כמו שעושה אהרן את הקרבנות שלו ביראה ובהרגשה שהוא עצמו חייב מיתה וכמו שפרש"י, ועי"ז יזכו למול את ערלת לבבם כמו שפירש האור החיים הקדוש בשם המדרש והילקוט, ואז יירא אליכם כבוד ה', שתזכו לגילוי השכינה, ותשרה השכינה במעשה ידכם.

**ג- רש"י בפסוק כ"ג כתב וז"ל**, ויצאו ויברכו את העם, אמרו ויהי נעם ה' אלקינו עלינו (תהלים צ יז) יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידכם (ראה תו"כ) לפי שכל שבעת ימי המילואים שהעמידו משה למשכן ושימש בו ופרקו בכל יום לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה, משה רבינו, כל הסורח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל, לכך אמר להם זה הדבר אשר צויה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' (פסוק ז) אהרן אחי כדאי וחשוב ממני, שעל ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם, ותדעו שהמקום בחר בו עכ"ל.

**ובשיחות מוסר של מ"ר הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוינשטיין המשגיח בפונביז' זצוק"ל** שאל, הרי הקב"ה אמר למשה רבינו סלחתי כדברך וצויה אותו על עשיית המשכן, וא"כ למה אמרו שהם רוצים שתשרה שכינה בינם ונדע שנתכפר לנו עון העגל, וביאר שצריך תשובה גמורה, ואף שהקב"ה אמר סלחתי כדברך, אבל זה עדין לא תשובה שלימה שיוזכר שתשרה שכינה בינם. עכ"ד. ואפשר לבאר דבריו על פי מה שכתוב ברבינו יונה בשערי תשובה (שער א' אות מב) וז"ל, ועוד יתפלל בעל התשובה אל השם למחות כעב פשעיו וכענן חטאתיו ושיחפוץ בו וירצהו ויעתר לו כאשר אם לא חטא וכו', כי יתכן להיות העון נסלח ונפדה מן היסורים ומכל גזרה ואין לה' חפץ בו, ומנחה לא ירצה מיד, ותאות הצדיקים מן ההצלחות להפק רצון מה' ושיחפוץ בהם, ורצונו החיים הקיימים והאמיתיים והאור הגדול הכלל כל הנעימות וכו'. עכ"ל. ולפי' מבואר כי אף שכלל ישראל ידעו שהש"ת אמר להם סלחתי כדברך, אבל רצו שתהיה כפרה שלימה כמו שלא חטאו ושתשרה שכינה בינם.

לעילוי נשמת מרן רבן של כל בני הגולה רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוקללה"ה

לבירורים: 0527626683

אוסף גיליונות | יעלת חן

# תמצית משנה ברורה

סיכום דברי המשנה ברורה ומסקנות הבה"ל והשעה"צ

גליון שבועי מספר 15 סימן ח' - סוף סימן ח' | שמיני התשפ"ב

מיועד לחזרה בלבד ואין לסמוך להלכה

## מתי חוזר ומברך על אותה טלית

המברך על הטלית חלה הברכה על כל זמן הליבשה, אמנם אם פושטה וחוזר ולבשה וכדומה, לפעמים צריך לחזור ולברך מפני שזו לבישה חדשה, וכדלהלן.

**פושט טלית וחוזר ולבשה** לדעת השו"ע אפ"י היה דעתו לחזור וללבושה מיד, צריך לחזור ולברך, אפילו אם נשאר עליו הטלית קטן ולא שינה מקומו וחוזר ולבשה מיד, מפני שהפשיטה היא הפסק, כיון שלא היה דעתו בשעת ברכה שיפשיטנו ויחזור וילבש. וכתב הרמ"א ש"א שאם היה דעתו לחזור וללבושה תכף לא יחזור ויברך אפילו אם לא נשאר עליו הטלית קטן, ואפילו אם שינה מקומו כגון שנכנס לבית הכסא וכדומה אינו הפסק, (ולא דמי לתפילין שאם פשטם כדי להכנס לבית הכסא צריך לחזור ולברך, דשאני תפילין דמדינא אסור ללבושם בבית הכסא, משא"כ בטלית דאינו אסור רק אינו נכון). עוד מביא הרמ"א ש"א שדווקא אם נשאר עליו הטלית קטן לא יברך, וכן נוהגים, וכתב המ"ב שכך פסקו האחרונים, אמנם מיירי שפשט בסתמא, אבל אם היה דעתו בפירוש לחזור וללבוש מיד וחזר ולבש מיד, לא יברך אפילו אם לא נשאר עליו טלית קטן, וא"כ נשתהה איזה זמן והסיח דעתו בשבוע למי"ע יברך אפילו אם הוא לובש טלית קטן, וכן אם בעת הפשיטה לא היה דעתו ללבוש מיד, לכו"ע צריך לברך אפילו אם חזר ולבש מיד. ואם פשט את הטלית בזמן התפילה, אפילו בסתמא נחשב שדעתו לחזור וללבושה, ואם קיפל את הטלית והניחה בתוך כיסה הוי כפושט בפירוש על דעת שלא לחזור וללבושה. ואם היה דעתו בשעת ברכה לפושטה ולחזור וללבושה למי"ע לא יברך. ולכן העצה היעוצה לצאת ידי כל השיטות לכוין בשעת הברכה שאם יצטרך לפושטה יחזור וילבשה.

**הנכנס לבית המרחץ ופושט טליתו**, יש להסתפק אם צריך לחזור ולברך כשהחזר ולבשה, (דחוי הפסק גדול, או דמיא דלא הוי הפסק כיון שמכיר לחזור וללבוש את בגדיו), וגם יש להסתפק אם יועיל בזה לכוין בבוקר לפטור לבישה שניה, ויותר טוב שיכוין בבוקר לא לפטור לבישה שניה, שאז יוכל לברך למי"ע.

**סנדק** העוטף בטלית שאולה לא יברך, ואם הטלית שלו אם היה דעתו בסוף התפילה לחזור וללבושה ולא שהה הרבה ואפ"י שינה מקומו, או בסתמא ונשאר עליו ט"ק, לא יברך, ואם לא היה דעתו ללבושה או שקיפלה והניחה בכיסה יחזור ויברך.

**נפלה טלית וחוזר ולבשה**, אם נפלה כולה (אפילו נשארה בידו) צריך לברך אפילו אם לובשה מיד, כיון שנפלה בלא דעת, ואפ"י לא נשאר עליו טלית קטן ולא מהני, ואם נפלה באמצע תפילת י"ח ואחרים החזירוה עליו, כשיסיים תפילת י"ח ימשמש בציצית ויברך. ואם נפלה רובה, לדעת השו"ע לא יברך, ויש חולקים. ואם נפלה מידו בין הברכה לבישה, או שנפלה בין הברכה לבישה והוי לו חוטים מזומנים ותיקנה מיד, א"צ לברך.

מי שלקחו ממנו את הטלית קודם סיום הברכה ויש תפילין לפניו, יכול לסיים אשר קדשנו וכו' להניח תפילין.

**הלן בטליתו בלילה** לדעת השו"ע יברך עליה בבוקר אפ"י לא פשטה, וטוב למשמש בה בשעת הברכה, וכתב המ"ב שיש חולקים בזה, וספק ברכות בהלך, ומי"מ נכון לכוין לפטורה בברכת הטלית גדול. ואם פשטה שלא על דעת ללבושה תיקף חזר ולבשה למי"ע צריך לברך, אך לא יעשה כך לכתחילה משום ברכה שאינה צריכה לדעת הפוסקים.

הישן ביום בלא טלית קטן יש דעות אם יחזור ויברך, ומהנכון שעכ"פ יתכסה בו ואז א"צ לברך לכו"ע.

מי שלובש טלית בבוקר קודם שיאיר היום, כשיאיר היום ימשמש בו (מדינא) ויברך.

נתכסה בגד החייב בציצית ואין בו ציצית, ביטל מצות ציצית, דציצית חובת גברא.

**חדש- מבחנים שבועיים על המשנה ברורה עם הגרלות, מבית מבחני 'לדעת' וארגון 'נוצרי לשון'.**

שיעורי 'תמצית' בטלפון 0733-718246

ניתן לקבל את הסיכומים במייל 7692282@gmail.com

## מברך להתעטף בציצית, בשוא תחת הב'.

אין לברך על טלית קטן עד שיהיה ג' רבעי אמה לכל צד, ואין הנקב מן המנין, ויהיה פתוח רובו. ואנשי מעשה נוהגים אמה מלפניהם ואמה מלאחריהם. (ס"ק י"ז).

**ברכת הטלית קטן** - הלבוש טלית קטן כשאין ידיו נקיות לא יברך, ויברך אח"כ כשיהיו ידיו נקיות וימשמש אז בטלית קטן, או שיכוין לפטור את הטלית קטן בברכת הטלית גדול, ובה א"צ למשמש בטלית קטן, וכן המנהג בזמננו, ועדיף לעשות כך מאשר לברך על הטלית קטן ומיד אח"כ לברך על הטלית גדול, מפני שאם לובשם בזה אחר זה ומברך על שניהם הוי ברכה שאינה צריכה, ואף אם לא לובשם בזה אחר זה, פעמים שאין הטלית קטן ראוייה לברכה מכמה טעמים.

## מתי חוזר ומברך על טלית אחרת

לבישת ציצית היא מצוה וצריך לברך עליה, וכל ציצית נוספת שלובש זו מצוה נוספת וגם היא טעונה ברכה, אלא שאפשר לפטור בברכה אחת כמה טליתות. א"כ הפסיק ביניהם (ע"י דיבור או הסח הדעת, ונחלקו הפוסקים אם הליכה או שינוי מקום הוי הפסק), או שלא היה דעתו בשעת הברכה על הציצית השניה, וכדלהלן.

**מתי ברכה אחת פוטרת כמה טליתות** - מי שלובש כמה בגדים עם ד' נפשות כולם חייבים בציצית. ולענין הברכה אם לבשם בזה אחר זה והיה דעתו מתחילה על כולם, לא יברך אלא ברכה אחת, ואם בשעת ברכה לא היה דעתו בפירוש על כולם אלא בדרך בסתמא, ואפילו כולם לפניו אבל הוא רגיל ללבוש רק אחת, צריך לחזור ולברך, אבל אם רגיל ללבוש מולם לא יברך, ואם לא הוי כולם לפניו אך עדיין לא לבש את כל הבגדים שהיו לפניו, או שהביאו לו טלית קטן נוספת אחרי הברכה לפני הליבשה, נחלקו הפוסקים אם צריך לחזור ולברך, ועל כן לא יחזור ויברך, ואם הטלית קטן האחרונה לא נחוצה לו עתה, כוטב שלא ילבוש עד שיהיה דעתו מהברכה הראשונה, כדי שיתחייב לברך עליו בבירור.

**מה נחשב הפסק** - אם היה דעתו על כמה טליתות, אפילו אם שהה הרבה יותר מכדי דיבור ולא הפסיק בדיבור, או שדיבר לצורך הליבשה, אין צריך לחזור ולברך, ואם שח בעיניו אחרים אפ"י מילה אחת נחלקו הפוסקים אם צריך לחזור ולברך, ועל כן יזהר שלא לדבר ולהכנס לספק, ואם דיבר לא יברך, וכ"ש שלא יפסיק זמן גדול, דאסור לגרום ברכה שאינה צריכה.

אם הטלית שבירך עליה פסולה צריך לחזור ולברך על השניה, אא"כ היה דעתו בברכה בפירוש על כל מה שילבש אח"כ.

אם בשעת הברכה על הראשונה היה דעתו גם על השניה ופשט הראשונה ואח"כ לבש השניה, לרמ"א יחזור ויברך, ולאחרונים לא יחזור ויברך.

**מתי ברכת הטלית קטן פוטרת את הטלית גדול** - אם בירך על הטלית קטן על מצות ציצית (כדעת הרמ"א), בסתמא אין דעתו לפטור את הטלית גדול, (ולכתחילה לא יברך על הטלית קטן אם דעתו ללבוש יתכף את הטלית גדול, משום גרם ברכה שאינה צריכה), אבל אם היה דעתו בפירוש, פטור. ואם מברך על הטלית קטן להתעטף בציצית (כדעת השו"ע), פטור גם את הטלית גדול אם היה דעתו לזה, ואפ"י לובשו בחדר אחר, אם לא הפסיק ביניהם אפילו בתיבה אחת או בדברים אחרים (ועיין לעיל שבדיעבד אם דיבר לא יברך). וכתב הביאור הלכה ששם מברך להתעטף אף בסתמא השיב דעתו לזה, כיון שהוא רגיל ללבוש גם טלית גדול, ורק כשלא היה הטלית גדול לפניו בשעת ברכה צריך שיחא דעתו בפירוש גם עליו.

**אם בירך על הטלית קטן בביתו והולך לבית הכנסת ולובש שם טלית גדול**, אין הברכה פוטרת הטלית גדול אפילו אם הלך מיד לבית הכנסת ולא הסיח דעתו בינתיים כלל, לשו"ע הטעם משום שההליכה היא הפסק, ולאחרונים מפני שינוי מקום אבל הליכה לא הוי הפסק, ונ"מ שלדבריהם גם אם יצא מביתו וחזר מיד צריך לברך מפני השינוי מקום, והחיי אדם חושש לדעת הסוברים ששינוי מקום אינו הפסק, ועל כן החמיר שלא יברך אלא אם בית הכנסת רחוק מביתו, או שלא היה דעתו בשעת ברכה גם על הטלית גדול, או שהסיח דעתו ביניהם.

## אבל יחיד עשי לך

יחד עם כל בית ישראל אנו מבינים מורה על הסתלקותו של רבן של ישראל, יחיד הדור ופארו, מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל.

רבנו זצ"ל היה ראש וראשון של המסכמים של דברי המשנה ברורה בספרו המפורסם והמדויק 'שונה הלכות', ודבריו היו לנו לעיניים במקרים רבים שהיה ספק בהבנת דברי המשנה ברורה, ונכתבו לראות שהספר אינו רק סיכום בעלמא, אלא ביאור ברור ועמוק בדברי המשנה ברורה והחזון איש.

אוי מי יתן לנו תמורתו

ת.נ.צ.ב.ה.

## הכנה לפני העטיפה

**בדיקת כשרות הציצית** - קודם הברכה יעניין בחוטי הציצית לראות אם הם כשרים, כדי שלא יברך לבטלה, וגם בשבת יעשה כך, ויבדוק גם במקום נקב הטלית עד הקשירה, וגם מי שיש לו כמה טליתות ואין חשש ברכה לבטלה מ"מ צריך לבדוק, ובה יש להקל שידבק במקום נקב הקשירה רק בטלית שמברך עליה, ובשאר יבדוק רק את החוטים, ומ"מ לפרקים יעניין גם במקום נקב הקשירה, ובפרט אם הוא ישן עם הט"ק. ויבדוק בכל יום בשעת לבישה, ואם הוריד והסיח דעת אע"פ שמברך א"צ לבדוק שוב באותו יום, ואפ"י בבוקר אם יפסיד תפילה בציבור ע"י הבדיקה או שקראוהו לעלות לתורה א"צ בדיקה, וטוב שיעניין מעט מה שאפשר. ואם בדיק הטלית כשהסירה והניחו בכיסו א"צ לבדוק למחר. וטלית שאולה שאינו מברך עליה א"צ בדיקה. ואם שאלו להתפלל בו מברך עליו א"כ מתכוון שלא לקנותו, ובטלית של קהל כיון שמתכנסים עליו צריך לבדוק, ואף כשיש טורה ציבור (דלדעת הט"ז בטלית שלו א"צ לבדוק בכה"ג) כיון שמוציא מאד שיפסלו הציציות בטלית של קהל, וגם אין ללבושו בלא ברכה, וע"כ יבדוק במוקצת. (סעיף טו).

**צריך להפריד חוטי הציצית** זה מזה שיהיה כל חוט בפני עצמו, אבל לא יפסיד מחמת זה תפילה בציבור, דבזמננו אינו חיוב, ו"א שאף בזמננו הוא חיוב, ולדבריהם אפשר שאם החוטים מוטבכים אין לברך, ועכ"פ לכתחילה ודאי חייב להפרידם קודם הברכה. (סעיף ז).

## עטיפת הציצית ולבישתה

בשעת עטיפה יכסה ראשו בטלית עד פיו, וישליך כל הציציות לשמאלו, וישהה כדי הילוך ד' אמות.

הנוהגים לברך על טלית קטן, טוב שיניחם על הראש רחבו לקומתו ויתעטף בו כדי הילוך ד' אמות. ואם אינו מתעטף לדעת השו"ע מ"מ יכול לברך להתעטף, והרמ"א כתב ש"א ישיבר על מצות ציצית וכן המנהג ואין לשנות, ובדיעבד יצא גם בטלית גדול בב' הנוסחים.

**יכוין בלבישה** לקיים מצות ציצית, ומלבד זה יכוין שציוונו הקב"ה להתעטף בו כדי שנזכור כל מצוותיו לעשותם (כמו בתפילין וסוכה שנאמר בהם למען וכו') וכזונה זו אינה מתעבת בדיעבד.

צריך לכסות גופו בטלית, ולא ישלש הטלית מקופלת סביב צווארו על תפיו, דבזה אינו יוצא ידי חובה.

לשו"ע עיקר מצות טלית קטן ללבושו על בגדיו, כדי שתמיד יראה ויזכור המצוות, והמ"ב מביא מהכתבים שהט"ק יהיה תחת בגדיו, וכתב המ"א דעכ"פ יוציא הציציות לחוץ, (דכתיב "וראיתם אותו" ועוד שהציצית מרומזת על שמו של הקב"ה ועל האדם להתכבד בה אפ"י בין העכו"ם, ועכ"פ ישים את הציצית בתוך הכנף, והזהיר בציצית זוכה וכו', והמבזה מצות השם יתברך עתיד ליתן את הדין), ואם הוא בין העכו"ם ומכניס הציציות יוצא ידי חובה, ומ"מ בשעת ברכה יהיו מגולים כדי הילוך ד' אמות. (סעיף י"א).

## ברכת הציצית

לכתחילה יברך קודם העטיפה בשעה שהטלית בידו עובר לעשתין לעיטוף, אבל לא יקדים ויברך בעוד הטלית מקופלת.

## מבחן 5 פרשת שמיני

### משנה ברורה

מסימן ח' סעיף ו' עד סוף סימן ח'

#### האם צריך להפריד את חוטי הציציות?

- א' צריך להפריד שכל ארבע יהיו בנפרד.  
ב' צריך להפריד שכל חוט יהיה בפני עצמו, אך אם עי"ז יתבטל מתפילה בציבור א"צ לדקדק בזה.  
ג' צריך להפריד הציציות אחד מחבירו, כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה.

#### מה צריך לכיין בזמן שמתעטף בטלית?

- א' מספיק לכיין לקיים מצות ציצית.  
ב' מספיק לכיין לזכור על ידו את כל המצוות לעשותם.  
ג' צריך לכיין את שני הדברים.

#### היכן צריך לעיין בחוטי הציציות?

- א' רק במקום שהחוטים נפרדים מהגדיל.  
ב' גם במקום נקב הטלית עד הקשירה.  
ג' מספיק באחד מהמקומות הנ"ל.

#### הלובש טלית קטן כשאין ידיו נקיות ואין לו טלית גדול, כיצד ינהג בענין הברכה?

- א' ילבשו בלא ברכה, וכיון שלא בירך מיד שוב לא יברך.  
ב' ילבשו בלא ברכה, וכשיטול ידיו ימשמש בציצית ויברך עליה.  
ג' יקנח ידיו בבגדיו ויברך.

#### הפושט טליתו על דעת שלא ללבושה מיד אלא לאחר זמן, האם צריך לחזור ולברך?

- א' אף שחזר ונתעטף בו מיד לכו"ע צריך לחזור ולברך.  
ב' אינו צריך.  
ג' רק אם שינה מקומו או שנכנס לבית הכסא או שאין לו טלית קטן צריך לברך.

#### מי שטליתו נפלה בלי כוונה, האם צריך לחזור ולברך?

- א' אם נפלה מעל כל הגוף אפילו נשארה בידו לכו"ע צריך לברך, ובנפלה רובה מחלוקת.  
ב' אם נפלה כולה צריך לברך, ואם נשארה אפילו רק בידו אינו צריך.  
ג' אם לובשה מיד אינו צריך לברך אפילו בנפלה כולה.

#### מי שהסיר הטלית קטן בזמן שינת הצהרים, האם צריך לחזור לברך?

- א' צריך.  
ב' אינו צריך.  
ג' מחלוקת, ונכון שלפחות יתכסה בו בזמן השינה ואז לכו"ע א"צ לחזור לברך.

### חפץ חיים

כל כלל ב'

#### מדוע אסור לגנות אדם על אדם דבר רע מפורסם שעשו אבותיו, אם הוא עצמו מתנהג כשורה?

- א' מפני שההיתר של דבר שנתפרסם הוא רק באותו אדם עצמו.  
ב' מפני שבאמת אין עליו שום גנות בגלל מעשי אבותיו.  
ג' מפני שמסתמא הדבר כבר נשכח.

#### האם מותר לספר לשון הרע כאשר לא נגרם מזה שום רעה למי שמספר עליו?

- א' מותר.  
ב' אם בשעת הסיפור היה עלול להגרם נזק אסור, ואם לאו מותר.  
ג' אפילו אם הוא משער מתחילה שלא יגרם מזה שום רעה אסור.

### נקודה למחשבה מבית: עולם התורה

2311 כ"א, א"ת

כתב רבינו (עש"ב) שבסיפור לשון הרע עוברים על מצוות 'ואהבת לרעך כמוך' שנצטוינו בזה לחום על כבוד חברו ולספר בשבחו כמו שהוא חושש על כבוד עצמו. והנה בפתיחה ל'אהבת חסד' כאשר מנה רבינו את העשין שרגיל לעבור מי שהוא כיל ומרחיק עצמו ממידת החסד לא מנה את מצוות 'ואהבת לרעך כמוך' כמו לענין לשון הרע, וצ"ע אמאי. וביותר צ"ב מאי שנא ממצוות 'הלכת בדרכיו' שאותה מנה רבינו בעשין י"ד שעובר עליה בין בסיפור לשה"ר (משום שאינו הולך בדרכי ד' שהוא רק להיטיב לזולתו והוא עושה להפכו) ובין הנמנע מעשיית חסד. גם צ"ב מה התחדש במצוות 'ואהבת לרעך כמוך' יותר ממה שנתחייבו כבר ב'הלכת בדרכיו'.

ניתן לשמוע שיעורים במשנ"ב ח"ח ואהבת חסד  
בטל' 03-6171132

כ"כ ניתן לשמוע שיעורים בפה"ש והכנה לימי הפורים  
וביאורי תפילה ושיעור בנושא כיצד לזכור את הלימוד.

ניתן לעשות את המבחנים בטל': 0737-289-669  
7692282@gmail.com  
ובעמדות 'נדרים פלוס' (לדעת)

המערכת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום שישי עד יום שני בלילה.

לרישום ועשיית המבחן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה  
ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.

ניתן לעשות המבחן גם בעמדות נדרים פלוס-בקופות נוספות- "לדעת"- מילוי טפסים.  
כמו"כ ניתן לקבל ולעשות המבחן במייל באופן קבוע,  
ע"י רישום בכתובת: a0527692282@gmail.com

# "לדעת"

**מבחן שבועי – בדף היומי**  
לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל  
**073-7289669**

1. **ערוה שמיאנה, האם צרתה מותרת להתייבם?**

- א. אם מיאנה בבעל מותרת, ואם מיאנה ביבם אסורה.
- ב. בכל אופן מותרת.
- ג. בכל אופן אסורה.

2. **במה נחלקו בית שמאי ובית הלל לענין יבום?**

- א. האם צרת ערוה מתייבמת.
- ב. האם צרת צרה מתייבמת, אבל צרת ערוה לא מתייבמת.
- ג. האם צרה מותרת שלא במקום מצוה.

3. **מה הכונה גט ישן (רש"י י"ד:)?**

- א. שהאשה לנה עם הבעל אחרי הגירושין.
- ב. שהזמן שכתוב בו מוקדם לזמן הגירושין.
- ג. גט שיש בו תנאי ולא ידוע אם נתקיים התנאי.

4. **האם למסקנה עשו בית שמאי כדבריהם או לא?**

- א. עשו.
- ב. לא עשו.
- ג. הגמרא לא פושטת ספק זה.

5. **מי אמר את הפסוק "נער הייתי גם זקנתי"?**

- א. משה רבינו.
- ב. דוד המלך.
- ג. שר העולם.

6. **באיזה אחים נאמר דין יבום?**

- א. באחים מן האב שהם גם אחים מן האם.
- ב. באחים מן האב אע"פ שאינם אחים מן האם.
- ג. בין באחים מן האב בין באחים מן האם.

7. **איזה דין תלוי במחלוקת אם יש זיקה?**

- א. איסור קרובים.
- ב. פטור צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה.
- ג. שתי התשובות נכונות.

8. **באיזה אופן מותר לכולי עלמא לגרום לביטול מצות יבום ע"י נישואי אחות זקוקתו?**

- א. כשזה רק ספק.
- ב. אפילו בודאי מותר לכולי עלמא.
- ג. אפילו בספק יש אוסרים.

9. **באיזה אופן שייך לפי רבי שמעון איסור אשת אחיו שלא היה בעולמו?**

- א. כשאין עוד אח.
- ב. כשהאח הנוסף לא ייבם והוא עדיין חי.
- ג. שתי התשובות נכונות.

10. **האם ביאה או מאמר ביבמתו מועילים שלא מדעתה?**

- א. ביאה מועילה ומאמר לא מועיל.
- ב. ביאה מועילה ובמאמר מחלוקת.
- ג. בביאה מחלוקת ומאמר לא מועיל.

## מדור - לדעת חכמה

לע"נ ר' ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

1. **מתי לכולי עלמא עשו בית שמאי כדבריהם?**

- א. קודם שיצאה בת קול שהלכה כבית הלל.
- ב. קודם שיצאה בת קול שהלכה כבית הלל, דווקא אם הם היו הרוב.
- ג. בכל אופן יש אומרים שבית שמאי לא עשו כדבריהם.

2. **כשהגמרא זנה האם בית שמאי עשו כדבריהם, הכונה רק לקולא, או שגם להחמיר יש צד שלא עשו כדבריהם?**

- א. רק להקל.
- ב. גם להחמיר.
- ג. אין ראייה מדברי הגמרא.

3. **מה המחלוקת בגמרא ט"ו: לענין הכשר זיתים לקבלת טומאה?**

- א. האם מוהל הזיתים מכשיר או לא.
- ב. האם החבית מקבלת טומאה מגבה.
- ג. האם כשהחבית נקובה ונסתמה נחשב שניחא ליה במשקין.

4. **לפי רבי אושעיא שרבי שמעון מתיר גם בנולד ואח"כ ייבם, מה טעמו של רבי שמעון?**

- א. יש זיקה וזיקה ככנוסה.
- ב. משום שמצות יבום מתירה כל איסור אשת אח שיש על היבמה.
- ג. כיון שלקחה השני נעשית כאשתו לכל דבר.

**רשות- מי שהיה עובר בזמן מיתת אחיו, האם יש לאשת אחיו דין אשת אחיו שלא היה בעולמו?**

- א. כן.
- ב. לא.
- ג. אם הוכר עוברה לא, ואם לא הוכר העובר כן.

## ההגרלה השבוע

על- 500 ₪

הגרלה נוספת  
על מדור לדעת חכמה:  
שובר ע"ס 200 ₪  
לבחירה:



## לכבוד אלפי הנבחנים היקרים,

מסיימי סדר מועד ומתחילי סדר נשים,  
מבחן זה משתתף, (בנוסף להגרלות הקבועות)

**בהגרלה מיוחדת על:**

פרס שלישי

זכות קניה

בסך 500 ₪

ברשת  
המסחרית

פרס שני

זכות קניה

חליפה בסך 1,200 ₪

ב- ליבוביץ MAN

פרס ראשון

תוכנת:

אוצר  
החכמה

**חפץ חיים**  
מכלל ח' סעיף ג' עד סוף כלל ח'  
**אהבת חסד**  
פרק ט"ז "ואפילו אם" עד פרק י"ח "וגדר המעשר"

### אהבת חסד

**במה גדולה גמילות חסדים מן הצדקה?**

- א' שהיא בגופו וגם לעשירים וגם למתים.
- ב' שזוכה לחיים צדקה וכבוד.
- ג' שעליה העולם עומד.

**האם עדיף לתת לעני הלואה או מתנה?**

- א' הלואה.
- ב' מתנה.
- ג' מי שע"י הלואה אפשר להחזירו למצבו עדיף לתת לו הלואה.

**בזכות מה זכו אבותינו לעוה"ז ולימות בן דוד ולימות המשיח?**

- א' בזכות התפילה.
- ב' בזכות הצדקה.
- ג' בזכות התורה.

**לענין מה נמשלה הצדקה לזריעה?**

- א' ששכרה מגיע לאחר זמן ולא מיד.
- ב' שלא יחשוב האדם שהוא מפסיד ע"י הצדקה, כי ע"י צדקה הקב"ה יברכו.
- ג' שלא יחשוב האדם שכבר שנה שעברה הוא נתן צדקה, אלא צריך לחזור ולתת עוד ועוד.

**איזה מצוה חמורה יותר, שילוח הקן שנאמר בה "למען ייטב לך והארכת ימים" או צדקה?**

- א' שילוח הקן.
- ב' צדקה.
- ג' שניהם שקולים.

**האומר שיתן סלע זו לצדקה, מתי עובר בכל תאחר?**

- א' בכל אופן צריך לתת מיד.
- ב' כשנזדמן לו עני.
- ג' אחרי ג' רגלים.

**הנודר שיתן צדקה, מה צריך לעשות עם הכסף?**

- א' יתן לעניים או ילוה להם או יפדה שבויים.
- ב' צריך דווקא לתת לעניים או לפדות שבויים.
- ג' צריך דווקא לתת לעניים.

### חפץ חיים

**באיזה אופן אסור לספר לשון הרע על קטן?**

- א' בכל אופן אסור.
- ב' באופן שהדבר עלול להזיק לו או לצערו.
- ג' אין איסור לספר לשון הרע על קטן שהרי אינו חייב במצוות.

**האם בזמננו ישנו אדם שיש לו דין תלמיד חכם לענין איסור מבזה תלמיד חכם?**

- א' דין ת"ח היה רק בזמן הגמרא שהיו חכמים ביותר.
- ב' אף בזמננו שייך תלמיד חכם אם הוא בקי בש"ס ופוסקים ויודע לענות בכל מקום.
- ג' הכל לפי ערך הדור, ובזמננו כל מי שראוי להורות ויגע בתורה נקרא תלמיד חכם.

**באיזה אופן יכול לסמוך על דבר שהוחזק בעיר כדי להתיר לשון הרע?**

- א' להאמין ללשון הרע שסיפר אדם שהוחזק בעיר שאינו משקר.
- ב' לדבר על מי שהוחזק בעיר לאפיקורס.
- ג' לספר על אדם שהוחזק בעיר שהוא מספר לשון הרע ורכילות.

**האם מותר לבזות אדם מת?**

- א' אסור.
- ב' מותר.
- ג' בתלמיד חכם אסור, ובעם הארץ מותר.

**איזה דבר מציין הח"ח שמצוי כאשר האדם מספר לשון הרע לאשתו?**

- א' שהוא מרבה מחלוקת.
- ב' שהיא מאמינה לו למרות שמותר רק לחשוש ללשון הרע לתועלת ולא להאמין.
- ג' שהיא מוסיפה על הדברים ונמצא שהוא נכשל גם בשמיעת לשון הרע.

**האם מותר לספר לשון הרע לפני קרוביו של מי שמספר עליו?**

- א' אסור בכל אופן.
- ב' אם כוונתו שיוכיחוהו מותר בכל אופן.
- ג' אם כוונתו שיוכיחוהו מותר רק אם הוא משער שאם יוכיחו בעצמו זה לא יעזור.

**מה יעשה אדם ששומע לשון הרע מאביו או אמו?**

- א' אסור לו להאמין, אך אין צריך למונעם מזה משום מצות כבוד אב ואם.
- ב' אסור לו להאמין, וצריך למונעם מכך בצורה מכובדת, ואם לא עשה כך הוא והם נענשים בעונש גדול.
- ג' ימנעם כנ"ל תשובה ב', אבל מותר לו להאמין כיון שאין אב משקר לבנו.

### שאלה לעיונא

ברמב"ם סוף הלכות טומאת צרעת האריך בחומרת הספרי לשון הרע וכתב "ועל ענין זה מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת... זכור את אשר עשה ד' אלהיך למרים בדרך, הרי הוא אומר התבוננו מה אירע למרים הנביאה שדיברה באחיה שהיתה גדולה ממנו בשנים וידידתו על ברכיה וסכנה בעצמה להצילו מן הים וכו' ואף על פי כן מיד נענשה בצרעת, קל וחומר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות". וצ"ב מה ק"ו הוא זה, דשאנו משה רבינו שהוא אדון הנביאים ומבחר הברואים וכמ"ש רש"י במדבר י"ב ח' "בעבדי אע"פ שאינו משה במשה אע"פ שאינו עבדי כדאי הייתם לירא מפניו, וכ"ש שהוא עבדי ועבד מלך מלך". וא"כ לכאורה אין משם ראייה שאסור לדבר על אדם פשוט ורגיל, ומהי המצוה "זכור את אשר עשה ד' אלוקיך למרים", וצ"ע.

# עינינו גל

מואמרים ותפיסות עומק בעולמו של עמלי תורה  
מבית "עין לא ראתה"

פרשת  
שמיני-פרה

דעת ה', האחד נביא, והשני חכם, ויש בחינות שחכם עדיף מנביא, ומצינו שבדרגת הנבואה נמנה גם רוח הקודש, וכבר האריך בזה מרן שר התורה זללה"ה בספרו אורחות יושר (עמ' פג) וכתב שזה מעין נבואה קטנה. והנה רבי היה מאנשי כנסת הגדולה שביניהם היו כמה נביאים. ומעתה נראה דב' אלו רבי וחכמי דורות הם ב' הכוחות של גדולי ומאורי הדור בחשכת הגלות, הכוח של המשתמשים ברוח הקודש, וכוח של חכמי התורה שדעתם נצרפה בשכל התורה ומתעצמת פיקחותם בזיו החכמה העליונה, ועל שניהם אנו מתחננים: "ורוח קדשך על תיקח ממנו" על בעל רוח"ק. ו"אל תשליכנו לעת זקנה", על ה"זקן" - זיה קניה חכמה, שבו שכל התורה.

והנה מלאכי ושרפי מעלה אלו, שימשו לנו בדור האחרון בשני התוארים הכבירים הללו, של רבי, וחכמי דורות, דזקן וחכם מופלג יוצא דופן בגאונותו ופיקחותו החרפה, היה מרן הגרא"ל זי"ע שהכריע בעיקר בזיו חכמתו. ויחד עימו עוד זכינו לאיש "נביא" בעל רוח הקודש גלוי, כפי שהופיע תדיר על שולחנו של מרן שר התורה זללה"ה, שזהו הכוח הנורא שינק מאביו ודודו שרפי מרום מרן הקה"י החזו"א, שגם אצלם ידוע שראו כסדר גילוי מובהק של רוח הקודש.

ג. ומעתה יזבן העיתוי המדויק של סילוק קרבניטי הדור האחרון, דווקא במועדי דרבנן אלו. כי מיוחד יו"ט דחנוכה לגילוי חכמת התורה שהיתה בתוך תקופת בית שני בעת פסיקת הנבואה, ואז נתחדש עיזוזה וכבודה של תושבע"פ, וזהו ענין אור המנורה כנגד אור התושבע"פ כדברי היערו"ד והנצי"ב המפורסמים, על כן בו נכבה אור המנורה הטהורה אשר הבהיק בראשו החרף של רבי אהרון לייב שהיה כוחו להאיר את המנורה כאהרון הכהן בשעתו, ודווקא בכניסת זה היו"ט כבה אורה, כי זהו תוקפה של החנוכה להאיר אל תוככי החשיכה למטה מעשרה, את נרות הנצח של עמינו.

אבל יו"ט דפורים מיוחד לגילוי רוח הקודש שהאיר אצל מרדכי ואסתר, כמש"כ "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה", וזה היה בסוף בית ראשון בו שלטה הנבואה, אמנם אסתר סוף כל הניסים, לכן בדיוק בשלהי סעודת פורים דמוקפין, בשיא של נעילת היום, ברגעי הרוממות של "עד דלא ידע", עלה נתעלה ונגנו, האור האחרון של רוח הקודש שבדורינו.

והנה באנו לדרשתם במילות האחרונות בפס': "כי אני ה' אלהיהם" בימי גוג ומגוג, ועליו יתב' נשליך יהבינו, ה' אחד.

## על סילוק מרן שר התורה זללה"ה בפורים

א. לא רבים התייחסו לשתי רעידות האדמה מורגשות שארעו בארצנו הקו' בשני ימי פורים קטן שבאדר ראשון, אבל די היה ברור שאם בפורים קטן כבר התרחשה רעידת אדמה קטנה, אז בפורים גדול יתרחש רעידת אדמה גדולה, אבל שתתרחש רעידת אדמה כזאת ענקית, זה לא חלמנו!

שלמה המלך במשלי (י, כא) אומר "וצדיק יסוד עולם", כי כל עמידת העולם אך ורק על הצדיק, שממנו תוצאות חיים, ובו תלוי כל עמידת תבל ומלואו, וכאשר נסתלק איש צדיק יסוד עולם, הלא מוט נתמוטטה ופור התפוררה ארץ תבל ומלואה, ובפרט בשנת השמיטה, שמעמיד גיבורי כוח בארץ ביובל האחרון היה מרן שר התורה זללה"ה, אין ספק שכל עמידת אדמות ארצנו, מראש הנקרה ועד באר שבע נזקפות אליו, שהוא פטרונם ומאמצם ברוב אהבתו אל מצוות השמיטה, והנה אחר שהשלים את מגביות ארץ ישראל השונות, וזירז בכל כוחו להגביר חיילים ללימוד דיני השמיטה והלכותיה, כמו השלים תפקידו ונתעלה בסערה.

ב. הרי זה פלא שתרי צנתרי דדהבי, יכין ובוועז של דורינו, מרן בעל ה"אילת השחר", ומרן בעל ה"דרך אמונה" זכרונם לברכה לחיי העוה"ב, נסתלקו בשני המועדים דרבנן, חנוכה ופורים, דמרן הגרא"ל נפטר בכניסת החנוכה, ומרן הגר"ח ביציאת הפורים, והלא דבר הוא, אשר חכמי התורה הללו, מקום בחרו להם בשמיא דווקא בימים טובים דרבנן די"קא, וכן, מדוע ולמה, זה עניינו לחנוכה, וזה עניינו לפורים, אהה.

ואען ואומר, כי הנה חז"ל במגילה (יא, א) דרשו את הפס' המחזק והמרגש שמובא בסוף הקללות של בחוקתי: "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי איתם" על הגואלים שעמדו בגלויות השונות, שהובטח להם שיהיה להם את החשמונאים ואת מרדכי ואסתר, וגם בגלות האחרונה אומר לנו סיפא דקרא, שאין הקב"ה מיפר בריתו עימנו להעמיד לנו "רבי וחכמי דורות", וההבטחה העצומה הזאת, הנוגעת אלינו, עומדת בדרגה של דאגה לאי הפרת "ברית" (גי רבי חיים קניבסקי).

וצריך להתבונן מהו החלוקה של: רבי, וחכמי דורות, ויש להציע בזה, דמצינו שני כוחות רוחניים כבירים של השגת

א. ויהי בהעלות השם יתב' את מרנא שר התורה בסערה השמימיה, והנה רכב אש וסוסי אש, ויפרידו בין מרן שר התורה לבין כנסת ישראל, וכנסת ישראל רואה ומצעקת - "אבי אבי רכב ישראל ופרשיו" ... סגנון זה נכתב בפסוקים במלכים אודות סילוקו של אליהו הנביא לנגד עיניו הכלות של תלמידו אלישע, אבל דומה שראוי הוא להיכתב בעת הזאת גם על מרן שר התורה, שנסתלק בעוונותינו טרם עת.

והנה כנסת ישראל רואה ומצעקת את שלשת הצעקות הללו בדיוק, ראשית אהה, היכן "אבי אבי"? איה הוא הסבא קדישא הרחום הזה, שהחזיק את כלל ישראל בין גוילי ידיו ולחצם אל ליבו הענק שהיה מסוגל להכיל עולם על צרותיו, בים רחמים שלעולם לא ייבש, ולא קץ במשא ילדיו עולליו.

אהה, היכן הוא "רכב ישראל" שלפי וויז' מרכבתו ומצפן ספינתו, נסע רכב והפליג דור שלם על זקניו צעיריו וטפיו, כאשר בעיניו הצופיות למרחוק, ראה היטב והבחין ברורות מה שלא ראה איש זולתו, ומה שלא השכיל אנוש מבלתו.

ואהה, להיכן נסתלק "פרשיו" של כנסת ישראל, שבחיל ובכוח עמד כחומה בצורה להעמיד את כל אושיות ההלכה ויסודות האמונה, בקרב כל איש מישראל למגדול עד קטון, כשראו הכל על כל תהלוכותיו דיבוריו, שיחו ושיגו, שבו חי התורה כולה עד הסעיף קטן הכי נידח ונשכח, ויהי לפלא...

ב. והאיש הלזה היה נקרא בשלשה שמות קדושים אשר הגדירו היטב את שלשת הצעקות הנ"ל - "אבי אבי רכב ישראל ופרשיו". דהנה מצד שמו "שמריהו" היה שומר עמו ישראל, להעמיד בדקי הבית בהשקפה והלכה צרופה, והיה כפרש רוכב סוסים וכגיבור איש מלחמה לשמר ולבצר בכל כוחו כרם ישראל, לבל יכנסו בו שועלים מחבלים כרמים.

ומצד שם "יוסף" היה בעל מרכבת המשנה, נוהג כצאן יוסף להנהיג את כלל ישראל בעמקי שאול הגלות, כיוסף הצדיק בשעתו שנשלח למחיה, כאיש נבון וחכם על ארץ מצרים, על פיו יישק כל עם ישראל, ובלעדו לא ירים איש ידו ורגלו. ומצד שמו "חיים" השפיע חיים טובה וברכה לכל צרוע וזב איש נדכה ונדאב, אשר אצלו ימצא שקוי וריפוי פלא, חיים שיש בהם פרנסה וכלכלה, בני חיי ומזוני, וכל מילי דמיטב.

אמנם לא בכדי מכל אלו נבחר לשיגרא דלישנא שמו השלישי "חיים", כפי שהכל כינהו באהבה; ר' חיים אומר, ר' חיים בירך, ר' חיים פסק, ואף הוא לא חתם במאות אלפי מכתביו אלא בשם זה, כי לא חיפש להיות שמריהו ללחום ולהלום במחריבי מבצרי ישראל ומרשיעי ברית, ולא ביקש

להיות יוסף להנהיג ולכוון דורינו בשאלות הזמן ופוליטיקה, רק זאת רצה כל ימיו לשאוב דליים של חיים, מאילן החיים של תורתנו הקדושה, ולמשוך משם לחיי כלל ישראל אך טובה וברכה כל הימים, רק זאת רצה לברך לכל איש לאחל לו ברכה והצלחה, להעניק לו שמחת חיים, לחבר אותו לעץ החיים בתוך הגן, ג"ן פרשיות התורה, על כלל פרדסותיהן.

ומכוח חיבורו המוחלט לכללות שרשי תורתנו הקדושה שזכה להקיפה בהיקף שלא זכור דורות, לחבר חיבורים על המסכתות הכי נדחות ובלתי מצויות, ולאסוף כעמיר גרנה, ידיעות כבירות בהלכות שכוחות כעגלה ערופה וחגבים, מכוח זה זכה לחבר את כללות נפשות ישראל, ולהשפיע על כל הגוונים ושלא הזרמים; חסידיים ליטאים מזרחיים ומערביים, כל איש ישראל חברים, לבלי שום הבדלי קהל ועידה, כי כשם שהיתה אצלו התורה "אחת", כך היו אצלו כלל ישראל "אחד" ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, על כן בראשית שנה, אליו נהרו המוני בית ישראל, מעמד בלתי ניתן לתיאור, אלפים מצטופפים כצאן שעובר תחת שבטו של הרועה, להתברך בחיים לכל השנה כולה, ומי יודע כמה קטרונים מנע המעמד הכביר הזה, שארך שעות רבות, בו צפו בשמים, שהנה יש כוח קושר ומחבר ומאגד בין תריסר שבטי ישראל, למקהלותיהם ובתי דיניהם, שכאן על מפתן חדרו, זכו כולם להתאחד כאיש אחד, ולזכות לשנה טובה.

ג. אכן, שמו היותר נאה לו היה "חיים", כי העלה את כלל ישראל לדרגת "וצדיק באמונתו יחיה", וכדפירש הגר"א שחזינן שתי נקודות שהעמיד חבוקק לעיקר בדור של עקבי משיחא, ראשית להיות "צדיק" אוכל לשובע נפשו, לברוח מתענוגות ומותרות, והרי הוא זה שהעמיד בגאון ובעוצמה את המושג שנקרא "בני-ברקי..."!!", כשדחף המונים לגור בדוקא בבני ברק הפשוטה והצדיקה, ויצר את ההילה של עיר שמורה מפני טילים ופצצות "בבני ברק לא ייפול"!!! וכל הרואה ישתומם, מה יש בבני ברק הזאת, מה ראה מרן שר התורה להתבצר כל כך בה, ולהללה בלי גבול, אלא שרצה שתרבה הצדיקות הבני ברקית, שאכן אין כדוגמתה.

אבל כדי לחיות לא מספיק להיות "צדיק", אלא צריך להיות "באמונה", כי רק צדיק באמונתו יחיה, והוא הבטחון הגמור בה' בכל מצב וענין, ומי כמוהו ששמו נאה לו בעל ה"דרך אמונה" לא רק בגלל יצירתו הכבירה, אך כפי שהיה דרכו, להשריש אמונת אומן בלב המונים, ומכך לא חדל כל חייו לייעץ ולשדל - להתפלל ולחזור להתפלל, להאמין ולחזור להאמין, ובכך משך אלעו את החיים המאושרים, מי יתנו ארצות חיים כמותו, ושכנו בבית ה' לאורך ימים.

א. קשה שלא להתייחס לצירוף המקרים המצמרר של יום לויית מרן זל"ה, ביום בו מלאו י"א חודש להרוגי מירון, ובאותה צעידת שישים ריבוא מישראל - דוממים ואבלים, היה גם סמליות של השתתפות כלל ישראל עם המשפחות הכואבות על מ"ה נשמות שנסתלקו לשמי רום גם כן בעת השמחה שעל הציון דרשב"י, ביום ההילולא בל"ג בעומר.

והרי זה פלא, דהנה רימוזו קדמונים (עיין בטעמי המנהגים) שבו ביום שיוצא פורים בימות השבוע, יוצא גם ל"ג בעומר, וסימנך - "פלג אלקים מלא מים" (תהילים סה,י) - פל"ג ר"ת פורים ל"ג. ואולי זה הטעם ששורפים בובת המן במדורות, דהנה ביום שאחרי פסח תלו המן, ואז מתחיל גילוי של ל"ב ימים עד ל"ג בעומר, אבל עדיין לא נתגלה ה"טוב" של הלב הזה, ולכן בל"ג בעומר שמתחיל גילוי הטוב של הלב הזה אז המן גם נשרף, שהוא הרע המוחלט בלי צד טוב כלל.

ב. ובפס' שבו דורשת הגמ' בחולין (קל"ט,ב) את מקור שם אסתר, שנאמר "ואנכי הסתר אסתיר פני" (וילך לא,יח) כתב בעה"ט בפסוק שלפנ"כ דהפרשה הזו עוסקת בחורבן בית ראשון כדכתיב "וקם העם הזה וזנה...", ויש תגין על האות ק', לרמוז שימאסו בבנין שלמה שהיה בגובה ק' אמה, וי"ל דרומז בעיקר לסעודת אחשוורוש שהיתה בכלי המקדש ואעפ"כ נהנו ממנה ישראל, שע"ז נחתמה הגזירה כי נהנו מסעודה בה הושפל כל כבוד המקדש. ולכן מתאר שם את ההליכה של ישראל לזנות אחר אלקי נכר הארץ אשר הוא בא שמה בקרבו, שהשתחוו לפסל נבוכדנצר ונשאו נכריות.

ברם צריך להבין לפ"ז מהו שממשיך שם הכתוב ואומר: "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת?" ונראה שהכוונה היא שיהפכו את התורה לשירה בפיהם, וזה רמז שיחזרו ויקבלו את התורה מאהבה בימי אחשוורוש, דכשאדם לומד תורה מתוך אהבה וגישמאק אזי כל דבר תורה הופך בפיו לשירה.

ובפרשה הסמוכה לאחריה (פס' כ"א) כופל שוב את ענין השירה: "והיה כי תמצאן אותו רבות רעות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי זרעו", וידוע שהס'ת עולה 'יוחאי' ונחקק פסוק זה בשער חלקת הקבר של מערת רשב"י, ורומז לדבריו בגמ' בשבת (קל"ח,ב) דאיכא הבטחה שאין התורה משתכח מישראל לגמרי וסמיכות הפרשיות מעידות שוב על השייכות בין פורים ול"ג בעומר שהתוכן בשניהם שווה, להפוך את התורה לשירה וללמוד אותה בחשק ובתלהבות, שע"ז חוזרים ומקבלים אותה מאהבה וכן ע"ז לא שוכחים אותה למרות יסורי הגלות.

ג. וכנראה שהבטחת רשב"י כי לא תשכח מפי זרעו, היא זאת שעמדה למרן זל"ה בזכירת כל חלקי ומכמני תורה, יחד עם שמחתו בלימוד התורה, שהכל יודעים, שאין דבר בעולם שמעניין את מרן זל"ה זולת סוגיותיה של תורה, וממנה באה לו שמחת חייו, ומאור פניו, שלוו תמיד בחיוך שופע, ועליצת חיים קורונת, ששררו בד' אמותיו כל ימיו.

ובאמת גם אם זכרוננו היה פלא, ולא היה עולה על יצועו כל ימיו, עדיין אי"ז בגדר הטבע שלל ידיעותיו, לריבי רבבן, וכל שכן שבילדותו לא היה מהטובים בכתה, כפי ששמעתי ממזו"ר דודי שליט"א שפגש בפרופסור זקן אחד שלמד עם הגר"ח בכתה ברוסיה, והתייחר שהיה יותר מצטיין ממרן זל"ה שלא התבלט בכשרונות כלל. ואף גם שסגנון לימודו כלל לא תאם לעיון העמוק של אביו הקהילות יעקב, וכ"ש לא להעיון הדק והחד של דודו מרן החזו"א, ומצד הטבע היה יכול להשבר מכך שאינו בעל שכל עמוק כמותם. והנה בעמלו זכה לא רק להקיף את כל חלקי התורה על בוריין, אלא גם לשדד עמקים בסוגיות קשות ביותר עד לפסיקת ההלכה למעשה בתכלית העיון. עד שאמר עליו מרן הגר"מ שפירא זצ"ל שהיה ראוי לישב בסנהדרין, ועל כרחך שזה שכל אלוקי שהושפע אליו, מגודל השתוקקותו ושאיפתו.

ד. ועל כולנה הש"ס, מושוש חייו, כמה מופלא שבדיוק ביום שקודם פטירתו סיים את הש"ס בפעם הע"ח, כמנהגו בקודש מגיל ט"ז, ונמצא שהשלים את הש"ס כמנין לח"ם שעולה למנין ג' הויות (כנודע מהשל"ה שלכן יש לטבול ג"פ את הלח"ם במל"ח), כי התורה היתה לחמו ממש, וקיים מה שנאמר "לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתני", והכל מכוון מה שקיים את מאמר חז"ל עד שיתפלל אדם שיכנסו דברי תורה לתוך מעיו, יתפלל שלא יכנסו מאכל ומשתה למעיו, ומה שאמרו מאכל ומשתה לרבותא אף שנצרך לחיי נפש, ועל אחת כמה שצריך להתפלל שלא יכנסו כל הבלי עולם לתוך ראשו ומעיו, וכמה היה מופלג בזה מרן זי"ע להפליא.

ואסור לשכוח שמרן זל"ה היה אברך כפשוטו עד סוף ימיו, ולא החזיק בשום תפקיד, ואפילו לא ישב במזרח, כפי שאמר לאנשי משרד הבריאות שבאו אליו בעת מלחמת המפרץ בטענות ומענות על שבגללו ד"ר רוטשילד לא מוכן למגן את "מעייני הישועה", כי ר' חיים אמר שב"ב לא יפול! ענה להם מרן: הלא אני איש פרטי ללא שום תפקיד, ואיני רב או מנהיג קהילה, וכי אסור לי לומר מה שאני שחושב...?

תורתנו מגן לנו היא מאירת עינינו, הוא ימליץ טוב בעדינו - שכבר יקרע ההסתר שבתוך ההסתר, ויתגלה משיח תיכף.

ממש, הרי מדברים שכבר ירד ביהמ"ק משמים וגם משיח עומד על גג ביהמ"ק, ומה שייד: 'אם אין אתם מאמינים?' אבל להנ"ל א"ש שיהיו אלו שיטענו גם כנגד המשיח עצמו, איך מכריע ע"פ חוש הריח... ולא ידעו שכבר בגמ' מצינו תנאים שהכריעו ע"פ ריח שנאמר עליהם "סוד ה' ליראיו".

ג. וצריך להבין שהצדיק הוא כמושכן ה' ממש, וכמש"כ התומר דבורה: "צדיק מיוחד בדור שיהיה עולה על כולם, יהיה השכינה מושכנה עיקרית בו, מפני שהוא מיוחד אותה בחינה הגונה ומשובחת, וענין זה יהיה שבח שלה יותר מכל תפילתם של ישראל, ויהיה תפילתם של ישראל כולם עולות דרך הסולם הזה וכענין שפירשתי ערך הבהמות אל האדם, כך הם שאר האדם אל הצדיק שזיכך עצמו ויעשה עצמו מרכבה אל השכינה במעשיו ההגונים וכיוצא" עכ"ל. (אילימה מגב). וא"כ מרן שר התורה זללה"ה שהיה צדיק המיוחד בדור, ביתו היה משכן ה' ממש ודרכו עלו כל התפילות, וקידוש ה' הוא שיתגלו אצלו ניסים, ממש כמו שבבית המקדש היו העשרה ניסים גילוי שכינה עיקרי בו.

ומי שמבקש להתעלם מניסים כאלו, משול הוא כמו אחד שמגיע בזמן ביהמ"ק עם בנו להקריב קרבן, והבן לא הפסיק להתפעל באזני אביו בראותו את עמוד העשן אשר היה מיתמר כעמוד זקוף ע"ג המזבח עד ש"רוח הפרצים" שנשבה על הר המוריה לא הצליחה לנצחו... והאב גוער בבנו ונוזף בו: "חסיד פתי, מה מעסיק אותך כעת מופתים וניסים", לא עדיף שתסתכל על כל עבודות הקרבן שייקלו עליך אח"כ בשעה שתלמד אותם במסכת זבחים...?

ולכן נביא כמה עובדות וסיפורים שבאו לאוזני (כולם ממקור מהימן כמידת האפשר...) ובאמת שלגודל מתיקות הדברים, וגודל האמונת חכמים שזה יכול להכניס בלב כל שומעיהם, אי אפשר להסתירם מידיעת הקוראים, ואקווה שהקדמה זו תפנה את קריאת הסיפורים לחשקת התורה ולהתמדתה, שהרי היא זאת שהביאה למרן שר התורה זללה"ה את כוחו הגדול בעניינים אלו, ומכאן נובע שמו אשר ניתן לו "שר התורה" ולא "שר המופתים", כי אכן הכל יודעים מאין שאב מרן את כוחותיו, וכל אחד יכול ללמוד מזה, כמה קדושה ושפע נותנת התורה ללומדיה ועמליה.

על כגון אלו אמר מרן הגראי"ל זצוק"ל: "אני יודע מה קורה למטה... אבל מרן ר' חיים יודע מה קורה למעלה...!!" והנה נסתלקו ועלו שני מאורות אלו, ונגזרו במקומם השמור להם בג"ע, ואנו נותרנו כאן נפחדים, וצריכים אנו לתפוס בחיזוק של רבי ירוחם ממיר כשנפטר הח"ח, שאמנם הכהן הגדול נפטר, אבל הבורא עולם של הח"ח עודנו כאן עימנו.

א. יריעה בפני עצמה, היא מסכת המופתים הנבואיים וגילוי רוח הקודש שהופיעו תדיר בבית מדרשו, וכבר מצא להם מקור מרן זללה"ה בעצמו בספרו אורחות יושר ערך רוח הקודש, שהביא שם ציטוטים ברורים מחז"ל מדרשים ראשונים ואחרונים שקיים כוח זה גם בדורותינו, והעתיק שם את לשון רבי חיים ויטאל בשערי קדושה: "והנה באזנינו שמענו ובעינינו ראינו יחידי סגולה השיגו למדרגת רוח הקודש בזמנינו זה, והיו מגידים עתידות ובהם בעלי חכה לא נתגלו בודרות שקדמו אלינו" עכ"ל. לכן נביא כאן כמה סיפורים מפעמים ביותר על מרן שר התורה זללה"ה.

ומונח בזה חיזוק עצום בענין נוסף שהיה בראש מעייניו של מרן, ורבות התאמץ להעמיד זאת בעיקר בשלהי חייו, והוא מצוות "אמונת חכמים", והוא בעצמו תולה את כוח גילוי רוח הקודש במצווה זו, כפי שכתב שם בסוף הערך הנ"ל: "וירא שמים שסומך כל דבר על החכם ושומע לו לכל אשר יאמר, יש לו סיעתא דשמיא שנותנים להחכם בפיו מה לומר לו, ועצותיו מצליחים בדרך כלל (אא"כ הקב"ה יודע שזה אינו טוב בשבילו), ואשרי מי שדבוק בחכמים האמיתיים ושומע לדבריהם תמיד.... ואמרו "והוי מתאבק בעפר רגליהם, ושותה בצמא את דבריהם" עכ"ל.

ובלויית המשגיח הגה"צ רבי גדליה איזמן זצוק"ל, ספד עליו ראש הישיבה הגר"י עדס שליט"א שפעם היה אצלו כשסיפרו לו מופתים וגילויים מהמשגיח דפונוביז' מרן הגר"י לוינשטיין זצוק"ל, ואז ספק רבי גדליה את כפיו ואמר, לפי מה שידעתי בחסידותו פרישותו וצדקותו, הבנתי וידעתי מכבר שהוא אוהו בדרגות כאלו, אבל אם כבר הדברים מתגלים לחוץ, שמע מינה שהוא כה מבוגר שכבר אינו מצליח להסתיר זאת... הרי לנו שגם אצל גדולי וצדיקי ליטא היה מצוי כל מיני גילויים שמיימים מופלאים.

ב. ואמנם כאן אצל מרן שר התורה זללה"ה, נתחדש עוד שבח למעליותא, שהוא ניהל דור, והכריע הכרעות כבדות משקל ברגע כמימרא, והתך כנראה לו בדעתו בשאלה על סמך מה שהוא הרגיש שמכניסים לפיו הקדוש מן השמים. ומי שהיו לו טענות כנגד כוח ההכרעה של היפה קדוש' דמרן זללה"ה אולי גם יהיו להם טענות נגד 'חוש הריח' של משיח שנאמר בו "מורח ודאין" שמכריע ע"פ ריח... אמנם בילקוט שמעוני מובא: "בשעה שמלך המשיח בא, הוא עומד על גג ביהמ"ק ואומר ענווים הגיע זמן גאולתכם, ואם אין אתם מאמינים ראו באורי שזורח". מדרש זה פליאה

### 30 מופתים מופלאים וגילויי רה"ק

**א. מופת מופלא** זה ארע לפני ג' שנים, (שמעתי אותי מידיד נאמן ששמע זאת מאחיו, שהינו גיסו של המדובר), ניגש אל מרן אברך שאין לו בעולמו אלא תורה, וממש אין לו שיג ושיח בענייני העולם, שחיתן בת, ובני ביתו הפצירו בו שיסע לחו"ל כדי למצוא מימון להתחייבותם, וכבר מצאו חברותא שיסע עימו, ואף התחילו ברכישת ויזה ודרכון... והוא מצידו ניגש אל מרן שר התורה זללה"ה וסיפר לו שיש לו התחייבות כספית לרגל נישואי ביתו ומבקשים בבית שיסע לחו"ל... בירר אצלו מרן "כמה החייבת?" אך הוא מרוב בלבול אמר 15,000 ₪ במקום \$ 15,000 אמר לו מרן: נו, בשביל 15,000 ₪ לא נוסעים לחו"ל, תיסע למירון!

**תיכף** למחרת אחרי סדר א'; קנה כרטיס הלוך ושוב ונסע מב"ב למירון, שם שפך את ליבו לה' כמה שעות, אח"כ ירד לתחנה כדי לשוב לביתו, כמה דקות לפני שהאוטובוס מגיע פונה אליו יהודי אמריקאי, ומברר אצלו אולי במקרה הוא נוסע לב"ב, השיב לחיוב, אמר לו האמריקאי, אני ממהר לשדה התעופה יש לי טיסה עוד שעתים, אבקש ממך לסור למרן שר התורה ולמסור לידו את המעטפה הזאת. מיודעינו הסכים בשמחה לעשות לו כזאת טובה, ואכן תיכף בהגיעו לב"ב התרפק על דלתו של מרן, נכנס אל הקודש פנימה וסיפר לו איך שנסע בפקודתו למירון כדי להשיג את ההתחייבות שלו ע"ס 15,000 ₪ ולפני שחזר פגש אותו יהודי אמריקאי ובקש ממנו למסור לידי מרן מעטפה זו... וראה זה פלא, מרן פתח את המעטפה, הוציא צ'ק ע"ס 15,000 ₪, והעניק אותו בחום למיודעינו הנדהם!

**ב. עתה** נביא מופת "ליטאי". על שולחן בית דינו של מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל הונחה שאלה מרתקת בדיני חו"מ. ישנו יקב בוטיק יוקרתי מאד שמפעיל מרכז מבקרים, הזדמן לשם אדם חרדי המלווה בכלבו, והכלב ליקק מהיין שבאחד החביות. משרד הבריאות שהוזעק למקום גילה שהכלב נגוע בכלבת, ומכיון שיש חיבור בין כל חביות היין דרך הצינורות, נפסל כל היין היקר לשתייה והנוק נאמד במאות אלפי דולרים, הדיינים הפכו בשאלה זו ביסודיות שעות ארוכות, האם הוי גרמי או גרמא, דרך שתייה או לאו, היזק שאינו ניכר, הרבה נטו לחייבו במלא הנוק, אחד מהדיינים הזדמן לבית מרן זללה"ה ושח לו את פרטי המעשה, מרן זללה"ה ברגע כמימרא פסק וחתך: "פטור!" "מדוע?" התפלא הדיין. השיב מרן: "הגמ' בר"ה (ד.א) מק' וזאי שגל כלבתא היא כלבתא בת משתיא חמרא היא?"

הרי מבואר שכלב ששותה יין זהו משונה, ולדון חיוב בהיזק של משונה הוי קנס, והרי אין אנו רשאים לדון היום דיני קנסות, אם כן בוודאי שהוא פטור"...!! והנה זה ממש מופת, שהרי הגמ' עוסקת שם בענייני אגדה האם השגלתא דשם היא מלכתא או כלבתא ומביאה ראיה ממה שכתוב ששתתה יין שאי"ז כלבתא אלא מלכתא, ולשלוף פסק דין בממונות מכזאת גמ', שייך רק במי שהתורה חקוקה בליבו.

**ג. עוד** מעשה יפה (שמעתי מגיס של בעל המעשה), אברך היתה לו דירה ישנה בנוה יעקב, ועמד רגע לפני סגירת חוזה על דירה חדשה יותר מרווחת ברמות, נסע למרן ובקש ברכה, אמר מרן: ברכה והצלחה, התערב הנכד ואמר למרן שמדובר באברך שמעוניין לרכוש דירה חדשה לפני שמכר את הראשונה, אז אמר מרן, "א"כ תמכור קודם ואח"כ תקנה", נתן אותו אברך בנכד מבט נוקב וסימן לו שהוא כבר רגע לפני חתימת חוזה ואינו יכול להמתין עוד! אמר הנכד למרן: "הוא כבר ממש לפני סגירת חוזה וזקוק לברכה שיוכל למכור במהירות את הדירה הקודמת שלא יפסס את הדירה הזאת" מרן סבר וקיבל ובירכו שיוזכה למכור במהירות! יצא מהבית והתקשר תיכף למוכר וסיפר לו את הפסק שקיבל, ענה לו המוכר: אני מסכים לחכות לך יומיים! ובכן הלא יאומן קרה, תוך יום אחד הוא מצא קונה לדירה והספיק לסגור איתו חוזה עוד לפני החוזה ברמות...

**ד. והנה** סיפור שמראה מהו מילה אחת של מרן זללה"ה, המספר הוא בחור כבן 32 שבהיותו ילד בן 4 הוציאו לו גידול מראשו, מאז נגרמו לו ניתוקים מוחיים שגרמו לו לאפילפסיה קשה וכמה פעמים ביום נפלה אצלו כל המערכת הגופנית ה' ירחם ויציל, הוא הלך אצל גוי אחד, מומחה גדול מבולטימור שנתן לו שיקויים שסייעו לו להתגבר על הבעיה רק למשך שעות היום, אולם עדיין בכל לילה היה סובל מנפילה ולזה לא נמצא מזור. הדבר הזה גרם לו לסבל כל יתואר, הפריע לו בחברה, וכך גרר את חייו כאשר בכל לילה ממש הוא סובל מנפילות, גם כשהצליח לעלות על יצועו, בבוקר היה מוצא את עצמו על הריצפה עם לשון דבוקה לחיך, רח"ל בר מינן.

הוא הלך למרן שר התורה זללה"ה ובקש ברכה לרפואה, ובירכו: "רפואה שלימה"! יצא מחדרו מעודד, אך כשסיפר זאת לידיד אחד אמר לו: ברכה לא מספיקה, צריכים גם להתפלל... סבר וקיבל, נסע למירון, ושפך שם תפילה חמה מעומק הלב במשך כשמונה שעות. למעשה הוא לא ראה שום שינוי והמשיך לסבול ממחלתו הקשה, הוא נכנס שוב

קבע שאין לו לצאת מביתו עד תום המחלה שאורכת כעשרה ימים שלא נדע, בצערם הגדול הלכו למרן שפסק: הבר-מצוה תתקיים בזמן...! חזרו הביתה מחוזקים מלאי תקווה, אך למחרת, יום לפני הבר מצוה, התעורר הבחור כשכולו מלא פצעים ואדום כולו, נסעו שוב למרן, ומרן השיב: עד הבר מצוה זה יעבור...! למחרת ביום הבר מצוה קם הבחור נקי וחלק, כנראה החיידק שרעד ממרן, עשה את מלאכתו בשיא המהירות, והסתלק כלעומת שבא...

**ז. מעניין לענין,** סיפר אברך ת"ח שליט"א שלבנו היתה בעיה רפואית חמורה ונכנס למרן זללה"ה ואמר לו שמוכן לתרום כל סכום שיהיה לקופת העיר ובלבד שיברכו מרן ברפ"ו"ש, אמר לו מרן שר התורה, לא צריך כלום, רק תחבר ספר ויועיל לרפואה, האברך הזה לא יודע לכתוב, אבל הוא מוסר חבורות, פנה להוצאה לאור 'צוף' עם ההקלטות שידו וביקש שיסדרו לו עורך, הרב נתן פלדמן שידוע בחריצותו ובמומחיותו, קישרו עם אברך חשוב שידיו רב לו בעריכה, הלה ניסה לשכתב חבורה אחת, אך מיודעינו לא היה שבע רצון מעבודתו, בשלב זה הענין נתקע כחודשיים, מיודעינו הזדמן שוב לבית מרן ושח לו שהוצאת הספר תקועה וזקוק לברכה, ענה לו מרן מילה אחת: בקרוב...! ובכן, באותו יום בערב!!! מתקשר אליו מעצמו ר' נתן פלדמן: "בא למשרד, יש לי עורך מצויין בשבילך", נסע מיד למשרד, ושמע את הרעיון, ניסו להתקשר למדובר אבל אמר שגר בבית וגן ולא יכול להגיע, אבל הר"ר נתן פלדמן לא הרפה: קח מיד מונית על חשבוני, אני רוצה שתתחיל עכשיו. הנה לנו, 'בקרוב'...!

**ח. כותב השורות זכה להיות עם עוד אלפי איש בכנס בתמיר שהתקיים בתחילת חורף תשע"ט גדוש הגשמים, הכנס התקיים בי"ז חשוון שלדברי הגמ' בתענית בו חל הרביעה השניה של הגשמים, החזאים הודיעו שמתחילת הערב יירדו מטרות עזו, סיפרו זאת למרן שר התורה, וחשבו אולי לדחות את הכנס, מרן אמר אל דאגה, הגשמים יחכו!! מכיון שכמה ימים קודם לכן לא ירדה אף טיפת גשם, כמעט אף אחד לא היה מצוייד במטריה, במשך כל מהלך הכנס עמדו בחוץ אלפי איש על עולליהם וטפס, והשמים אדומים מעננים כבדים, והברקים מבריקים שוב ושוב, האולמות עצמם היו דחוסים וסגורים בפני הציבור, ומי שמכיר את האיזור יודע שבכל הרדיוס הקרוב אין שם בנמצא שום קורת גג, הכנס התקיים לתפארה, נשמעו בו דברים מרגשים ונפלאים במשך כשעתיים, רק כשהציבור התפור ומרן שר התורה נכנס לרכבו, התחילו לרדת גשמים אדירים שלא פסקו כל אותו הלילה, כרבי נחוניה בשעתו...**

למרן זללה"ה ותינה בפניו את צערו הגדול, וציין גם שלפני שנה בירכו ברפואה שלימה ועדיין לא נושע, אמר לו מרן שר התורה: רפואה שלימה בקרוב!! ובכן, לא יאומן!! החל מאותו לילה הפסיקו לגמרי הנפילות!! הוא נסע לבולטימור וסיפר זאת לרופא הגוי שהרב הראשי של היהודים נתן לו ברכה והוא התרפא מיידית, נתן הרופא שבח ואמר: אשרי שזכיתי שיהיה לי כזה פציינט שקשור לרב הכי גדול של היהודים...!

**ה. אגב,** יש עוד סיפור עצוב אבל מחזק, מפי הבחור הנ"ל. באחד מהגילגולים שעבר בישיבה אחת בחו"ל, הטריד מאד את ראש הישיבה שם ההפרעה הסביבתית שגרמו נפילותיו, ובמקום לגלות התחשבות במצבו הרגיש, התנפל עליו יום אחד בצעקות רמות שיעזוב את הישיבה, כי בהפרעותיו הוא 'רוצה' את התקדמות הבחורים...! מיודעינו נפגע ביותר עד כדי שאמר איני מוחל לראש ישיבה הזה, מצדי שישרף לו הבית...! ותיכף עבר לארץ ישראל וניתק כל קשר עם העבר. כעבור חמש שנים בערב יוה"כ הוא פגש מכר מהישיבה ההיא בחו"ל, ושוחח עימו.

והנה התגלגלו להשלכתו מהישיבה עד שלפתע פלט לאותו מכר שהגם שכעת עיוה"כ אינו מסוגל נפשית לסלוח לרה"י ההוא על פגיעתו הקשה, המכר ההוא התקשר לרה"י וסיפר לו על הענין, והנה בתוך כמה דקות התקשר רה"י לבחור הנ"ל בבכיות, וכך הוא אמר לו: "דע לך, כבר חמש שנים אני סובל צרות קשות, הסתבכתי עם אינשי דלא מעלי, ישבתי תקופה בכלא, נאלצתי למכור דירתו ואף פוטרתי ממשרת ראש הישיבה, וממש מאז ועד היום אני לא מצליח בכלום, חי בלי פרנסה ובלי בית, פעם אחת נכנסתי למרן שר התורה זללה"ה ושאלתיו לפשר הענין, השיב לי מרן: פגעת במישהו ומזה נגרמו לך כל צרותך! אבל לא הצלחתי להזכר בשום מקרה פגיעה אך כעת ברור לי שלזה התכוון מרן, אני מתחנן מעומק הלב שתסלח לי על המילה החמורה שאמרת, ועל עצם זריקתך מהישיבה!" מיודעינו הבחור שמע הכל ובכ"ז אמר לרה"י: באמת אינני מסוגל לסלוח! אבל אנסה להשתדל במשך כל יו"כ להתאמץ להגיע לדרגה שאוכל למחול... ואכן כך היה, למחרת יו"כ התקשר לרה"י ואמר לו שזכה להגיע לטהרת הלב ומחול לו...! באמצע סוכות מתקשר רה"י לבחור ומספר לו שכעת הוא קיבל משרה חדשה בחו"ל...!

**ו. התפרסם מכתב של אשה שמספרת על בנה בחור בר-מצוה שקיבל חצבת יומיים לפני חגיגת הבר מצוה, הרופא**

**ט.** סיפר אברך שנכנס לברכה עם שבעה בנים בלי עין הרע, היה זה בשעה שהקדיש מרן זללה"ה להשיב תשובות על מכתבי השאלות שנערמו על שולחנו מידי יום, מפאת עומס השואלים, מנסים להשחיל שאלות קצרות או לבקש ברכות גם בשעה זו, מרן הציץ לרגע בצאצאיו וזרק לעברו במהירות: בו"ה, בו"ה, בו"ה, בו"ה... ובכן, בבדיקה של ההסרטה ניתן לספור בבירור שבע פעמים בו"ה במדויק!!!

**י.** סח לי אברך שנכנס אל מרן לבקש ברכה על חיבור ספר שעמד לעת סיומו, מרן אורו עיניו ואמר בפה מלא "ברכה והצלחה", אח"כ ביקש ברכה בעד רעייתו ללידה קלה, אז חזר לברך כרגיל בלשון: בו"ה... כעין זה, פעם היה אצלו אחד מגדולי הת"ח בדור עם כמה מלווים ומקורבים, סיפר לי עד ראיה שראה איך שלכולם בירך: בו"ה, אבל לאותו תלמיד חכם בירך בפה מלא: "ברכה והצלחה"!!!

**יא.** היה בחור שהכניס פתק עם כמה שמות לרפואה או לזיווג, ובסוף כתב את שמו ברוך מרדכי בן רבקה להצלחה בתויר"ש, מרן הביט בפתק ואמר בכל שם בו"ה, וכשהגיע לשם של הבחור הנ"ל הגביה את עיניו ואמר בחיך ובניגון (במנגינה הידועה של ברוך מרדכי היהודי...): ברוך מרדכי בן רבקה בו"ה...! והיה לפלא מנין ידע שמדובר בבחור עצמו.

**יב.** לפני ג' שנים אברך אחד בקהילת שערי תבונה הביא קידוש בתחילת סדר א', ובפתק הוא כותב שבמשך כארבע שנים סבל מכאבי ראש הזויים ברמה שלא יכל כמעט להתרכז בשום סדר או תפילה, ולא נמצא לו כל מזור, ולפני כמה ימים הלך למרן שבירך אותו ואמר לו שילמד פירוש הרא"ש, וכל כאבי הראש הסתלקו לחלוטין.

**יג.** סיפר לי אברך חשוב משייבת מיר שיש לו בת בת 3 שלא דיברה כראוי, והוא ורעייתו היו לחוצים מהענין, והלך למרן וייעץ לו שילמד מסכתא חולין. (ולענ"ד נראה לפרש כענין שיחת חולין של ת"ה, שיהני לה מסכתא חולין אף לשיחת חולין שלה). עד ראיה סיפר לי שלפניו בתור עמד אברך שרצה סגולה לפרנסה, ייעץ לו מרן שילמד מסכתא בכורות, ובאותה שעה עמד מרן בלימוד מסכת בכורות. (ולענ"ד נראה כוונתו בזה, דבמסכת זו יש את הסוגיות של הנוטל שכר לדון וכמה עניינים של פרנסה ונטילת שכר.)

**יד.** סח לי אברך בביהמ"ד במיר, ששמע על אחד שהגיע למרן וביקש ברכה לילד שסובל מאלרגיה בעור ומהרטבה, ייעץ לו מרן שילמד פרק ה'עור' וה'רוטב', ואמרתי לו שמפאת המרחק הגדול שבין המשמעויות קשה להאמין לסיפור כזה, הסתובב אברך מהספסל שלפניו ואמר לי:

בדידי הוה עובדא לפני שנה, ביקשתי ממנו ברכה על ילד שמרטיב ואמר לי ללמוד פרק העור והרוטב וכן עשיתי...!

**טו.** אחת כבת 26 מעוכבת שידוך, שכבר כמה פעמים ניגשה אל מרן לברכה, ובכל פעם התחמק, אמר: "מי אומר שהיא מוכרחת להתחתן... אשה לא מצווה להתחתן..." לבחורה זו יש סבתא חורגת, לפני תקופה היא עשתה טובה גדולה לאחד מבאי ביתו של מרן, והוא הכניסה לברכה, שם ביקשה על נכדתה, הפעם מרן נאות לברך והציע שאביה ילמד מסכת קידושין והיא תתחזק בתפילה, האבא (ליטאי קר) הגיב, "אינני מאמין במופתים וסגולות אבל הכל אעשה למען בתי"! החל בלימוד יסודי של המסכת, ולמחרת הסיום השידוך יצא לדרך ונסגר למזל"ט אחר ג' שבועות...

**[בנותן ענין להוסיף למקרה הנ"ל קישוט נפלא נוסף, אבי הכלה הנ"ל הוא יהודי ת"ח גדול, מצוות הת"ח שעורכים את ה"שיעורים-כללים" של מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, בתקופה זו היה לו עוד בחור תקוע בשידוכים כבן 28 גם הוא ת"ח בפנ"ע, במסגרת עבודתו הגיע האב לאחד מהשיעור"כ האחרונים בסוגיית 'פלא נוקא קנסא', שמע שם בסרט ההקלטה איך שמרן הגרא"מ שך מעמיד קושיה חמורה בראב"ד, ומתוך הריתחא דאורייתא אומר: מי שיתרץ זאת יזכה להיות חתן...! כמסיח לפי תומו סיפר לבנו הבחור את הקושיה (בלי להודיע לו על הסגולה), ובכן, הבחור שרגיל למסור בישיבה שיעור שבועי, עמל על הסוגיא והצליח למצוא שני תירוצים על הקושיה, והנה תיכף לאחמ"כ מצא את שידוכו... נפלא למתבונן: 2 תירוצים 2 חתנים (באותו שבוע הוא ואחותו) תרווהו גרמו.]**

**טז.** שח לי בעל המעשה בעצמו: נכנסתי עם בחור צרפתי מתחזק שרצה לסגור שידוך עם בעלת תשובה בשם מיטל בת אסתר, וכתבנו על פתק את הפרטים עם השמות, מרן זללה"ה העיף מבט בפתק, ואמר מה זה 'מיטל'...? אמרנו לו אולי כדאי להחליף לשם אחר כמו - מייכל מרים, הוסיף מרן עוד שני הצעות משונות באות מ': מ'שוגעת, מ'טורפת... ומיד שב לתלמודו! יצאנו מבולבלים, התחלתי לחקור את הבחור, ישבנו ברכב הוצאנו מיילים ישנים שכתבה לו, התברר, שבגלל שהוא לא יודע עברית טוב, לא שם לב שכתבה לו שהיא צורכת סמים... בירור נוסף העלה שמדובר בחילונית המתחזה לבעל"ת. (הסיפור מוסרט).

**יז.** סיפר לי ר"מ באחת הישיבות החשובות בי-ם, חברו לצוות הלך לפני ארבע שנים למרן לבקש ברכה על אחיו שנשוי כבר שלש שנים ועדיין לא נפקדו בזש"ק, מרן נתן

שבוע, אבל את מוצא פיו של מרן לא ישנה, הוא הלך אל הספר שהתפלל לראותו מופיע שוב, סיפר לו אותו יהודי שמרן שר התורה הוא זה שציוה עליו להסתפר, ניסה לברר אצלו פרטי הענין, ושח לו שמתכוון לסגור חוזה בבנין פלוני וניגש לקבל ברכה וכו'... אמר לו הספר, הזהר והשמר לך מלחתום שם חוזה, אני גר בבנין ממול, ויש שם בעיות קשות בין השכנים, וכל מי שקונה שם ממהר למכור...

**כב.** סיפר לי יהודי ת"ח בשם המגיד מישרים הגה"צ ר' יהודה יוספי שליט"א מעשה מופלא, שניגש לפני כג' שנים אל מרן שר התורה בחור חצי דתי שביקש ישועה, שאלו מרן לשמו, והלה השיב "נמרוד"... כבר נודעה בשערים רגישותו לשמות ולמשמעותן ותיכף אמר לו: "נמרוד? מה פתאום! שאלתיאל...!" הנוכחים זקפו גבה, מה ראה מרן לנקוב בשם תנכ"י נדיר כזה, אך מרן בשלו "שאלתיאל!" הבחור שב הביתה והודיע לאימו, אל תשאל: הרב אמר שמהיום קוראים לי שאלתיאל... אמרה לו אימו, ממש לא מהיום... בברית ככה קראנו לך, אלא שאח"כ חשבנו שזה שם מידי מיושן והחלפנו לך לנמרוד... הפלא ופלא...!!

**מ**רוב שהדבר מחודש רציני לברר זאת אצל הגר"י יוספי שליט"א אולם לא ידעתי איך להשיגו, יום אחד נסעתי עם נהג מונית מרמות אלון ששמו שלום בורגרקר וסיפרתי לו את הסיפור, אמר לי הנהג: "אבדוק לך אם זה נכון, כי בכל יום ראשון אני מסייע את הרב יוספי ב-7:00 בערב ואברר לך את אמיתות הענין". התקשרתי אליו למחרת ותיכף שמח ואמר: "אוהו, חכיתי לטלפון שלך. הסעתי את הרב יוספי ואישר שכך היה וידע את זה ממקור ראשון...!"

ועוד הוסיף לי הרב בנסיעה, שהוא שמכיר גם את אותו בעל המעשה, בסיפור המופלא שהתפרסם, ביהודי שהגיע למרן להתייעץ לגבי אביו שחלה מאוד ורוצים להוסיף לו שם, והציע מרן לקרוא לו בשם: 'אנטיוכוס', וכשתמה אמר: 'אחשוורוש'! והבן חזר בשברון לב אל אביו ושח לו את תגובת מרן, ופרץ בבכי והודה שהוא התגייר בלי למול כך שבעצם הוא גוי גמור!! וגם מכיר מעשה נוסף שפעם עבר בקבלת קהל בחור אחד שביקש ברכה ממרן, והחזיר לו מרן, אדרבה אתה כהן תברך אותי, אף שלא הכירו מעולם! וסיים שאפשר לפרסם הכל בשמו...!

**כג.** שמעתי מבן משפחתי עד ראייה, שראה במו עיניו איך שפעם בקבלת קהל וניגש יהודי תימני כבן חמישים לבקש ברכה על שידוך ואמר לו מרן תיכף: קודם כל תגרש את הראשונה ואח"כ תישא את השנייה...! התברר שהלה חשב

את עצתו שיעשה הבדלה על יין, כעבור שנה כשעדיין לא נושע, ניגש אליו אביו וסיפר על בנו שנשוי כבר ארבע שנים ועדיין לא נפקד, וסיפר לו שלפני שנה נתו לו ברכה וייעץ לו לעשות הבדלה על יין ועשה כן ולא הואיל, הביט בו מרן ושאלו: האם הוא שותה רוב כוס... אמר האב: נדמה לי שכן... הביט בו שוב מרן ושאלו: אתה בטוח...? האב יצא החוצה והתקשר במהירות לבנו, אמור נא, האם אתה שותה רוב כוס? ענה הבן: לא, אינני מסוגל לשתות יין רוב כוס, אני חושש להשתכר, לכן אני שותה רק 'מלא לוגמיו'!

**יד.** עובדא הוי לפני ג' שנים, ביהודי ת"ח שמוציא גיליון שבועי עם החידושים שלו, והיה מנהגו להכנס אל הקודש ולהראות למרן מה התחדש לו, ומידי שבוע נהג מרן לעבור על הדברים לכבודו, בשבוע הנ"ל מרן התחיל לקרוא קצת ותיכף החזיר לו באומרו: כבר ראיתי את זה...! שאל הת"ח: 'אולי מישהו כבר הקדים אותי היום', התעקש מרן: 'לא, ראיתי את זה פעם... או אז, הודה אותו ת"ח ואמר: את חטאי אני מזכיר שהשבוע הייתי מאד טרוד, והחלטתי באופן חד פעמי להביא חידושים שכבר פרסמתי לפני חמש שנים(!) ולא האמין ולא חלם שמרן יזכור זאת...

**יט.** מעשה דומה היה עם שני ת"ח גדולים בזרעים שנהגו להריץ למרן מידי תקופה, כמה שאלות חמורות שהתקבצו באמתחתם על הסוגיות דזרעים, ומרן מאד נהנה מהם והיה רגיל להשיב להם ביתר אריכות מהמקובל, פעם אחת רשם להם מרן על אחת מהשאלות: "שאלתם כבר... הלכו ובדקו במכתבים ישנים ומצאו שלפני כמה שנים אכן שאלו זאת כבר, ועובדות אלו הם מופת שאין למעלה מהם.

**כ.** ביום הבחירות בסיבוב השני בירושלים לפני ג' שנים היה מעשה פלא עם חולה פרקינסון שנפל ונשברו צלעותיו וגרמו לו לחור בריאה, והיה צורך לבצע ניתוח דחוף ביום הבחירות, ונכנסו למרן לבקש ברכה להצלחת הניתוח, ושאל האם החולה כבר הצביע? אמרו לו שהוא כבר בבית חולים ממתין לניתוח, חזר ושאל: הוא כבר הצביע? הבינו שמרן רואה זאת להכרח, התקשרו לאחד מארגוני הרפואה והם העמידו אמבולנס שהסכים להסיע את החולה לקלפי ע"מ להצביע, אחרי כמה שעות כששב לבית החולים, עשו צוות הרופאים הערכות חדשה לניתוח, אך המנתח דרש תצלום חדש של הריאות, והנה החור נעלם והיה כלא היה.

**כא.** היה יהודי שביקש לחתום חוזה על דירה חדשה בכ"ב ולפני החתימה ניגש למרן להתברך, אמר לו מרן בו"ה... אבל תלך להסתפר...! אותו יהודי הסתפר לפני

להקל בחרם דרבינו גרשום שאוסר לשאת שתי נשים, כאשר לפי דעתו אי"ז מחייב את קהילת בני תימן, אך לא שיער ולא האמין שמרן זללה"ה יצפה זאת ברוח קודשו...

**כד.** יש סיפור ידוע על בחורה מבוגרת שביקשו בשבילה ברכה ממרן, והשיב תשובה מוזרה: "מי אמר שהחתן שלה כבר נולד"? כעבור שנה התארסה עם גר צדק שהוא כתינוק שנולד אחרי ברכתו של מרן, ולא נפל מדבריו ארצה.

**כה.** יהודי התקשר מחו"ל שיש לו משפט על מליון דולר! והאם מותר לו בכה"ג לקחת עו"ד, השיב מרן: מי אומר שהוא צריך לגשת למשפט...? יהודי זה ישב בחיבוק ידיים כצווי מרן, ויום לפני המשפט משכו את התביעה...

**כו.** סיפור נוסף פלאי לא פחות מקודמיו, שמספר הגאון ר' ראובן רייך שליט"א חתנו של ראש ישיבת ליקווד, שמכיר יהודי אחד שבבחרותו אהב לצלם את גדולי הדור תמונות רבות, ופעם הזדמן בשעה שקיטה אל ביתו של מרן שר התורה ותפס אותו בעדשת המצלמה בקטע נדיר ביותר כשהוא מאכיל חתול שכנראה אחז שמזונותיו עליו, וכשראה מרן שהוא מצלם אותו נזף בו שיפסיק לצלם, אבל הלה המשיך לצלם עוד ועוד תמונות, אז כעס עליו מרן ואמר לו חצופ, אמרתי לך להפסיק לצלם! בשלב זה הבחור נבהל, ופתח את ה"פילים" של התמונות (מי שזוכר מה שזה...) ושרף את כל התצלומים... כעבור שנים רבות כשכבר הקים בית והתברך בבנים, הגיע פעם לבית מרן עם אחד מילדיו לפני הבר המצוה לבקש את ברכתו. היה זה בעת קבלת קהל שגרתית, מרן נעץ בו מבט חודר ומיד אמר לו: אני מחפש אותך 25 שנה!! אתה הוא הבחור שצילמתי אותי בשעתו, רצייתי לבקש סליחה שכעסתי עליך... ממש פחד פחדים, יראת החטא וכוח התפיסה המבהילה שלו!

**כז.** יש עובדה פלאית (מוסרטת), איך שנכנס אליו אחד שהתמודד לבחירות מפכ"ל המשטרה ומבקש ממנו ברכה להיבחר, ומרן שואל אותו אם הוא כהן, והלה משיב בלאו. ושוב פעם שואל האם אתה כהן, ושוב עונה בלאו. ומרן מביט על הנוכחים בחדר ואומר שיהיה לכולם ברכה והצלחה וממאן לברכו, ולא הבינו את שיחו ושיגו עד שנבחר לתפקיד המפכ"ל אחד בשם כהן. הרי זה גילוי מופלא שגם אותו בר-קשא דמתא, שאולי כל הנפק"מ בהיבחרו הוא כמה יד קשה תפעיל המשטרה נגד מפגינים בכבישים... גם זה עבר דרך ששמע באזניו הרוחניות את ההכרזה ש"כהן" עתיד להבחר... וכדכתיב בעמוס (גז), "כי לא יעשה אדני"ה דבר, כי אם גלה סודו לעבדיו הנביאים".

**כח.** עוד מעשה שהתפרסם (ג"ז מוסרט) בבחורים שרצו לנסוע לקברי צדיקים באוקריאנה, והמבוגר שביניהם (26) ביקש ברכה על שידוך במהרה, ומרן בירכו רפואה שלימה, וחזר הדבר שוב ושוב, וגם כשהנכד הדגיש שהוא לא מבקש רפואה אלא ברכה לשידוך, התעקש מרן "רפואה שלימה" ולבסוף עבר תאונת דרכים קשה וחזר על אלונקה.

**כט.** סיפר לי עד ראייה שהיה עם ילד חלאקה, ולפניו עבר בחור עם פתק, ומרן עיין כחצי דקה בפתק ולא הסכים לברכו, והנכד ביקש שוב שיברך אותו ומרן לא הגיב, ואח"כ כשהוא ניגש עם בנו לחלאקה, שאל אותו מרן: האם אתה כתבת את הפתק? וראו שגם ברכת בו"ה אינה פשוטה כ"כ.

**ל.** הדובדבן שבקצפת, הוא סיפור מופלא על אברך מב"ב כבן שלושים, שבהיותו ילד סבל מפצעים רבים בעורו כעין צרעת, והסתובב אצל רופאים רבים למצוא שיקוי ומרפא ולא הועילו כלום, עד שהוכרח לנסוע לחו"ל למקום בו יש אויר שמיקל על כאביו, ושהה שם שש שנים, אח"כ שב לארץ ישראל וחזרו הפצעים להציק לו רבות, או אז ניגש אביו למרן זללה"ה וסיפר לו על הפצעים שתקפו את בנו, ובתחילה לא הבין מרן מה הקושי בפצעים, עד שאמר לו שזה כעין צרעת ממש. אמר לו מרן בפשטות, נו, אז מה הבעיה, הרי לנעמן היתה צרעת והוא טבל ז' פעמים בירדן ונרפאה צרתו, ונסע לירדן וטבל ז' פעמים ועורו נרפא כולו!

**נסיים** במש"כ לי אחד מנכדיו שיחי, שבטעמא דקרא (תצא כדא) הביא מה דאיתא בשם הגר"א דלכן נקרא גט משום שאותיות ג"ט לא מצינו סמוכים זה לזה בכל הפסוקים ולכן הוא סימן להרחקה, והקשה שם הרי גם אותיות ג"ק ז"ט ז"ץ ז"ס ס"ץ אין סמוכים בפסוקים (אבל השאר נמצאים ישר או הפוך). ותירץ דגט הוא הראשון שאינו סמוך וכו' עיי"ש. ואחי הקשה לו אולי אותיות אלו אמנם אינם סמוכים באותה מילה אך הם סמוכים בשתי מילים כגון ג"ק סמוכים בפסוק כל הורג קין. והרהר מעט כדקה והשיב שגם ג"ט סמוכים בשתי מילים בפסוק מטה משפט גר, וא"כ ע"כ כוונת הגר"א למילה אחת, ע"כ המעשה. עצם הדברים הכתובים בטעמא דקרא לא יתכן מי שיכתוב אותם אלא מי שיודע לספור את אותיות התורה, ובדקתי במחשב וכל צירופים אלו אינם סמוכים באותה מילה (ושהשאר כן סמוכים אין לי זמן לחפש), וגם שבהרהור של רגע מצא זאת, הוא מופת יותר גדול לדעתי. וחבל שאבדנו את ה"נביא" של דורינו, מי יתן לנו תמורתו!

למקיימי מצוות התורה, ויבואו להטיל ספק בתורה, עכ"ל. וראינו אנשים שנששלים בזה, אכן הכל נובע מהיצר העכור. וכל שכן אצל מרן שר התורה, שלהדיא ניהל הכרעותיו ותשובותיו לפי מה שמכניסים בפיו משמים, כפי שהעיד על עצמו בספרו 'אורחות ישר' שזהו נקרא מעין בחינת רוח"ק שהקב"ה מכניס בפה צדיקו הכרעות והוראות שמשנתנות מאיש לאיש כפי הראוי לענות לכל אחד, וכפי שהתבטא על עצם כתיבת האורחות ישר' שלא בחר סתם בערכים אלא לפ"מ שהורהו משמים. א"כ פשיטא שיש כאן גילוי מופלג של קידוש ה' להראות איך שהטבע נכנע תחת צדיק קדוש שהתורה חקוקה בליבו באופן מופלא, ואין זה סותר ל"דרך אמונה" אלא תוצאה ממנו.

וכבר הרעיש הגאון האדיר רבי יצחק זילבשטיין שליט"א על מה שהשתאה מרן הגרי"ש זצוק"ל ממעשה החגב שזה מסופר על ר"י מבעלי התוס' שהופיע בבית מדרשם עוף המסופק להם, ושמעתי ב' השלמות למעשה, אחד, מראש הישיבה הגר"י עדס שליט"א ששאל את מרן זללה"ה האם זה נכון, והוסיף לו שזה היה פעמיים, שרצה לבדוק עוד ענין שלא בדק בתחילה, ושוב חזר. והשני, מהגרצ"מ זילברברג שליט"א, כאשר פעם שעורכים שיפוץ בביתו, ועבר וראה שרוצים להרוס הכותל שעליו עמד החגב, ביקש שישאירו את הכותל למזכרת הנס, כי מקבל מזה חיזוק. ת. ג. צ. ב. ה.

והנה כתב הגר"מ שפירא זצ"ל בספר רעה אמונה (שיעור י"א): "הכופר בתורה אינו רק הכופר בעצם התורה שבע"פ. אלא גם המקבל שיש פירוש לתורה שנמסר בסני, אך סובר שניתן לקיים אותו בלא החכמים נחשב לכופר, כיון שבלא החכמים יש ביטול גמור לתושבע"פ. היום שהתורה שבע"פ כתובה קל יותר לטעות בכך, ולומר 'ספר תורה מונחת בקרן זית' גם על תורה שבע"פ, אבל האמת שתורה שבע"פ לא נמצאת כשאין חכמים, והתורה והחכמים הם דבר אחד לגמרי". עכ"ד. וכבר אמר הח"ח זי"ע, שהי"ת הוא כאדם עשיר שיש לו מפעל, שאינו מחזיק אותו אלא כשהוא ריווחי, ואין לתאר את הכבוד שמים שעולה לפני ה' מניסיונות דורינו. והוא רוצה בנו, ומצפה שנקדש שמו.

ובוודאי שישפיע כוחות עצומים על גדולי ומאורי הדור, מרן ראש הישיבה רשכבה"ג הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א, ומרן רה"י הגאון רבי דב לנדו שליט"א, ומרן רה"י הגאון רבי הלל הירש שליט"א, שיאירו באורם את דורינו, וילכו כעמוד האש לפני העם, להנהיגנו, עד ביאת משחינו.

א. הנה בירושלמי דברכות איתא (פ"א ה"ה): אמר הקדוש ברוך הוא לישראל תן לי עינך ולבך הרי אתה שלי. וזהו סוד כל הענין, שהיה מרן שר התורה זללה"ה, שמור בכל כוחות גופו ונפשו, בזהירות מופלגת של צניעות וקדושה, והקפדה על כל ענייני השמירה הורו חז"ל בש"ס ובמדרשים וכנודע, ומכוח זה האירו כוחות נפשו להפליא, ונתנו לו סגולות אלו.

ושמעתי מאחד שהיה מקורב להגאון רבי משה שפירא זצוק"ל שג' שנים לפני סילוקו נזקק הגר"מ לעבור ניתוח מסובך שהיה תלוי בו חייו, וביקש להיכנס אל מרן ביחידות, וסידרו לו פגישה כזאת בבית אחד מהבנים, ואחרי שלשת רבעי שעה שישב איתו ביחידות, יצא ואמר שאיננו מאמין שיש בדור ת"ח שיכול להבין מהו היקף התורה שלו.

ב. והנה ישנם הסבורים שאין ראוי לעמלי תורה לעסוק בסיפורי מופת, כי אין נס ומופת יותר גדול מחיבור ה"דרך אמונה" ושאר ספרי מרן. והגם שבאמת כמות ההספקים שלו בכתבת כמדף ספרים, ומאה אלף תשובות ומכתבים, הינה מעל דרך הטבע ממש, בפרט שזה בד בבד עם הספקי לימוד אדירים וקבלת קהל יומיומית שעות ארוכות, מ"מ בקדמונים אי' שמצווה לפרסם גילויים שמיימים שהופיעו אצל חכמי התורה, להראות שהטבע כפוף ללומדי התורה.

וז"ל העיקרים (ח"ב מאמר ד' פכ"ב): שעיקר גדול אל התורה ושורש אל האמונה... שהי"ת מכריח הטבע תחת כפות רגלי המאמינים... ונמצא זה בקצת החסידים כמו שאמרו על ר"ח בן דוסא שהניח רגלו על חור הערוד ונשכו הערוד ומת הערוד, הפך מה שהיה ראוי מדרך הטבע להיות, ואמר לתלמידיו: בני, לא הערוד ממית אלא חטא ממית. נמצא שהצדיקים משתנה הטבע ע"פ דיבורם, אמרו על רבי חנינא שאמר: מי שאמר לשמן והדליק יאמר לחומץ וידליק, והיה כן, ודברים אחרים כאלה. (ומונה שם את חילוק הנהר של רבי פנחס בן יאיר, וגזירת אומר דאליפו, ועצירת המטר דאליהו, וניסי אלישע, ובקיעת הארץ דמשה עיי"ש).

ומסיים: ומי שיספק שהי"ת לא ישלים רצון הנביא או הצדיק או החסיד הראוי לכך, הנה הוא כמטיל ספק בתורה ובשורש משרשיה, וכ"ש במקום קידוש ה' שראוי ומחוייב לפרסם שהטבע משועבד ומוכרח לעשות רצון שומרי התורה ומקיימי מצוותיה, ומי שיראה הנביא שראוי שיעשו ע"י ניסים בלתי... הנה הוא בלתי ספק גורם להטיל ספק באמונה, שהרואה יחשוב שאין האמת כמו שהכתוב מיעד בתורה במקומות הרבה שהטבע הוא נכנע ומשועבד

## דבר העורך

## כשר לפסח ער"פ

סימון מוצרי חלב: בימים אלו מתחיל להופיע בחנויות מוצרי חלב עם הכיתוב כשל"פ ער"פ = כשר לפסח ערב פסח, יש שאינם מבינים מה משמעות הכיתוב, וכי זה כשר לפסח רק עד פסח?! ועוד, מה נשתנה מוצרי חלב מכל שאר המוצרים שלא כתוב 'כשר לפסח ערב פסח'.

לתועלת הציבור נצטט הנחיות הכשרות כפי שמופיע במדריך הכשרות בד"ץ העדה החרדית (פסח תשפ"א חלק ב עמוד 29) חלב ומוצרי חלב לפסח, הם בהשגחה מיוחדת לפסח בכל תהליך הייצור, חובה לוודא שמופיע על כל אריזה הכיתוב 'כשר לפסח', בגב או בצד האריזה בזריקת דיו ליד קוד הייצור.

נכון להדר לקנות מוצרי חלב מייצור שלפני פסח, מחשש תערובת משהו בפסח, כי בערב פסח החמץ בטל בשישים, ותערובת חמץ בפסח אסור אפילו משהו. והסימון לכך שיופיע על האריזה גם הכיתוב - ערב פסח / ע"פ / ע.פ. / ע. פסת. מוצרי חלב שמופיע עליהם הכיתוב כשר לפסח, בלי הכיתוב ערב פסח, מיוצרים בפסח עצמו. יופלה בטעמים, גם אלו שבכשרות הבד"ץ לימות השנה, אין עליהם כשרות בד"ץ לפסח. ניתן גם להשיג חלב טרי לא מפוסטר בהשגחה מיוחדת לפסח, ישיר ממשק חרדי חלב למהדרין בקנקנים חדשים של 2 ליטר.

מוצרי תנובה בהשגחת הבד"ץ מסומנים בחותמת הבד"ץ ובפס זזה על כל אריזה, מוצרי טרה בהשגחת הבד"ץ מסומנים בחותמת הבד"ץ בחזית על כל אריזה.

לפי הנחיות ועדת מהדרין תנובה (כפי שמבואר באריכות בקובצי 'בנתיב התלב'), הייצור המיוחד לפסח מסיר כל חשש, כיון שמשנים את מזון הפרות לתחליפים ללא חשש חמץ, וזה כבר חומרא גדולה שהרי הפוסקים דנו על החמץ של תוך הפסת, וכאן זה בערב פסח. ובכדי לסלק חשש שחלקי מזון של הפרות יתערבו בחלב כאשר יכנסו באמצעות משאבות החליבה, מסננים היטב את החלב, וגם כיון שהפרות כבר לא אוכלות חמץ כמעט ואין חשש שיכנסו חלקי חמץ למשאבות.

בברכת התורה

עקיבא יוסף לוי

## נושא הגיליון

## 'חלב כשר לפסח'

## לא יאכל חמץ

תיאור המציאות: חלב פרה ומוצרי חלב, בנוסף להשגחה של כל ימות השנה, טעונים השגחה מיוחדת לפסח, שלא יהיה משהו חמץ בכל קו הייצור. בנוסף, מזון הפרות מכיל כ-40% אחוז 'מזון גס' ו-60% 'מזון מרוכז', כאשר המזון הגס הוא בחשש חמץ משום שהוא עשוי מתחמיץ חיטה ושחת דגן, המיוצרים מחיטה שעלולה להחמיץ במגע עם מים.

במערכות הכשרות המהודרות, מקפידים שתוצרת החלב לפסח, תגיע מפרות שלא אכלו חציר שיש בו חשש חמץ, באופן שכתודש לפני פסח מתחילים להוריד את כמות החמץ



## תורה תורה חגרי שק יצא מבת ציון כל הדרה

יחד עם כל עולם התורה בארץ ובתפוצות, אנו מתאבלים מרות על סילוקו לשמי רום של עשרת ראשינו ונזר תפארתינו, רוח חיינו ומאיר נתיבותינו, ארז הלבנון אריר בתורה, תל תלפיות, ארי במסתרים, צדקתו כהררי אל, כל שלטי הגיבורים תלוי עליו, אות ומופת לאהבת התורה שהיתה יקרה בעיניו מכל הון דעלמא. פי צדיק יהגה חכמה, התייעת בתורה מנעוריו והיתה משוש חייו עלי אדמות, מרא דכולא תלמורא ומאיר עיני ישראל בתורה ובהלכה, גיבור כח ועמל בטהרה, איש האלקים קודש הקדשים.

## ה"ה רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

בנו של מרן הסטייפלר בעל ה'קהילות יעקב' זצוק"ל  
נלכ"ע בפניא דמעלי שבתא ט"ו אדר'ב פורים דמוקפין תשפ"ב

אבל יחיד עשי לך מכון 'הילכתא' אשר איבדה אח המורה הגדול  
שהאיר נתיבתנו בכל עת ועישר את גליונות 'עומק הכשט'  
במאות מפסקיו מזה רבות בשנים

## אוי לה לספינה שאבדה קברניטה

הרופא לשכורי לב, הוא ינחמנו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים  
ולא ישמע עוד עוד ושבר בבבולינו ובעמל התורה משוש חייו  
נוהם ערי יקיצו וירננו שוכני עפר, בב"א

המתאבלים בשכרון הלב  
מכון הילכתא הלומדים



**מנהלי חברת תנובה, עלו לבית מרן שר התורה זצ"ל ביום רביעי ו' אדר ב' ימים ספורים קודם פטירתו, לדבר בנושא כשרות חלב לפסח, בנושא שמופיע בגיליון הנוכחי. יו"ר קבוצת תנובה סיפר על מאמצי החברה בכל מה שקשור להערכות לפסח, והפעילות בעניין כבר מתחילה מפסח של השנה הקודמת. לאחר שמרן שמע את הרברים בירכם ב"הצלחה גדולה".**

**ערלה:** עוד נפסק ב**שו"ע** (סימן רצד סעיף יב), שאסור לנטוע פרי של ערלה, ובדיעבד אם נטע, הפירות היוצאים מותרים, משום ש'זה וזה גורם מותר'. וביאר ה**ט"ז** (ס"ק יח) שהפרי של האיסור יחד עם הקרקע של היתר גורמים לאילן שיבוא.

**קרבו למזבח:** לגבי קרבן, מבואר ב**גמ'** (תמורה דף ל:): לדעת רבי חנינא בן אנטיגנוס, בהמה כשרה שינקה חלב מבהמה טריפה, אם עיקר גדילתה מהיניקה האסורה, פסולה לקרבן, ואם היא רק מתפטמת מהיניקה, מותרת למזבח משום שזה וזה גורם מותר. ומבואר ב**תוס'** (ד"ה שינקה) שאם אכלה כרשינים של עבודה זרה כל ימיה, שעיקר גדילתה מהאיסור, הבהמה נאסרת למזבח, ולכאורה אסורה גם להדיוט.

ונפסק ב**רמ"א** (יו"ד סימן ס סעיף א) על פי המרדכי (יבמות פרק אלמנה לכהן גדול) ו**התוס'** (תמורה פרק כל האסורים) בהמה שנתפטמה גם מדברים אסורים מותרת, ואם נתפטמה כל ימיה רק מדברים אסורים, אסורה. והשיג ה**ש"ך** (ס"ק ה) שרק באיסורי הנאה יש לאסור בגדלה כל ימיה על האיסור, אבל באיסורי אכילה מותר אפילו אם אכלה איסור כל ימיה, כיון שאינה אוכלת את עצם האיסור, ומעוכל הוי כשרוף.

**בתמץ:** נפסק ב**שו"ע** (או"ח סימן תמה סעיף ב) חמץ משעה ששית ולמעלה אסור בהנאה, ואסור להסיק בו תנור וכיריים או לבשל בו, ואם בישל או אפה, הפת והתבשיל אסורים בהנאה. מבאר ה**משנ"ב** (ס"ק יב) למרות שבכל מקום זה וזה גורם מותר, וכאן התנור הוא של היתר והחמץ הנשרף הוא של איסור, שאני הכא שהגורם של עצי האיסור שבהן הפת נאפית, ניכר יותר ונראה שבחן לעינים, ונחשב כמו 'חד גורם'. ומבואר ב**ביאור הלכה** (ד"ה אסורין) שנחלקו האחרונים באופן שהיה בתנור גם חמץ וגם עצים מותרים, האם אומרים זה וזה גורם מותר, ויש לסמוך להקל בשעת הדחק שאין לו מה לאכול, או במקום הפסד.

## 2. פרה שאכלה חמץ בפסח

**אסור:** נחלקו הפוסקים בדין חלב מפרה שאכלה חמץ בפסח, לדעת **הפרי מגדים** (יו"ד סימן ס שפתי דעת ס"ק ה) אסור לשתות בפסח חלב מבהמות של גוים, כי אוכלות חמץ שהוא איסורי הנאה, ואף ש'זה וזה גורם מותר' הרי שיטת ה**ש"ך** שבאיסורי הנאה גם זה וזה גורם אסור, ועוד שמכל מקום מדרבנן אסור לכתחילה. ומכל מקום מותר החלב שתלבו אחר מעת לעת שאכלה את החמץ, כי החלב לא נוצר מאיסורי הנאה. וכאן כתב הפמ"ג **באשל אברהם** (סימן תמוח ס"ק י) תוך מעת לעת של אכילת החמץ, אם הבהמה אכלה גם תבן, מותר לשתות את החלב מטעם זה וזה גורם, ומכל מקום מסתפק אולי נאסר כי הישראל נהנה מאיסורי הנאה, והסיק וצ"ע.

כתב ב**שו"ת בית אפרים** (סימן לה) הובא **בשערי תשובה** (סימן תמוח ס"ק יז) וכן הסיק להלכה ה**מהר"ם שיק** (סימן ריב),

באוכל בהדרגה, ומר"ח ניסן עד אחרי פסח נותנים לפרות רק תחליפי מזון ללא חשש חמץ, ויש בהם רק קטניות כמו תירס וכדומה. [לא בודקים את מקומות האחסון של מזון הפרות, שעלול להישאר שם מהמזון הישן, וגם לא מנקים את הרפתות לקראת פסח].

**שורש הסוגיא:** נושא המאמר שלפנינו, האם מותר לשתות בפסח חלב היוצא מפרה שאכלה חמץ בפסח, או בערב פסח, מהו הפיקוח הנצרך בכדי שהחלב יהיה כשר לפסח, ותילוקי הדינים בין נחלב בערב פסח לנחלב בפסח, חלב מבהמת נכרי, חלב מבהמת ישראל, ושורש הסוגיא בדין 'זה וזה גורם' מותר או אסור. ומבין שורות הנדון יתבאר שמנהג מערכות הכשרות שלא להאכיל את הבהמות חמץ מעת לעת קודם חליבת החלב המשווק לפסח, הוא זהירות מופלגת, כי הרי גם האוסרים דברו בפסח עצמו, ולא בבהמה שאכלה חמץ בערב פסח.

ו**כתב בהגהות תורת המועדים על שונה הלכות** (הלכות פסח סימן תמוח סעיף ד הערה ט) שנחלקו הפוסקים בדין חלב מפרה שאכלה חמץ, ויסוד השאלה בדין תלוי בכמה נדונים, והביא על כך הרבה מראי מקומות ומקוצר הגיליון נביא רק את עיקרי הנדונים:

א. האם אכילת חמץ נחשב גורם איסור, או שגם גוף הבהמה המסייעת נחשב מסייע וממילא דינו כזה וזה גורם. ב. האם זה וזה גורם מותר בתוך הפסח או לא. ג. האם התמירו על חמץ משהו שאינו בעין. ד. האם התמירו במשהו חמץ באיסורי הנאה. ה. האם בחמץ של גוי התמירו לאסור אפילו במשהו. ו. האם חמץ דרבנן שאין בו כזית התמירו לאסור במשהו. ז. אם חמץ של גוי הוא איסור גברא האם מחמירים בזה וזה גורם באיסור גברא. ח. האם חמץ שנהפך לחלב יש להתירו משום פנים חדשות. ט. האם כיון שאישתרי איסור חלב, אישתרי גם שאר איסורים. י. בבהמת ישראל יש לדון האם המבטל איסור לכתחילה עבור אחרים, נאסר גם לאחרים, והאם הקונה הוא בכלל מסייע בידי עוברי עבירה.

## 1. זה וזה גורם מותר

**עצי אשירה:** מבואר ב**גמ'** (עבודה זרה דף מח: ורש"י שם), לדעת רבנן 'זה וזה גורם מותר', ולכן מותר לזרוע ירקות מתחת לעץ אשירה בימות הגשמים, שהעלים והקרקע גורמים יחד לגידול הירקות, אבל בימות החמה אסור משום שהעץ עושה צל על הירקות ומסייע לגדילתם. ולדעת רבי יוסי 'זה וזה גורם אסור', ולכן אפילו בימות הגשמים אסור לזרוע ירקות תחת האשרה, כי העלים היבשים נושרים עליהם ומשמישים להם כזבל. מסקנת הגמ' להלכה, וכך נפסק ב**שו"ע** (יו"ד סימן קמב סעיף ז-יא), ש'זה וזה גורם מותר', ולכן בין בימות החמה ובין בימות הגשמים מותר. **וביאר הגר"א** (ס"ק כט), שרק להו"א אסור בימות החמה, אבל למסקנא גם בימות החמה מותר.



תהליך ייצור החלב מהרפת דרך המחלבה עד הצרכן

את שתיית חלבה, אף לבעלי נפש כיון שאף להרמ"א אין מקום לאסור, ובהמת יהודי שהאכילה חמץ מדינא אין לאסור שתיית חלבה, אך בזה יש מקום לבעל נפש להחמיר על עצמו.

ולדעת הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (חוט שני עמוד צט) מותר לשתות חלב באופן שבא מישובים שאין מאכילים את הפרות חמץ בלבד, אלא עוד דברים, ויש לאסור באופן שהפרות אוכלות רק חמץ ונחלבו תוך מעת לעת מאכילת החמץ.

וכתב המשנ"ב (סוף סימן תמח ס"ק לג) שנחלקו הפוסקים האם חלב הפרה שאכלה חמץ נאסר אפילו אם הפרה של נכרי. והביא את הפרי מגדים שאוסר, והישועות יעקב שמתיר. וכתב הג"ר אליקים שלנגר שליט"א (הליכות שדה גיליון 172 עמוד 11) ארבעה דיוקים מלשון המשנ"ב. 1. שהפמ"ג אוסר תוך מעת לעת של אכילת החמץ, גם באופן שאוכלת דברים המותרים יחד עם החמץ. 2. שהישועות יעקב שהתיר בו ביום, הוא רק כשאכלה גם דברים המותרים. 3. משמע קצת, שאחרי מעת לעת מאכילת החמץ לכל השיטות החלב מותר אפילו אם לא אכלה דברים המותרים. 4. משמע קצת, שהישועות יעקב שהתיר, מיקל גם בבהמת ישראל.

יש להחמיר: וכתב בשו"ת מהרש"ג (חלק ב סימן פה) שבכמה קהילות ישראל נהגו איסור שתיית חלב מבהמות ממש גויים בפסח, אם כי יש מתירים בתנאי שבשעת החליבה ממש לא יאכלו חמץ. וכתב בשו"ת ערוגת הבושם (סימן קלח) שנכון לנהוג לחומרא לא לשתות חלב מבהמה שאכלה חמץ בפסח, משום שאפילו אם 'זה וזה גורם מותר', מכל מקום ראוי לבעל נפש לפרוש מזה, משום שגורם לו טבע רע. ועוד כתב בפסקי תשובות (סימן תמח ס"ק לג הערה 158) אחרי שהביא את כל הנ"ל, שיש טעם להחמיר, כי עפ"י האר"י ז"ל יש להחמיר כל החומרות בפסח.

### 3. פרה שאכלה חמץ בערב פסח

מותר: ולגבי פרה שאכלה חמץ בערב פסח קודם זמן האיסור שהוא בשעה שישית, לדעת המהר"ם שיק (סוף סימן רכב) ודאי החלב מותר אפילו מבהמה של ישראל חשוד. ולדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (ישא יוסף חלק א סימן פח) אין שום חשש בחלב מפרה שאכלה חמץ לפני פסח.

יש מחמירים: והנה בשדי חמד (מערכת חמץ ומצה סימן ב אות ב), האריך בסוגיא זו של חלב מפרה שאכלה חמץ, והביא את שיטות הפוסקים, ולגבי נחלב בערב פסח הביא בשם הגדה של פסח רינון יצחק, שאוסר גם חלב שנחלב בערב פסח מפרה שאכלה חמץ קודם זמן האיסור, משום שהעיכול של בהמה הוא מעת לעת, ולכן צריך שהבהמה לא תאכל חמץ מעת לעת לפני זמן איסור חמץ, והשדי חמד חולק עליו, על פי מה שמבואר בדברי שאר הפוסקים שאסרו את החלב רק באופן שהפרה אכלה חמץ אחרי זמן האיסור, אבל באכילת היתר קודם הפסח אין חסרון במה שהעיכול של החמץ נמשך.

רכב), חלב מבהמת ישראל שחשוד להאכילה חמץ בפסח אסור לשתות את החלב, וחלב מבהמת גוי מותר לשתות את החלב, כי הגוי אינו עושה שום איסור.

מותר: הישועות יעקב (סוף סימן תמח) מתיר לשתות את החלב אפילו שנחלב ביום שאכלה חמץ, אם אוכלת שחרית וערבית מדברים המותרים. [המשנ"ב שהובא להלן לא העתיק את המשך לשונו 'ואם אפשר להמתין מעת לעת מה טוב'].

כתב הנשמת אדם (הלכות פסח כלל קל שאלה ט) שהוא לא ראה שום ראשון או אחרון שאוסר חלב מבהמה שאכלה חמץ, ושמע שהמקור לאסור הוא מדברי המגן אברהם (סימן תמה) שלדעתו בפסח 'זה וזה גורם' אסור, וחלב כזה נחשב בגדר 'זה וזה גורם' ואסור בפסח. אולם מסיק שיש ארבעה טעמים להתיר את שתיית החלב:

- א. המגן אברהם אסר בחמץ ש'זה וזה גורם', רק באופן של היסק תנור בחמץ, שיש שבח עצים בפת ולכן הפת נאסרת, אך בשאר דברים שאינם בעין 'זה וזה גורם מותר' אפילו בפסח.
- ב. הסברא לאסור בהמה שאכלה איסורי הנאה הוא רק בנתפטמה מעבודה זרה, שאסור בהנאה גם שלא כדרך הנאתו, אבל בחמץ מותר להנות שלא כדרך הנאתו, ושתיית חלב דינה כהנאה שלא כדרך, וכעין שכתב הפלתי (יו"ד סימן ס סעיף א) שהנאה עקיפה של חלב בהמה, אינו נחשב כדרך הנאתו מהחמץ שאכלה, מכיון שהבהמה אוכלת את החמץ ולא האדם, 'אין לך שלא כדרך הנאתו יותר מזה'. [בשדי חמד הביא יש חולקים על סברא זו, שאדרבה נחשב כדרך הנאתו, כי על דעת כן זורעים את התבואות לפטם בהם את הפרות].
- ג. האוסרים החמירו רק בנתפטמה כל ימיה מאיסור, אבל בפרה שאוכלת חמץ בפסח לא שייך מושג של 'נתפטמה כל ימיה', כי אפילו אם אכלה כל הפסח חמץ, הרי לפני פסח החמץ מותר, ונחשב 'זה וזה גורם' כלפי החלב, שגם החמץ של ערב פסח מסייע בייצור החלב.

ד. מפורש בגמ' (בכורות דף ו:) שההיתר לשתות חלב בהמה טהורה הוא חידוש, שמסברא היה צריך ליאסור, משום שהחלב נוצר מדם עכור שנעשה חלב, ועוד היה צריך לאסור את החלב כדין אבר מן החי, וכיון שראינו שהתורה מתירה את החלב למרות שמסברא צריך ליאסור, לכן אומרים 'הואיל ואישתרי אישתרי' והוא הדין כלפי כל האיסורים שעלולים להיות בחלב, מותרים.

טעם נוסף להיתר, כתב בשו"ת בית אפרים (אורח חיים תשובה לה) שהרי חמץ לא אסור בהנאה לגבי הנכרי, והחלב מותר באכילה כדין חמץ שהגוי שרף שמותר בהנאה.

ולדעת האגרות משה (חלק א סימן קמז) אחר שהאריך במקורות ההלכה מדברי הראשונים והביא את סברת הבית אפרים הנ"ל, מסיק לדינא "להלכה וגם למעשה", שחלב מבהמת נכרי אף שאוכלת רק מאכלי חמץ אין מקום לאסור

## משיב כהלכה

### ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

הזוכה בהגרלת גיליון 348 בסך 100 שקל מזומן

האברך המופלג הר"ר ברוך ליבמן שליט"א

כולל 'אבי עזרי' תפרח

### שאלה: כיצד משערים את כמות היין לשתיית ארבע כוסות בליל הסדר?

מהו שיעור רביעיית בסמ"ק, לארבע כוסות לחומרא ולקולא, לפי השיטות הבאות - ביאור הלכה, חזו"א, רבי חיים נאה.

**מקורות:** שו"ע ונושאי כלים (סימן תפו סעיף א); משנ"ב (ס"ק א, וביאור הלכה סימן רעא ד"ה והוא); חזו"א (או"ח סימן לט ס"ק א); אור לציון (חלק ג עמוד לב); שבט הלוי (חלק ו סימן ס); הג"ר יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל (שיעורין של תורה שיעורי המצוות עמוד סה); הג"ר חיים פנחס בניש שליט"א (מידות ושיעורי תורה פרק טז); הג"ר הדר יהודה מרגולין שליט"א (הידורי המידות שער ב); הג"ר יצחק דרזי שליט"א (שבות יצחק פסח פרק כה); הג"ר משה לייב לוי שליט"א (בית מלא חלק ב סימן פד).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל, התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

בכדי להשיב ולהכנס להגרלה, מספיק לעיין במראה מקום אחד! נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 6507823-1532
5. במייל 5047867@gmail.com

המדור השבוע הוקדש לעילוי נשמת

האשה הצדקנית מרת רבקה ב"ר ישראל אייזנשטיין ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- חלב כשר לפסח:** בחלב כשר לפסח בפיקוח וועדות כשרות מהודרות, מונעים מהפרות מאכלי תמץ מתחילת הייצור לפסח, וגם מסננים את החלב. נכון להדר לקנות 'כשר לפסח ערב פסח' שאם בכל זאת התערב משהו תמץ יתבטל בתערובת.
- זה וזה גורם: קיי"ל בכל התורה זה וזה גורם מותר. יש מחמירים בתמץ בפסח כיון שאסור גם בהנאה.
- אכלה תמץ בפסח: נתלקו הפוסקים האם מותר לשתות חלב מפרה שאכלה תמץ בפסח. ועיקר השאלה האם מותר מדין זה וזה גורם, או שאסור משום הנאה מתמץ, ובגיליון מופיע רשימת 10 נדונים בענין.
- משנה ברורה:** אכלה רק תמץ וחלבוה תוך מעת לעת מאכילת התמץ יש להתמיר, לאחר מעת לעת יש להקל. אכלה גם תמץ וגם דברים המותרים, וחלבוה אחרי מעת לעת יש להקל. ובתוך מעת לעת מתלוקת הפוסקים.
- אכלה תמץ ערב פסח: אכלה קודם זמן האיסור, יש שהתמירו, ורוב הפוסקים התירו את החלב אפילו בפסח ואפילו מבהמת ישראל כי האכילה היתה בהיתר.

## עדכוני הלכה



'מילכיגער' של שערי חסד

בעבר, לא היו חומרים משמרים לחלב, ולא מקררים, וכל יום היה צריך להשיג חלב טרי, או מהפרה הפרטית, או באמצעות החלבן שהסתובב בין הבתים וחילק חלב, ולא היה צריך הכשר על החלב. בסימטאות ירושלים של מעלה הסתובבו חלבנים גדולי תורה, כמו החלבן (מילכיגער) של שערי חסד רבי בצלאל 'מילכיגער' גולדשטיין זצ"ל, שהיה תלמיד חכם עצום ושוחח בלימוד עם גדולי עולם הגר"ד בהר"ן זצ"ל והגר"ש ז'איערבאך זצ"ל.

כיום, תעשיית החלב חובקת זרועות עולם, מאות רפתות ומשקים, אלפי פרות, מכליות ענק, ומקררים תעשייתיים, ולא כל הרפתנים שומרי מצוות, וצריך פיקוח כשרותי הדוק כל השנה, ובפרט בפסח.

### נושא הגיליון הבא:

## 'שיעור רביעיית יין לליל הסדר'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעודד את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

ברכת מזל טוב לאברך המופלג בתורה ויראה מבחירי לומרי ישיבת מיר הג"ר בנימין מאר שליט"א וב"ב, לרגל הולדת הבן כשעטו"מ, יהי רצון שיזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות אמן.

## הילכתא

לדעת לחימה כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירודי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון



קו מידע הלכתי

02-5377-085

פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

# פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 192

פרשת שמיני פרה

תשפ"ב

קונטרס הזכרונות מרשימות כת"י רשכבה"ג מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בעניני תלמוד תורה וכיבוד אב ואם, עם מקורות וביאורים ♦ הרב שמואל דרזי בד' בעל הדרך אמונה זי"ע בדין חימוץ פירו"ש קודם הפסח ♦ הרב חיים הלפרט ביאורים במכתב מרנן הגר"ח"ק להגריש"א בגבול א"י הדרומי ♦ הרב אליסף פרלמן עיונים בחידושי הלכה ממרן רבינו שר התורה הגר"ח קניבסקי זיע"א ♦ בקושיית הגר"א גנחובסקי על סתירת פסקי מרן זצ"ל בברכת הראיה מדין ממנ"פ ♦ חידושו של מרן זצ"ל בדין יצא מוציא בספק חיוב ערבות ♦ בירור עצת מרן זצ"ל למי שהתחיל לברך אשר יצר ונזכר שכבר בירך ♦ הרב אברהם זנגר

כס"ד ז' ניסן תשע"ו ועגה הוסף לחבר על דניני י"ד גם הדיא מקונטרס  
לפניו ודיא מקונטרס זמטה יכין שאין מקונטרס אי ארבעה ז' ז' ז' ז'  
אזכרה תורה ולא ארבעה ז' ז' ז' ז'

בס"ד ז' ניסן תשע"ו

ועתה הוסיף לחבר על עניני יו"ד גם הביא מקונטרס הזכרונות והביא מקורות  
למטה וכיון שאין אחריותו עלי אברכו שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה

חיים קניבסקי

הוצאת מוסד חידושי תורה ודאית

קניבסקי"ל ס"ד ס"ד ת"ד"ק א"י מכיר את  
היה"ל ל' א"י ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז'  
א"י ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז'  
והוא מדין ואלו שאין אסמך על הפסחים  
לאין דונה מקונטרס חללי ארבעה ז' ז' ז'  
א"י ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז'  
א"י ח"י קניבסקי

הוצאת מוסד חידושי תורה ודאית

## קונטרס הזכרונות מרשימות מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

### ובו דינים ומנהגים ממרן החזן איש זצוק"ל

רוב עניני יו"ד נעתקו מכת"י מרן הגר"ח ונדפסו לראשונה בספרי מלאכת שמואל (יו"ד) בהורמנא דמרן זצוק"ל  
[גם הנכתב בסוגריים הוא מכת"י מרן זצוק"ל]

### הלכות תלמוד תורה

- א. ח"א אמר לי בשמו שהרוצה להצליח בלימודו יזהר מהדברים הצריכים נטילה באמצע הלימוד (וכ"ה באגרותיו ח"א סי' ד' ועי' או"ח סי' ד' סי"ח ועי' בקונטרס הזכרון ח"ב סי' ח').
- וגם לזהר שלא להוציא שקר מפיו בשום אופן (ועי' באמונה ובטחון פ"ד סי' י"ג).
- וגם שמעתי בשמו שאמר לזהר לומר היה"ר שקודם הלימוד (עי' או"ח סי' ק"י ס"ח).
- ב. שמעתי משמו שיעץ שמלבד שיעורי העיון ראוי ג"כ ללמוד קצת במהירות כדי לקנות הרבה ידיעות

\* השו"ע כתב ומי שעשה אחת מכל אלו ולא נטל אם ת"ח הוא תלמודו משתכח, ואם אינו ת"ח יוצא מדעתו. ובקו' הזכרון הוסיף רבינו והוא ברייתא במחזור ויטרי ריש מס' סופרים וסוף מס' כלה ע"ש קצת שינויים.  
ובקוב"א כתב צריכים לתת לב להזהר ממפסידים טבעים וסגולים מן הסדגולים שלא להקל בנט"י המבוארים בש"ע ומאד החמירו בזה כמבואר בשו"ע או"ח סי' ד' וכו' וזהו בכלל טהרה המביאה לידי קדושה.  
באמונה וביטחון האריך במידת האמת המתוקנה ובמידת השקר המקולקלה.  
השו"ע סי' ק"י כתב הנכנס לבית המדרש יתפלל יר"מ וכו' שלא אכשל בדבר הלכה וכו' וביציאתו יאמר מודה אני וכו'.

- (עי' סוכה כ"ט ריש ע"א, ובמעש"ר סי' ס' ובכתר ראש סי' מ"ט נ"ד נ"ה, ועי' בהקדמת לבוש מרדכי על ב"ק שהאריך בזה) .
- ג. שמעתי משמו שראוי לנער עד הבר מצוה לידע את הש"ס ואח"כ יוכל ללמוד בעיון (ועי' שבת ס"ג א') .
- ד. שמעתי שהי' מייעץ כשא' מצליח בלמודו במקום א' לא לשנות מקומו כמש"כ הגר"ח מולוזין (בכתר ראש סי' נ"ג) .
- ה. אין למנוע מלקבוע עם מישהו עסק כיששכר עם זבולון בגלל שיקח משכרו בעוה"ב (וכ"כ בכתר ראש סי' ס"ד, וכ"ה באגרות מרן ח"א סי' מ"ו מ"ז מ"ח מ"ט, ועי' רמ"א יו"ד סי' רמ"ו ס"א) .
- ו. שמעתי משמו שגדר דברים בטלים שאם שח איזה עשרה מינוט צריך שיצטער בכך ויאמר כבר בטלתי הרבה וצריך לילך ללמוד (עי' רמב"ם פ"ב מדעות ה"ד, ורמ"א יו"ד סי' רמ"ו סכ"ה ובכתר ראש סי' ע' ובמ"ב סי' קנ"ו סק"ד ומש"כ בס' ארחות יושר סוף סי' ב' בשם הגר"א) .
- ז. שמעתי שנשאל אם אנו יכולים ללמוד ממ"ש בגמ' אהדר לי' בבדיחותא וכה"ג או דדוקא הם יכלו להתנהג כך אבל אנו אין בכחנו להדמות להם, והשיב כל מה שנאמר בגמ' הוא בשבילנו ללמוד מזה (ומ"מ לאו כלל הוא עי' באגרותיו ח"א סי' קצ"ג וע"ע באמונה ובטחון פ"ג סי' י"ט) .
- ח. ר"ד שמידל נ"י שמע בשם מרן שאם רואה בספר שמביא מספר אחר או מגמ' מפורשת אין צריך לומר בשם אמרו, דהוי כשמש שמביא לו את הגמ' (ועי' נזיר נ"ו ב' ועי' ירושלמי שבת פ"א ה"ב ותנחומא במדבר סי' כ"ד) .
- ט. אם אשה רוצה לפעמים ללמוד תורה באקראי מותר ללמדה סוגיא א' או ב' ואין זה בכלל ללמוד תורה לנשים (עי' סוטה כ' א' ובלקוטי הלכות שם, ועי' ירו' סוטה פ"ג ה"ד וי"ל) .

<sup>ב</sup> בגמ' סוכה איתא כי הא דרבא ורמי כי הוּו קיימי מקמיה דרב חסדא מרהטי בגמרא בהדי הדדי והדר מעייני בסברא. ובמע"ר בתו"ד שם כתב ללמוד גמרא שני דפין בכל יום עם פירש"י ולחזור היטב. ובכת"ר ציוה לאחד מתלמידיו לחזור סדר מועד ה' דפין ולכל הפחות ג' דפין בכל יום שני פעמים הגמרא וח' פעמים הרא"ש ואח"כ פנים השלחן ערוך. ובסי' נ"ד טוב יותר לחזור סדר מועד שיהיה בקי בסדר מועד ויהיה מלך על סדר אחד, ולחזור הרא"ש היטב במתון ופעם העשירי יהיה לו כמו בפעם הראשון וכו'. ובסי' נ"ה בסופו וטוב להיות בקי במסכת אחת היטב מהרבות בלא כונה.

<sup>ג</sup> שם איתא א"ר כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא ליה לכוליה הש"ס ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא, מאי קמ"ל דליגמר איניש והדר ליסבר.

<sup>ד</sup> כתב שם כשיצליח בלימודו באיזה מקום ובאיזה ענין ומתחדש עליו לשנות או ליסע למקום אחר שלא למהר לעשותו תיכף כנאמר אף היא כחתף תארוך וידחה הדבר זמן מה עד שישקול בדעתו היטב.

<sup>ה</sup> כתב שם דמותר דצריך שיהיה מטרת חפצו ומגמתו רק שיעשה רצון הבורא ית"ש ומינה יתקלט עילאה שאם לא יקבל פרס ילמד רק חצי היום וכשקיבל פרס ילמוד כל היום ויהיה נחת רוח להקב"ה ע"י מיום שלם.

הרמ"א כתב ויכול אדם להתנות עם חבירו שהוא יעסוק בתורה והוא ימציא לו פרנסה ויחלוק עמו בשכר אבל אם כבר עסק בתורה אינו יכול למכור לו חלקו בשביל ממון שיתן לו.

<sup>ו</sup> הרמ"א כתב ואסור לדבר בשיחת חולין. ובכת"ר ענין דברים בטלים אמר רבינו שהכל בכלל זולת שיצטרך למשא ומתן או להשיב מפני הכבוד וטוב להרחיק גם מזה שירמוז שלא יוכל להפסיק בלימודו ולויהרא לא חיישינן וכו'.

ובארחות יושר הביא מהקדמת ס' בית אהרן להגר"א וולקין ז"ל דכתב בשם הגר"א הא דשנו ומנו חכמים לאחד ממ"ח דברים שהתורה נקנית בהן במיעוט שיחה שזוה אינו בשלילה כפי המובן הפשוט כלומר שימעט בשיחה לגמרי מבלי הוציא אף דיבור מפיו, רק הכונה להיפך בחיוב היינו לחייב מיעוט שיחה שאם ילמוד אדם הרבה בלי הפסק דעתו תתבלבל עליו וע"כ בכדי לאוקמי גירסא צריך הוא ממזן לזמן לשיחה קלה עי"ש, וכ"כ בתפא"י שם וכע"ז כ' הרמב"ם בשמונה פרקים פ"ה ע"כ.

<sup>ז</sup> שם העיר למי שכתב במכתבו לשון סהדי... אנחנו חושבים לשון זה מאביזריהו דשבועה וכו' ואף שמצינו כן בגמ' ובראשונים אין אנו רגילים למילף לעשות כן גם אנו כמו שאין אנו למדים מר"א שאמר לר"ע פסחים ס"ט. חגיגה ג': וכיוצ"ב ואין למדים הלכה מפי מעשה וכו' יע"ש.

ובחזו"א אמר"ב כתב על הגמ' בהוריות י"ב: כשפשט לי' הונא ברי' דר"נ לר"פ דין כה"ג שנצטרע מהו באלמנה, קם נשקי' על ראשו ויהיב לי' ברת'י, הנה קבעו הדבר בגמ', שכל תלמודא הוא תורה שנתנה מסיני, הנה מסרו לנו קדושת נפשו של ר"פ אשר נפשו ואוריתא חד הוא וכו' עי"ש.

<sup>ח</sup> בגמ' איתא אמרו שמע מינה כל שמעתתא דמתאמרה בבי תלתא קדמאי ובתראי אמרינן מציעאי לא אמרינן, ופי' רש"י דשלישי שמע משני ושני מראשון דהאי מאן דבעי למימר להאי מילתא לא מצטרבא למימר אלא קמאי ובתראי, ומציעאי לא. ובירושלמי בשבת איתא נמי אם יכול את לשלשל את השמועה עד משה שלשלה, ואם לאו תפוש או ראשון ראשון או אחרון אחרון [ופי' הקה"ע פי' שיאמר הראשון והאחרון והאמצעי ידלג]. [ויעוי' בהגהות מהרש"ם בנזיר שם דהביא כן גם מהירושלמי פ"א דקדושין ה"ז]. ובתנחומא פ' במדבר וצריך אדם כשהוא שומע דבר לומר אותו בשם אומרו אפי' משלישי של הלכה, ששנו רבותינו אמר רבי תנחום הלבלר מקובל אני מרבי מיאשא שקבל מאביו שקבל מזוגות שקבלו מן הנביאים הלכה למשה מסיני, [כלומר כשיודע צריך להזכיר את כולם].

<sup>ט</sup> בסוטה שם תנן מכאן אומר בן עזאי חייב אדם ללמוד בתו תורה וכו' ר"א אומר כל המלמד בתו תורה כאי' לומדה תפלות, וקי"ל כר"א כמבואר ברמב"ם [פ"א מהל' ת"ת הי"ג], וכתב בליקוטי הלכות וכתבו רבוותא דהיינו דוקא תורה שבע"פ אבל תורה שבכתב אף שאין ללמדה לכתחילה מ"מ המלמדה אינו כמלמדה תפלות, וגם מתורה שבע"פ הדינים השייכים לאשה מחוייבת ללמוד, ובעין משפט שם כגון עניני נדה וחלה והדלקת הנר בע"ש שלא לאחר זמנה שעל דבר זה נשים מתות בשעת לדתן כשאין זיהירות, וחלה כדי שלא להאכיל לב"ב דבר שאינו מתוקן וה"ה עניני מליחת הבשר וכל כה"ג בעניני אוכל כדי שלא להאכיל דבר איסור, עוד כתב בהערה שם ונראה דכל זה דוק בזמנים שלפנינו שכל אחד היה דר במקום אבותיו וקבלת האבות היה חזק מאוד אצל כל אחד ואחד להתנהג בדרך שדרכו אבותיו בזה היינו יכולים

- י. על לימוד הנסתר שמעתי בשמו שא"א אלא ע"י גילוי אליהו או איש מפי איש (וכ"כ רמ"ג).
- יא. שמעתי שהיה מזרז ללמוד במו"ש ובר"ח כדי שיהא סימן טוב לכל השבוע והחדש (עי' רמ"א יו"ד סי' קע"ט ס"ב).
- יב. לא הקפיד כלל ללמוד כליל תקופת טבת (שקורין ניט"ל) [ואמר הטעם שאין לומדים משום שהתינוקות לא הלכו אז לבית רבם שנתייראו שהגויים שהם שיכורים ביום אידם, וכן אי' בטעמי המנהגים ליקוטים סי' י"ט בשם לקוטי הפרדס וע"ש עוד טעמים].

### הלכות כיבוד אב ואם ורבו זקן

- א. כשאמו היתה אצלנו היל' עולה כל יום ומדבר עמה חצי שעה או יותר .
- ב. אאמו"ר ז"ל הגיש לי איזה מאכל ואמר לי מרן שאסור לקבלו (מבואר ביו"ד סי' ר"מ סכ"ה) .
- ג. הקפיד על בן שלא אמר בברכהמ"ז ברשות אבי מורי (עי' בה"ט או"ח סי' קפ"ז סוף סק"א) .
- ד. לענין כיבוד או"א מקרי עושה מעשה עמך אם לא שעובר על איסורים מפורסמים דאל"כ אין אדם צדיק כו' (רי"א וולף ז"ל, ועי' פ"ת יו"ד סי' ר"מ סקט"ו) .
- ה. שאלתי אם צריך לקום לפני חכם באמצע פסוק ראשון של ק"ש והשיב שחייב (עי' רמ"א או"ח סי' ל"ח סוף ס"ח ועי' בברכי יוסף ריש סי' רמ"ד שהאריך בזה, ועי' ירו' בכורים פ"ג ה"ג, ועי' בשלמת חיים השלם סי' ס"א) .
- ו. נכנס אדם הנראה כחכם אם צריך לעמוד בפניו והשיב בבדיחותא שיש רוב וחזקה לפטור (ועי' בשלמת

לומר שלא תלמוד תורה ותסמוך בהנהגה על אבותיה הישרים אבל כעת בעו"ה שקבלת האבות נתרופף מאוד וכו' מצוה רבה ללמד חומש וגם נביאים וכתובים ומוסרי חז"ל כדי שיתאמת אצלם ענין אמונתינו הקדושה דאל"ה עלול שיסורו לגמרי מדרך ד' ויעברו על כל יסודי הדת ח"ו עכ"ד.

ובירושלמי בסוטה איתא מטרונה שאלה את רבי לעזר מפני מה חט אחת במעשה העגל והן מתים בה שלש מיתות [שכל עבודות העגל שוים לאיסור ומפני מה מתו העובדים בג' מיתות בסייף שנא' שימו איש חרבו, במגפה שנא' ויגוף ד' את העם, ובמיתת הדרוקן דכתיב ויזר על פני המים שבדקן משה כסוטה לצבות בטון] אמר לה אין חכמתה של אשה אלא בפילכה דכתיב וכל אשה חכמת לב בידיה טו, אמר לו הורקנוס בנו בשביל שלא להשיבה דבר אחד מן התורה איבדת ממני שלש מאות כור מעשר בכל שנה [שהיתה רגילה ליתן לו בכל שנה שכהן הי'] אמר ליה ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים, וכשיצתה אמרו לו תלמידיו רבי לזו דחיתה לנו מה אתה משיב, רבי ברכיה רבי אבא בר כהנא בשם רבי ליעזר כל מי שהיה לו עדים והתראה היה מת בבית דין, עדים ולא התרייה היה נבדק כסוטה, לא עדים ולא התרייה היה מת במגפה וכו' יע"ש, ולכא' חזינן הכא דגם דבר אחד מן התורה אין ללמד לאשה וכתב רבינו (שליט"א) [זצוק"ל] וי"ל, ואולי יש לחלק דיש דברים שאין מתיישבים בלב האשה כהוגן ובזה אפי' דבר אחד אסור ללמדה וצ"ע.

כתב הרמ"א ולכן נהגו ג"כ להתחיל ללמוד בר"ח כי אע"פ שאין ניהוש יש סימן.

<sup>2</sup> סיפר רבינו (שליט"א) [זצוק"ל] דשאלו את החזו"א במה זכה להיות מרן החזו"א, והשיב בזכות כיבוד הורים, והביא רבינו (שליט"א) [זצוק"ל] את הירושלמי בקדושין סוף פ' ראשון [כ"ב:]: אהא דתנן כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין את ימיו ונוחל את הארץ, ומפרש הירושלמי אמר רבי יוסי בי רבי בון מי שייחד לו מצוה ולא עבר עליה מימיו, מה אית לך, אמר רבי מר עוקבן כגון כיבוד אב ואם, [ויעו' בקה"ע הא דתנן כל העושה מצוה היינו במי שייחד לו מצוה אחת לעשותה תמיד ולא עבר עליה מימיו, ובאיזו מצוה אמרו, כגון כיבוד או"א שהיא מצוה חמורה אבל בשאר מצוות לא].

<sup>3</sup> כתב השו"ע אם האב רוצה לשרת את הבן מותר לקבל ממנו, אלא א"כ האב בן תורה.

<sup>4</sup> שם כתב בענין ברכת הרחמן הוא יברך את בעה"ב דיאמר אבי מורי ולא אבא.

<sup>5</sup> כתב שם בשם הפנ"י דלא מקרי רשע אלא אם שונה באולתו ולא בפעם אחת.

<sup>6</sup> הרמ"א כתב כל העוסק במצוה פטור ממצוה אחרת אם צריך לטרוח אחר האחרת אבל אם יכול לעשות שתיהן כאחת בלא טורח יעשה שתיהן, והברכ"י הביא מי שרצה לפטור מלעמוד כשעוסק בתפלה והשיג עליו דיכול לעשות שתיהן, ומשום כבוד המקום אדרבה זהו כבוד המקום לקיים מצוותיו יעו"ש.

שמעתי מרבינו (שליט"א) [זצוק"ל] דבדידיה הוה עובדא דהמשגיח הגר"א דושניצר נכנס בשעה שהיה בפסוק ראשון של קר"ש, ושאל לאחמ"כ למרן ז"ל והשיב דצריך לעשות הידור. [א"ה אולי הטעם דאין חיוב בקימה ממש מפני שמבטל הכוונה].

והוסיף רבינו דהרגישו כשהיה נכנס המשגיח הגר"א ז"ל לביהמ"ד, [א"ה שהיה מקפיד שלא יעמדו מפניו ואם נתעכב באמירת ברכו של תפילת מעריב, היה נכנס בפסוק ראשון של קר"ש].

ויעו' בשו"ע סי' ס"ו [לענין שאילת שלום לאביו או רבו דמפסיק אפי' באמצע פסוק חוץ מפסוק שמע ישראל ובשכמ"ו שלא יפסיק בהם כלל, והגר"א כתב דיש ללמוד כן מיעקב דלא נשק ליוסף מפני שהיה קורא קר"ש, מיהו יש לחלק דקימה והידור לא הוה הפסק כלל, ויל"ע במי שההידור מפריע ומבטל לו את הכוונה בפסוק ראשון, וע"ע בברכ"י שם מש"כ בענין יעקב].

ובירושלמי איתא אמר רבי לעזר אין התורה עומדת בפני בנה [כלומר התלמיד בשעה שהוא לומד אין עומד מפני הרב (פני משה)] רבי אחא מפסיק וקאים וכו' דתני כותבי ספרים תפילין ומזוזות וכו' רבי חנניא בן עקביה אומר כשם שמפסיקין לקר"ש כך מפסיקין לתפילה ולתפילין ולשאר מצוותיה של תורה יעו"ש.

ובשלמת חיים נשאל אם יש לקיים מצות קימה והידור בק"ש וברכותיה דאפשר הוי בכלל שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים, והשיב הגרי"ח בזה"ל נותן התורה ית"ש שצוה לקרוא ק"ש צוה ג"כ על קימה והוא אינו עושה אלא מה שנצטוה.

חיים השלם מסי' תצ"ג - תצ"ז ובמי"ת יו"ד סי' רמ"ד אות ד' .

ז. אמרתי לו בגמ' משמע גבי הא דפריך ארבא ואי הרב שמחל מחול אמאי הקפיד, משמע דאם אפשר למחול יכול לתלות דמסתמא מחל, דאל"ה שפיר קפיד שהם לא ידעו שמחל, ודחה הראי' ולא הסכים (איני זוכר הדיחוי ועי' בחזו"א אה"ע סי' קמ"ח בהערות לקדושין ל"ב ב' ) .

ח. לכל הנכדים שקוראים שמריהו לא קוראים בשמם (כי הוא שם אביו וחשש לשם פלאי עי' יו"ד סי' ר"מ ס"ב) .

אין להעתיק ללא רשות המו"ל. [קונטרס הזכרונות השלם (יו"ד) נדפס בספר מלאכת שמואל. להשיג הספר יש לבקש במייל 5813746@GMAIL.COM]



## הרב אליסף פרלמן

### ביאורים במכתב מרן הגר"ח ק"צ"ל למרן הגריש"א זצ"ל בגבול א"י הדרומי

בנושא זה למרן הגר"ח ק"צ, ונכתבו ע"י תלמידו הגר"י אפרתי שליט"א עשר הערות בענין זה, ונדפסו בספר ישא יוסף ח"ה סימן יג', ונדפס גם מכתב תשובתו של מרן הגר"ח ק"צ על הערות אלו. אלא שמפני קיצור הדברים, נראה שיש בנותן טעם להוסיף בביאור הדברים, וכדלקמן.

כתב בהערה א' כיון שנקודת הציון הדרומי של א"י הינה ים המלח ואעפ"כ לא התיר החזו"א בצד הדרומי מזרחי רק את אילת (או את איזור יטבתה) ולפי דברי הגר"ח היה יכול להתיר כל המקומות הדרומיים מים המלח, וע"ז כתב הגר"ח ק"צ בתשובתו וז"ל אין נכון שהחזו"א אמר שרק אילת ויטבתה חו"ל, אלא שנשאל על הרים אלו וענה שאלו ודאי חו"ל, אמנם נכון שהיה מסופק במקום הגבולות. ובסוף ימיו רצה לברר בדיוק אלא שנטרפה השעה. עד כאן דברי הגר"ח ק"צ.

ונראה לבאר את המשא ומתן בכאן שהנידון היה האם אפשר לנו להכריע את ספקו של החזו"א בדין הערים שעד אילת, והם מעבר לנחל צין לצד דרום, וע"ז ביאר הגר"ח דהך ספק של החזו"א אין זה מפני שהעלה את הדברים לספק אחר העיון, שא"כ הרי עלה לנו בשיטתו שהכריע לדון את הערים האלו בספק, רק שלא הספיק

א [בדרך אמונה (פ"א מתרומות ה"ז ביאור ההלכה ד"ה מאשקלון) כתב הגר"ח להביא הוכחה לגבולות הארץ מדברי חז"ל בבא בתרא דף עד: דמבואר שם ז' ימים וד' נהרות שמקיפים את ארץ ישראל, וחישוב את ארץ ישראל לפי גבולות אלה, ונקט דנחל צין היורד מים המלח לים הגדול, הוא הגבול הדרומי של ארץ ישראל, ושרטט מרן הגר"ח מפה של ארץ ישראל לפי"ז, ומתחתיה הביא את מה שכתב לו רבנו הגריש"א דמכלל ספק לא יצאנו.

וז"ל הגר"ח שם בביאור ההלכה; ולענ"ד יש להוכיח את הגבולות מהגמ' דאמרי' בב"ב ע"ד ב' מאי דכתיב כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה אלו ז' ימים וד' נהרות שמקיפין את א"י וכו' והנה ים המלח נגמר בקצה מזרחית דרומית של א"י כמפורש בפ' מסעי וצ"ב איך מתגלגל הירדן לים הגדול שהוא במערב, וראיתי במפה שיש שם נחל שקורין נחל צין והוא מתחיל סמוך לקצה ים המלח ונמשך עד נחל מצרים שהוא אל עריש לדעת הגאונים אלא שנפסק קצת באמצע ונראה ברור שנחל זה הוא יוצא מים המלח ונמשך עד ים הגדול ממש והוא הירדן הנמשך וכו' עכ"ל.

והנה טרם פרסם מרן הגר"ח את המפה בספרו דרך אמונה, שלח את הדברים למרן הגריש"א, וביקש מרן הגריש"א לשלוח הערות

שם הביא דברי הש"ך [סי' רמ"ד סקי"א] דכתב ועכשיו נהגו שלא לקום אלא מפני ראש ישיבה ואב ב"ד וכו' והאריך השואל לדון בטעם הדבר, והשיב לו הגרי"ח ז"ל דאשרי המקיים כפשוטו אפי' על הספק מצות קימה והידור בפני כל ת"ח ואין ראייה ממה שנהגו, היכא דנהוג בודאי נהגו כן ע"פ גדולים וקיבלו הת"ח וויתרו על כבודם להגדיל כבוד התורה וכענין המובא סוף הוריות [י"ג: דהתקין רשב"ג שלא לקום לחכם אלא בתוך ד"א, כי היכי דלהוי היכרא לנשיא ואב ב"ד] וכו' יעו"ש, עוד כתב שם [סי' תצ"ד] דהש"ך לא כתב שתקנו כן ואדרבה סיים ועדיין צ"ע על המנהג.

ומצינו בחי"א [כלל ס"ט ס"א] דכתב ישתדל לקים מצות עשה לקום מפני כל חכם אפי' אינו זקן, אלא יניק שאינו אפי' בן י"ג שנים אלא שהוא מופלג בחכמה משאר העם, אע"ג שאינו מופלג מחכמים שבדור, אלא כיון שמופלג בחכמה משאר העם והוא גדול ממנו וראוי ללמוד ממנו ע"כ, [ולא הזכיר המנהג הנ"ל, והיינו משום דרך היכא דנהוג נהוג וגם בזה הניח הש"ך בצ"ע].

ויל"ד כשמסופק אם הגיע לגיל שבעים דבזה מחוייב לעמוד אפי' אם אינו חכם די"ל הוה ספיקא דאורייתא לחומרא, ויעו"ל בשו"ת שלמת חיים שם [סי' תצ"ה תצ"ז] דנשאל בזה והשיב כיון דנראה כשיבה נראה דמצוה לקום, ואין לפטור מטעם חזקה או רוב אנשים שאינם זקנים כ"כ כיון דאפשר לברר ולשאול, עוד כתב דאין לפטור מדין שיבה ודאי ולא שיבה ספק, כמו שמצינו לענין מעשר דבעינן עשירי ודאי, דלא דמי יעו"ש, [ויעו"ע בהגהה מה שהביא מהגאון הרוגוצובר ז"ל בענין זה דהיכא דדרשינן ודאי ולא ספק, הכוונה דפטור בתורת ודאי ולא רק מחמת ספק].

ויעו"ל באגרות וכתבים דרך אמונה באגרות הגריש"א סי' ל"ו דרבינו (שליט"א) [זצוק"ל] שאל כן למרן זצ"ל ספק אם צריך לקום מפני שיבה, אם ספיקו לחומרא או לקולא. והשיב מרן זצ"ל למה יגרע מצות עשה זו ממצות עשה אחרת, (אם כי ניתן למחילה, עיין יורה דעה סי' רמ"ד) ע"כ. וכ"כ גם בס' פסקי הגרי"ש [דיני קימה לפני חכם אות נ"ד] דיש לקום מפני מי שהוא ספק בן שבעים, מפני שהוא ספיקא דאורייתא.

וכן שאלתי לרבינו (שליט"א) [זצוק"ל] היאך הדין בספק אם הגיע לשיבה [גיל שבעים], והשיב רבינו אם נראה כזקן ראוי לעמוד. <sup>א</sup> מצינו במהרש"א בח"א שם דהקשה הקו' הנ"ל דדילמא הקפיד רבא משום דהם לא ידעו דמחל והו"ל כנתכוין לאכול בשר ד"א ועלה בידו בשר טלה, וכמש"כ התוס' ל"ב. בעובדא דרב הונא דקרע שיראי באפי רבה ברי' דצריך לומר שהודיעו קודם לכן שמוחל לו, ות"י המהרש"א דצ"ל דבזה גופא שהי' עומד ומשקה אותן הוי כהודיען שמחל על כבודו יעו"ש.

וכתב החזו"א נראה דאין ראוי למחול תמיד דאל"כ היו כולם מוחלים והרי מצינו ל"ג. שהקפידו ר"ש בר רבי ואביי, אלא משום שמחת נשואין וכיוצא ב"ב רשאי למחול, אבל גם בכה"ג הידור מיעבד ל"י בעי שלא יהא זלזול התורה.

<sup>א</sup> כתב השו"ע היה שם אביו כשם אחרים משנה שמם אם הוא שם שהוא פלאי שאין הכל רגילים לקרות בו, וע"ע בש"ך שם סק"ג, ובחי"א כלל ס"ז ס"ח, ויעו"ל בס' מורא הורים וכבודם פ"ו דהביא מדברי כמה אחרונים דכתבו להקל בענין שם פלאי לאחר מיתה, וכתב שם דמרן הגריש"א זצ"ל היקל בזה.

ושאלתי לרבינו היאך קרא לבנו אברהם ישעי' ע"ש מרן החזו"א, ולכאו' צירוף ב' השמות ה' פלאי [באותם הימים], והשיב רבינו דפלאי פירושו שם משונה, וכיון דכל שם בפנ"ע אינו משונה אינו בגדר שם פלאי.

וביאר הגר"ק כי ערים התקיימו אלפי שנים ומפורסמים יותר, עכ"ד, ולכאן צ"ב דאכתי סופם להחרב, ואילו גבול הטבעי אין סופו להחרב, וקיים תמיד, והנראה לבאר את שיטת הגר"ק בזה שהרי לעולם גם אם נציין את שמו של הנחל, לא יוכלו הדורות הבאים לידע באיזה נחל מדובר כאן, שהרי ציון הנחל הוא לפי שמו ומהיכן נדע על הנחל שזהו שמו, והרי בחורבן הערים והיושבים לא נוכל לדעת את שמו של הנחל, וממילא מאחר דתלויים אנו בקיום הערים והיושבים בשביל לידע את השמות והגבולות, כתבה התורה את שמות הערים שהם התקיימו אלפי שנים ומפורסמים יותר.

[ו] כתב בהערה ו' אם כפשוטן מקיפין - היכן הוא המשך הירדן שהרי אין אנו רואים בו מים וכו' זאת ועוד שהרי המתגלגל הוא ממקום גבוה למקום נמוך וכאן ה"ז ממקום הנמוך למקום הגבוה, ועוד הרי אין זה נחל אחד וכו' ויש קו הרים באמצע ופרשת המים המפרידה שאל"כ הרי ה' ים התיכון נופל לים המלח. והשיב ע"ז מן הגר"ק כפי ששמעתי בימי החורף יש מים ברוב הנחל ורק בימי הקיץ מכזב בחלקו, ושפיר י"ל דגם בזמן שמכזב בחלקו יש חיבור מתחת לאדמה וזה נקרא מתגלגל ויורד, ומה שהולך ממערב למזרח ג"ז נקרא מתגלגל ויורד כמש"כ כל הנחלים הולכים אל הים, ועיין תוס' בכורות (מד: ד"ה לא) ומש"כ כאן דוחק קיימוהו בשבת (סה: ד"ה סהדא, שהביאו בשם ר"ת) עכ"ל.

ויש לבאר מהי כונת הגר"ח דגם זה נקרא מתגלגל ויורד כמש"כ כל הנחלים הולכים אל הים, [ובביאור ההלכה שם כתב ואף על גב דהנחל הולך ממערב למזרח מ"מ זה נקרא מתגלגל לים כיון שמחובר וכדכתיב כל הנחלים הולכים אל הים עכ"ל] וקשה דהרי מאחר דמי הנחל הם הולכים מן המזרח למערב א"כ אין מי הירדן הנמצאים בים המלח נמשכים אל הים הגדול אלא הוא להיפוך המים שבנחל הולכים אל ים המלח, וא"כ כיצד מתקיים כל הנחלים הולכים אל הים, ואולי הכונה שהם הולכים תחת הקרקע, וא"כ לפ"ז תחת הקרקע הם הולכים מן המזרח למערב, וזה עיקר ענין הנחל ששופך את מי הירדן לים הגדול, אך א"כ למאי ציין בכאן שיש מים ברוב הנחל וכו'.

ונראה הביאור עפ"י דברי התוס' שהביא בבכורות וז"ל והוה משמע מכאן דפרת הולך מבבל לא"י אבל שאלתי לאחד מא"י ואמר לי שיורד מא"י לבבל וכן מוכח לקמן בפ"ט (דף נה:) דאמרינן מטרא במערבא סהדא רבא פרת וכן פירש שם בקונט' וזהו דוחק לומר דאפילו הולך מבבל לא"י ניכר כשגדל הנהר מחמת רוב גשמים ומתרבה הנהר לאחוריו מתוך רבוי המים, עכ"ל. ובתוס' בשבת כתבו וז"ל פ"י הקונט' פרת מעיד שהוא יורד מא"י לבבל וגדל ממי גשמים, ולא נהירא שהרי בבל במזרח א"י קאי וכל הנהרות יורדים ממזרח למערב, לכך פר"ת שהיו מכירים שירדו הגשמים לא"י ע"י שחוזר פרת לאחוריו על ידי גדילתו בא"י מתוך הגשמים. עכ"ל.

והמבואר בדבריהם דאכן היו שתי כיוונים של זרימה במים של נהר פרת ומתחילה ירדו הגשמים בא"י וגדל הנהר וע"כ היה חוזר פרת לאחוריו ומתקיים מה שכתב מתחילה דכל הנהרות יורדים ממזרח למערב באותה חזרה שחזרו המים לאחוריו מבבל במזרח לא"י במערב, וא"כ על דרך זה יש לפרש גם בכאן דמתחילה הולך הנהר לכיוון ים המלח, ושוב מתוך הריבוי הוא חוזר לאחוריו, והיינו אע"ג דים המלח הוא המקום הנמוך, רק מתוך הריבוי חוזר הוא לאחוריו, ועל זה הביא דכל הנחלים הולכים אל הים, והיינו דכללא הוא דלבסוף ילכו המים ויעשו את דרכם אל הים, [ובביאור ההלכה שם כתב אבל אין לפרש כלל שכל המשך הירדן מים המלח עד ים הגדול הוא תחת האדמה דהא מקיפין תניא, עכ"ל, ושם בא לשלול צד שאין על פני הקרקע כלל מים, אבל אם יש על פני הקרקע מים, אע"ג שעל הקרקע הם הולכים לכיוון מזרח שפיר קרי מתגלגל לים הגדול מחמת מה שמתחת לקרקע, ואכתי צ"ע בכל זה].

[ז] כתב בהערה ז' אולי דברי חז"ל בענין המקיפין נאמרו בבריאת העולם בטרם הפיכתן של סדום ועמורה ואולי אח"ז נשתנו הדברים (הערת ר"מ בן חיים) כמו בסוף כתובות על א"י (או יתכן קודם לכן לפני המבול וידועים דברי הרמב"ן בדבר השינויים בעולם בזמן המבול) עיין רמב"ן (פרק ג' פסוק כב) ובנצ"ב (פ"ב פ', ופ"ז יט). והשיב ע"ז מן הגר"ק תמוה מאד לפרש כן שהרי דוד אמר כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכננה, ועוד דבבריאת העולם לא הי' הים הגדול סמוך כלל לא"י כדמשמע בירו' שקלים (פ"ו ה"ב) עכ"ל.

ונראה בביאור דברי הגר"ח דכל מה שנכתב בדברי הרמב"ן דנעשו

החזו"א לברר את הדבר ונטרפה השעה, וא"כ הניח לנו מקום לברר את הגבולות, ושפיר אפשר להביא ראיה ולהכריע דנחל צין הוא גבול דרום.

[ב] כתב בהערה ב' כיון שים המלח הולך ומתייבש אפשר שגבול הדרומי של ים המלח בעבר היה דרום הרבה מהחיבור של נחל צין וא"כ אין הגבול עובר בנחל צין, וע"ז השיב מן הגר"ק וז"ל כפי ששמעתי וכו' ואפי' נימא שנמשך קצת יותר עכ"פ זה נקרא שהירדן יורד מתוכו ומתגלגל לים הגדול עכ"ל. ולכאן צ"ב דהא אכתי כיון דסוף ים המלח הוא הגבול הדרומי א"כ נמשך הגבול מעבר לנחל צין ואיך אפשר ל"ל שנחל צין הוא הגבול.

והנראה דס"ל להגר"ח דאם נחל צין הוא סמוך לקצה ים המלח, ונתבאר דהוא הגבול הדרומי, א"כ אין זה סותר מה דאמרינן דים המלח הוא הגבול הדרומי, כיון דלא נמשך הרבה מעבר לנחל צין הרי זה נמי נחשב כקצה ים המלח, ושפיר נחשב דקצה ים המלח הוא הגבול, והיינו במקום חיבור נחל צין לים המלח סמוך ממשי לקצה, אלא שהוקשה להגר"ח עוד דבמה נחשב שהירדן מתגלגל דרך שם לים הגדול והרי הים ממשיך הלאה מנחל צין, ותירץ דכיון דהוא סמוך לקצהו גם זה נחשב שהירדן מתגלגל דרך שם וחשיב כמו קצה ים המלח לענין זה.

[ג] כתב בהערה ג' אולי כונת התורה שים המלח הוא הגבול הדרומי מזרחי של ארה"ק, אולם הגבול נסב דרומה מערבה, וכו' ואם כן מדוע - לשם דוגמה - לא יחשב נחל הערבה כהמשך הגבול (והנחל הזה נמשך היום קצת למזרח אבל אם היה ים המלח יותר דרומי - באגן הדרומי שלו - הרי הוא נמשך לצד מערב). וכתב ע"ז מן הגר"ק וז"ל נחל הערבה נמשך הרבה למזרח כנראה במפה ולא יתכן שים המלח ה' נמשך כ"כ הרבה עכ"ל.

הנה בכאן לא נתבאר לי כונת השאלה מה היה עוזר שים המלח היה נמשך יותר לצד דרום, הרי אם נחל הערבה נמשך בחלקו לצד מזרח יותר מים המלח, א"כ הוא ישאר בחלקו ממזרח לים המלח, ואולי הכונה שממילא לא היינו מתייחסים לחלקו המזרחי אלא רק לחלקו שהוא מצד מערב של ים המלח, כיון שהים היה מחלקו באמצעו, ואם כן, יש לבאר את תשובת מן הגר"ק דלא יתכן שים המלח נמשך כ"כ הרבה, ושם הכונה דס"ל למן הגר"ח דודאי מדובר בנחל שמתחיל רק בים המלח, וא"כ אם נרצה לומר שהוא הגבול נצטרך לומר שים המלח התחיל יותר מזרחית הרבה היכן שמתחיל נחל הערבה, וזה לא יתכן לומר.

[ד] כתב בהערה ד' דוקא הלשון 'קדמה' מורה שהיה החיבור בצד המזרחי של הים ומשם נסב לדרומו, ואם כן הוא אינו מתחבר לצין. וכתב ע"ז מן הגר"ק פשטי' דקרא דקצה ים המלח הוא בקדמה וממנו מתחיל גבול דרום עכ"ל. נראה לבאר דהשאלה היתה שהרי בפסוק כתוב מקצה ים המלח קדמה' ומבואר מלישנא דקרא דים המלח עצמו הוא בתוך ארץ ישראל והגבול הוא בקצה המזרחי שלו, נמצא דנקודת הגבול הוא בקצה בדרומי מזרחי, והנה נחל צין הוא יוצא במערבו של ים המלח ואינו יוצא מקצהו הדרומי מזרחי של ים המלח, ואיך הגבול הדרומי מזרחי מתחבר לגבול של נחל צין.

והשיב מן הגר"ח דקצה ים המלח הוא בקדמה וממנו מתחיל גבול דרום, עכ"ד. ולכאן צ"ב אכתי היאך מתחבר גבול דרומי מזרחי זה עם נחל צין היוצא ממערב ים המלח. והנראה לבאר דהגבול עובר בקצה הדרומי של ים המלח מהנקודה המזרחית שלו למערב שלו, ומשם ממשיך לפי גבולות נחל צין, ואל תשאל דמשמע מהפסוק דהנחל יוצא מהנקודה המזרחית של ים המלח, כיון שלא כתוב כן, אלא בתחילה כתוב מהו הגבול הדרומי והוא בקצה ים המלח מצד מזרח שהוא קדמה, ואח"כ כתוב ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים וכו' והיינו שהוא עובר בנחל צין, ונחל זה אפשר שיוצא מצד מערב.

[ה] כתב בהערה ה' מפני מה לא ציינה התורה גבול כ"כ ברור כמו הנחל וכו' כהדר"ג כותב שנבחרו סימנים בערים, דבר זה תמוה שהרי דוקא ערים ומקומות אבד זכרם, ואילו סימנים שהיו טבועים בארץ אינם משתנים כל כך. והשיב ע"ז מן הגר"ק וז"ל והוא תמוה דכל הגבולות של התורה וספר יהושע מצוין עפ"י ערים, כי ערים התקיימו אלפי שנים ומפורסמים יותר עכ"ל. פירוש כונת הגר"ח דתמוהה השאלה למה לא ציינו את הגבול בתוואי טבעי כמו נחל וכדומה, עכ"ד, והנה כונת השאלה שהתקשה בה מן הגריש"א נראה שהיתה שאם היה באפשרות לציין נחל וכדומה, עדיף זאת מלציין שם עיר, ורק היכא שלא יכלו לציין נחל ציינו שם עיר.

באכילתה, אבל בשביעית שאין דין משמרת לא שייכא דברי התוס' ואף לתני' הראשון יהיה מותר, וכן כשמבשל הפירות שביעית עם חמץ דרק גורם לפירו' ש' שיתחייבו בביעור חמץ אין שום מקור לאסור.

## המקור מהא דאין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה

אכן מקורו של הדר"א מהרמב"ם בפ"ה המשנה פ"ח מ"ז דקתני 'אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה שלא יביאנו לידי פסול', ובר"ש כתב דאסור משום שמביא את התרומה לידי פסול כשיגיע זמן ביעור שביעית, אולם הרמב"ם בפירושו כתב, "לפי שאם נפסל מחמת התרומה ישרף הכל ונמצא גורם לפירות שביעית שלא יאכלו", וכ"כ הרע"ב, ובשנו"א באר דמקורו של הרמב"ם מדאיתא להאי משנה ברמב"ם שביעית ש"מ שיש בזה איסור שביעית, וכן מבואר בהלכותיו שכתב דין זה בהל' שמיטה פ"ה ה"ד "ואין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה שלא יביאנו לידי פסול", דמבוארת מזה שיטתו דעל אף שלא כתוב משמרת בשביעית, אסור להביאו לידי פסול, ומכאן למד הדר"א דאף בשביעית הוי שייך איסור החמצת עיסת שביעית משום שפוסל את אכילתה כשיגיע זמן ביעור חמץ, אלא דמ"מ מותר משום שהחמצה נעשית מאיליה כמש"כ תוס' בזבחים לענין תרומה [ולתני' ראשון באמת אסור], ועפ"ז עולה חידוש לדינא שאסור להחמיץ פירו' ש' ע"י שמבשל עם חמץ כההיא דאין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה שלהרמב"ם אסור משום שגורם לפירו' ש' שלא יאכלו.

אלא שדברי הרמב"ם גופא צ"ב, דהא לא כתיב 'משמרת' בשביעית, ומנ"ל האי דינא דאסור לגרום לפירות שביעית שלא יאכלו.

## בד' הדרך אמונה שלהרמב"ם צריך למנוע בהמה מלהזיק פירו' ש'

אכן בדר"א כתב דחידוש זה מבואר גם ברמב"ם פ"ה ה"ה, שכתב "הלכה הבהמה מאליה לתחת התאנה ואכלה אין מחייבין אותו להחזירה שנאמר ולבהמתך ולחיה אשר בארץ תהיה כל תבואתה לאכול", וכתב בבאור ההלכה ד"ה אין מחייבין אותו "ומשמע דדוקא הכא דאיכא קרא דלבהמתך שלא להחזיר אבל שאר דברים כשרואה פ"ש שהולך להפסד חייב למנוע וכו' ולפ"ז הרואה פירות שביעית מונחין בדרך צריך להגביהן או להזיזן למקום שלא ידרכו עליהן דכיון דאנשים מפסידין אותן בידים ואפ"ל גוים צריך למנועם וכנ"ל", ותמה הדר"א דהא בשביעית לא כתיב משמרת ומנ"ל האי דינא, ותני' בזה"ל, "מ"מ כיון שיש ע"ז קדושה ואסור להפסידה יש למנועה ג"כ מהפסד". ודבריו צ"ב, דמ"מ לא כתוב משמרת.

ונ"ל ע"פ מש"כ בכתבי מעדני ארץ על הך משנה שמהרמב"ם הנ"ל מוכרח דיש דין משמרת גם בשביעית, והמקור הוא ממה שכתוב בתו"כ פר' בהר' כי יובל קודש, מה קודש תופס את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה, דחזינא דקרא דקודש קאי גם על שביעית, ומינה ילפי' דיש דין משמרת אף בשביעית.

## בדברי המהרי"ט דגרם הפסד פירו' ש' מותר

והנה המהרי"ט ח"א סי' פ"ג כתב דגרם הפסד פירו' ש' מותר ומה"ט התיר לקצץ את העלץ אף לאחר יציאת הפרי אע"פ שע"י זה הפירות מתיבשות ונושרות, ואין בזה משום לאכלה ולא להפסד היות ונעשה בגרמא, ומקורו מהירושלמי פ"ח דמותר להעלות לגג מאכל אדם אע"פ שע"י זה גורם שיתבשו בגג, אולם למש"כ הדר"א והמעדני ארץ דמהרמב"ם מוכרח דיש דין להציל הפירות שביעית שלא יפסדו פשוט שאף גרמא אסור, דהא גם בלי גרמא מחוייב למנוע הפסידים, וכ"כ בקובץ תשובות להגריש"א זצ"ל ח"ד סי' ר"ג דמוכח מזה שאף גרמא אסור, ולא משום שגרמא חשיב עשייה ידיה לענין שביעית, אלא משום שחייב אף להציל הפירות שביעית באופן שלא עושה אפי' גרמא וכו' שאסור לגרום להפסידו, ובמעדני ארץ ובקובץ תשובות שם הביאו לזה מקור נוסף ממה דבבכורות י"ב ע"ב יש ה"א דחלה אינה נוהגת בשביעית משום שע"י הפרשתו גורם לה להישרף אם נטמאה, והרי אינו עושה שום מעשה הפסד, אלא ע"כ דיש דין משמרת, ולהכי איצטריך לקרא דלדורותיכם דנוהג בה חלה [ובספר תורף הארץ ח"א פ"ח כתב דמהאי קרא ילפי' דגרמא מותר, והוא חידוש]

## איסור הפסד נלמד מדין 'קודש'

ומדבריהם יש ללמוד דבר חדש דאיסור הפסד פירות שביעית אינו

שינויים בעולם בזמן המבול, שייך רק בדברים שהם אינם יסודות העולם אבל אלו הנהרות המקיפים את ארץ ישראל מבואר בגמ' ב"ב עד: דהם הנכללים בהקרא שאמר דוד כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה, הרי שכל הארץ עומדת על יסוד זה וא"כ בדברים אלו אין שייך שנאמר שנעשו בהם שינויים מזמן בריאת העולם.

אמנם יש להקשות בזה דהנה זה לשון הגמ' שם כי אתא רב דימי א"ר יוחנן, מאי דכתיב: כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה, אלו שבעה ימים וארבעה נהרות שמקיפין את ארץ ישראל, ואלו הן שבעה ימים: ימה של טבריא, וימה של סדום, וימה של חילת, וימה של חילתא, וימה של סיבכי, וים אספמיא, וים הגדול, ואלו הן ארבעה נהרות: ירדן, וירמוך, וקירומיון, ופיגה. ע"כ בגמ'. והנה מבואר דים הגדול הוא אחד מן הז' ימים, ועליו הביא מרן הגר"ח דמתחילה הוא לא היה סמוך לא"י כמבואר בירו', וא"כ הרי שפיר מבואר דשייך שיהא שינויים גם ביסודות אלו מזמן בריאת העולם ועד עתה, ויל"ע.

ולענין מה שכתב דבבריאת העולם לא היה הים הגדול סמוך לא"י כמבואר בירו', עיי' ש' דמבואר דקרי לים הגדול 'המים המוצאים' והיינו משום התרחבותם שהתרחבו ויצאו אחר ברייתם, עד עכו ועד יפו, והנה לא נתבאר בירו' אימת נעשה הדבר הזה שהתקרבו לא"י, ואפשר דנעשה זאת בזמן הבריאה, אלא שנעשה בכמה שלבים ולא שנברא כך ממש מתחילה, שהרי לכא' לא מצאנו מן אחר שבו נעשה דבר זה, ועכ"פ אפשר שנעשה זאת קודם המבול, ואחר המבול אכן נעשו שינויים בזה, וא"כ קשה מהי הראיה מהירו' שלא נשתנה הדבר בזמן המבול.

ואפשר דכונת הדברים דכיון דנעשו בזה שינויים י"ל דדוד כתב הקפת הימים על הזמן שבו נקבעו הדברים ולא נשתנו יותר, דכך משמע לשון יסוד שיסדה על הך ימים ונהרות, וא"כ גם אם נימא שנשתנו בזמן המבול ובזמן הפיכת סדום, הא מיהת שהיותם ליסוד א"י הוא הזמן שבו נעמדו בלא שינויים, וא"כ הם הימים שהיו בזמן קביעת גבולות א"י והם העומדים בזמננו, ואכתי יל"ע.

## הרב חיים הלפרט

## בד' בעל הדרך אמונה זי"ע אם מותר להחמיץ פירות שביעית קודם הפסח

בדרך אמונה פ"ה משמיטה סקכ"ב דן אם מותר להחמיץ עיסת שביעית קודם הפסח משום שממעט באכילתה, דכתב, "ומ"מ אין אסור להחמיץ עיסת שביעית סמוך לפסח שמביאים לידי שרפה אם תשאר עד פסח שהעיסה מאליה מתחמצת ואין עושה מעשה", והוא חידוש גדול שהיה צד שאסור להחמיץ עיסת שביעית קודם הפסח משום שממעט באכילתה, ובציון ההלכה סקנ"ח כתב שמקור הדין מתוס' בזבחים ע"ה ע"ב, דבגמ' שם איתא תני תנא קמיה דרב שביעית אין לוקחין בדמיה תרומה, מפני שממעטין באכילתה, ופי' רש"י "מפני שממעט בזמן אכילת התרומה ומביאה לידי איסור אכילה שצריכה שתתבער מן העולם קודם שתכלה לחיה שבשדה", ובתוס' הקשו, "וא"ת תרומה קודם לפסח היא אסור לחמצה משום דקא ממעט באכילתה וי"ל דהכי עדיפא ליה ושרי משום דכתיב למשחה וכו', ועוד דעיסה מתחמצת מאיליה ואפילו מערב בה שאור מ"מ בלאו הכי היתה מתחמצת קצת", וכתב בצה"ל שם דלענין שביעית אם מותר להחמיץ עיסה קודם הפסח תליא בב' התני' התוס', לתני' ראשון אסור, דליכא דין למשחה בשביעית, ולתני' שני כסברת התוס' דעיסה מתחמצת מאיליה, וכתני' שני פסק בדר"א.

## לבשל עיסת שביעית עם פירות שביעית

ומדבריו יש ללמוד חידוש לדינא גם אחרי שפסק כתי' שני של התוס' דאסור להחמיץ פירות שביעית קודם הפסח ע"י שמבשלם עם חמץ גמור, דהא טעם ההיתר שכתבו תוס' הוא רק משום שהעיסה מתחמצת מאיליה, אבל לבשל פירות שביעית עם חמץ דאינו מאיליו אלא מחמצו בבישולו אסור לב' תירוצי התוס'.

## תמיהה דהא ליכא דין משמרת בשביעית

אולם עיקר דבריו תמוהים, דהא כל השו"ט בגמ' ובתוס' שם איירי לענין תרומה שיש דין 'משמרת' דלהכי אסור אף לגרום למעט

## בתרומה יש דין משמרת גם על נזק טבעי

עפ"ז יש לבאר מש"כ הדר"א דרך בשביעית אין חיוב להציל מהפסד טבעי, דהפסד טבעי לא חשיב הפסד בגוף הפירות, אבל תרומה שהדין משמרת נאמר כלפי הקדושה אין נ"מ אם נעשה באופן טבעי, דלא גרע מביטול הקדושה שאסור על אף שהפירות קיימים, ומבואר היטב שאסור להעלות תרומה לגג אע"פ שנפסדת מאיליה, ושאינו משביעית שהדין קודש נאמר רק כלפי הנהגת גוף הפירות, דמש"ה כל שנפסדים מאיליהם ל"ח נזק בפירות.

ולפ"ז יש להעיר על מש"כ תוס' בזבחים דמותר להחמיץ עיסה של תרומה קודם הפסח, משום דהחמצה הוא דבר שנעשה מאילין, והא דין משמרת מחייב להציל גם נזק טבעי. וצ"ל דסברת התוס' אינה משום שהוא גרמא, אלא משום שנתנת מים מצד עצמה לא מוגדרת החמצה כלל וזה השימוש הרגיל של עיסה.

## בהא דצריך להציל התרומה ממקום התורפה ומה הדין בשביעית

בפ"ח דתרומות מ"ח מבואר דתרומה שמונחת במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע, ומבואר בראשונים דהוא חיוב הנלמד מדין משמרת. ויל"ע לפי המבואר במקדש דוד ובדר"א דאף בשביעית יש חיוב להציל הפירות שביעית כל שעומד להיפסד ע"י בהמה שאינו נזק טבעי, דלפ"ז נמצא שהאי דינא דמקום התורפה אינו רק בתרומה אלא גם בפירות שביעית, דהא מבואר ברמב"ם הנ"ל דחייב למנוע את הבהמה מלהזיק את הפירות שביעית, וצ"ע דממה שהוזכרה משנה זו רק בתרומה משמע שהוא דין מסוים בתרומה, וכ"כ הדר"א בתרומות פ"א הל"ח בבאור ההלכה דהוא דין מסוים בתרומה, וצ"ע דדבריו סותרים למש"כ בהל' שביעית.

## באור החילוק ע"פ חילוקו של הדר"א

ונ"ל ע"פ חילוקו של הדר"א בין נזק טבעי לנזק שע"י הפסד הבהמה, דלפ"ז י"ל דמקום התורפה נחשב כנזק טבעי אע"פ שהוא ע"י הבהמה, דהנה הראשונים פי' דמקום התורפה הוא מקום של הפקר ועומדת ליפסד שם, ולפ"ז י"ל דמשום כך נחשב כנזק טבעי מחמת היותו במקום שעומד ליפסד, ולהכי רק בשביעית דאיכא דין משמרת חייב להציל את קדושת התרומה, משא"כ גבי שהדין קודש היו דין בגוף הפירות, במקום התורפה ליתא להאי דינא, דכבר נחשבים מופסדים, ומה שמדויק בירושלמי שיש חיוב למנוע את הזיק הבהמה הוא רק כשהבהמה מזיקה במקום שאינו עומד להיזק, אלא נכנסת למקום שמור ומזיק, דכה"ג חשיב כדבר המתחדש שצריך להצילו.

## אם צריך למנוע קטנים מאכילת פירו"ש ותרומה

בציון ההלכה פ"ה סקכ"ח כתב ששמע בשם החזו"א שרק משום חינוך יש למנוע קטנים מלאכול פירו"ש, אבל מדינא גרמא מותר. ולכאורה זה סותר למש"כ בדר"א דלדעת הרמב"ם יש חיוב להציל הפירו"ש. אלא שכבר עמד בזה בבאור ההלכה [בד"ה אין מחייבין] וכתב בזה ב' תירוצים. א. שכל שההפסד בא דרך אכילה אין צריך למנוע. ב. דתינוקות יש בהם את ההיתר של בהמה שא"צ למנועה. וי"ל נ"מ בין ב' התירוצים לענין תרומה, דלת' ראשון אף בתרומה יש היתר של דרך אכילה ואסור רק מדין חינוך, אבל לת' ב' דיסוד ההיתר מבוסס על ההיתר של בהמה, היתר זה לא שייך בתרומה ויהיה אסור מדינא.

## בהא דמותר ליטול אתרוג שביעית אף שמפסידו

המעדני ארץ תמה מסוכה ל"ה דאין נוטלין אתרוג של תרומה משום שמפסידה, ופי' רש"י "קליפתה החיצונה נמאסת במשמוש הידים, ואסור להפסיד תרומה, כדפרישית", והא אף בשביעית חייב להציל מהפסד, ואמאי קתני בדף ל"ט דיוצאין יד"ה באתרוג שביעית. אכן כבר עמד בזה בבאור ההלכה וכתב בזה ב' תירוצים. א. דלצורך המצוה לא גזרו על אתרוגי שביעית. ב. דבר"ה ט"ו מבואר שבשביעית יד הכל ממשמשין בה במחובר שהרי הפקר הוא, וא"כ אין כאן הפסד יותר במה שנוטלו למצוה.

## העולה לדינא

לדעת הרמב"ם אסור לבשל פירות שביעית עם חמץ קודם הפסח, דאע"פ שאינו עושה הפסד בידים, מחוייב למנוע הפסד הפירות כמו שאסור לבשל ירק של שביעית בשמן של תרומה, ומ"מ להחמיץ עיסת שביעית מותר, דהחמצה נעשית מאיליה.

איסור מעשה הפסד [ששייך לדון בו אם גרמא נחשב עשייה], אלא יש דין משמרת שנלמד מקודש ומינה שמעינן שמחוייב להציל הפירות שביעית, ופשוט שגם אסור להפסידם. ומצאתי שהדברים מפורשים בפני משה בירושלמי פ"ד ה"ז, דהירושלמי קאמר דהפסוק 'כי קודש' קאי גם בשביעית, וכתב הפני משה "אף תבואתה קודש ויש לנהוג בפירות שלה קדושה בשנת הקודש, ולפיכך לא ניתן אלא לאכילה ולא להפסד", והיינו דלא נאמר איסור הפסד, אלא נאמר הלכה של 'קודש' ולפיכך לא ניתן אלא לאכילה ולא להפסד, [וא"ש הא דבהך משנה דלא יבשל ירק של שביעית כתבה המשנה את דין שביעית תופסת דמיה, וגם הרמב"ם בפ"י כתבו בחדא מחמתא].

## ביסוד הדרך אמונה לחלק בין הפסד טבעי להפסד ע"י מעשה

אולם תמה בבאור ההלכה על יסוד זה מהירושלמי הנ"ל שהתיר להעלות פירו"ש לגג אע"פ שנפסדים מאיליהם ומזה למד המהרי"ט דגרם הפסד פירו"ש מותר, והרי יש חיוב להציל מהפסד פירו"ש גם היכא דלא עושה אפי' גרמא כמבואר ברמב"ם בבהמה שאוכלת.

ותי' וי"ל דהחילוק הוא דהיכא דבא ההפסד ע"י מעשה כגון שבאה בהמה או גוי לאכלה שם חייב להצילה דכיון דאסור להאכילה לבהמה משום הפסד חייב ג"כ למנוע הבהמה לאכלה אי לאו קרא דלבהמתך דשריא רחמנא בהדיא אבל בדבר שאינו עושה כלום רק מעצמה מתייבשת אין איסור להעלותה לגג אף שתתייבש שם במהרה כיון שאין נעשה שם שום מעשה הפסד אלא שע"י שמונחת נפסדת במשך הזמן.

יסוד דברי הדר"א מבואר במקדש דוד סי' מ"ב שהביא את ראיית המהרי"ט מהא דמותר להעלות פירו"ש לגג אע"פ שנפסדים בגג דה"ה גרם הפסד פירו"ש מותר, אולם כתב דמהרמב"ם מוכח שיש אף דין למנוע הפסד, ואת הראיה מהירושלמי כתב דחה "מיהו יש לחלק דלעולם אסור לגרום הפסד לפירות שביעית וצריך אף להציל אותם מן ההפסד, אך זה רק מהפסד שהוא ע"י סיבה, ושאינה היא דאם לא ירש את הקורנס מאיליהן הן אבודין שכך טבען וזוה אינו מחויב לעשות טצדקא שלא יפסד", והיינו דהפסד טבעי לא חשיב נזק, אבל הפסד שע"י מעשה חשיב נזק ולהכי חייב להצילם.

## אם מותר להעלות תרומה לגג

במקד"ד הנ"ל כתב דאף בתרומה אין חיוב להציל מנזק טבעי, ומבואר מדבריו שההיתר להעלות פירו"ש לגג נאמר גם בתרומה ולא רק בפירו"ש, אולם בדר"א כתב דנאמר רק בפירו"ש שאין דין משמרת. וצ"ב, דכיון דילפי' מ'קודש' דצריך להציל הפירו"ש, מ"ש דלענין נזק טבעי יש חילוק בין פירו"ש לתרומה.

## חידוש האב"מ דאסור לבטל תרומה מדין משמרת

ונ"ל ע"פ מה שחידש האבני מילואים בסי' י"ח דכשמבשל תרומה באופן שיהיה דין ביטול ברוב על התרומה עובר על איסור 'משמרת' [וזה מלבד הא דאין מבטלין איסור לכתחילה], וכתב הברכת פרץ פרשת קרח דמבואר באבנ"מ דהדין משמרת אינו רק לשמור את הפירות אלא גם לשמור את הקדושת התרומה, ולהכי אסור ליצור ביטול גם היכא דגוף הפירות אינם נפסדים.

## אם להאבנ"מ אסור לבטל שביעית

ובמנח"ש ח"א סי' מ"ו כתב לדון דאת"ל שיש בשביעית דין משמרת ה"ה דיהיה אסור לבשל פירו"ש באופן שיהיה בהם ביטול ברוב אע"פ שגוף הפירות אינם נפסדים, דסו"ס מבטל קדושתם ונכלל באיסור הפסד פירו"ש, והוא חידוש גדול שלא שמענו, ועי' שם שכתב להוכיח דאין דין 'קודש' ודלא כהרמב"ם הנ"ל, אך י"ל דאע"פ שילפי' מ'קודש' דאיכא דין משמרת בשביעית, חלוק הוא ביסודו מדין משמרת הנאמר בתרומה, דבתרומה הדין משמרת הוא כלפי הקדושה, היות ואיכא חפצא של קדושה שאוסר לזרים וכדו', אבל בשביעית ליכא חפצא של קדושה שהרי מותר לזרים, וכל הדין 'קודש' הוא כלפי הנהוג בפירות שביעית, ולהכי דין זה נאמר רק כלפי גוף הפירות, ולפ"ז פשוט שכל דברי האבנ"מ נאמרו רק לענין תרומה שהדין משמרת נאמר כלפי הקדושה שבהם, אבל פירו"ש שכל קדושתם לענין ניהוג בגוף הפירות, לא שייך האי דינא, וכל הדין קודש מחייב להציל רק את גוף הפירות, אבל בביטול קדושת שביעית ליכא שום איסור.

## עיונים בחידושי הלכה ממרן רבינו שר התורה הגר"ח קנייבסקי זיע"א

### קושיית הגר"א גנחובסקי זצ"ל בסתירת פסקי מרן זצ"ל בדין ברכת הראיה בדרך ממנ"פ

דהא בברכת המצוות פשיטא דמברך בדרך ממנ"פ גם כשאינו יודע על מה הוא מברך, כדמצינו בשו"ע (סי' ל"ד) לענין תפילין דרש"י ור"ת דיכול להניחם בזא"ז ולברך על שניהם יחד בדרך ממנ"פ שתחול הברכה על התפילין הכשרים, וכן במצה בליל הסדר יש ספק באיזה כזית מקיימים את המצוה ומברכים בדרך ממנ"פ, וכן בתקיעת שופר יש ספק באיזו תקיעה יוצאים יד"ח, אם בתשר"ת או בתש"ת כמבואר בשו"ע (סי' תק"צ ס"ב), ואעפ"כ מברכים. וכ"כ בדרכי תשובה (סי' ק"כ סק"ו) דאם נתערב כלי שאינו טבול בכלים טבולים מטביל את כולם בזא"ז ויכול לברך ולכוין שתחול הברכה על הכלי המחויב. והנידון הוא רק בברכות הראיה, דראיה בלא הכרה לא חשיבא ראיה, לפי שאין מברכים על מציאות הראיה גרידא כי אם על ההבחנה שמבחין בחכם ע"י ראיה, ולכן נקטו רוב פוסקי זמננו דא"ל לברך על ראיה כשאינו מבחין בחכם.

אולם ברכה על היס הגדול, הרי הוא מבחין ביס התיכון וכן ביס אוקיינוס, ואין כאן שום חסרון בראיה, אלא שיש ספיקא דדינא על מה תקנו את הברכה, אם על החשיבות של היס התיכון בהיותו סמוך לא"י או על החשיבות של ים אוקיינוס שהוא היס הגדול מכל הימים, אבל אין שום חסרון בראיה, שהרי הוא מבחין הן בחשיבות של היס התיכון והן בחשיבות של ים אוקיינוס, ולכן הוא יכול לברך בדרך ממנ"פ כמו בברכת המצוות, והרי זה כמו אילו יהא ספיקא דדינא אם מברכים על חכם בנגלה או חכם בנסתר, ולא יוכל לברך על כל אחד מהם בפנ"ע, אבל אם יראה בבת אחת ב' חכמים שהוא מכירם שהראשון הוא חכם בנגלה והשני הוא חכם בנסתר פשיטא שיוכל לברך, שהרי הוא מכיר כל אחד משני החכמים, ורק באופן שלא ידע מי מביניהם הוא חכם בנגלה ומי חכם בנסתר לא יוכל לברך, כי אינו מכיר מיהו החכם ואין כאן ראיה והבחנה שעליה תקנו את הברכה, וה"נ העומד במיצר גיברלטר ורואה את שני הימים ואינו יודע מי מביניהם הוא היס התיכון ומי ים אוקיינוס לא יוכל לברך. [ושו"ר כדברינו בספר שער העין שם (עמ' רפ"ז)].

### ברכת שעשה את היס הגדול במיצר גיברלטר

נודע המעשה ביהודי שבא לבקש ברכה ממרן זיע"ע, ואמר שהוא גר בעיר גיברלטר שבספרד, ומרן זצ"ל הגיב מיד בהתפעלות גלויה; גיברלטר, אה, גיברלטר. לתמיהת האיש הסביר רבי חיים שהרי הוא זוכה לברך ברכה נדירה, והיא ברכת 'שעשה את היס הגדול', דואו אנו מברכים אותה מחמת פלוגתת הפוסקים אם המכוון על ים התיכון או ים אוקיינוס (ע"י משנ"ב סי' רכ"ח סק"ב), אמנם מי שנמצא במיצר גיברלטר שהוא מקום חיבור שני הימים ורואה בבת אחת את שני הימים יכול לברך ברכה זו ממנ"פ. וכן הביא בספר שער העין (עמ' פ"ג) הוראה זו בשם מרן זצ"ל.

### רואה ב' אנשים ואינו יודע מי החכם ומי הגבאי

והנה מי שראה ב' אנשים נכבדים ויודע שאחד מהם הוא חכם ואחד מהם הוא הגבאי של החכם, ואינו יודע מי מהם הוא החכם, יש לעיין האם יברך ברוך שחלק מחכמתו ליראיו מדין ממנ"פ או שצריך שידע על מי הוא מברך, וכן הרואה שני אנשים שאחד מהם הוא מלך וכיו"ב, וכן הרואה ממטוס את כל ים סוף או נהר הירדן ואינו יודע היכן הוא המקום שעברו בו ישראל האם יברך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה או לא. ונחלקו בזה פוסקי זמננו. ובספר שער העין (עמ' תל"ו) מובאים מכתבי מרן זצ"ל דבכל ה"ל לא חשיבא ראיה כלל ולא יברך. [וכן הביא שם (עמ' קס"א) בשם מרן הגר"ש אלישיב והגר"נ קרליץ והגר"ח פ' שיינברג זצ"ל דפשיטא דלא חשיבא ראיה עד שידע בבירור היכן עברו ישראל].

ובכתבי מו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל הקשה סתירה בפסקי רבינו זצ"ל, דאם בברכות הראיה לא חשיבא ראיה עד שידע על מה מברך, א"כ גם בעומד במיצר גיברלטר לא יוכל לברך 'שעשה את היס הגדול' ומאי שנא, ודוחק לחלק בין ספק במציאות לספיקא דדינא. [ובעיקר הנידון האריך בספרו בר אלמוגים (סי' קס"ד) ע"ש]. ולכאן נראה לחלק בפשיטות, דודאי א"צ שידע על מה הוא מברך,

## יסודו המחודש של מרן זצ"ל בדין יצא מוציא בספק חיוב ערבות

דאורייתא אזלינן לחומרא שהיא בכלל חיוב ערבות ועליה לדאוג לאחרים שיקיימו מצות קידוש, וממילא יכולה האשה להוציא אחרים מדין ערבות בתורת ודאי אע"פ שחיוב הערבות דידה הוא רק מדין ספיקא דאורייתא לחומרא, [ונמצא דהוי חומרא דאתי לידי קולא], משא"כ לענין מגילה דרבנן אזלינן לקולא דאינה בכלל חיוב ערבות ואינה מחוייבת לדאוג לאחרים שיקיימו מצות מגילה, וממילא אינה יכולה להוציא אחרים מדין ערבות בתורת ודאי (אף אם כלפי שמיא גליא שהיא בכלל חיוב ערבות הואיל ובפועל היא פטורה מלדאוג לאחרים שיקיימו את המצוה).<sup>1</sup>

ולפי דבריו נמצא דאשה ששמעה את המגילה מאשה אחרת מדין ערבות בודאי לא יצאה יד"ח, ולא אמרינן דהוי ספק וספק דרבנן לקולא דאינה צריכה לשמוע שוב המגילה מאיש, וגם נפ"מ שתוכל לברך כשתשמע המגילה שוב מאיש ואין כאן ספק בברכות.<sup>2</sup>

### יסוד החמדת שלמה בדין ספק ספיקא בערבות

והנה הדברים מחודשים טובא דדין יצא מוציא תלוי בדיני ההנהגה

<sup>2</sup> אכן לא נתברר לי מה הכריחו למרן הגר"ח זצ"ל לחדש כן, דהא לעיקר ישוה הסתירה די לומר דלענין קידוש כיון שמוטלת עליה חובת הערבות מדין ספיקא דאורייתא לחומרא הרי היא נחשבת כמחוייבת בדבר ויכולה להוציא איש בתורת ודאי, אבל אין הכרח לומר גם להיפך דלענין דרבנן חשיבא כאינה מחוייבת כלל, ושפיר י"ל דדינה כספק, דבדברי הבי"ה"ל הרי לא מבואר דודאי אינה יוצאת יד"ח אלא רק דהוי ספק.

גם עיקר מה שנקט דבמגילה אמרינן ספיקא דרבנן לקולא אינו מוכרע, דהא נחלקו בזה רבוותא אם דברי קבלה ספיקא לחומרא כדא"ו או לא, ובמשנ"ב (סי' תרצ"ב סק"ז) הביא מהפמ"ג שצייד דספק במגילה לחומרא הואיל וחייבה מדברי קבלה, וכ"כ שם (סק"ד) לענין קריאה בביה"ש.

### סתירת המשנ"ב בדין ערבות בנשים

ידועה פלוגתת הגר"ע א והדגול מרבבה (בסי' רע"א ובשו"ת רעק"א סי' ז') אם יש דין ערבות לנשים על אחרים, ונפ"מ אם דין יצא מוציא נוהג בנשים שיוכלו להוציא אחרים בקידוש וכיו"ב, ולדינא יש בזה סתירה במשנ"ב, דבסי' רע"א (סק"ה ושע"ה צ"ס סק"ט) נקט כד' הגר"ע א דנשים מוציאות אנשים בקידוש אפי' אם כבר יצאו בעצמן יד"ח, ואילו בסי' תרפ"ט (ביה"ל ד"ה נשים) העלה בספק אם יש ערבות לאשה להוציא אשה, ולכן כתב דאין לאשה להוציא אשה אחרת בקריאת המגילה אם כבר יצאה יד"ח בעצמה.

ובספר שונה הלכות (סי' רע"א) הביא הסתירה וכתב 'וי"ל'. ובספר שבת לישראל (עמ' תע"ה) נדפס מכתבו שבו ביאר כוונתו בזה"ל; 'הפמ"ג נסתפק אם אשה בכלל ערבות וכיון שמגילה ספיקא דרבנן אין חייבת בערבות וממילא אין מוציאה' עכ"ל.

כוונתו נראה דשאני קידוש דאורייתא ממגילה דרבנן, דהואיל והוי ספק אם יש חיוב ערבות לנשים, הכרעת המשנ"ב היא דלענין

<sup>1</sup> אך יש עוד סתירה במשנ"ב בענין זה, דלענין ברכות נר חנוכה (סי' תרע"ה סק"ט) כתב בפשיטות דאשה מוציאה איש אע"ג דהוי דרבנן, וכוונתו לאשה שאינה מבני הבית, והיינו מדין ערבות.

אכן באמת מקור המשנ"ב בתרי דוכתי הנ"ל הוא מהפמ"ג, והפמ"ג גופיה דן ונסתפק בזה בכמה מקומות, ופעמים הכריע לכאן ופעמים לכאן או שהניח בספק כדרכו. [בסי' תרפ"ט (א"א סק"ד בסופו) ובראש יוסף (מגילה ד) נקט בכוונת הרא"ש דאין ערבות לנשים ולכן אינן מוציאות במגילה אחר שיצאו בעצמן, ואילו בסי' תפ"ט (מ"ז סק"ב) וסי' נ"ג (א"א סק"ט) ובראש יוסף (ברכות כ: ד"ה נשים) נקט בכוונת הרא"ש דיש ערבות לנשים במצוות שחייבות בהן ולכן מוציאות בקידוש תפלה וברהמ"ז (להצד דחייבות מדאורייתא), ואילו בפתיחה כוללת (ח"ב אות ט"ז וה"ג אות כ"ח) וספר תיבת גמא (פ' וישלח אות ג') הניח בספק].

אך הוסיף ואמר דזה תלוי בפלוגתת הגרע"א והצל"ח, דד' הצל"ח (ברכות כ:): דהיא שמוציא אחד מדין ערבות יכול להוציא בברכה זו גם מי שאין לו ערבות אליו מדין שומע כעונה, דהוי כמברך בעצמו, אולם מדברי הגרע"א (גליון השרע סי' רע"א ושו"ת סי' ז) מוכח דחולק עליו [ע"ש שדנו אודות המעשה המובא בברכות מה. דשמעון בן שטח הוציא בברכה"ז לינאי המלך ואשתו, ונחלקו אם מוכח מזה דיש ערבות לנשים או דשאני התם דהוציא את ינאי מדין ערבות ושוב א"צ לדין ערבות כדי להוציא בזה גם את אשתו], והארכנו בפלוגתא זו בספר בירורי ברכות (סי' ג').

## ראיה ממנהג העולם לשמוע מגילה ותקיעות לחומר ממי שכבר יצא יד"ח בעצמו

אך באמת יש להוכיח ממנהג העולם דאין ההלכה כן, דבכל מקום שקוראים מגילה בתורת חומרא ולא מעיקר הדין לא שמענו מקפידים שהבעל קורא יהא דוקא מי שיוצא יד"ח לעצמו בקריאה זו, כגון המחמירים לקרא מגילה בט"ו בב"ב וכי"ב.

וכן בר"ה המקפידים לשמוע מיני תקיעות שונות לאחר התפילה כדי לצאת ידי כל השיטות לא שמענו מקפידים שיתקע להם דוקא מי שעדיין לא תקע לעצמו את כל התקיעות הללו, ומצוי הדבר שהבעל תוקע במנין הראשון שכבר תקע תקיעות הללו תוקע שוב לאחר המנין השני, ולפ"ד החמדת שלמה ומרן הגר"ח זצ"ל כיון שמדינא אין חיוב לשמוע תקיעות אלו בודאי אין עליהם ערבות, ולא שמענו מקפידים על כך.

## בספק איזה עיר חייבת בעגלה ערופה אם יכולים לברך בדרך ממנ"פ

גם מדברי מרן זצ"ל בספרו נחל איתן (סי' ז' סעי' ג' סק"ז) מבואר שלא כדבריו הנ"ל, דלגבי עגלה ערופה כשנמצאו ב' עיירות מכוונות, הדין הוא דהזקנים משני הערים רוחצים ידיהם, וצידד שם דאפשר שאחד מהם יברך ויוציא את כולם בדרך ממנ"פ, או שמברך עבור עירו או שמוציא את בני העיר האחרת מדין ערבות. והנה לפי דבריו הנ"ל הלא הם פטורים מלברך מדין ערבות מדין ספיקא דרבנן לקולא, דהברכות הם דרבנן ודמי למגילה, וא"כ לא יוכלו להוציא מדין ערבות בתורת ודאי וא"ז מצטרף לממנ"פ.

## על מי מוטלת מצות מעקה בפנימיה של ישיבה

וכן הביא בספר אגן הסהר (ח"ב עמ' 483) מעשה בפנימיה של ישיבה שקבעו בה מעקה והיה ספק על מי מוטלת המצוה, אם על ראש הישיבה שהוא הבעלים או על הבחורים שהם דרים שם, והורה מרן הגר"ח זצ"ל שיעשו שניהם את המצוה, כלומר חלק מהמעקה יקבע ראש הישיבה וחלק מהמעקה יקבע אחד הבחורים, והברכה יברך אחד מהם ע"ד להוציא את השני בדרך ממנ"פ, וזה כדבריו בספר נחל איתן.

סוף דבר נראה דדברי החמדת שלמה ומרן הגר"ח זצ"ל דדין ערבות תלוי בדיני ההנהגה בספקות מחודשים המה מאד, ולדינא לא נקטינן כן, וגם מרן זצ"ל הורה לא כן כאמור. [ובמק"א הרחבנו עוד בענין זה].

## עצת מרן זצ"ל למי שהתחיל לברך אשר יצר ונזכר שכבר בירך - שיסיים שהכל נהיה בדברו

בורא מיני מזונות ויטעם מהמזונות. והוסיף דאף אם הוא עומד לפני התפלה (ואינו יכול לטעום מים כי כבר בירך עליהם או שאין לו מים) יסיים בורא מיני מזונות ויטעם מהמזונות ולא יחוש לאיסור טעימה קודם התפלה כי עליו להציל עצמו מאיסור ברכה לבטלה.<sup>1</sup>

ויש לי שתי עצות להנצל מברכה לבטלה, או מיד להתחיל (להמשיך) 'וצר אור ובורא חושך' וכו' ולדלג ברוך שאמר וכל פסוד"ז, או להתחיל באמצע ברוך שאמר 'הקל האב הרחמן' וכו' איזה עדיף. **תשובה:** תגמור **שהכל ויטעום מעט מים**. [א.ה. לכאו' כוונתו באופן ששותה לצמאן]. **שאלה:** התחיל בטעות 'בא"י אלקינו מלך העולם' ונזכר שכבר בירך כל ברכות השחר, אבל היה לו חתיכת מזונות ולא היה לו מים, האם כדי להנצל מברכה לבטלה צריך לסיים בורא מיני מזונות ויטעום מעט מים. **תשובה:** יסיים ויטעום משהו.

**שאלה:** הרב שליט"א השיב שמי שאוחז לפני ברוך שאמר ובטעות התחיל מיד 'בא"י אלקינו מלך העולם' ואין לו שום ברכה שצריך לברך ואם יתחיל ב'הקל האב הרחמן' יפסיד כל ההתחלה של ברוך שאמר שיגמור שהכל נהיה בדברו וישתה מים, ולכאורה מגמ' ברכות יב ע"א משמע שדוקא בבירך אדעתא דחמרא ונמצא שכרא דהיינו שכיון על

בספקות ולא תלוי לפי האמת כלפי שמיא אם יש חיוב ערבות, אולם מצאנו יסוד זה בחמדת שלמה (אה"ע סי' י"ז סק"ד) שכתב לחדש דאם יש לאחד ספק ספיקא לפוטרו מחובת הערבות לדאוג למצות תקיעת שופר של חבירו דינו אינו מחויב בדבר, ועל כן אם יתקע לחבירו לא יוציאנו יד"ח אף צד המיעוט שהוא מחויב בדין ערבות לחבירו, ויישב בזה קושיית הטורי אבן והגרע"א הנודעת (ר"ה כט). מ"ט טומטום אינו מוציא את מינו בתקיעת שופר וקריאת המגילה מדין ספק ספיקא (כמבואר בשרע סי' תקפ"ט ס"ד וסי' תרפ"ט ס"ג), וע"פ הנ"ל תי' דאדרבא יש ס"ס לאיך גיטא, דהטומטום פטור מחובת הערבות לתקוע עבור חבירו הטומטום מדין ס"ס, ועל כן דינו כאינו מחויב בדבר, וממילא אם יתקע לו לא יוציאנו אף להצד ששניהם זכרים וכלפי שמיא גליא שהוא מחויב לתקוע לו מדין ערבות.<sup>3</sup>

ביאור דבריו נראה עפ"ד החזו"א (אר"ח סי' כ"ט וסי' י"ט) דהא דבעינן לדין ערבות כדי להוציא את חבירו ולא סגי בדין שומע כעונה היינו משום דכל שאינו מחויב בדבר אין על תקיעתו וקריאתו שם תקיעה של מצוה וקריאה של מצוה, וכל שיש לו דין ערבות לחבירו נעשה הוא כמחויב בדבר בעצמו וממילא הוי זה תקיעה של מצוה, ובזה חידש החמד"ש דכל היכא שהמוציא פטור בפועל מלהיות ערב בעד חבירו מוכח דין ס"ס אין על תקיעתו שם תקיעה של מצוה כיון שאינו מחויב בתקיעה זו, ועל כן לא יצא חבירו אף אם כלפי שמיא גליא שיש עליו חיוב ערבות לחבירו. וזהו ג"כ יסוד סברת מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל.

## מסופק אם הוא בן עיר האם יכול לשמוע מגילה מבעל קורא שכבר יצא יד"ח בעצמו

והנה עולה לפ"ז חידוש גדול לדינא, דמי שמסופק אם הוא בן עיר או בן כרך או שמסופק אם שמע כל המגילה כדבעי באופן דהוי ספק דרבנן לקולא, אזי לא יוכל לצאת יד"ח ע"י מי שכבר קרא לעצמו וחפץ להוציא מדין ערבות, כי דין ספק דרבנן לקולא חל גם על הערבות וממילא לא חשיב מחויב בדבר כלל.

## מעשה דהבית הלוי שברך על ספה"ע על דעת להוציא את בנו הגר"ח מדין ערבות

והנה כשהציתי חלק מהדברים הנ"ל קמי מו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל השתומם על החידוש ואמר לאלתר דיש להביא כדמות ראייה שיש ערבות גם בספק, דהנה ידוע המעשה על הבית הלוי זצ"ל ששכח לספור יום אחד ספה"ע בהיותו רבה של בריסק והורה לבנו הגר"ח זצ"ל שלא יברך בעצמו אלא ישמע ממנו את הברכה והוא יוציאנו מדין ערבות כדי שיוכל לברך בציבור כפי הנהוג שהמרא דאתרא הוא הש"ץ בספה"ע. והנה מקובל היה שכל מי שמסופק אם יכול לברך מתכוין לצאת יד"ח בברכתו של הרב, והרב מתכוין להוציא את כולם. ומעתה אם אין ערבות בספק, נמצא שהבית הלוי היה צריך להודיע לכל הציבור שהמסופקים אינם יכולים לצאת בברכתו כי להצד שהוא פטור מברכה הרי הוא מוציאם רק מדין ערבות, ולפ"ד מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל הלא לית ליה דין ערבות משום דספק דרבנן לקולא.

מי שהתחיל לברך ברכה כלשהי כגון ברכות השחר או אשר יצר ונזכר שכבר בירך מקודם, חידש מרן זיע"א דיש לו עצה להנצל מברכה לבטלה, שיסיים שהכל נהיה בדברו ויטעם מעט מים. וכן אם התחיל לברך על מים ונזכר שכבר בירך מקודם יכול לסיים

<sup>3</sup> והנה מהא דכל גדולי האחרונים לא תירצו כדבריו אין ראייה שחולקים על עיקר היסוד, כי באמת תירצו צ"ע, דמסתמת הברייתא והשו"ע (סי' תקפ"ט) משמע דמייירי נמי באופן שתוקע הטומטום לעצמו או קורא מגילה לעצמו ולא רק באופן שכבר יצא לעצמו ותוקע רק כדי להוציא את חבירו מדין ערבות, ובאופן שתוקע לעצמו או קורא מגילה לעצמו הא בפשוטו א"צ לדין ערבות שהרי הוא מחויב בדבר בתקיעה וקריאה זו בשביל עצמו.

<sup>1</sup> הוראה זו מובאת במכתבי מרן זצ"ל בכמה ספרים (שאלת רב ח"א עמ' ר"צ וח"ב עמ' רס"ב, לה' הארץ ומלוואה ח"א עמ' י"ג, הליכות חיים ח"א עמ' ע), ונעתיק חלק מהדברים;

**שאלה:** התחלתי בבוקר בטעות 'בא"י אלוקינו מלך העולם' על דעת להמשיך באיזה ברכה (בכוונה שלילית בלי דעת מפורש על שום ברכה מסוימת) ועוד לא התחלתי ברוך שאמר אבל גמרתי כל ברכות השחר,

## לשנות סיום הברכה לאחר שאמר שם ומלכות

הוראה זו יש בה מן החידוש דאפשר לשנות את סיום הברכה לאחר שאמר שם ומלכות ולסיים את הברכה על מאכל שלא היה בדעתו לאוכלו כלל בשעת תחילת הברכה, [וכל הסוגיא בברכות יב. ובש"ע סי' ר"ט בפתח אדעתא דחמרא וסיים בדשכרא מיירי כשדעתו לברך על הכוס שבידו מתחילה ועד סוף, והשינוי הוא רק בנוסח הברכה שהוא מברך עליה, אבל לסיים את הברכה על מאכל אחר שלא היה בדעתו לברך עליו כלל הוא חידוש שאינו מבואר שם]. ובשעה שנתפרסמה הוראה זו תמהו עליה רבים מדברי הש"ע (סי' ר"ו ס"ו); 'נטל בידו לברך לאוכלו ובירך עליו ונפל מידו ונאבד או נמאס, צריך לחזור ולברך אע"פ שהיה מאותו מין לפניו יותר כשברך על הראשון וכו' וצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על שהוציא ש"ש לבטלה, ואם אמר כשנפל ברוך אתה ה' ולא אמר אלקינו, יסיים ויאמר למדני חוקיך שיהא נראה כקורא פסוק ואין כאן מוציא ש"ש לבטלה'. הרי משמע להדיא דאינו יכול לסיים הברכה על פרי אחר. והלא דברים ק"ו, דמה התם שהיה פרי אחר לפניו והיה דעתו לאכול וגם היה דעתו לפטרו בברכתו וגם אינו צריך לשנות את נוסח הברכה, מ"מ כיון שהתכוין להחיל את הברכה על הפרי שבידו (ולפטור את הפרי השני רק בדרך גרייה) ס"ל לש"ע דאחר הזכרת השם אינו יכול לשנות ולהחיל את הברכה על הפרי השני, ק"ו בניד"ד שהתחיל ברכה ע"ד ברכת השחר וכו"ב דאינו יכול לסיים בברכה אחרת על מאכל או משקה שלא היה בדעתו לאכול כלל.

אולם בספר שאלת רב (המובא בהערה) כתב בשם מרן זצ"ל שאמר לו שיש לו ראייה לדבריו 'ממה שציין אצלו בשער המשנ"ב שלו, דעי' בסי' ח' סקמ"א בשם הארצה"ח (וכ"ה בבאר היטב שם סקמ"ח בשם ש"ת הלכות קטנות ח"ב סי' קנ"ג) שאם לקח טלית והתחיל לברך עליו וקודם שסיים הברכה לקחוהו ממנו ויש לפניו תפילין יכול לסיים הברכה אקב"ו להניח תפילין ויוצא בזה, וזה דומה ממש לניד"ד, ובכת"י הוסיף מרן זצ"ל דכמדומה שהמשנ"ב מקיל בזה בכמה מקומות, עכ"ד.

ויש להביא כמה מקומות במשנ"ב שמקיל בכגון דא [ואולי לזה כוונת מרן זצ"ל];

**א.** בביה"ל (סי' ק"מ ס"ג ד"ה וברך) כתב דאף למאי דקיי"ל דמי שבירך על קריאת התורה של פרשה אחת ונתברר שצריך לקרא פרשה אחרת חוזר ומברך, מ"מ אם נזכר באמצע הברכה אפי' לאחר שאמר בא"י אמ"ה יכול לסיים הברכה על הפרשה האחרת.

**ב.** בביה"ל (סי' תפ"ט ס"ו ושעה"צ ס"ק מ"א) הביא דעת הט"ז דמי שבירך על ספירת העומר ובשעת הברכה היה סבור שהיום ד' ימים ולאחר הברכה נודע לו שהיום ה' ימים צריך לחזור ולברך, כמו מי

המאכל שהיה לפניו ורק טעה כסבור שהוא מאכל אחר בזה הוה בעיא דלא איפשטא, שעכ"פ כיוון על הדבר שמונח לפניו, אבל לא באופן שבכלל לא כיון על מאכל מסוים, וגם הפוסקים לא הזכירו דמי שבירך לבטלה בא"י אמ"ה יעשה העצה כנ"ל לסיים שהכל ולשתות מים. **תשובה: הפוסקים נקטו דמהני.**

**שאלה:** אחד שבירך ברוך וכו' מלך העולם ע"ד לברך אשר יצר ונזכר שלא עשה צרכיו, האם יכול לסיים להניח תפילין אם תפילין לפניו, או כגון בפה"ע וכדו' אם מנוחים פירות לפניו. **תשובה: יכול.**

**שאלה:** מי שהיה מברך על איזה פרי וכשהגיע למלך העולם נזכר שכבר בירך עליו, ושוב סיים שהכל נהיה בדברו ושתה מים, אם עשה כדין או לא, דלכאור' יש לדמותו להיכא שיצא מבית הכסא והתחיל לברך אשר יצר וכשהגיע למלך העולם נזכר שלא עשה צרכיו וסיים שהכל ושתה מים שהשיב הדר"ג דעשה כדין. **תשובה: כדין עשה.**

**שאלה:** נסתפקנו אם מונח על השלחן פרי עץ וכמה מינים מפה"א ונטל את הפרי העץ לאוכלו ולאחר שאמר כבר מלך העולם נפל הפרי מידו ונאבד או נמאס האם יכול לגמור ברכתו בפה"א וכו'. **תשובה: נכון.**

<sup>2</sup> ויש שדחו דהש"ע איירי רק באופן שסיים הברכה לגמרי או אמר בא"י בלבד (דאו עדיף לומר למדני חוקיך מלסיים על פרי אחר כיון שלא כיוון בתחילת הברכה על הפרי האחר), אבל אם אמר בא"י אמ"ה אכן יוכל לסיים הברכה על פרי אחר. אולם זהו דוחק גדול לומר דהש"ע התעלם מאופן זה, וברא"ש המובא ב"י מבואר להדיא דאם אמר בא"י אמ"ה ונפל צ"ל בשכמל"ו אף אם יש לפניו פרי אחר שהיה דעתו לאכול.

ועוד, דגם באופן שסיים הברכה, אם היה מועיל לסיים הברכה על פרי אחר אזי אם נזכר תוכ"ד היה יכול לחזור ולומר בורא פרי העץ על הפרי השני ולהציל עצמו מברכה לבטלה [כ"כ מו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל בבר אלמוגים (עמ' רל"ז ועמ' תרכ"ו), וע"ש מש"כ לדון בזה דשמא לא מהני תיקון כזה בתוכ"ד ואכמ"ל].

<sup>3</sup> ומטו בשם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שחילק דאפשר לשנות הברכה

שבירך ברכת העץ על פרי ולאחר הברכה נפל הפרי מידו ונאבד ונטל פרי אחר צריך לחזור ולברך לד' הש"ע הנ"ל (סי' ר"ו ס"ו). אולם כ"ז רק אם נודע לו לאחר הברכה, אבל אם נודע לו שהיום ה' ימים קודם סיום הברכה לאחר שאמר בא"י אמ"ה יכול לסיים הברכה על הספירה הנכונה.

**ג.** בח"א (כלל ה' סי"ד) משמע דאם שכח לברך על הבשמים במוצ"ש והתחיל לברך וקודם שסיים ואמר בורא מאורי האש נזכר שלא בירך על הבשמים וסיים בורא מיני בשמים חלה ברכתו על הבשמים, וכן משמע במשנ"ב (סי' ר"ט סק"ו).

הרי מבואר מ"ז דאף אם בשעת אמירת שם ומלכות היה דעתו על ברכה אחת, אם באמצע הברכה נמלך לברך ברכה אחרת ושינה את סיום הברכה יצא יד"ח. ומזה העלה מרן זצ"ל את העצה הנ"ל דאם נזכר בסוף הברכה שכבר בירך ברכה זו מקודם יסיים הברכה על מאכל או משקה.

וכדבריו מבואר באשל אברהם מבוטשאטש (סי' נ"א ד"ה היום וכע"ז בס' ר"ט ס"א) דמי שאוחז באמצע פסוקי דזמרה והש"ץ אמר ברכו והוא ענה 'ברוך ה' המבורך לעולם ועד' ומחמת שגרא דלישנא התחיל מיד ברכת יוצר אור ונזכר לאחר שאמר בא"י אמ"ה, אם יש לו מאכל או משקה לפניו יש לו עצה לסיים הברכה עליהם ולטעום מעט ולהמשיך במקום שאוחז בפסוקי דזמרה.

אלא דכל זה צ"ע מדברי הש"ע הנ"ל דהמברך על פרי ונפל מידו אינו יכול לסיים הברכה על פרי אחר.

ומצאתי בנהר שלום (סי' ק"מ ד"ה ומידי עברי) שהביא בשם חד מדרבנן שהקשה כן על דברי האחרונים שכתבו דמי שבירך על טלית וניטלה ממנו יכול לסיים הברכה על התפילין, דמאי שנא ממי שבירך על פרי ונאבד ממנו דמשמע בש"ע דאינו יכול לסיים הברכה על פרי אחר.<sup>3</sup>

## רק אם מסיים בברכה אחרת מתקן תחילת הברכה

ומו"ח שליט"א צידד דשמא יש לחלק, דאם סיים הברכה בברכה אחרת ממה שהיתה דעתו מתחילה הרי זה מועיל, כי בזה הוא משנה את כוונת הברכה כולה מתחילתה ומפרש את ברכתו על התפילין או על המאכל או המשקה, ובגמור דבריו אדם נתפס, משא"כ במחליף פרי ואינו משנה כלל את הברכה, אין כוונתו בסוף הברכה מועלת לבטל את הכוונה בתחילת הברכה ולייחס את תחילת הברכה לפרי האחר.

אמנם עדיין צ"ע מדברי הביה"ל לענין ברכה על קריה"ת וברכה על ספיה"ע, דגם שם אינו משנה את הברכה ואעפ"כ מועיל שינוי הכוונה בסיום הברכה על קריאה אחרת או ספירה אחרת, וצ"ע.

לברכת התפילין כיון שהוא מחויב להניח תפילין, אבל לשנות את הברכה לברכת הנהנין שאינו מחויב בה לאו כל כמיניה, עכ"ד. [מובא בספר זבאת הברכה (סוף פכ"ה) וספר לה' הארץ ומלואה (ח"א עמ' רל"ט)]. וצ"ב. [ול"ע בספר זבאת הברכה (שם) ובספר ידות המשנה (ח"א עמ' קצ"ו) שחילקו באופ"א בין ברכת המצוות לברכת הנהנין לענין זה].

ועפ"ז הורה הגריש"א זצ"ל דלא כד' חתנו הגר"ח זצ"ל, דאם בירך אשר יצר ונזכר שאינו צריך לברך אינו יכול לסיים הברכה על פרי שלפניו, וכן מי שבירך על מאכל ונזכר שכבר בירך עליו אינו יכול לסיים הברכה על מאכל אחר.

אולם כל זה צ"ע מדברי הח"א והמשנ"ב הנ"ל לענין בשמים דהוי ברכת הנהנין. ושמא כיון שיש מצוה לברך על הבשמים במוצ"ש דינו כמחויב בדבר אע"פ שאי"ז חיוב גמור דהא אין מחזרין אחריו.

ובספר שלחן הטהור (סי' ר"ט ס"ו) כתב להלכה כד' הגריש"א דאין מקום לעצה הנ"ל. וכן צידד בחידושי הפלאה (ברכות יב. ד"ה והנראה לפענ"ד) דאם התחיל לברך שהכל על השכר ואחר שאמר בא"י אמ"ה נמלך לשתות יין במקום שכר וסיים בורא פרי הגפן לא יצא. ובספר מלבושי מרדכי (ש"ת סי' ג') כתב בשם זקנו בעל שבט הלוי זצ"ל אודות העצה הנ"ל דאם יסיים הברכה על מאכל או משקה יש לו על מי לסמוך שעלתה ברכתו, אבל יותר עדיף שלא לעשות כן.

## התחיל לברך ברכה בחופה ונתברר שכבר בירכו ברכה זו

ובספר בר אלמוגים למו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל (סי' ק"ל) דן אודות מעשה שהיה באחד שכיבדוהו לברך ברכה תחת החופה והיה סבור שעליו לברך ברכת אשר יצר את האדם בצלמו ולאחר שאמר בא"י אמ"ה נתברר שכבר בירכו ברכה זו, והשאלה האם יכול לסיים בורא פרי הגפן ולטעום מעט מהיין, והאר"ץ בנידון דידן, וכתב דמדברי החזו"א (סי' כ"ט סק"י) משמע דכל הנידון בסוגיא דברכות יב. בפתח אדעתא דחמרא וסיים בדשכרא הוא רק משום שכוונתו לברך על כוס זה מתחילה ועד סוף, ומשמע מדבריו דאם מסיים הברכה על מאכל או משקה אחר לא מהני לכו"ע, (וע"ש עוד בס' קלי"א וקל"ב).

יבמות דף ט, א

#### כמדומה לי שאין לו מח בקדקדו

מבואר בסוגיין שכאשר לוי רצה למנות גם את 'אמו' כערוזה נוספת מלבד ט"ו הנשים שפוטרות צרותיהן, התבטא עליו רבי כחריפות ואמר "כמדומה לי שאין לו מח בקדקדו".

ומבקשים אנו להבין מה פשר הביטוי הזה שלכאורה אינו עולה בקנה אחד עם "דברי חכמים בנחת נשמעים". וכבר עמד בשו"ת חות יאיר (סי' קנב והובא בסוף הספר חפץ חיים) בשאלה זו הנוגעת למקומות רבים בש"ס.

וביחס לגמרא דידן, כותב החות יאיר:

"שמונת לרב להוכיח לתלמידו בדברים קשים כדי לזרזם שיענינו וישגיחו וישמרו מן הטעות והשגיאה, ולוי היה תלמיד רבי וכו'. ולעד"נ שמדברי רבי אלו יצא להרמב"ם מה שכתב שחייב הרב לכעוס על תלמידיו אם רואה שמתרשלים, הובא בשו"ע יו"ד סי' רמ"ו סי"א, לכן מפני שרבי ידע בלוי שאדם גדול ומפולג הוא ולא היה ראוי שיטעה אם לא ממייעוט עיון והשגחה, לכן דיבר אליו קשות, חלילה לא מכעס או מגובה רוחו, והרי תניא סוף סוטה משמת רבי בטלה עונה".

ובספר יד אליהו (לר"א שלזינגר) מוסיף שיש לנו לדעת שכנגד מה שרבי בסוגייתנו זרק מרה בלוי, בזבחים דף ל: מצינו שהוא שיבח את לוי "הוא שאלני דבר חכמה". ויתירה מזו, בירושלמי מצינו שכשביקשו אנשי סימוניא מרבי לשלוח להם חכם להיות להם לרב ולמורה, שלח להם את לוי והתבטא "בר נש דכוותי יהיבית לכוון! הרי מכל זה שברור שדבריו בסוגייתנו נבעו מתוכחת מגולה ואהבה מסותרת.

עד כאן בדרך הפשט.

ובספר ארצות השלום מרבי שלום וייס, ביאר את דבריו של רבי ע"פ קבלה, ונביא חלק מדבריו. הנה יש להבין מה ענין המספר ט"ו' שהדגישה המשנה. למה דוקא חמש עשרה. ויש לדעת כי לעולם המספר הזה מקביל לאותיות י' זה'. כשמחברים את שני השמות הללו יחד הוא ט"ו. וכן הרחבנו את היריעה בעניין זה בסודיית הגמ' בסוכה לגבי ט"ו מעלות שהיו בעורה.

מה ענינם של האותיות י' זה'? הן מגלות את שתי המידות הראשונות של גילוי ה' בעולם - חכמה ובינה. 'חכמה' היינו המושג בעצמו, ו'בינה' היא צורת ההתגלות של הדבר.

כי בי-ה ה' צור עולמים. הקב"ה ברא את העוה"ז באות ה' והעוה"ב באות י'. כלומר, עולם הבא הוא עולם של חכמה - תפישת הדבר כפי מה שהוא, עולם הזה הוא צורת התגלות הדבר בעולם, בחינת בינה. השם בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה.

ומבאר הארצות השלום בשם ספר היכל הברכה שזהו העניין כאן בט"ו נשים האסורות שבהן לא מתקיימת מצוות יבום, וזה הוא הגילוי של החכמה והתבונה של הקב"ה שברא עולם מסודר ובו גדרים מסוימים שא"א לפרוץ, לכן נקט התנא את המספר ט"ו שהוא כנגד ה' והה' שמגלים את החכמה והבינה. ואע"פ שהדברים צריכים עוד הסבר רב, מ"מ נמצינו למדים שיש כאן משמעות עמוקה למספר ט"ו בדוקא. מעתה, כאשר לוי מבקש להוסיף עוד ערוה לאותן ט"ו, ואז יהיו ט"ז נשים, אומר לו רבי "אין לו מח בקדקדו", שחכמה ובינה זה גילוי המוחין, ואם אתה מוסיף עוד אחת כבר אין כאן גילוי של המוחין אליו שואפת המשנה, וא"כ שפיר נקט לשון זה בדוקא: אין לו מח בקדקדו.

### אחר מטתו של גדול הדור

רים והתפלא, ואז נעמד והרהר לעצמו היכן החז"ל. ואמר תוך כדי שהוא חושב:

- בתלמוד בבלי - לא,
- בתלמוד ירושלמי - לא,
- במדרשי חז"ל - גם לא,
- במדרשי הלכה - גם לא,
- זוהר - גם לא...

אה! אולי יש לדברים משמעות בתיקוני זוהר תיקון ו'... (אמנם כנראה שאין כוונת מהר"ל לאותה משמעות, כי משמע שהדב-רים מפורשים במדרש, ומסתבר שהיה בידו מדרש שלא הגיע אלינו).

בתוך כמה שניות רבי חיים עבר על כל התורה שבעל פה!! כך נראה אדם שהתורה התאחדה עם שכלו. זכינו קצת לראות גדלות שהיא מעבר לדור שלנו ולהשגתנו. תנצב"ה ויהא מליץ יושר לנו ולכל הדור עד ביאת משיח צדקנו.

בפרשת השבוע, פרשת שמיני, נאמר "ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'", ואכן אנו נמצאים באבל על גדול הדור מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל.

להלן נביא סיפור שארע עם אבי מורי שליט"א אשר ממחיש את עוצם ידיעת התורה של מרן זצ"ל. אבי מורי שליט"א הוא המוציא לאור את ספרי מהר"ל במהדו' מחודשת שע"י מכון ירושלים, בספר הראשון שיצא לאור - גור אריה על חומש בראשית, כתוב (מז, כט): "וקברתני בקבורתם - במערה (-מערת המכפלה), מפני שכל המתים עתידים לעמוד מתוך המערה, שכן דרשו רז"ל במדרש".

אבי שליט"א חיפש ותר אחרי מקומו של מדרש זה, ולא מצא. וכן שאל גדולים רבים ואף אחד לא ידע. היה זה בשנת תשמ"ט, לפני עידן המחשב ומאגרי המידע.

אבא הוציא לאור את הספר וכתב בהערה 'לא מצאתי מקורו'. כמה שבועות אח"כ אבא הזדמן לב"ב, וראה את הגר"ח ק הולך ברחוב לבדו, כדרכו באותם הימים, ואפשר היה לגשת ולדבר איתו. ניגש אליו ושאל היכן המקור. רבי חיים התפעל מן הדב-

דף י, א - דף זה נלמד בפורים

**הדר קיבלוה בימי אחשורוש**

הגמ' בגיטין דף פב, א מביאה מחלוקת בין ר"א לחכמים במגרש את אשתו על מנת שלא תנשא לפלוני, האם חלין הגירושין. והתוס' כאן (ד"ה לעולם) הקשו ליתני אשת איש שפוטרת צרתה כגון דאמר לה ה"ז גיטך ע"מ שלא תנשאי לפלוני דלר"א הוי גט ואסורה לפלוני, ואם נשאת לאחיו של אותו פלוני ומת פוטרת צרתה. ותירצו דאם תינשא לאותו יבם הרי יפקע הגט למפרע ונמצא שלא היתה אשת אחיו מעולם.

תוס' מציינים שגירושין חוץ מפלוני או שלא מתחילים או שמתבטלים למפרע.

כידוע, הגמ' בשבת פח, א אומרת שבשעת מתן תורה כפה הקב"ה על ישראל את ההר כגאגית, ומכאן מודעא רבה לאורייתא, כלומר שיכולים ישראל לטעון שהיו אנוסים לקבל את התורה. ואעפ"כ הדר קבלוה בימי אחשורוש, מאהבת הנס.

הרמב"ן שם מקשה, א"כ למה נענשו בימי בית ראשון, הלא יש להם 'מודעא רבה' שאינם מצווים לקיים את התורה? וכן צ"ב מתי בפועל השתמשו בטענת מודעא.

ומבאר שנתנית א"י לעם ישראל היתה על תנאי, ועל כן אף שיש טענת מודעא, היגלם הקב"ה מן הארץ, דסוף סוף לא ירשו אותה אלא בתנאי שיקיימו את התורה. והפעם הראשונה שטענו טענת מודעא היתה בזמן גלות בבל, וכמו שהגמ' בסנהדרין דף קה, א מספרת "אמר לו ישראל ליחזקאל, רבינו יחזקאל, עבד שמכרו רבו כלום יש לו עליו כלום. אשה שגירשה בעלה, כלום יש להם זה על זה כלום וכו'". כלומר, על עצם נתינת התורה יש להם מודעא, ועל הנחלת הארץ, הרי כבר יצאו עתה ממנה, אם כן אין להם עם הקב"ה שום מחויבות. והשיב להם הנביא 'העולה על רוחכם היה לא תהיה... בחמה שפוכה אמלוך עליכם'. ואחרי נס פורים חזרו וקיבלו התורה מאהבה.

והוסיף מו"ר הגרמ"ש זצ"ל לבאר, שכאשר עם ישראל הלכו לגלות ואיבדו את הנבואה, הם תפסו שכבר אין גילוי של הקב"ה בעולם, ואפשר 'לפרק את החבילה'. וכאן הגיע החידוש של פורים שהקב"ה ממשיך להנהיג את כלל ישראל, גם אם אין נבואה, דרך עולם הטבע וההסתר.

אך עדיין אין הדברים מחוורים, שהרי בגמ' בסנהדרין שם המשך הדברים הוא שהקב"ה הכריח אותם "בחמה שפוכה אמלוך עליכם", ותמוה שהרי אדרבה בפורים התרכז ליבם וקיבלו את התורה מאהבה ולמה הוצרך הקב"ה ללכת איתם בהכרח ובחמה שפוכה. וכבר עמדו בזה המפרשים.

ועיין בדברי האחרונים, ובמיוחד בדברי החת"ס שביארו דבר זה על פי סוגיות הגמ' בכמה מקומות. ונראה לבאר היטב עפ"י דברי התוס' כאן, על דרך ענין 'גירושין חוץ מפלוני', שכאשר הבעל מגרש את אשתו חוץ מפלוני או ע"מ שלא תנשאי לפלוני, הרי או שהגירושין לא חלין או שהם תלויים ועומדים שכאשר תינשא לאותו פלוני, יתבטל הגט למפרע.

כך כאן, עם ישראל באים להקב"ה ואומרים 'היו כאן גירושין בינינו וכבר אין אנו קשורים', ועל כן רצוננו להידבק לעבודה זרה. משיב להם הקב"ה - אתם לא יכולים להתחבר לע"ז, יש פה גירושין חוץ, שיוזר בגירושין. הכעס של הקב"ה מראה שהוא לא מסכים שנינשא לאחריים. אף שנראה שיש כאן גט, הגט בטל, ויש כאן עדיין נישואין. מתחת לפני השטח כשמעיינים היטב בתוך הפרטים מבינים שבעצם הנישואין ממשיכים למרות שבאופן 'רשמי' היה גט. הגירושין הם רק בחיצוניות!

וממלא מיושב היטב - בפורים היתה קבלת התורה מחדש, משון

שהקב"ה כעס עליהם, אותו כעס הראה שהקשר לעולם לא מתנתק, וא"כ ממילא הדור קיבלוה בימי אחשורוש.

דף יא, ב

**איסור בל תשחית**

הגמ' מביאה ברייתא שכאשר נופלות לפני היבם שתי יבמות, ואחת כשרה לכהונה ואחת פסולה, עליו לחלוץ לפסולה ולא לכשרה, שמכיון שהחלוצה נפסלת לכהונה, אם יחלוץ לכשרה הרי בכך אשה נוספת תיפסל לכהונה, ועדיף שלא לגרום לעוד פסול שלא לצורך, ועל זה אמר רב יוסף "כאן שנה רבי, לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים לו".

רבינו יונה בשערי תשובה (ג, פב) מביא את ההוראה "לא ישפוך אדם מי בורו וכו'", בתוך ביאור איסור "בל תשחית".

ויש לדעת שענין זה קשור באופן עמוק לכלליות התורה ותכלית הבריאה. בגמ' בשבת (עז, ב) אמרינן "אמר רב יהודה אמר רב כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה".

וכתב הלשם (דע"ה ח"ב דרוש ד ענף יב, ז) שכל דבר שיש בעולם יש בו שימוש ותכלית, אשר אם ימלא את שימוש, יבוא בכך לידי תכליתו וז"ל: "אמנם לא נעשה בירורם וכו' אלא רק אחר שנעשה בכל אחד כל שימושיו ותיקונו בהיותו בעולם ונעשה בו כל הפעולות והתועלויות הראוי אליו אשר לזה שולח בעולמו (ומכאן תבין סוד איסור בל תשחית וכמו שיתבאר עוד למטה)".

ופעמים רבות שמעתי ממו"ר הגרמ"ש שכל החפצים בעולם נקראים 'דבר', והכוונה לדיבור של הקב"ה. כל דבר בעולם בא לגלות את דיבורו של הקב"ה, ומבטא צד מסוים בכבוד שמים. זה הסוד של בל תשחית, שאסור להשחית שום דבר, כדי לא לבטלו מתכליתו. וזה מה שמבואר בגמ' שצדיקים ממונן חביב עליהם יותר מגופן (חולין צא, א), כי אותו ממונ מיועד להביא לכבוד שמים.

אנחנו במועד של פורים. בפורים מתגלה שיש גילוי של הקב"ה בכל מקום בעולם, למרות ההסתר. הנס של פורים נעשה בדרך הטבע, והגילוי הוא שבכל מקום שנמצאים יש שם גילוי של הקב"ה. במילים אחרות: כל דבר בעולם אינו לבטלה ומביא לכבוד שמים.

בסופו של דבר לעתיד לבא נראה שכל נקודה וכל ארוע שהיה בעולם, במקום הכי רחוק, הכל מצורף אל התכלית.

יתכן שזה ענין 'שושן פורים' שאחרי שהסתיים פורים מגיעה אסתר לפני המלך ומבקשת יום נוסף, יש לנו עדיין עבודה, כי עדיין לא מיצינו את כל הכבוד שמים שיכול לצאת מפורים ולזה צריכים אנו יום נוסף כדי להשלים את התכלית עד תום.

דף יב, ב

**שומר פתאים ה'**

"וחכמים אומרים אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה ומן השמים ירחמו, שנאמר שומר פתאים ה'". מקשה הקובץ שעורים בכתובות (אות קלו): "וצריך ביאור, מאי שנא מכל ספק סכנה דדחי שבת ולא סמכינן אהא דשומר פתאים ה'". כלומר מדוע בכל ספק סכנה אנו מתירים לחלל שבת ולא נאמר שיתאזר האדם במידת הבטחון דשומר פתאים ה'.

מתרץ הקוב"ש יסוד גדול "דאין האדם חייב להמנע ממנהג דרך ארץ, וממילא הוי כאילו אין בידו לשמור את עצמו, ואז נשמר מן השמים, אבל היכא שבידו להזהר אינו בכלל פתאים, ואם לא ישמור את עצמו הוא

מתחייב בנפשו ולא יהא נשמר מן השמים".

כלומר כאשר כדי להנצל מחשש הסכנה, צריך האדם לשנות את סדרי החיים שלו (כגון כאן באותן נשים שנאמר שעליהן לשמש במוך). בזה אנו אומרים שומר פתאים ה', כי נחשב שאין בידו לשמור את עצמו בתוך מסגרת החיים. ומה שמצינו שמחללים שבת על ספק סכנה, שם מדובר על מצב מסויים שאינו משנה את סדר החיים הרגיל של האדם, ובזה נדרש ממנו להשמר ולעשות את הפעולה הנדרשת.

ויש להוסיף שההסבר הזה מדויק היטב ע"פ דרשת הגמ' בסנהדרין (ק', ב) בענין הנידון שם אם קטני בני רשעי ישראל באין לעוה"ב, דר"ג אומר שאינו באים לעוה"ב, שהם המשך של האבא, ור"ע אומר באין הם לעוה"ב שנא' שומר פתאים ה' שכן בכרכי הים קורין לינוקא פתיא. ומסביר המהר"ל בחידושי אגדות שם - "ר"ע סבר כי הוא ית' שומר אותם כדרכיב שומר פתאים ה', ולמה שומר פתאים יותר ממה שישמור גדולים, אלא בשביל שאין לפתאים שמירה מעצמם, וכיון שאין להם שמירה מעצמם השי"ת שומר אותם עד שאין נחשבים טפלים אל האב והשי"ת הוא להם לאב".

והן הן דברי הקוב"ש, שהקב"ה שומר מי שאינו יכול לשמור על עצמו, וכשמדובר בשינוי סדר החיים, נחשב הדבר כמי שאין לו אפשרות להישמר, ובוה נאמר 'שומר פתאים השם'.

דף יג, ב

### לא תתגודדו

נאמר בפסוק (דברים יד, א) "בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת", כלומר שאסור לעשות בעצמו חכורה ושריטה כאבלות על המת.

והגמ' בסוגיין דורשת מזה 'לא תיעשו אגודות אגודות'. וביארה מניין המקור לשתי הדרשות.

ועכ"פ קשה מה השייכות בין גדידה על מת ובין אגודות אגודות, ומפני מה נכנסו שני דינים אלה בתוך פסוק אחד.

המהר"ל בגו"א עמד בכך: "זאת מאי ענין זה לזה - שלא יעשו אגודות, ולא יתגודדו. ולא תמצא בתורה כך, שני דברים דלא שייכי בהדידי". ותירץ שיש שייכות בין הדברים "שכמו שהגדידה מחלק גוף האדם עד שאין בשרו אחד ושוה, כך כשנחלק הבי"ד שהוא בעיר אחת, חציים מורים כבית הלל, וחציים כבית שמאי, כאילו גופו של אדם מחולק". עיין שם עוד שביאר מדוע נאסרה הגדידה דוקא על המת.

השם משמואל (פרשת ראה תרע"ה) מביא הסבר נפלא בשם אביו האבני נור: "ע"פ דברי הרמב"ן בטעם המצוה שאסורה גדידה ושריטה על מת, משום עם קדוש אתה שהיא הבטחה בקיום הנפשות לפניו ית"ש, יאמר אחרי שאתה עם קדוש וסגולת ה' ולא ישא אלקים נפש וחשב מחשבות לבל ידח ממנו נידח, אין ראוי לכם להתגודד ולהיקרח על נפש ואפילו ימות בנוער. עכ"ל הרמב"ן. ובזה"ק (ח"ג קנט:): הוסיף לאמר "שאני מעייל יתהון לעלמין טבין ושפירין" (-אני מכניס את נשמת הנפטר לעולמות טובים ויפים). כלומר מכיון שנשמת המת מגיעה למקום טוב, בהיותה מעם ישראל שהם בנים של ה', אין להרבות באבלות עד כדי שריטה וגדידה.

ממשיך השם משמואל: "אך עדיין יש להבין, תינח הנפש, אבל הגוף יורד לקבר, והרי הוא קורח וגודד על אבדן הגוף ולמה אסרה תורה. והתירוץ לזה, דהאדם צריך שלא ישגיח על הגוף שאין לגוף מעלה מצד עצמו אלא שהוא נרתיק וצורך הנפש, ומאחר שאין מגיע הזיק לנפש, אדרבה מעלה בתוספת מעלה בעלמין עילאין טבין ושפירין, אין להראות צער

יותר מדי ע"י קריחה וגדידה על העדר הגוף".

והיינו שעיקר ההתמקדות שלנו הוא על הנשמה, שהיא עיקר האדם, והגוף הוא רק כלי. ואפשר להוסיף תבלין להסבר זה, שבאמת האיסור בשריטה וגדידה הוא שבכך האדם המתאבל מעביר את האבלות מתחום הצער במחשבה ודיבור, אל תחום הגוף, ששורט ופוצע את גופו, ובכך נראה שמחשיב את הגוף לעיקר.

ועתה מגיע השם משמואל (בשם האבני נור) לבאר השייכות בין 'לא תתגודדו' במובן של שריטה ופציעה, ל'לא תתגודדו' במובן של 'לא תיעשו אגודות אגודות':

"והנה ענין אגודות אגודות נתהווה מפאת פירוד לבבות, והלא נפשות ישראל בשרשן הן אחד, ובהכרח שזה נתהווה בשביל מיעוט הליכה אחר הנפש ותופס את עניני הגוף לעיקר, וא"כ הוא טעמו כטעם איסור גדידה וקרחה למת, על כן שניהם נכללין בדיבור אחד, ודברי פי חכם הן".

הוא אומר - החילוק בין אדם לאדם בכלל ישראל הוא רק בגוף, שם יש מקום חלות המידות הרעות שגורמות לפילוג; אבל בחלק הנשמה כלל ישראל כולו הוא אדם אחד ונפש אחת. ממילא זהו הביאור, ב'לא תתגודדו' - אל תתמקדו בחלק הגוף כי כתוצאה מכך תגיעו לאבילות יתירה על הגוף שירד אלי קבר, וגם תגיעו לידי פירוד לבבות. התורה מצווה אותנו להיות 'נשמתיים' שזה הדבר שמביא לאחדות בכלל ישראל - כאיש אחד בלב אחד.

יכמות דף יד, ב

### האמת והשלום אהבו

למדנו בסוגיא, שאע"פ שב"ש וב"ה נחלקו במקרים שונים שעלולים להביא לממזרות ופסולי חיתון, לא נמנעו מלישא נשים זה מזה, ללמדך שחביבה ורעות נוהגין זה בזה, לקיים מה שנאמר "האמת והשלום אהבו".

ואמנם יש להבין כיצד ניתן ליישב יחד את האמת עם השלום, הרי אמת היא בלעדית וסותרת את השלום.

המהר"ל בחידושי אגדות ליבמות (הפיסקה הראשונה במסכת), מביא שאע"פ שאמת יש רק אחת, מ"מ שלום הוא דבר שמתגבר ודוחה את האמת כדמצינו שמותר לשנות מפני השלום, "ולפיכך הלל ושמאי אף שהיה ראוי מצד התורה שהיא האמת והיו חולקים זה עם זה, וכל אחד היה רוצה לבטל דברי חברו וכו', ועם כל זה השלום אהבו והיו נוהגים בשלום ובאהבה". ומשמעות הפשוטה בדבריו היא שצריך למעט קצת באמת מפני השלום.

אבל המהרש"א כאן עמד בהערה זו, וכתב כך: "הגם שא"א שיהיו שני הדעות אמת לאמתו, מ"מ מצד השלום ואהבה שהיה ביניהם כולם אמת כמ"ש בחגיגה (ג, ב) כי כולם דברי אלקים חיים ניתנו מרועה אחד וק"ל". והיינו שבגמ' בחגיגה שם אמרו שהגם שבין החכמים יש מחלוקות, הללו אוסרים והללו מתירים וכו', אעפ"כ הט אונך ושמע דברי חכמים מפני שכולם ניתנו מרועה אחד. הרי שהמהרש"א מיישב שקושיא מעיקרא ליתא, דבאמת אין רק אמת אחת.

והמהר"ל באר הגולה (באר א') מביא היחס בין הפנים השונות שיש בתורה, ובין הצורך להכריע להלכה כמו דעה אחת מתוכן - "אף שיש לדבר אחד בחינות מתחלפות, כולם ניתנו מן השי"ת, רק כי אחד מהם יותר עיקר, והוא מכריע, והוא הלכה. מ"מ אל תאמר כי דבר שאינו עיקר אינו נחשב כלום, זה אינו, כי השומע כל הדעות הרי השיג הדבר כפי מה שיש לדבר בחינות מתחלפות, והרי למד תורה כפי מה שהוא הדבר, שיש לו בחינות מתחלפות, רק לענין הלכה אחד מכריע על השני".

בדברי רבותינו, הוא שילוב של חסד ודין. מצד אחד בגיל ארבעים הוא גדל וצמח להיות גדול הדור, ואפילו השיג דברים שמשה לא השיג. מתוך המקום שניתן לו לגדול הוא מיצה את הפוטנציאל. ומצד שני הוא נידון בעוה"ז במידת הדין, ונהרג במיתה משונה כפי מידת הדין.

יש לכאר אפוא, שזה הטעם שרבי עקיבא נהג שני עישורין - בא' בשבט ובט"ו בשבט, משום שהוא משלב את ב' המידות הללו.

אלו הם הדברים בראשי פרקים, תן לחכם ויחכם עוד.

טז, ב

## שר העולם והגון

"פסוק זה שר העולם אמרו, נער הייתי גם זקנתי".

כלומר שר העולם נמצא מבריאת העולם ועד היום, והוא יכול לתאר את המהלך של העולם מאז ועד היום בגדר "נער הייתי וגם זקנתי".

התוס' מביא מהפייט ששר העולם הוא מטטרו"ן שהוא המלאך שמגלה את שמו של הקב"ה בעולם. אלא שהתוס' שואלים על כך שהפייט מביא במקום אחר שחנוך נהפך להיות המלאך מט"ט, והרי שר העולם היה מבריאת העולם, וחנוך נולד ז' דורות אחרי בריאת העולם. ולכן התוס' מסיקים שאגדות חלוקות.

אמנם כשם האריז"ל מובא שאין סתירה בדבר. לכל צדיק יש שני חלקי נשמה, האחד שנשאר בשמים והשני שיורד לארץ אל תוך הגוף. ולכן איתא בזוהר שהקב"ה מתייחס לצדיקים בכפילות - אברהם אברהם, משה משה, כיון שיש להם את שני חלקי הנשמה. אומר האר"י, שחלק הנשמה העליון של חנוך היה שר העולם, והנשמה התחתונה ירדה לעולם כשנולד. כשנהפך להיות מלאך התחברו שני חלקי הנשמה שלו להיות אחד.

ולבאר קצת יותר מי הוא החנוך שנהפך למט"ט - איתא ברמח"ל שכל דור שביעי מתקן את הדור הראשון, כדמצינו בתורה שתוכל קין נענש על החטאים של קין, שהיה דור שביעי אליו. וכן דוד הוא דור שביעי למשה. וממילא זהו עניינו של חנוך שהוא דור שביעי לאדה"ר, ותיקן את חטא אדה"ר.

אדה"ר קודם החטא היה בדרגה עליונה מאד. כפי שראינו במסכת חגיגה שהיתה קומתו מסוף העולם ועד סופו, ובמקובלים כתוב שלא רק האדם אלא כל העולם היה בדרגה מאד גבוהה. וכשנכנס בו יצה"ר בעקבות החטא, כמבואר ברמב"ן, כל העולם ירד מדרגתו. חנוך מתקן את חטא אדה"ר, וחוזר למדרגת אדה"ר קודם החטא, וממילא אין לו מקום בעולם הזה, עולם שבו יש קיום לרע. אדם שנמצא במדרגת אדה"ר קודם החטא, כלפי העולם שלנו הוא מלאך. האר"י אומר שהמלאך מט"ט מגלה את שמו של הקב"ה, אך דוקא מתוך מעשה התחתונים, ולכן אדם כמו חנוך הוא שנהפך להיות מלאך מט"ט, שמעלה עצמו מתוך העוה"ז לאותו מקום גבוה שמגלה ונושא את שמו של הקב"ה.

וזה מה שמסביר רש"י בחומש שהיתה סכנה שחנוך יחטא ולכן נלקח קודם זמנו, וצ"ב מדוע יש חשש בדוקא אצלו שיחטא. אלא מפני שמדרגתו היתה כאדה"ר קודם החטא, מדרגה זו לא יכולה להתקיים כאן בתוך העולם שלנו, וברגע שהוא מגיע למדרגה הזאת הוא חייב להסתלק מן העולם, אלא שאין שייך בו מיתה שהרי קודם חטא אדה"ר אין מיתה, והעצה היחידה היא שיהפך למלאך. וזהו חנוך שנהפך להיות המלאך שהוא שר העולם.

ונצרך לכאן המובא מהאריז"ל שלעתיד לבוא יהיה פסק ההלכה כב"ש. כלומר שגם היום ב"ש מגלים חלק מסוים בתורה, אלא שלענין הלכה בעוה"ז אין פוסקים כן, אך אותה תורה תבא לידי מעשה לעתיד לבא.

וצרך לזה דברי המהר"ל בנתיבות עולם (נתיב השלום פ"א) שביאר מדוע 'שלום' הוא שמו של הקב"ה, שהכח לצרף הפכים ולעשות שלום ביניהם הוא רק מהקב"ה. בני אדם אינם יכולים לבצע את הדבר.

וא"כ יש להציע עפ"י את הביאור בגמ' כאן, שכאשר יש לנו 'האמת והשלום אהבו' הכוונה שמשמשים במידת השלום שהיא מידתו ושמו של הקב"ה אשר הוא מעבר לגבולות של העולם, אזי כל בחינות של תורה כל הדברי תורה כולן אמת. אין הפירוש ב"האמת והשלום אהבו" שאנחנו מתפשרים על האמת כדי להגיע לשלום, אלא שע"י הכח העליון של ה'שלום' אפשר להבחין כיצד כל נקודה בדברי תורה היא אמת. אין זה סותר לכך שאמנם בגבולות העולם צריכים לנקוט רק דעה אחת כהלכה למעשה, אבל בחינת השלום שהוא מעבר לעולם, שם מתגלה ששתי הבחינות אמת.

'חיבה ורעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו', כלומר הם תפסו את הבחינה של שלום שמגלה ששתי הנקודות שהם אומרים, אף שהם חולקים זה על זה, מ"מ שניהם אמת, שניהם דברי תורה, אלו ואלו דא"ה. האמת והשלום אהבו.

דף טו, א

## נהג בו ב' עישורין

בף זה הגמ' דנה במחלוקות ב"ש וב"ה, והאם עשו ב"ש כשיטתם. ומתוך אחד מהנושאים המובאים בגמ' יש לתפסו הבנה חדשה בחילוק המהותי בין ב"ש וב"ה.

דהנה, נחלקו ב"ש וב"ה מתי הוא ר"ה לאילנות. ור"ע נהג שני עישורין, כדברי ב"ש וב"ה. והגמ' מסיקה שהסתפק מהי שיטת ב"ה, האם ר"ח שבט או ט"ו בשבט ולכן נהג את שניהם לחומרא.

ולחסיביר זאת קצת יותר, נציין לדברי הבני יששכר (חודש שבט מאמר ב) שמסביר מהו שורש מחלוקת ב"ש וב"ה לתאריך של ר"ה לאילנות, ומקדים ששמאי באופן כללי הולך לפי מדת הדין והגבורה, והלל לפי מדת החסד. כלומר מידת הדין היא שאדם צריך לזכות מכוח המעשים שלו, ומסתכלים עליו כפי מה שהוא, ומידת החסד נותנת לאדם יותר מקום ומאפשרים לו את הדרך להגיע לכך.

ואבוהון דחלוקה זו הוא בסוגיא בשבת (לא, א) באותם גרים שבאו להתגייר שלא באופן הגון, וב"ש דחאם מפני שכפי מידת הדין לא מגיע להם להתקבל באופן כזה, אך ב"ה קיבלם כי ראה את ה'בכוח' שלהם שאמנם כעת אינם ראויים, אך בהמשך יוכו.

ועל כן הלכה כב"ה בעוה"ז, כי בעולמנו א"א להתנהל כפי מידת הדין כמו שמביא רש"י בתחילת החומש, אולם לעתיד לבא תהיה הלכה כב"ש, שאז כבר אין מקום לחסד, ואדם נהנה ממה שבדין מגיע לו.

בחודש שבט חל ר"ה לאילנות, אשר האדם עץ השדה, ולב"ש ראש השנה הוא תחילת החודש במצב שהלבנה נמצאת, שאף שהיא קטנה, זה מצבה כעת ואנו הולכים כפי זה. אך ב"ה דנים כפי אמצע החודש שהוא שיא הפוטנציאל שאפשר להגיע, ואנו מתנהגים לפי המירב האפשרי להשיג. וממילא נחלקו ב"ש וב"ה מתי הוא ראש השנה לאילנות, מהו מהות האדם, האם הוא ר"ח - באשר הוא שם, או ט"ו בו - הגדולה שיכול להגיע אליה.

ולפי זה יש לבאר את שיטת רבי עקיבא: שהנה רבי עקיבא, כפי שמבואר

## השיעורים הגדולים שלימד אותנו רבי חיים זצ"ל באורח חייו

אישיותו של רבנו הגדול שכבשה את לב כולם, החל מגדולי תלמידי החכמים, גדולי הדור, וכלה באנשים הרחוקים עד מאד מתורה ומצוות התבלטה בכמה וכמה נקודות:

ידיעת כל התורה כולה.

ניצול הזמן עד רמה של חלקי שניות.

שליטה על כל רגע בחיים והכוונתו על פי הלכה ודקדוקיה.

הקדשת הזמן לכל אדם ואדם.

חבור ספרים מיוחדים בשטחי תורה רבים.

מתן רבבות תשובות לשואלים בכתב.

והכל מתוך צניעות מופלגת פשטות וענווה.

יחד עם זאת אם נתמצת את השורש לכל הנ"ל יהיה זה ידיעת כל התורה כולה והחשבת כל חלקיק של שניה וממילא ניצול מירבי של הזמן לדבר החשוב ביותר.

**היה רבנו זקן בא בימים**

**זקן:**

זקן פירושו - זה קנה חכמה.

רבנו זכר כל הזמן את כל התורה כולה, כ"ד כתבי הקודש, בבלי, ירושלמי, כל המדרשים כל כתבי הראשונים רמב"ם שולחן ערוך ונושאי כלים. כיצד מגיעים לרמת זכרון כזאת? ואם תאמר - שינון וחזרה רבים שינונו רבים חזרו ולא הגיעו לרמה זו? רבנו שינון כל החיים אך כבר בהיותו עול ימים כתב החזון איש אודותיו שהוא "מרא דכולא תלמודא"!!!

התשובה היא: החשבה. מתן חשיבות. מי שמחשיב כל מילה של תורה כמי שמחשיב יהלום שהשתוקק זמן רב לקנותו, והיה רחוק מהישג ידו עד שקנהו בדי עמל, אינו שוכחה בקלות כמו שאדם אינו מאבד את היהלום בקלות. אדם שקונה דבר בקנין גמור הופך הדבר להיות לחלק ממנו, מעצמותו, וכמו שאינו שוכח את קנייניו. קנייניו חביבים לו יותר מגופו כי קנייניו שעשה בה קנין אמיתי הפכו להיות לחלק מעצמותו (זהו שקראה חוה לבנה הבכור קין מלשון קנין שהוא חלק מעצמותה), בעוד שגופו אינו אלא כלי לעצמותו.

רבנו חיים מוואלאזין העיד על אחיו רבי זלמן שנפטר בגיל צעיר, שכבר בהיותו צעיר מאד לימים ידע את כל התורה כולה בעל פה. שאלוהו האם במידה והיה ממשיך לגדול היה מגיע לדרגת הגר"א. ענה ר' חיים מוואלאזין שגם אם היה חי אלף שנים לא היה מגיע לקרסולי הגר"א שאלוהו, מה ההבדל? אמר: אחי ידע את כל התורה כולה מההתחלה לסוף והגאון ידע את כל התורה מההתחלה לסוף ומהסוף להתחלה... שאל על כך הרב מבריסק, מה הענין להשקיע זמן ללמוד בעל פה מהסוף להתחלה כשאינן לזה כל משמעות? וענה שאין הכוונה שהגר"א השקיע זמן לדעת הכל מהסוף להתחלה, אלא יש כאן גדר בידיעת התורה, כי מתי קשה לזכור קטע מהסוף להתחלה, כשמנסים לומר אותו בעל פה, אך אם קוראים מן הכתב, אם הקטע עומד מול העינים ניתן לקרוא בקלות מהסוף להתחלה. נאמר בספר משלי "כתבם על לוח לבך" וכשהדברים כתובים יודעים אותם מהסוף להתחלה כמו מההתחלה לסוף. התורה כולה היתה כתובה על לבו ועמדה תמיד מול עיניו של הגר"א.

בפסוק "כתבם על לוח לבך" כתוב דבר נוסף: שדברי התורה יהיו חביבים לאדם ככתובים על לוח לבו ויהפכו להיות חלק מעצמותו.

זו משמעות המושג "זקן - זה קנה חכמה" הזקן קנה את החכמה, החכמה היא קנין שלו והופכת להיות חלק מעצמותו. כשאדם עושה קנין נצח בכל מילה של תורה לא במהרה הוא שוכח. כי כיצד ישכח את עצמותו. כמו שאומר רבי אברהם אחי הגר"א במעלות התורה: "זה שנאמר השמר לך פן תשכח כו' (דברים ח יא), האם אפשר להעלות על הלב, שישכח האדם שהוא חי, וינעוץ סכין בבטנו או בלבו". כמו שאדם אינו שוכח שהוא חי ושילבו פועם כך לא ישכח את התורה במידה והיא כתובה על לוח לבו.

כמובן שרבנו שינן הרבה, גם על רבי זלמן אמרו שלמד כל דבר מאה פעמים ואחת. אבל כל מי שניסה לשנן יודע כמה הדבר קשה ואחרי כמה פעמים עושים זאת מתוך הרגל וללא שימת לב עד שמתאישים ומפסיקים ככתוב "קשה עתיקא מחדתא".

איך אפשר לשנן ובכל פעם ללמוד מחדש כמו בפעם הראשונה?

התשובה נעוצה בנאמר לעיל. אמרו חז"ל על העובדה שהקב"ה הורה למנות ולחזור ולמנות את כלל ישראל פעם אחר פעם, משל לאדם שיש לו יהלומים החביבים עליו והוא מונה וחוזר ומונה. אדם הרואה בכל מילה של תורה יהלום שנקנה בדי עמל חוזר הוא עליה בשמחה כמי שמונה יהלומים ולא מתעייף וכל פעם הוא נפגש עם אותה מילה כאילו ראה אותה לראשונה. שינון שכזה מביא לידי זכרון ולקנין נצחי.

#### בא בימים - בא וכל ימיו אתו.

רבנו החשיב מאד את הזמן. הוא לא זלזל אפילו בחלקיקי שניות. כמו שהעידו הספדנים בלויה. הרב זילברשטיין הסביר בכך את מנהגו בעת האחרונה לא לומר "ברכה והצלחה" אל בראשי תיבות "בו"ה" זאת כדי לחסוך זמן אותו ניתן לנצל...

כשכל שניה כה יקרה. בכל אחת ואחת קונה הוא עוד ועוד קנין של תורה. בכולן קונה הוא אך ורק קניינים של תורה, הרי כל התורה נמצאת מהר מאד בחיקו. וממשמש הוא בה בכל רגע ורגע כאדם העשוי למשמש בכיסו את היהלומים החביבים עליו בכל שעה ושעה.

כיון שרבנו החשיב כל כך את הזמן עד שהחל לברך בראשי תיבות כדי לחסוך חלקיקי שניות ודאי ניצל אותו לדבר החשוב ביותר. ואם הזמן כולו הוקדש ללימוד תורה, ללא כחל ושרק ואף כשידע את כל התורה כולה חזר ולמד שנית ושלישית ועוד ועוד בלי סוף ולא הקדיש ולו חלקיק של שניה לדבר אחר. הוה אומר שאין בעולם דבר החשוב כלימוד התורה.

ואם רבנו כה החשיב את הזמן והקדיש ללמוד בלבד מה עם שאר הדברים שעשה כקבלת קהל ומתן עצות וברכות להמוני הצובאים על דלתותיו?

לימוד התורה הוא ללמוד על מנת לקיים. הרי גם דקדוקי הלכה וגם "בין אדם לחברו" גם הקדשת זמן למצוקותיהם של בני אדם הופך להיות לחלק מעצמותו. וכמובן, נאמר בפרקי אבות שהתורה "מלבשתו ענוה" (אבות פ"ו משנה א') אדם שכל ימיו לומד תורה וכל שניה מוקדשת ללימוד תורה על אחת כמה וכמה.

הגמרא במסכת ברכות (מ"בע"ב) אומרת שאם עשרה אנשים הסבו יחד לסעודה אחד מברך לכולם. ואם לא הסבו יברך כל אחד לעצמו, ובברייתא כתוב שאם אמרו הבה ונאכל במקום פלוני אחד מברך לכולם הגם שלא הסבו. כי אם אמרו "נאכל במקום פלוני" הרי זה כהסבו. מספרת הגמרא שתלמידיו של רב שבו מלווית רבם ואמרו נאכל במקום פלוני, משסיימו לא ידעו אם אחד יברך לכולם או כל אחד יברך לעצמו. קם רב אדא בר אהבה החזיר את הקרע למקומו וקרע קריעה חדשה ואמר: רב נפטר ואנחנו טרם למדנו הלכות ברכת המזון. בא זקן אחד ולימד את הנ"ל שאם נועדו לאכול יחד גם אם לא הסבו מברכים כאחד.

כשמסבים יחד יש מי שיושב בראש הסעודה וכולם סובבים אותו אז נחשבים כחבורה אחת, כך היה כשרב היה בחיים אך עתה רב נפטר מה יגרום שיחשבו כחבורה אחת? התשובה היא - תכונוו למקום אחד תהפכו להיות לקבוצה אחת כאיש אחד בלב אחד אז תהיו גם כן לדבוקה אחת ותוכלו לברך יחד.

כשנפטר רבנו הגדול שאין לנו תמורתו כולם בכוחות משותפים יתאחדו להמשך לימוד התורה כקנין ההופך את התורה לחלק מעצמותנו כחלק מחיינו וממהותנו ונוכל להמשיך הלאה בדרכו.

# { אז נדברו }

פרשת שמיני תשפ"ב | לסדר: "כל בית ישראל יבנו את השרפה אשר שרף ד'" | גליון מספר: 552

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

a8447168@gmail.com

---

ליזא חזקא להצויה (ספסל 8) חספי  
ארכבי, אנו בקוקים ארמלו... (א)  
ארקוים ארין ורקסאל אר יוק יבזוי  
בשולד הכא בבלא: 0527683095

---

כלו כן: יענה אשוקה ארכוב אר האוכי  
בבא ארכבי ובלובי ארכובי... (א)  
בבוכני הארכיוב 8 בלוי, אר ארמלו 3000  
אר ארכיובי ביננו ארכובי הארכובי ארכובי  
...15

ארקובי בבלא: 0527683095

ניתן לקבל את הגיליון בפקס  
באמצעות שיחת טלפון:

079-5319191

**נודה להשתתפותכם**

**בהוצאות הגדולות!!!**

**בבנק: בנק פאגי**

סניף 182

חשבון 747815

ע"ש: שב שמעתיא (ע"ר)

ניתן לקבל קבלה מוכרת להחזר מס  
(ס' 46)

**בארצות: "נדרים פלוס"**

**בטלפון: 0799-654321**

**בדואר: פולק, גאולה 15 חיפה**

**למענה אנשני: 052-7683095**

## "ביום ההוא יגדל המספד..." אודות חלישות הדעת שסביב ההספדים.

נמצאים אנו בימי השבעה על גדול הדור שנלקח מאיתנו בפתאומיות... עדיין ההלם גדול והדברים בראש לא מסודרים... קשה להוציא את המילים זכר צדיק לברכה על צדיק שכ"כ גדלנו על הליכותיו **אבל ברצוני לעורר נקודה חשובה שנחוצה דווקא לימים אלו שכולנו עסוקים בהספדו של צדיק...** ובכן: כל השיח וההספדים על מרן ר' חיים זצוק"ל מציף אצלי מבוכה ישנה שמסתמא אני לא הבן היחיד שמרגיש ככה... יש לי קושי אישי עם התיאורים המסמרי שיער שתמיד תיארו לי על הבקאות המבעיית של ר' חיים בתורה... תמיד כשסיפור לי את זה הרגשתי שמוצצים לי את הדם... הרגשתי כאילו זורים לי מלח על הפצעים ובכוונה... **הרי בינינו...** מי לא היה רוצה להיות בקי בכל התורה כולה כמו ר' חיים? זו הרי שאיפת חייו של כל אברך וכל בחור ישיבה... יש מאיתנו שהשאיפות האלו זה ציפור נפשם... הם היו מייחלים ומתחננים וכוספים שיהיה להם לפחות קצת מהיקף הבקאות והשליטה של מרן זיע"א בכל מכמני התורה... ובכל זאת לא זכו... ננו... אז אם ככה... מה העניין להספיד את ר' חיים ולומר עליו שהוא זכה ל-מה שאני ואתה הינו מממממתים שיהיה לנו... ואנחנו תכל'ס לא זכינו והוא כן?? בשביל מה מספרים לי את זה??

מילא כשמספרים לי על הדקדוק בהלכה המופלג של ר' חיים... על כיבוד ומורא אב המופלג שהיה לו... על קימת חצות מידי לילה (כפי שהראשית חכמה מפליג נוראות בחשיבות העניין) ועל זה שהוא היה מתפלל "קצת לפני" סוף זמן תפילה... בסיידר... פה בהחלט יש לי מה לשמוע!!! כאן מדברים על משהו שברמה העקרונית גם אני יכול לעשות כמוהו... רק אני עצלן... והוא כן עמל ועשה... ובשביל זה נערכים כעת הספדים שמכים על קדקודי ונותנים לי מושגים טובעניים לאיפה עבד ה' אמיתי יכול להגיע בעמל ויגיעה... וזה בהחלט מחזק אותי ואני יוצא עם שאיפות... אבל כשמדברים איתי על הבקאות וההיקף שהיה למרן זיע"א בתורה... מה רוצים שאני אעשה עם הנתון הזה?? מה... רוצים שיצאו לי העיניים?? אז יופי... יצאו לי העיניים... נו... מה יש לי מזה??? מה יש לי מסיפורים על גאונות עצומה בתורה שלא זכיתי למתנה הזו???

ואתה יודע מה... גם בייחס להתמדה המופלגת שהייתה לר' חיים... גם בזה יש לי די חלישות הדעת... (אמנם זה קצת פחות כואב מגדלות בתורה... סו"ס גדלות בתורה זה יותר מתנה... ואילו התמדה זה בעיקר עבודה ועמל) אני לא יכול להיות מתמיד כמו ר' חיים!!! לא יכול!! אז כשמספרים לי את כל הסיפורים האלו שאני פשוט לא אוהב שם... מה רוצים שאני אעשה עם זה?? בקיצור: אני חותר כאן לשאלה אחת מהותית... קצר ולעניין:

### האם יש על מה לדבר או אין על מה לדבר??

האם הגדלות בתורה שהייתה לר' חיים זה **משהו ששייך אלי או לא???** זה משהו שיש לי מה לעשות איתו או... או זה סוג של מתנת שמים שאין לך רשות אלא לראותם בלבד... ומעתה: אם זה אכן מתנת שמים... אז אנא מכם... תפסיקו להציק לי... תפסיקו לספר לי עוד סיפור ועוד סיפור על הגדלות של מרן בתורה ולזרות לי מלח על הפצעים... בקיצור: האם יש סיכוי שאני אהיה מתמיד כמו ר' חיים או שזה סוג של חלון ראווה... ש... שהיה לנו אחד כזה ואיננו כי לקח אותו אלוקים?? אני לא צריך לספר לך... רק עכשיו היה פורים... כל הבחורי ישיבות שהשתכרו והתחילו לבכות בכי תמרוורים... מה הם בכו????? הם בכו שהם רוצים להיות מתמידים כמו ר' חיים... ולזכור את כל התורה כולה כמו ר' חיים... אז מה העניין להגיד להם... הנה... ר' חיים היה כזה ואתם לא... **בקיצור: הארכתי בדברים בשביל לחדד את השאלה:** האם יש על מה לדבר או אין על מה לדבר?? אנחנו עומדים כעת בימי השבעה... וכעת קצר ולעניין: האם המושגים האלו שייכים אלי או לא? האם ר' חיים זה שם של תמונה בסלון או גם שם של שאיפה שיש על מה לדבר...? יש לאן לחתור??

### והתשובה היא: כן!!! בפירוש כן!!! יש על מה לדבר!!!

והיות ויש על מה לדבר... אז דבר ראשון תרגע... זו הסיבה היחידה שמתעללים בנו בימים אלו ומספרים לנו על עוד סיפור ועוד המחשה על ההיקף העצום שהיה לר' חיים בתורה... וחלילה... לא מחפשים להוציא לי את העיניים... לא! רוצים לדרבן אותי שאני גם אתחיל להפשיל שרוולים ולצאת לדרך... כי זה שייך אלי!! זה קיים אצלי!! **נו... איך?? איך באמת?? זו שאלת המיליון...**

### אז כאן יש נקודה שמאוד חשוב להבהיר אותה:

הגדלות העצומה של מרן זיע"א בתורה... זה דווקא לא בייחס לידיעת התורה העצומה שכבר הייתה שלו... אלא ב-**איך!!! איך הוא הגיע לזה!!!** שם נמצאת הגדלות!! לשם מתנגק עיקר הגדלות!! שם הסיפור הגדול! כי שוב... כפי שהזכרתי... הידיעת התורה העצומה שהייתה לר' חיים... זה... זה בעיקר כפי!! כפי לוו... הלוואי עלי... זה כבר לא כ"כ גדלות... זה יותר עשירות מאשר גדלות... זה יותר איכות חיים מאשר צדקות... **רק מה?** הסיבה שקוראים לזה גדלות כי **להגיע לזה!!! זה הסיפור וזו התכנית העבודה!!** ובזה אנחנו אמורים להתמקד... האמת היא שתוך כדי שאני כותב את המשפטים האחרונים אני חושב לעצמי... רגע... בעצם מה באיתי לומר?? בעצם... מי חשב אחרת?? אבל לא!!! כמה שזה נראה לך מובן מאליו... למרבה האבסורד כמעט כלונ טועים בזה... והההרהרה... שאתה תראה במו עיניך בשבועות הקרובים איך שכולם ידברו על הבקאות העצומה שהייתה למרן זיע"א וכמעט אף אחד לא יתעסק בשאלה הבסיסית איך הוא הגיע לזה!!! **כך שבאמת זה מטעה!!!** כשידברו יותר מידי על הגאונות שלו בתורה זה יטעה אותנו לחשוב שהגדלות היא עצם הידיעת התורה... וזה לא נכון!!! כי שוב...

ההמשר בעמוד 6 בגיליון זה...

אדוניך מעל ראשך...? ! ?

את השאלה הזו שאלו בני הנביאים את אלישע... והוא ענה להם ידעתי, החשו... ולמרות שהוא ידע והתכוון לזה, אבל כשזה לפתע קרה, הוא זעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו... מה נאמר אנחנו שמש ממש לא ידענו... היה לנו פורים שמח... גם פורים דפדפים וגם דמוקפין... השתכרתי לי כהוגן... ואז בשעת גילופין... כשחזרתי מהמקווה בערב שבת עם חשיכה כולי מתנדנד... ואז שוב גשתי את אותו שיכור שכבר התרועעתי איתו די והותר לאורך הסעודה...

ואז הוא לפתע קרא לי מרחוק: שמעת ש... ש... מרן ר' חיים קנייבסקי נפטר?? התמלאתי עליו בחמת זעם!!! מה... כבר באמת נגמרו לך כל הבדיחות?? השתקתי אותו בנזיפה... אמרתי לו: את זה לא אומרים אפילו בצחוק...

והנה חלפו להם כמה שעות... והתברר שאכן- שמעי זאת עניה ושכורת ולא מיין השליכי תופיין, קרחי נא וגוזי והשחיתי אפיין שאי על שפיים קינה וסובי אגפיין, ככה בכזו פתאומיות גלה כבוד מארצנו כי נשבה ארון ה'...

ישנה תחושת יתמות עמוקה באופן יוצא דופן... מרן זיע"א היה קרן אורה שנשא על לבו את כל הצרות והמעוקות של כלל ישראל... זה בית שספג כ"כ שברון לב... כ"כ הרבה צרות של יהודים... וגם שמחות... כל צרה וכל דאגה כולם ידעו שיש כתובת... אני הולך לר' חיים... ואח"כ חוזרים עם חיוך גדול הלכתי לר' חיים והוא בריך ברכה והצלחה או אמר כך וכך... וזהו... מכאן ואילך פניה לא היו לה עוד... ומעתה: לאן!! לאן נישא את עינינו... הרבה מעות יש לנו ואין לנו יותר שולחני לרצותן... אבל צריך לדעת שעיקר האבידה היא על החלל שנפער כעת בהגשת התורה!!!

התורה הקדושה מחזרת על האכסניה שלה... התורה ממשיכה להגיע גם עכשיו לבית האהוב... ורוצה להמשיך לשמוע את הדפים המוכרים שמרן זיע"א אמרו ללמוד בתאריך הזה לקראת הסיום בערב פסח... והנה לא!!! תורה תורה חוגרת שק ומתפלשת לעפרים... איפה מי שהיה נאמן אלי... לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוהת פתחי...? מה יהיה?? פסח מתקרב ומרן כבר כמה ימים לא אוזח בקצב?? אבל יחיד עשי לך תורה הקדושה...

מרן נסתלק בחודש מאוד חשוב!!! **בחודש העיבור!!!** כידוע: חודש העיבור אצל מרן זיע"א היה תמיד חודש שמביא איתו בשורות טובות לשוחרי התורה... מה יש?? בכל שנה היה לר' חיים סדרים צפופים והוא לא מצא זמן לכתוב חיבורים... אבל פעם בשלוש שנים היה לו חודש אחד רזרבי!!! חודש העיבור!!! ובחודש הזה הוא היה מתפנה לכתוב עוד חיבור ועוד חיבור...

והשנה הנה... סו"ס הגיע שנה מעוברת... הגיע חודש העיבור ואנחנו כבר מחכים ומצפים איזה חיבור יצא השנה... והנה מי חלם שהחיבור שהשנה יצא לעולם בחודש העיבור זה יהיה ספר תורה שנשרף?? מי האמין שהשנה הספר יהיה בגדר "זה ספר תולדות אדם...?"

לא נותר לנו אלא להפטיר בקדיש הארוך שמרן זיע"א הכיר אותו יותר מידי טוב... בקדיש שלא נזכה השנה לשמוע בתענית בכורים... יתגדל ויתקדש שמיא רבה, בעלמא דהוא עתיד לאתחדותא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכלא בגווא ולמעקר פולחנא נוכראה מן ארעא... וימלך קודשא מלכותיה ביקריה, בעגלא ובזמן קריב... מי יודע אם אנחנו לא קרובים ממש ממש... (מי יודע אם זה לא אותו מספר בירושלים שנרמז בדף ג' במגילה שמדבר על התאריך שישן פורים מחד ועל כבוד תורה דיחיד מאידך... ועל משיח בן יוסף שנהרג וההספדים עליו...)

נזכה שמישך להיות מליץ יושר על כל כלל ישראל!!! נזכה לאסוף את עצמנו ולהתחזק בייתר שאת בקצות דרכי,

בימים אלו שאנו מנסים לאחוז בשולי גלימתו של מרן ר' חיים זיע"א... צריך לדעת בין הייתר שיש כלל "תפסת מרובה לא תפסת...!!!!" סו"ס היקף גדלותו של מרן זיע"א זה משהו שהוא די גדול עלינו... והיות וסו"ס צריך להתאמץ לקחת משהו... אז על הדרך מומלץ במקביל לתפוס כל מיני פינות ונישות שבהם יותר קל לנו להיאחז... ולכן הקדשתי טור אחד להזכיר ולהכיר בשני עוזרים נאמנים שהיו למרן זיע"א ששיעור קומתו של מרן זיע"א נזקפת לזכותם...

המשב"ק הראשון הוא לא פחות ולא יותר הרבנית זצ"ל!!! כן... צריך לדעת שלמרן זיע"א היתה אשה גדולה שבלעדיה הוא לא היה מגיע לאן שהוא הגיע!! היתה לו אשת חבר שסיפקה בפניו את כל הנתונים וכל האפשרויות לצמוח גדול בתורה... אז נכון... היא אמנם נפטרה לפני עשר וחצי שנים ומי זוכר כעת לדבר עליה... אבל דווקא בגלל שכעת כולם מדברים על מרן ר' חיים וזה קצת גדול עלינו... דווקא עכשיו זה הזמן להזכר שהוא לא היה יחיד בזירה!!! כבר עשר שנים שמחכה לו שם בשמים אותה אשת חבר שהולכת לחלוק איתו את כל הזכויות **שווה בשווה!!!** (עד כדי כך שמרן חיד"א מסתפק איך אפשר לעשות עסק יששכר וזבולון הרי האשה כבר לקחה חצי... אבל זה בסדר... הנושא בסוף מטופל...) אז האם אנחנו יכולים לצמוח מרן ר' חיים?? אני לא יודע... אבל מה שבטוח... יש היום בנות ישראל צדקניות שיש להם נכונות להקים בית של תורה... **ולחן יש את זה!!!** יש את זה בגדול!!! הם רק צריכות קצת לחדד את העמדה שלהם ולהפנים שאם רוצים להצמיח בעל תלמיד חכם שכזה... צריך נכונות והתמסרות לתת לה בית!!! אי אפשר לפסוח על שני הסעיפים... אי אפשר גם וגם... כמובן שבת ישראל שתכריז שהיא לא בנויה לזה זכותה המלאה... אבל מי שכן רוצה שתדע שאין דברי תורה מתקיימים במי שמתפרה עליהם אלא במי שממית עצמו עליהם...

לא תמיד זה היה כבוד להיות אשתו של ר' חיים קנייבסקי... באותו דור מי שלא יצא לעבוד לפרנסתו הוא היה נראה בן אדם לא מן הישוב... אז נכון שבדורנו זה נראה אחרת... אבל יש דברים אחרים... לא חסרים שגעונות שהבחור השפיץ שעטוף בצלופן שיצא מהישיבה הכי הכי... לא תמיד זה מוכיח את עצמו ביום שאחרי... מי שבאמת משתוקקת להקים בית של תורה צריכה טוב טוב לבדוק האם מיודעינו מצא את עצמו לבד מול הדף גמי והמשיך ללמוד או שהוא יודע ללמוד רק עם אוריה חברתית וכשאין שום התמודדויות ברקע... ואפשר להאריך בזה הרבה... מה שבטוח: בת ישראל שרוצה בן עליה... לא מספיק שהיום הוא נראה מרשים ועומד בקריטריונים החברתיים... יש דברים שהם יותר חשובים ליום שאחרי... ---

עד כאן דברתי על המשב"ק הראשון שהצמיח את מרן זיע"א!!!

עכשיו נדבר על הדמות השניה שאישיותו של מרן זיע"א נזקפת אליו... ובכן: להוי ידוע לך שמרן ר' חיים לא היה יתום!! היה לו אבא גדול גדול!! תנחש מי היה אבא שלו???

מרן בעל הקהילות יעקב?? **לא!!!** אולי מרן הסטייפלר? **גם לא...** איפה... הסטייפלר זה משהו טרי... הסטייפלר היה חי איתנו עד לפני 38 שנים... אני מדבר איתך כאן על סיפור שלפני 95 שנים ויותר... אני מדבר על אבא של ר' חיים קנייבסקי!!! אבא של ר' חיים קנייבסקי זה אברך צעיר ממש בגיל שלנו שהוא עדיין לא היה רבינו בעל הקהילות יעקב... הוא עדיין לא היה בשיעור קומה של מרן הסטייפלר... כן... אני מדבר עליך... אתה בחור יקר שעוד רגע מתחתן... **והאברך הצעיר הזה היה קדוש!!!** אותו ר' יעקב ישראל היה מופלג בקדושת יסוד וביראת שמים צרופה של נובהרדוק!! **ושם!!! שם נולד ר' חיים...** ר' חיים צמח גדול לא בגלל שאבא שלו היה גדול הדור... אדרבה... דווקא מקובלנו מחז"ל שתלמידי חכמים לא כ"כ מצוי שיצאו מבניהם תלמידי חכמים... ובאמת התופעה הזו שר' חיים היה גדול הדור בין גדולי הדור זה תופעה לא כ"כ מצויה... ולמה באמת?? כי זה ר' חיים יצא גדול זה לא בגלל ה"קהילות יעקב" שאבא שלו חיבר במשך השנים... אלא בגלל מה???

בגלל העינים הקדושות של אבא שלו בגיל של רתיחת הדמים!! בגלל קדושת יסוד שהייתה לאבא שלו ברוסיה הסובייטית... ומי ששומר על קדושה בכזה גיל... זוכה לבנים קדושים!!!

אז הנה לך בחור יקר... האם יש סיכוי שאתה בעצמך תגדל ר' חיים?? אני לא יודע... אבל לזכות להיות אבא של ר' חיים זה עכשיו!!! בינינו... אני שואל אותך: האם מתחשק לך **בו גדול בתורה** כמו ר' חיים?? **אז תדע לך שזה עכשיו!!!** זה מסוג הנושאים שכואב לדבר עליהם בגיל יותר מתבגר... כי זה כבר לאחר מעשה... יש דברים ששייכים לקדושה של הגיל שלך!!! איך שיוסף הצדיק מתנהג במצרים בשכבת הגיל שבין שבע עשרה לשלושים שנים ככה יראו מנשה ואפריים שכל אבא מברך את בנו ישימך אלוקים כאפרים ומנשה... **מוטי היסר בו התשע עשרה:** תנסה רגע להיכנס לראש שלך בתור אדם נשוי... היית רוצה שהאיציק שלך יגדל ויפרח ויצמח לגדול בתורה!!! ואנשים יצביעו לילדים שלהם ויגידו להם תהיו כמוהו... כמו בן של מוטי... אתה רוצה ילד כמו ר' חיים?? עכשיו זה הזמן!!! זה תלוי בעיניים הנקיות שלך ובעמידה בניסיונות שלך כעת!!!

אני רוצה שתבין: יש נשמה אלוקית ויש נפש חיונית!!! הנשמה האלוקית מגיעה מהשמים... אבל הנפש החיונית זה כבר הטבע והתכונות וזה כבר משהו שתלוי באבא ואמא... זה תלוי ברמה הרוחנית של האבא... וכשהאבא הוא עיר וקדיש ר' יעקב ישראל... אז הנפש החיונית של הבן שלו... זה נפש מרוממת שמצד עצם טבעו הוא מרומם ומוכשר לקדושה יותר מאחרים... (אה... למה אני ואתה לא זכינו לזה? יש כל מיני חשבונות שמים... יש כאלו שהתפקיד שלהם זה לאפופה חשוכא לנהורא... עזוב... לא על רגל אחת) אבל איזה נפש חיונית תהיה לילד שלך?? האם הראש שלו יהיה נמצא בכל מיני... או שהראש שלו ישוטט בתוספתא ובספר... זה אתה תקבע!!! ועכשיו!!! לא יעזור שר' יעקב ישראל יום אחד יצמח לרבינו בעל הקהילות יעקב... הנפש החיונית של ר' חיים תלויה ברמה הרוחנית של אבא שלו **בגיל עשרים...**

אז הנה לך עוד עקיפה... נכון שבימים אלו צריך להיאחז בשולי גלימתו של מרן זיע"א... אבל לגדול כמוהו זה סיפור של שנים וגם עבודת חיים בלתי פוסקת... אני כעת מדבר על משהו מאוד ענייני וממוקד!!! עזוב כעת אותך... אתה רוצה לזכות לבן כמו ר' חיים??

זה קורה עכשיו!!! לצמוח אתה כמו ר' חיים זה סיפור של שנים... אבל להעמיד בן כמו ר' חיים... זה עניין של כאן ועכשיו!!! אני ממליץ לחשוב על זה... כי ברגע של ניסיון... ברגע של דחפים אפלים... אחד הדברים שהכי תופסים אותי... מה... היית רוצה שהילד שלך יהיה גם כזה?? שזה מה שיעמוד לו בראש?? לא!! אבאלע... לא!!! אז מה כן היית רוצה שיהיה בראש של הילד שלך?? יבמות... נכון?? אז קדימה... רץ ליבמות...



בתשובה ומי יחזק את עם ישראל? בשביל זה יש את שבט יששכר... כן. אתה האברך הזה ש"לא עושה כלום" חוץ מללמוד... תדע לך שאני אמנם זוכה כן לחזק הרבה יהודים עם העלונים שלי ובכל זאת אני ממוקם בספירה אחת מתחתית... כי אני מרביץ תורה ואילו אתה התורה בעצמך! אני בשה"כ הרגלים שלך!!! כי אתה לוי!!! אתה עמודא דאמצעיתא!!! אתה בחינת תפארת שהיא עיקר בנין הגוף, ואילו אני נצח והוד תרין שוקין. אני נושא את הארון ואילו אתה הארון בעצמו... אז נכון שאני הרבה יותר מוכר ומפורסם ומוערך ממך... כי... כי אני הרבה יותר דומיננטי ממך!!! (כן... הרגלים הם האבר הכי גדול ברמ"ח אברים!!! כן... הרגלים פועלות פעולה מאוד מוחשית ונראית לעין... הם מצעידות קדימה את כל הגוף...) על אותו משקל: יששכר עושה את העבודה היותר מונגשת בשטח... הוא המשאית שמביאה את התורה לעולם... אבל אתה הלב!!!! אתה אילנא דחיי... ואת הלב לא רואים כמו הרגלים... ממש לא!!! אדרבה... את הלב עדיף לא להרגיש ולא לראות... (כשמתחילים להרגיש את הלב... זה סימן שהוא חולה...) כן... גם את ר' חיים כולם העריכו... אבל למה כולם העריכו?? כי הוא פעל ישועות... כי הוא הגיע לבחירות... כי הוא בירך את הדבש?? משיהו זכר להעריך את ר' חיים בגלל שהוא עוסק בתורה ללא הרף???

זה כבר לב!!! זה כבר משהו הרבה יותר אמיתי... את זה אין מה להראות בעיתון... זה "משעמם" מידי... זה הזמן להעצים את עמוד התורה כמות שהוא לעילוי נשמת עמוד התורה מן ר' חיים!!!

ומה אתה חושב... לא רק לוי צריך להתחזק... גם יששכר בעצמו!!! אני חברי היקרים... כל אלו שעוסקים מבוקר עד ערב בזיכוי הרבים... ואז מגיעה השעה הקבועה והיעיפה של הלימוד הפרטי שלי... מה שנקרא "מתי אעשה גם אנוכי לביתי..." ואז מגיעה מחשבה כזו מבטלת... עזוב... אין לי זמן לזה... אני יכול בזמן הזה לחזק אחרים שילמדו יותר דפים...

אבל לא!!! נלמד מר' חיים שהלימוד תורה האישי שלו היה שווה יותר משיעור בירושלמי!!! הדף גמ' הפרטי שלי חשוב לרבש"ע... ולא יעזור לי שאני אחזק את כל עם ישראל... עצם הדף גמ' הפרטי שלי חשוב לרבש"ע (כמובן בכל דבר יש את הכללים שלו... ואת השיקולים של "הוי מחשב" שלו... זה התלבטויות וספקות שמלוים כל אחד מאיתנו יום יום). אם נזכה להרים את קרנה של תורה שנחסרה לנו!!! בתוכנו! הרי זה יהיה עילוי לנשמתו הטהורה של מן זיע"א... נשים לילות כימים על משים לילות כימים...

מי שתרום לקופת פלוני אלמוני... הישועות כן הגיעו אבל מקופיא!!! היות וישב שם גדול בתורה וכל היום דבוק באילנא דחיי... אז כל העולם כולו ניזון בשבילו ועל הדרך זה גם השפיע למי שתרום כמו למי שלא תרום... כל דקה שמישהו הפריע לו מלימודו זה היה כמו להפריע למאמצי תיווך מתקדמים של הפסקת אש בין רוסיה לאוקריינה. כן. ת"ח שעוסק בתורה עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה... את זה הפסדנו!!!

**וכאן חשוב להבהיר:** יש כאלו שיטענו לי וכבר טענו לא פעם... מה... אתה חושב שאתה מבין יותר מר' חיים?? אם ר' חיים ראה לנכון להפסיק מלימודו בשביל כל מיני דברים אחרים... אז מי אתה שתגיד שזה לא בסדר? **אבל זה פשוט לא נכון!!!** כי ר' חיים היה עושה מה שצריך!! ואם יהודי מגיע ורוצה משהו... אז גם אם הוא רוצה צומי... יש מצוה גם לתת צומי... אבל מי יזם את המצוה הזו של נתינת הצומי?? מי היה הגחל שהזמין לר' חיים את מצות השילוח הקן הזה?? **זה אנחנו!!!** גם שני אנשים שמתקוטטים כמו ילדים והולכים לבית דין... ב"ד צריך להזדקק אליהם כי צריך!!! אבל מי החליט שצריך? סו"ס אנחנו האובייקטים שדאגנו לזכות את ר' חיים בכל מיני מצוות... שיזכה למצוות... שלא רק ילמד... אם היינו מחליטים שאנחנו צריכים את תורתו של ר' חיים שימשיך לשבת וללמוד. אתה מבין לבד שר' חיים לא היה רודף אחריו ואומר... לא... רציתי להגיד לכם בוע"ה... סו"ס אנחנו זיכינו אותו במידת הסבלנות ועוד הרבה מצוות ש"אינם יכולות להיעשות ע"י אחרים..." הוא נהג כפי שה' צוה אותו!! השאלה מה איתנו???

---  
**תכל'ס: כלפי מה הדברים אמורים???**

זה לא הזמן לעסוק בהלקאה עצמית ובמבט לאחור... יש כאן משהו רלוונטי לכאן ועכשיו!!! צריך לדעת שיש שני סוגים בתלמידי חכמים!!! יש בחינה של שבט יששכר, ויש בחינה של שבט לוי!!! אני יכול להעיד בנימה אישית: אני בתפקיד שלי ככותב גיליון, אני מסווג לשבט יששכר... אני מרביץ תורה... אני פחות זוכה לשבת וללמוד תורה לשם תורה ואני יותר עסוק בזיכוי הרבים... אשתי אמנם התפללה ויחלה לזכות בבעל ששייך לשבט לוי!!! אבל ה' רצה אחרת... ויש!!! יש כאלו שהתפקיד שלהם זה להיות מרביצי תורה... להתרים לתורה... ולגייס ולפעול ולפתוח עוד כוללים ועוד ושיבות ועוד זיכוי הרבים ושיעורי תורה... אבל!!! צריך לדעת שיש כאלו שזכו להיות שבט לוי והם ארון הברית בעצמו!!! וצריך לכבד את התורה שלהם ולא להפריע להם ללמוד... וכמו שאשתי הבינה יום אחד שאני לא צריך להיות לוי כי אני בחינה של יששכר... **ככה יש כאלו שהפוך!!!** יש כאלו שזכו להיות לוי!!! וצריך להשאיר אותם לוי ואסור להפוך אותם בכח ליששכר כי זה ביטול תורה!!! אתה האברך ששקוע בלימוד ומשגעים אותך לצאת לקירוב רחוקים אז מביאים לך כל מיני ציטוטים... אז אני לא נכנס לגמרי לשיקולים... אבל אם אתה באמת שקוע בלימוד ואתה כל הזמן דבוק באילנא דחיי אל תכנע!!! תתעקש להישאר דבוק לתורה מתוך הכרה והערכה שהלימוד תורה שלך שווה יותר מקירוב רחוקים!!! (צא ולמד מאברהם אבינו שנתבע על זה שהוא עשה אנגריה בתלמיד חכמים... והשאלה זועקת: ואברהם אבינו בעצמו... למה לו כן מותר לעשות אנגריה בעצמו?? התשובה היא כנראה: שאברהם אבינו לפי בחינתו היה צריך לעסוק בקירוב רחוקים, והיו שם בישיבה כאלו שהיו צריכים להישאר בבית המדרש, למרות שאדם הגדול בענקים אברהם בכבודו ובעצמו יוצא) נו... אז מי יחזיר את כל העולם

העולמות (תניא) הבנת את הציטוט הזה?? אני הבנתי בערך... מה שבטוח... את זה הפסדנו בשבוע האחרון!!! את זה ולא משהו אחר, וזה מה שאנחנו צריכים לקחת איתנו ממרן זיע"א את הערכה לתורה כמות שהיא!!! לזכור שיש עמוד התורה שהוא תורה לשם תורה!!!

---  
יש פה חשבון נפש אישי שאנחנו צריכים לעשות: במשך שנים ע"ג שנים נכנסנו לבית של ר' חיים והפרענו לו ללמוד, לפעמים זה היה מוצדק... והרבה פעמים זה לא היה מוצדק... כמה אנשים הגיעו לר' חיים בשביל שיהיה להם תמונה טובה איתו... כמה היו מגיעים לר' חיים ולו בשביל הפרוטוקול... לסמן וי על אחד האתרים שצריך לבקר בהם בבני ברק... כולם ידענו להגיד בחצי חיוך שר' חיים אומר בוע"ה... **ואני שואל אותך: משיהו חשב על זה רגע בריצינות??** שיושב כאן גדול הדור שהזמן שלו באמת יקר!!!! התורה שלו חשובה בשמים לאין ערוך!!! ובמקום לסגור את הדלת... הוא לא משיב פניהם ריקים ומנסה לקצר כמה שאפשר ואומר בוע"ה ואנחנו צוחקים... עושים מזה אפילו שירים... ותכל'ס... לא מבינים את המסר... זה לא מסר חובבני!! זה לא בוע"ה...

זה צומי שנהפך להיות יותר חשוב מתורתו של ר' חיים!

זה מערכות בחירות שנהיו יותר חשובות מההתמדה של ר' חיים!!

זה חלאקעס וכל מיני אירועים שונים ומגוונים שכולם חשובים יותר ודוחים את הלימוד של מן ר' חיים!!! לא זכינו והוא נלקח מאיתנו... אז להגיד שהוא נלקח מאיתנו בגלל זה... לא... עד כאן... אנחנו לא עורכי דין של הרבש"ע... אבל מה שבטוח זה שיש הרבה אנשים שמה שחולף להם בלב בימים אלו זה שכלל ישראל איבד מהיום את מעמדות החלאקע ואת האפיית מצות ואת מעמד הסינאים ומעמד תפילת השל"ה... ויש כאלו שחושבים שעם ישראל איבד הרבה תרומות פוטנציאליות לכל מיני ארגונים שכעת לא יוכלו לפרסם את תמונתו של ר' חיים... ויש כאלו שכבר מהרהרים בקול מי יודע מה יהיו תוצאות הבחירות הבאות בלי נוכחותו של ר' חיים... ואם אנחנו לא רוצים חלילה שיתרגש עלינו הר געש מעצלות בהספדו של חכם... אנחנו צריכים להזדעק בכל עוז ותעצומות ולהכריז... רבותי: **לא זה מה שהפסדנו!!!** די להסיט את גדלותו של מן לזוטות... השפויים האחרונים שבתופסי התורה צריכים להקים קול בכי ונהי: איבדנו את גדול הדור **בתורה!!! לא בשום דבר אחר!!!**

הפסדנו את היחוד הגמור בין קוב"ה ושכנתיה שנעשה ע"י אדם השלם בקדושת יוצרו שהיה דבוק בתורה ללא היסח הדעת בקדושה ובטהרה!!!

ר' חיים זה היה תורה ותורה ותורה!!! ר' חיים הגין על כל הדור רק בתורתו שהוא ישב ולמד ולמד ולמד... לא במעמדי התפילות שהוקמו כל שני וחמישי בביתו... וגם אם היו ישועות רבות שיצאו מביתו זה לא בגלל התפילות שנערכו שם ולא בגלל



ועידת "ירחי כלה" בעיצומו של חודש שבט...

ברוכים הבאים לירחי כלה... כן, יש פה יוזמה מבורכת ומיוחדת שעשתה לה כנפיים... במשך כל השנה יש נתק מוחלט בין שתי השכונות... השכונה של החברים והשכונה של עמי הארץ... מדובר בשתי בתי נכנסת נפרדים... מוסדות נפרדים לגמרי... מגני ילדים נפרדים ועד חדרים ובית יעקב ואפילו ישיבות קטנות שונות... אבל זה לא רק זה!!! זה גם רחובות נפרדים... ואפילו גני שעשועים נפרדים... מה אתה חושב... שמוליק הקטן בן הארבע... כמה שהוא ילד טוב וטהור... סו"ס הוא בן של מוטקה העם הארץ... הוא בחזקת טמא מדרס!!! מספיק שהוא ירצה לשחק בקרוסלה יחד עם הילד שלי... הילד שלי באותו רגע מטמא בגדים... יש למישהו כח לזה??? לא מספיק שילדים מלכלכים בגדים... אתה רוצה שאני גם אלך עם הילד והבגדים שלו למקווה על כל ביקור בגינה... מסילא הספיק ליענקלה משכונת עם הארץ להתשוב כמה פעמים ברובע של החברים והיניינים שנעצו בו בחדרה ובמעקב אחרי פסיעותיו לא נתנו לו הרבה חשק לחזור לשם שוב... תבין אותנו... אנחנו לא אנשים רעים... אנחנו בסה"כ חברים שמקפידים לאכול חולין בטהרה... ומספיק לי שיענקלה נכנס לביקור שגרתי בחנות ירקות של החברים!!! שמדובר בחנות ירקות שהמחירים בה הם פי שלוש לפחות!!! כן... אם עוד מעט יהיה אוצר בית דין שכולם מתלוננים על מחירים גבוהים... אז אצל החברים המחיר הגבוה הוא מוצדק לגמרי!!! כי בשביל להביא תפוח אדמה שלא נטמא זה כ"כ מסובך ונדיר!!! כי תחשוב... תפוא"א חייב לעבור מיס... (כי הוא מגיע מהאדמה ובלי ניקיון הוא נראה כמו חתיכת בוצ'...) ואם הוא עבר בלילה במים אז בפרשת השבוע כתוב שהוא מוכשר לקבל טומאה... ומהשהה עד החנות ירקות... יש לך מושג כמה ידיים זה עובר??? יש לך את הפועל בשדה שמעביר לסיטונאי וממנו לעוד סיטונאי ואז יש את המשאית הובלה... ותחשוב שבשביל שהתפוא"א יעבור את כל הדרך הזו וישאר טהור!!! בשביל זה צריך שכל הצוות הזה יהיו טהורים!!! (וטהורים שאני יכול לסמוך עליהם) זה מערך מורכב!! ולכן בצדק זה יכול לעלות פי שלוש במחיר... ביקצור: החנות ירקות של החברים זה כמו חנות תכשיטים!!! כל מצרך שם הוא נדיר... והנה יום אחד יענקלה העם הארץ שכנראה מנסה מידי פעם למתוח את החבל ולבדוק עד כמה אפשר למתוח את העצבים שלנו... יענקלה התחיל להסתובב ליד החנות ירקות... באותו רגע בעל החנות ר' שמריהו התחיל כל הזמן לפזול לכיוונו ואיבד את כל הריכוז!!! אנשים עומדים בקופה ורוצים לשלם אבל ר' שמריהו לא איתם... העיניים שלו נשואות כל הזמן לכיוון יענקלה... לראות שהוא לא נוגע במשהו... ואז רגע אחד ר' שמריהו לא ראה והופה יענקלה נכנס לחנות והתחיל למשמש בגמבות... הופה!!! סמאן ואילך כל החנות בחזקת טמאה... יש לך מושג איזה יוקף של נזק זה??? דא עקא שזה גם נזק שאינו ניכר!!! אתה לא יכול אפילו לחייב אותו לשלם... הייתה שם כזו עגמת נפש גדולה שהיה צריך הרבה מאוד עבודת המידות שזה לא יגמר בתגרת ידיים... עכ"פ הזהירו את יענקלה שזו הפעם האחרונה שהוא דורך בשכונת החברים... ביקצור: אתה סבין לבד שהיחסיים מתערערים באופן טבעי... במשך החורף מתפתח מתח בין שתי הקהילות... (תלוי במספר המקרים והתחכוכיות הלא נעימות מסוג יענקלה וחבריו) ולכן משנה לשנה נפרשים עוד מחסומים ועוד הפרדות ואפילו חומה!!! כמו חומת ברלין... יש חומה שמפרידה בין שתי השכונות... יש באמצע שער עם לחי ששם יושב שומר ולא נותן לעם הארץ להיכנס אלא רק באישורים מיוחדים...

אבל!!! יש תקופות מיוחדות שבהם יש עדנה... תקופות של עידן חדווה שיש לנו כן האפשרויות להפשיר קרח ולהיפגש ולהבין אחד את השני... התקופה המאושרת והמכוננת ביותר זה בסוף הקיץ שאז מתחילים ימי הגיתות והבדים... זו התקופה הכי ארוכה שבה נטהרים כל העמי הארץ שבשכונה לקראת ימי הבציר ודריכת היין... ואז יש לנו שבועים יום תמימים שהעם הארץ הוא בחזקת טהור... ובדרך כלל השבועים יום האלו נכנסים לתוך הימים הנוראים... ככה שאנחנו זוכים להתפלל בצותא ברה"ו ולעבור ביחד את הימים הקדושים בהתעלות משותפת... עם שיעורי תורה וחיזוקים משותפים... ואפילו אנחנו זוכים לעלות ביחד לירושלים ולחזור ביחד... עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק... ואז יש הפסקה קצרה של שבועיים שלוש או חודש... ואז שוב מתחילים ימי החורף ומתחילים ימי הבדים!! בישוב שלנו יש גם מטעי זיתים וגם כרמים על ענבים... ואז שוב יש לנו שבועים יום!!! שוב שבועים יום של אהבה ואחוזה שלום ורעות... ואז באזור של חנוכה שוב נפרסת חומת ברזל בינינו לבנינו... ואז נפרדים דרכנו... שמוליק הבן של יואב כבר לא משחק עם איציק שלי... וזה פרידה כאובה... ואז לאט לאט מפלטי המתח הולכים וגואים עד הכיבוי שרפות הבא... תכל'ס... התקופה הממושכת ביותר שיש נתק מוחלט בין שתי הקהילות זה כמובן החורף!!! כי בקיץ יש גם את פסח... ואחריו יש גם את חג השבועות... שבשני החגים האלו אנחנו נטהרים יחד ועולים ביחד וגם חוזרים יחד... ואח"כ יש את עליית הביכורים שזה גם עליה משותפת והווי משותף בטהרה... (עמי הארץ נאמנים על קודש...) כך שבקיץ יש כל מיני תחנות ריענון... אבל בחורף??? בחורף יש כמה חודשים רצופים של נתק הרמטי שהוא לא עושה לנו טוב!!! אל תשכח שיש פה חברים שהילדים שלהם ובני משפחתם הקרובה מתגוררים בשכונה השנייה... כן... קמצא גר איתנו... ואילו בר קמצא הבן שלו מתגורר מעבר לחומה... זה לא פשוט... זה לא תכל'ס כל פעם מחדש להפשיר קרח ולשקם יחסים...

ולכן מישהו מעמי הארץ בא והגה רעיון מקסים!!! שבוע של ירחי כלה... באמצע החורף... ככה באזור ט"ו בשבט... שבוע של **טהרה!!!** מה קרה?? עולים לבית המקדש?? לא!! לאו דווקא... אז מה כן??? סו"ס כבר הרבה זמן לא פגשו את החברים... הרבה זמן לא שמענו שיעורי תורה... הצטברו אצלנו הרבה שאלות הלכתיות... כבר חודשיים שלא ראינו את הבני דודים... ותכל'ס... הכדור אצלנו!!! אנחנו אלה שלא שומרים על עצמנו מטומאת מת... אז הנה... בשביל זה יש שבוע של ירחי כלה!! שבוע של התרענונות ואורול של טהרה... נטהרים מטומאת מת... מארגנים מי חטאת... ר' מרדכי מראשי הפרושים אחראי על הזאת מי חטאת... ושוב נפגשים!!! שוב בתי המדרשות מפוצצים... שבוע של התעלות... אי של תורה באמצע החורף... ואח"כ נפרד שוב עד ערב פסח... המחיצות ירדו... והלבבות נפתחו... המשפחות נפגשו... והגני ילדים שוב התמלאו בילדים חברים שכבר חודשיים לא פגשו אחד את השני... איזה קדושה וטהרה... איזה איחוד לבבות... ר' חצקל הגביר כ"כ התרגש מהרעיון!!! שבסיומו של הירחי כלה... לקראת ירידת מסך הברזל שוב... הוא לפתע הפתיע את הציבור והודיע: היות וכולם עכשיו טהורים!!! אני מתנדב עשרים עגלים לקרבן שלמים... מי שרוצה יכול להצטרף על חשבוני... אנחנו עולים לירושלים לזבח משפחה... אנחנו משפחה אחת... לא יאומן!!! עיר שלימה מצאה את עצמו באמצע החורף עולים לירושלים אנשים נשים וטף בשירה ובזמרה... בדרך לירושלים אנשים שפשפו את העיניים... מחזות כאלו של ישוב שלום שעולה לירושלים זה משהו שמזכיר את התקופה של הביכורים... אבל לא... כולם אהובים כולם ברורים וכולנו נכנסים בשער אחד... בסוף בערב ראש חודש אדר שוב נפרסה המחיצה ונפרדנו... אבל לא להרבה זמן... רק עד ד' או א' בחודש ניסן...

תכל'ס, סוף זמנו!!! מה לעשות כאן ועכשיו??

אם שמת לב גיליון זה הוקדש כולו להספד והתעוררות בעקבות פטירתו של מרן זיע"א... וכולי האי ואולי... ברור שלא יצאנו ידי חובת החר געש שמאיים לפרוץ על מי שמתעצל בהספדו של גדול הדור... אבל תכל'ס... בא נהיה ריאליים... סו"ס אנחנו נמצאים בעיצומה של קליפת סוף זמן... ועוד סוף זמן חורף מעובר... ממש בסוף השמונים ומאת יום... שבדיוק אז זו התקופה המועדת שאחשוורוש עלול לעשות בדקה ה-99 את טעות חייו וככה לסיים את המשתה המוצלח בטעם מרירי ובאסון... צריך להיזהר מזה!!! גם מי שעשה שטייגן כל זמן חורף... צריך לשמור על עצמו גם בימים האחרונים... לסיים יפה את הזמן... או מצאתי עצה טובה... סו"ס בשבוע שבועיים הקרובים כולם יהיו עסוקים באשכבתיה דרבי... וידברו על עילוי נשמתו הטהורה... יש לי כמה וכמה רעיונות מה אתה יכול להתחזק לעילוי נשמת רבינו הגדול זיע"א... הייתי ממליץ לך בשבועיים הקרובים להיצמד לאחד מעשרות החיבורים שמרן זיע"א חיבר ופשוט ללמוד אותם... לפניך שלל רעיונות... לרשותך... תחבר איזה מהם שאתה רוצה...

**דבר ראשון:** ר' חיים כתב ביאור על רמב"ם הלכות שקלים... זה נקרא "שקל הקודש" תחילת שאתה מסיים את זה עד ר"ח ניסן שבו מתחילים להקריב תרומה חדשה...

**דבר שני:** השנה בחג הפסח יש ביעור מעשרות... אני ממליץ בחום ללמוד את "דרך אמונה" פרק אחרון של הלכות מעשר שני ונטע רבע... ואם אתה רוצה גם את הפרק האחרון של רמב"ם...

**דבר שלישי:** רוצה משהו יותר מקורי?? ברייתא דמלאכת המשכן... אתה מסיים את זה עד ר"ח ניסן יום הקמת המשכן...

**דבר רביעי:** מומלץ בחום לפתוח ספר "ארחות יושר" וללמוד הדק היטב את דברי החיזוק על כיבוד הורים!!! זה לא שלושים יום קודם החג... אלא זה שבוע קודם החג... קודם החגיגה... החגיגה של הניסיונות המתגרים מול כיבוד הורים... אוי... איזה סמל ודוגמא שימש מרן זיע"א לכיבוד אב שהיה לו... אתה בטח חושב שזה בגלל שהיה לו אבא סטייפלר?? יום אחרי החתונה גם אתה תעריך את ההורים שלך... (רק אתבנה איפה שאף אחד לא רואה...)

**עוד המלצה חשובה:** בספר ארחות יותר בערך "תפילה" מרן זיע"א מביא רשימה של יותר מארבעים פרטים קטנים בהזירות בדקדוק הלכה בתפילה... הייתי ממליץ לך לצלם את זה ולשים בתפילין... ולפני שאתה מניח בתפילין... תסמן לעצמך וי ואיקס... במה אתה בסדר ובמה אתה לא... ותשתדל במשך החודש הקרוב לצמצם פערים בין האיקס לבין הוי... תקח לעצמך יום אחד שתחליט היום הכל ווי!!! (ואם אתה צריך ישועה... אז בכלל... במקום להתפלל 40 יום על קברו של מרן... תעשה ארבעים יום של תפילת שחרית עם קיום כל הפרטים שמבוארים שם... אתה תראה ישועות...)

**המלצה ששית:** כמובן הלכות שמיטה ויובל... קח לעצמך פרק אחד ותלמד אותו עם "דרך אמונה", מומלץ בעיקר פרק ה'...

**המלצה שביעית ואחרונה:** תתמקד במה שאתה כבר עושה!!! ותעשה את זה יותר טוב ובעקביות בלתי מתפשרת!!! סו"ס גם אתה רוצה לגדול בתורה... לדוגמא: אם התחלת דף היומי מסכת יבמות... כעת יש לפניך פרשת דרכים: הדפים המתאגרים ביותר במסכת יבמות שמונים לימי בין הזמנים!!! והיה אם כעת תקבל החלטה נוקשה, אני לומד כל יום דף ומשתדל להבין אותו יתהפך העולם... אם תשקיע בזה ותעבור את בין הזמנים בלימוד דף היומי בעקביות, תוכל לציין בסיוף שיש סיכוי שיום אחד נוכה לשתות גם ממך את יין הסיומים... בר"ח אייר יש בחינה של יו"ט היה עושה לאורביו שיצא בשלום מן הקודש... גם בין הזמנים וגם הדפים הכי מאתגרים ומעניינים ביבמות... בסופו של דבר העקביות מנצחת... ואין דבר יותר טוב מלקחת את זה ממרן זיע"א.

# המשך) החלישות הדעת שבעקבות ההספדים...

המשך) כשידברו יותר מידי על הגאונות שלו בתורה זה יטעה אותנו לחשוב שהגדלות היא עצם הידיעת התורה... וזה לא נכון!!!! כי שוב... הגדלות בבקיות וידיעת התורה חוץ מלנקר לי את העיניים זה לא עושה לי כלום... וממילא חבל לבזבז זמן על הספדים מסוג שכזה... הם לא עושים לנו טוב ולא מביאים אותנו ליום מקום, את עיקר הדגש צריך למקד איך!!!! איך הוא הגיע לזה... (אם לא להתבלבל... יש אמנם תחום כזה שמספרי סיפורי מופת עצומים על גדולי עולם מסוג המעשים של מלוח מלכה, המטורה של המעשים האלו היא אחת יחידה: בשביל לכופף אותנו שנכנע ונצית למרותם ונתבלט לצדיקי אמת... זה כותב מאוד בשביל **סיפורי מופתים**... ויש המון סיפורים כאלו על ר' חיים... אבל נא לא להתבלבל ולא לערוב!!! אני כותב מדבר על **גדלות בתורה** ועל זה נאמר: תורה מונחת בקרן זית וכל הרוצה יבא וישיל... וכאן זכותי המלאה להשתוקק להיות תלמיד חכם כמו ר' חיים... כן... כשעם ישראל רואים את משה רבינו מתכין לתת את ספר התורה רק לשבט לוי... היהודי עומד עם הדעות בעיניים... למה אני לא? גם אני רוצה... וה' שמח עם זה ועל אותו יום נאמר: "היום הזה נהיית לעם... פה לא חולקים כבוד לרב, אני גם רוצה להיות גדול בתורה כמו ר' חיים... לא מותר... אני מוכן להשאיר את הישועות והמופתים לגדול הדור... אבל תורה אני רוצה כמוהו... תורה וללמוד אני צריך)

## נ... איך הוא באמת הגיע לזה??

אז דבר ראשון לא תתלהב... אם חשבת שאני הולך להנחית עליך עכשיו איזה תשובה מפוצצת שזהו... הנה... מציאנו את המטמוני ויוצאים לדרך... אז זהו שזה נכון... אני באמת הולך להגיד תשובה שזה הדבר וזה הדרך... אבל עדיין... ממני אתה לא תתורה הרבה נחת... ובכן:

התשובה כתובה בפירושו בספר משלי: **אם תבקשנה כספך וכמטמונים תחפשנה אז תבין ידאת ה' ודעת אלוקים תמצא**... זאת אומרת: בשביל תורה צריך **נכונות להשקיע!!!** ונכונות עם כל הלב ועם כל הנשמה... לחפש אותה כמו שמחפשים כסף... (אני לא יודע איך בדיוק מחפשים כסף... דבר אחד אני יודע... שכשחזרתי מאשכנזתי דרבי נאצותי לנסוע ברכבת בתחנת סבדור מרכז שהוא צמוד למגדלי תבורסה... כשהרמתי את העיניים לרגע וראיתי איזה גורדי שחקים יש לי מול העיניים!!! זה היה נראה **רציני מאוד!!!** בעלי המשרדים שנמצאים פה הם אנשים שמשקיעים את נשמתם בכסף... **זהו הסיפור!!!** אם תבקשנה כספך וכמטמונים תחפשנה... אז!!! אז תבין הכל... אז תבין איך יוצאים ר' חיים ותוכל גם אתה לצאת כזה... **אז למה אני אומר שממני אתה לא תתורה נחת??**

כי אתה כעת יושב רגל על רגל עם נגן באוזניים וקורא עלון אז נדברו... ואיזה יופי... הוא בדיוק שאל את השאלה שמציקה לי... איך אני זוכה להיות ר' חיים?? אדוני!!! עצם הסיטואציה היא כבר לא רצינית... אתה באמת חושב שאז נדברו החובבני יספך לך את התשובות (אם הוא לא יסיים את העבודה אתה כבר תוכל להרים ידים ולהגיד שלא הצליחו לעזור לך)? אדוני... עמוד עמוד עמוד!!! תפשייל שרוולים... תנשום נשימה עמוקה ותביע נכונות לצאת לדרך... להתחיל להשקיע את כל הנשמה!!! **ולכן ממני אתה לא תתורה נחת!!!** כי אני עלון... ואני לא ארמה אותך שאפשר לקרא עלון אז נדברו במיטה וכבר לצאת ר' חיים... אז זהו שהתנאי הראשון הוא להיות רציני!!! בשפת העסקים קוראים לזה **לרציניים בלבד!!!** זאת אומרת: יש כזה מושג בביזנס... שעוד לפני שאני מפתחים כלפיים ומדברים על פרטי העיסוק... עוד לפני הכל יש תנאי מקדים... **לרציניים בלבד!!!** מי שיש לו נכונות להשקיע יש על מה לדבר... אם אתה סתם רוצה לערוב... סתם מגיח מהמיטה מידי פעם כשמספרים לך איזה סיפור מיוחד ממך זיע"א אז עזוב... אתה לא רציני... ותדע לך שנכונות להשקיע זה כמעט הכל!!! זה תשעים אחוז מהעבודה!!! ובשביל נכונות להשקיע אין הרבה מה להביא... זה בסה"כ עניין של החלטה... זה עניין של לקיחת נשימה עמוקה... זה הדבר הראשון!!!

## נ... אתה בעיניי?? יש הסכמה? החלטת שהולכים על זה?? ובכני!!!

כעת ניגש לכלל השני: הסיפור הגדול בתורה זה יצירת התעניינות!!!

## אני מעוניין ל... ר... התעניינות בתורה!!!

אני מודה שעצם המושג הזה "להתעניין" הוא אצלי מושג די חדש וטרי... ואני מוכרח להיות כנה ולהודות שהמושג הזה הגיע אלי מחוץ לבית המדרש... זה מושג נפוץ ומוכר בעיקר **בשוק התעסוקה והביזנס**... יש בשוק העבודה רבות **עצמאיים**... (אני מדגיש עצמאיים!!! כי יש הרבה אנשים שעובדים שכירים במשרדי הממשלה או בכל שאר עבודות ועליהם אני לא מדבר...) כל בן אדם שזים ופנת עסק **עצמאי**... אם זה תנות סולר או חברת השכרות או מתוך דירת או יועץ משכנתאות או אפילו עסקן רפואי (יש עוד רשימה ארוכה של מאות תחומים בשוק העבודה... צא לשיק ותספור את השווקים...) כל אחד כזה שהצליח לעשות חיל בתחום שלו... **יום אחד הוא התחיל!!!** ואיך הוא התחיל??? הוא פשוט יצא יום אחד מהבית כמו "איש חסיד היה" והחליט ליצור התעניינות בנושא של מכונאות או מזגנים וכדו... **זה החלטה כזו!!!** הוא היה צריך פרנסה או תעסוקה ואז הוא החליט ללכת על אפיק מסוים... והוא החליט להתעניין בו... ולעשות מזה עסק... ואני מדבר איתך על מאות אלפי אנשי מקצוע שמסתובבים בינינו... שהמקצוע שלהם התחיל מיום **אחד של החלטה ליצירת התעניינות!!!**

כלומר: גם המוסכניק המקצועי ביותר... אל תשכח שהיה יום אחד שעדיין לא היה לו שום רקע בנושא... והוא פשוט החליט יום בהיר להתחיל להתעניין בזה... הוא החליט ללכת על זה. החליט לחבוש ולנבדו בנושא מתוך כוונה להתקדם ולהשתלב בתחום ... זה קרה!!!

## זה בסך הכל מה שצריך לקרות אצלך!!! אותו מסלול בדיוק!!!

עד היום היית עוד איזה ישיבונד או אברך שנוסע אוטומטית על הליון של הפס יצור החרדי... דופק כרטיס... משתף פעולה... משתדל לא לעבור על החוק... והנה זה היום עשה ה'!!! השבוע קבלת החלטה לפתוח עסק עצמאי!!! (שלפנצנצנים זה היה היום הגדול בחייך... היום הולדת השני שלך בחיים) אתה פשוט מחליט לצאת מהפס יצור... ומקבל החלטה: אני מעוניין להתעניין בתורה!!! (קח לצורך העניין את אחד ממקצועות התורה שאתה רוצה כעת להתעניין בהם... אבל זה כבר פרקטיקה איך עושים את זה וא"מ...) ואני עכשיו מגיע מתוך נכונות להתעניין בנושא ולהכיר את הנושא הזה מקרוב... שים לב: לא שייק... לא תיירה... לא סדר א'... לא חזרות... לא עיון... לא בקיאות... בלי סמאות וכלי ראשי תיבות... **אני פשוט מתעניין בנושא הזה!** אני רוצה להתחיל במקצוע תורה וזהו וזהו יהפוך להיות העסק הפרטי שלי... ושתביע: לא יודע!!! אם אתה לא תעשה את זה בתורה... יום אחד אתה תיאלץ לעשות את זה בזה בשוק העבודה... **לא תמלט מהדומיננטיות הזו!** אין בריחה!!! בשביל לעשות חיל בכל תחום בחיים... צריך פה בן אדם יוזמתי שיקום על שתי רגליו ויביע נכונות של יצירת התעניינות! להיות בעיניי... להפוך את זה לתחום ההתפתחות שלי!!! **מה שאני בעיקר חותר לומר כאן זה שהתעניינות בתורה זה לא משהו שמסונן להבין איך עושים את זה... זה לא כמו "מתיקות וערבות טוב התורה" ש"אם היו בני אדם יודעים" - איך ר' חיים הגיע לזה היו משתגעים ומתלהטים אחריה... אני מדבר כאן על שלב הרבה יותר בסיסי... על משהו שכל**

מוסכניק מבין אותו ויש לו ניסיון אישי בזה... הוא יום אחד החליט לזיזם וליצור התעניינות בנושא מסוים מתוך נכונות רצינית להשתלב בזה ושזה יהיה העסק שלו... **למי קשה להבין איך עושים את זה??** לחסרי המעוף שבינינו... אלו שרוצים להישאר נגדרים... ולא לזיזם עסק... סוג האנשים האלו תמיד ישארו ללא מעוף... וגם כאלו יש לרבות... (אי אפשר להתעלם מקיימס) אבל אם אתה כן בעניין... אם יש לך כן שאיפות לצמוח ר' חיים אז הסיפור הוא ליצור התעניינות!!!

מכל עשרות הספרים והחיבורים שמך זיע"א חיבר... יש מהלך אחד עקבי שזועק לאורך כל הדרך... (וזה תופעה יחודית שרואים אותה בצורה הכי בולטת בעיקר בספרים של מרן זיע"א) מרן זיע"א יצר לעצמו המון המון תחומי התעניינות בתורה!!! איך הוא הגיע לכל הברייתות הכי נדירות?? איך הוא הגיע לבקיות בבבלי ירושלמי וזרעים וטהרות? זה לא עניין של זכרון!! זה בסה"כ עניין של התעניינות!!! הוא פשוט החליט להתעניין בזה!!! והשאר זה כבר הסטוריה... ברגע שכן אדם מחליט להתעניין בנושא וזה נהיה העסק שלו... לך תנסה להוציא אותו מזה... הוא כבר עמוק עמוק עמוק בפנים ויש לך כבר עסק עם ר' חיים... **ואת הנקודה הזו צריך מאוד לחדד... זו הגדלות!!! שם טמונה הגדלות של מרן זיע"א!!!** ביצירת התעניינות שלו... ב-איפה הוא בחר למקד את ההתעניינות שלו... אז זה הדבר השני... נסכם בקצרה: מקודם הזכרנו את הנכונות וההחלטה שאני הולך על זה... אח"כ עברנו לשלב ב' שזה יצירת התעניינות... וכעת אנחנו עוברים לשלב ג' שזה החבית נפיק!!!

**כאן אנו מגיעים לסוגיה הכאובה שנקראת דור 2022**. בדור 2022 יש לנו טעות... אנחנו חושבים שאפשר גם ליצור התעניינות בתורה ותוך כדי שיהיו לי 800 אנשי קשר בפלאפון... אנחנו חושבים שאפשר להתעניין בתורה ותוך כדי להתעניין בנייעס החרדי בין החצרות השונות... **אז זהו ש... שזה לא הולך ביחד!!!** בשביל לצמוח ר' חיים צריך נכונות לשים בצד את ככלל הדברים האחרים שלא יפריעו לי להתעניין רק במה שהחלטתי שחשוב לי להתעניין!!! וזה כבר עבודה... זה כבר מאבק יומיומי... אבל שים לב: העבודה הזו, כשהיא קשה, זה לא איזה גדלות של ר' חיים שמנקרת לי את העיניים והנה זה... זה שיעורי בית שאני יודע ומסוגל לעשות את זה... כי קרוב אלך הדבר מאוד... וכעת אני אגלה לך סוד כמוס: ר' חיים קנייבסקי היה גם בני ברק בין הייתר!!! והוא היה בני ברק בכל נימי נפשו... (לכולם הוא הורה לבא לגור בבני ברק...) וכידוע שלבני ברק יש סקרנות גדולה... וגם לר' חיים היתה סקרנות גדולה... רק את ככלל הסקרנות שלו הוא החליט לנקז לתורה!!! וזה הגיע אצלו בבחירה!!! אם ר' חיים לא היה מתעסק להתעניין בתורה הוא היה בקי גדול בכל מיני דברים שבני ברק מצי מתעניין בהם...

**אז זהו!!! שכאן!!!** כאן היתה הגדלות שלו... פה נולד גאון ישראל בכל מכמני התורה... אחרי שהוא הצליח לשים בצד את כל החשבונות הרבים של כל הנייעס והקשקושים... כעת הוא היה יכול למקד את כל יצר הסקרנות והתעניינות שלו בתורה!!! ופה אנחנו נמצאים!!! ומהשורה העופה הזה אנחנו צריכים להמריא... אני בוחר להתנתק מכל דבר שמסיח את דעתי מלימוד התורה!!! אם את זה תתפוס ותאמץ הלכה למעשה... תדע לך שאנחנו כבר יכולים למזוג כוסית לחיים ולהגיד שעד שלא שקעה שמשו של ר' חיים זרחה שמשו של הבה"ח

ולסיום: בין הייתר אני רוצה כאן למחות את מחאתי האישית ולאפקוי ממה שהכניסו לי בראש בתור בחור צעיר... היה זה כשעדיין לא היה לי טיפת חשק ללמוד... והתאמצתי מעל ומעבר וסו"ס הצלחתי ללמוד שעה אחת תמימה עד שיצאו לי קרנים... ואז תמיד היו נוהגים לספר לי שיש מתמיד אחד בבני ברק שקוראים לו ר' חיים... שהוא יושב ככה ולומד עשר שעות רצוף... וזה היה נכון!!! דא עקא שמשום מה הקפידו לתאר לי את ההתמדה שלו בסוג של מונוטוניות כזו... שהוא יושב כל הזמן במצב אחיד ומתנדנד באותו קצב ולומד עם אותו טון... עוד שעה ועוד שעה ועוד שעה... (בקיצור: איך שנהגים לתאר מתמיד... אחד שמצליח לשבת באדישות הכי הרבה שעות בלי לזוז מיד מקבל את התואר מתמיד...) ומה שנכנס לי אז בראש... אוה... איזה צדיק ר' חיים... הרי אני החזקתי מעמד בשעמום הזה רק שעה אחת מול הגמ', ואילו ר' חיים הוא יהודי של מסירות נפש ומסוגל להחזיק מעמד גם עשר שעות מול הגמ'... **וזה פשוט לא נכון!!!** זה ההיפך הגמור!!! ההבדל ביני לר' חיים היה שאני סבלתי שעה מול הגמ'... ואילו ר' חיים התענג בעמל התורה עשר שעות מול הגמ'... זה היה לו מעניין!!! מרתק!!! לר' חיים היה הרבה יותר קל לשבת עשר שעות מול הגמ' מאשר לי לשבת שעה אחת!!! כלומר: שוב נחזור ונדגיש: הגדלות של ר' חיים זה לא העשר שעות רצוף שהוא למד!! אדרבה, השעה הבודדת שיצאו לי קרנים מול הגמ' זה כבר היה יותר הקרה ומסירות נפש... כי אני סבלתי בשעה הזו ור' חיים התענג מההתמדה שלו... אז מה כן?? איפה כן הגדלות העצומה של ר' חיים?? זו הכברת הדרך שמרן זיע"א היה מוכן לעבור בשביל להגיע לשם!!! הדרך היתה רצופה עבודה!!! ויכול להיות שהיא היתה כרוכה בין הייתר בשעה המשמימה מהסוג שאני עברתי בתור בחור מיישיבה קטנה... אבל גם כשאתה עובר את השעה הקשה הזו... תדע לך שזה בגדר כל ההתחלות קשות כי אח"כ יבא לך כזה חשק וכזו מתיקות שעשר שעות לימוד יהיו הרבה יותר קלות משעה אחת של שעמום מול הגמ'... זו השקעה!!!! ופה אנחנו נמצאים!!! נכונות להשקיע... ולא רואים את זה באותו רגע... היום הכל הולך בלחיצת כפתור... הקומקום, המזגן, המכונת כביסה... ואפילו הביילר שזה כבר רבע שעה המתנה... אבל בעסק התורה זה יכול להיות "קצת יותר" מרבע שעה וגם עלול להיות יותר מרבע שנה... מוכן להשקיע?? אם אתה מוכן... מזל טוב...

עד שלא שקעה שמשו של ר' חיים... זרחה שמשו של זה!!!



הח"י מרן רשכבה"ג הגר"ה קניבסקי זצוקללה"ה ט"ו אדר ב' תשפ"ב

# מה נאמר ומה נדבר - האלוקים מצא את עוון עבדיך, ובעזונותינו נאסף הצדיק!



## מ"ה קאמענטע התחוקות בעבודת ה'...

לע"נ מ"ה הרבני אבן מירון  
ג' הרבני אבן קרלין, יבד' הרבני ישראל

שנה בשנה את כל התורה כולה, בבלי, ירושלמי, זוהר, שו"ע, רמב"ם, משנה ברורה, ספרי, ספרא, מדרש, ועוד ועוד. וכל זה מלבד הנושאים שעסק בהם בעיון, וספריי הרבים והעצומים שהנחיל לכלל ישראל, המכתבים וכו' (!!!) ומידי שנה בשנה רבינו זיע"א היה עושה סיום על כל התורה כולה.

**מתי היה הסיום? בערב פסח.** ב"ד ניסן. רבינו בגלל היותו בכור קבע את הסיום לזמן זה, כמנהג ישראל שהבכורות עושים או שומעים סיום ולא מתענים 'תענית בכורות' של ערב פסח.]]

**רבנות! מרן זיע"א נסתלק לישיבה של מעלה בט"ו אדר ב' - בדיק ביום בו הוא סיים את סדר לימודו וחובותיו השתיים.** [השנה בגלל שנה מעוברת, סיים רבינו את סדר לימודו השנתי בט"ו אדר ב']

**הוא שמר על הקביעות - והקביעות שמרה עליו !!!** הוא שמר על רבינו זיע"א. שרבינו פעם רצה ללמוד חברותא עם ת"ח פלוני, והת"ח השני אמר לו, לא כדאי לך ללמוד איתי, כיון שאני רגיש מאד להצטננות, וכל תקופה אני שוכב חולה בערך כחודש. כדאי לך חברותא אחר, שיתמדי בלימודו.

אמר לו מרן הגר"ח זיע"א: כשקובעים חברותא או קביעות יש סייצתא דשמיא מיוחדת שלא להפסיד אותה. התחילו ללמוד, ואכן במשך תקופה ארוכה מאד היה 'דבר פלא' והחברותא הרגיש

מאד לסיים מסכת שהתחילו בה. זכור אזכור את המעמד המרטיט בכ"ז תשרי תשפ"ב בהיכל 'ארנה' בירושלים, שם נערך כנס ארצי לכלל בחורי הישיבות לעידוד לימוד הלכות שביעית [-שנת תשפ"ב היה שנת שמיטה, ורבינו כידוע מסר נפשו על לימוד וקיום השמיטה בדרך דודו ה'חזון איש' זצ"ל] ובפתח דבריו אמר (-כפי שנסמך בשמו ובנוכחותו ע"י בנו ר"ש) **"צריכים לדעת שכל הדורות ידעו שכל הצלחה של בחור ישיבה הוא ללמוד היטב את הגמ' והנלמדת בישיבה ולחזור עלי' כמה פעמים ולהקטיב לשיעורים ולהשתדל לסיים ואאמרו"י זללה"ה מאד ארז לזה כל הימים"** [כמו כן הוהיר רבינו בזה"ל: לקראת תחילת הזמן, בחורים צריכים להתחזק מאד לקום כל יום לתפילה בזמן, וח"ו לא לאחר זמן ק"ש כי הוא מ"עד אורחיתא והוא מעוות לא יוכל לתקן כמ"י בברכות ר"פ תפלת השחר].

כן אמר מרן זיע"א בביקורו ההיסטורי בישיבת 'מיר': [בעת סיום כ"א סס"ח (!!) בא"צ ב' מרן ר' נתן צבי פינקל זצ"ל, י"א חשוון תשפ"ב] **"כל הדורות ידעו שבכדי לצמוח גדולי ישראל לא סגי ביידיעת נשים צדיקין, אלא צריך ללמוד את כל התורה כולה, וללמוד ולחזור עד מאה ואחד פעמים ש"ס וכולא תלמודא, וכדאמרין בחגיגה דף ט"**

**[-וז"ל הגמ': אמר ליה בר הי הלל. מאי זכרתי: ובשבת וראיתם בין צדיק לרשע - בין עבד אלהים לאשר לא עבדו, היינו צדיק היינו עבד אלהים, היינו רשע היינו אשר לא עבדו! - אמר ליה: עבדו ולא עבדו - תריווהו צדיק גמורו ניתנו. ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשנה פרקו מאה ואחד. - אמר ליה: ומשום חד זימנא קרי ליה לא עבדו? אמר ליה: אין, צא ולמד משוק של חמרון: עשרה פרסי - בוזא, חד עשר פרסי - בתרי זוז].**

והנה ידוע בכל כלל ישראל על סדר לימודו הקבוע של רבינו קרוב לשמונים שנה (!!!) מה שקרוי "החובות" והיה לומד מידי השגות עצומות בתורה ובקדושה יתירה. ולא הכוונה להתחיל לפתוח ארגון חסד (שגם זה מאד חשוב) אלא הכוונה שלמרות פישר זמננו של ר' חיים היה יקר לו ביותר, וכמו המעשה הנורא שסיפר בנו ר' שלמה בהלוויה שר' חיים הפסיק למסור שיעורים ב'ירושלמי' בגלל שהדבר לקח ממנו 5 דקות הכנה, והיה חבל לו על זמנו. ולמרות זאת ר' חיים היה משקיע שעות רבות מזמנו מידי יום למען הכלל - וזה הכוונה "תורת חסד".

**כמה ידעת התורה של מרן הגר"ח? ק?** אין לנו השגה אמיתית, אבל הגר"ש פישר זמננו של ר' חיים היה יקר לו שכזו ידיעת התורה כמו של מרן הגר"ח ק שליט"א לא היה בכלל ישראל מימות רבי זלמלה וולאזניר. ומה לנו יותר גדול מעדותו של מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שר' חיים הוא במדרגה של 'ראשונים'. [מתוך הספר הגר"י זילברשטיין שליט"א]

**אבל צריך לדעת ששום דבר לא נשלף מהשו"ל:** כמו שסיפר הגר"י איזקוב שליט"א בשם הגר"ש בן מרן הגר"ח ק להב"ח שאביו אמר לו שלפני שהתחיל לחבר את ה'שונה הלכות', הוא למד המשנים פעם (!!!) טור ב"י שו"ע מג"א ומשנ"ב, ורק אח"כ התחיל לכתוב את הספר.

מה נאמר ומה נדבר, קשה לחשוב על אפשרות כזאת בכלל, - לכתוב גליון אבל על הסתלקות מרן רבינו קודש הקדשים, א'שטיק תורה' כפשוטו אשר שרפי מעלה רועדים מפניו "צדיק גוזר והקב"ה מקיים" - "תגזור אומר ויקם לך". נססה לכתוב מספר נקודות מ'קמא קמא דמטי לידן', ובוודאי שאין בזה כדי לצאת ידי חובה על הספדו של רבינו אשר אילו היה הימים דיו וכו' אין אנוחנו מספיקים להספיד כראוי את רבינו זיע"א שאני לא מאמין שאני כותב עליו זצוק"ל... אבל כדי שלא יהיה 'מתעצל בהספדו של חכם' נכתוב מעט מן המעט בידי יד כהה, הרחוקה מרחק שנות אור וחושך מעבר רגליו.

### נעלה בס"ד מספר נקודות וה' יהיה בעזרינו...

**הקדמה: דברים אלו שיתבנו יש בהם מקצת של הבחינה של 'צדיק' וזוהי ההקב"ה מקיים' - 'תגזור אומר ויקם לך'.**

**'צדיק' וזוהי ההקב"ה מקיים' - 'תגזור אומר ויקם לך'.** נססה לכתוב מספר נקודות מ'קמא קמא דמטי לידן', ובוודאי שאין בזה כדי לצאת ידי חובה על הספדו של רבינו אשר אילו היה הימים דיו וכו' אין אנוחנו מספיקים להספיד כראוי את רבינו זיע"א שאני לא מאמין שאני כותב עליו זצוק"ל... אבל כדי שלא יהיה 'מתעצל בהספדו של חכם' נכתוב מעט מן המעט בידי יד כהה, הרחוקה מרחק שנות אור וחושך מעבר רגליו.

**הקדמה: דברים אלו שיתבנו יש בהם מקצת של הבחינה של 'צדיק' וזוהי ההקב"ה מקיים' - 'תגזור אומר ויקם לך'.** נססה לכתוב מספר נקודות מ'קמא קמא דמטי לידן', ובוודאי שאין בזה כדי לצאת ידי חובה על הספדו של רבינו אשר אילו היה הימים דיו וכו' אין אנוחנו מספיקים להספיד כראוי את רבינו זיע"א שאני לא מאמין שאני כותב עליו זצוק"ל... אבל כדי שלא יהיה 'מתעצל בהספדו של חכם' נכתוב מעט מן המעט בידי יד כהה, הרחוקה מרחק שנות אור וחושך מעבר רגליו.

**הקדמה: דברים אלו שיתבנו יש בהם מקצת של הבחינה של 'צדיק' וזוהי ההקב"ה מקיים' - 'תגזור אומר ויקם לך'.** נססה לכתוב מספר נקודות מ'קמא קמא דמטי לידן', ובוודאי שאין בזה כדי לצאת ידי חובה על הספדו של רבינו אשר אילו היה הימים דיו וכו' אין אנוחנו מספיקים להספיד כראוי את רבינו זיע"א שאני לא מאמין שאני כותב עליו זצוק"ל... אבל כדי שלא יהיה 'מתעצל בהספדו של חכם' נכתוב מעט מן המעט בידי יד כהה, הרחוקה מרחק שנות אור וחושך מעבר רגליו.

**הקדמה: דברים אלו שיתבנו יש בהם מקצת של הבחינה של 'צדיק' וזוהי ההקב"ה מקיים' - 'תגזור אומר ויקם לך'.** נססה לכתוב מספר נקודות מ'קמא קמא דמטי לידן', ובוודאי שאין בזה כדי לצאת ידי חובה על הספדו של רבינו אשר אילו היה הימים דיו וכו' אין אנוחנו מספיקים להספיד כראוי את רבינו זיע"א שאני לא מאמין שאני כותב עליו זצוק"ל... אבל כדי שלא יהיה 'מתעצל בהספדו של חכם' נכתוב מעט מן המעט בידי יד כהה, הרחוקה מרחק שנות אור וחושך מעבר רגליו.

דואר אלקטרוני  
מאגזיני המשפחה  
המנצח שליט"א

איך גדל ר' חיים?

סיפר הגר"א מן שליט"א; שפעם שוחח עם מרן הגר"מ"י לפקוביץ זצ"ל על גדלותו של מרן הגר"ח זצוקללה"ה ואמר לו הגר"מ"י בהתרגשות גדולה, הרי ר' חיים למד אצלי בילדותו, ואני יגיד לך למה הוא זכה להגיע לדורות נשגבות יותר מאחרים שלמדו עמו - כי יש לו מדות טובות יותר מאחרים. ואדם עם מדות טובות יכול להשיג השגות עצומות בתורה ובקדושה יתירה. ולא הכוונה להתחיל לפתוח ארגון חסד (שגם זה מאד חשוב) אלא הכוונה שלמרות פישר זמננו של ר' חיים היה יקר לו ביותר, וכמו המעשה הנורא שסיפר בנו ר' שלמה בהלוויה שר' חיים הפסיק למסור שיעורים ב'ירושלמי' בגלל שהדבר לקח ממנו 5 דקות הכנה, והיה חבל לו על זמנו. ולמרות זאת ר' חיים היה משקיע שעות רבות מזמנו מידי יום למען הכלל - וזה הכוונה "תורת חסד".

**כמה ידעת התורה של מרן הגר"ח? ק?** אין לנו השגה אמיתית, אבל הגר"ש פישר זמננו של ר' חיים היה יקר לו שכזו ידיעת התורה כמו של מרן הגר"ח ק שליט"א לא היה בכלל ישראל מימות רבי זלמלה וולאזניר. ומה לנו יותר גדול מעדותו של מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שר' חיים הוא במדרגה של 'ראשונים'. [מתוך הספר הגר"י זילברשטיין שליט"א]

**אבל צריך לדעת ששום דבר לא נשלף מהשו"ל:** כמו שסיפר הגר"י איזקוב שליט"א בשם הגר"ש בן מרן הגר"ח ק להב"ח שאביו אמר לו שלפני שהתחיל לחבר את ה'שונה הלכות', הוא למד המשנים פעם (!!!) טור ב"י שו"ע מג"א ומשנ"ב, ורק אח"כ התחיל לכתוב את הספר.

דואר אלקטרוני  
מאגזיני המשפחה  
המנצח שליט"א

איך גדל ר' חיים?

סיפר הגר"א מן שליט"א; שפעם שוחח עם מרן הגר"מ"י לפקוביץ זצ"ל על גדלותו של מרן הגר"ח זצוקללה"ה ואמר לו הגר"מ"י בהתרגשות גדולה, הרי ר' חיים למד אצלי בילדותו, ואני יגיד לך למה הוא זכה להגיע לדורות נשגבות יותר מאחרים שלמדו עמו - כי יש לו מדות טובות יותר מאחרים. ואדם עם מדות טובות יכול להשיג השגות עצומות בתורה ובקדושה יתירה. ולא הכוונה להתחיל לפתוח ארגון חסד (שגם זה מאד חשוב) אלא הכוונה שלמרות פישר זמננו של ר' חיים היה יקר לו ביותר, וכמו המעשה הנורא שסיפר בנו ר' שלמה בהלוויה שר' חיים הפסיק למסור שיעורים ב'ירושלמי' בגלל שהדבר לקח ממנו 5 דקות הכנה, והיה חבל לו על זמנו. ולמרות זאת ר' חיים היה משקיע שעות רבות מזמנו מידי יום למען הכלל - וזה הכוונה "תורת חסד".

**כמה ידעת התורה של מרן הגר"ח? ק?** אין לנו השגה אמיתית, אבל הגר"ש פישר זמננו של ר' חיים היה יקר לו שכזו ידיעת התורה כמו של מרן הגר"ח ק שליט"א לא היה בכלל ישראל מימות רבי זלמלה וולאזניר. ומה לנו יותר גדול מעדותו של מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שר' חיים הוא במדרגה של 'ראשונים'. [מתוך הספר הגר"י זילברשטיין שליט"א]

**אבל צריך לדעת ששום דבר לא נשלף מהשו"ל:** כמו שסיפר הגר"י איזקוב שליט"א בשם הגר"ש בן מרן הגר"ח ק להב"ח שאביו אמר לו שלפני שהתחיל לחבר את ה'שונה הלכות', הוא למד המשנים פעם (!!!) טור ב"י שו"ע מג"א ומשנ"ב, ורק אח"כ התחיל לכתוב את הספר.

טוב. פעם אחת החברותא נעדר, מסיבה שלטעמו היה מוצדקת [א"ה: כמדומני שגולד לו ילד] למחרת הוא הצטנן והחברותא נפסקה.

## בה אגלי רחוק מעשה מזהק באמונה ובטהון

צדיק גוזר - - -

בידי הוה עובדא, הרבה זמן רציני: מאד לעשות חשמל כשר לשבת קודש, [מציבר] אך ידעתי שבדרך הטבע אין באפשרותי לשלם על הוצאה כספית כה גדולה, (31,850 ₪) ולכן חזיתי את העניין הרבה זמן, בטענות סרק שונות ומשונות שבהם היצר הרע עוד לי לעבוד על עצמי, ובעצם מאחורי הדברים היה חסר באמונה בקב"ה שהוא כל יכול ואפילו כזאת הוצאה גדולה הוא יכול להחזיר...

עד ש... עוד הקב"ה ונכסתי לקודש פנימה **למון שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א**.

שאלתי את מרן שליט"א; האם **למרות שאין לי שום אפשרות בדרך הטבע** להחזיר את ההוצאות של החשמל הכשר, האם צריך לקנות חשמל כשר לשבת? [וסברתי שמרן שליט"א יענה עפ"י ד המשי"ב בסיומו ר"ב שאין להוציא הוצאות שבת רק מה שבדרך הטבע] ומרן שליט"א ענה מילה אחת **צריך**. ברוך ה' קניתי את החשמל הכשר, [עם הרבה פרפורים בטון, בכל זאת אני בן אדם בשר ודם] ומעיד אנוכי שראיתי השגחה למעלה מן הטבע ממש ממש, וכל ההוצאות חזרו בס"ד.

**איך חזרו ההוצאות?** בס"ד הוצאתי את ספרי החשוב "זמירות שבת - עלי באר" בחודש חשוון תשפ"ב, [תחילת שנת 2020 למניינם] ברוך ה' הספר היה רב מכר, ואף מנהלי תית"ם ואיגודי הישיבות רכשו ממנו כמויות ע"מ לחלקם לתלמידיהם.

דא עקא, שארגון מסודר צריך קבלות מסודרות, ומיכן יהיה לי 'קבלות', ניסיתי בכח ובכנה, ולבסוף לא הייתה בריה ושכרתי ר"ח שתרושם את "נסק" מכירות הספרים בצורה מסודרת במס

ה'שלטר' על החשמל המיוצר בש"ק, כמו כן זכה רבינו שילמדו הרבה תורה לע"ז וכל הבתי מדדשות היו מפוצצים בשעות שלפני הלוייה מאנשים שהגיעו מכל הארץ להלויה, ונכנסו ללמוד בבתי הכנסת.

ביקש ממני חבר מאמריקה שאני יכניס את שמו לפני רבינו [ולא צירף בקשה מיוחדת, רק לברכה בעלמא].

נכנס בנו של ר' יענקל לקודש פנימה לרח' רשב"ם 23, והכניס פתק לרבינו עם שמו של חבריו. [לדוגמא "ראובן בן אהרן"]

אומר לו ר' חיים: איך כזה בן אדם!!!

הבן של הרב צוקר מנסה להתווכח, הרי הוא מאמריקה והוא מכיר אותו אישית, איך ר' חיים אומר שאין כזה דבר?!

אך ר' חיים לא אבא לברך...

הוא מתקשר לחבריו באמריקה ומספר לו את מה שר' חיים אמר, וחבריו אומר לו "ר' חיים צודק" קוראים לאמי לאה רחל, ולא רק לאה, אני שכחתי את השם השני של אימי.

הוא נכנס בשנית לר' חיים, ר' חיים מסתכל בפתק, ואומר "רפואה שלימה".

הבן של הרב צוקר מתקשר לחבריו ואומר לו את דברי מרן הגר"ח, וחבריו מתחיל לכתוב כפי המורוים...

מה קרה? התברר ששבוע קודם לכן גילו את חבריו את המחלה הנוראה, והוא לא סיפר לאף אחד חוץ מרעייתו את הדבר.

וישבו לו מרן שר התורה ברח' רשב"ם בבני ברק, וצופה מסוף העולם ועד סופו...

**סיפור נוסף** ששמעתי מר' יוסף המאירי. שלא ידע על הנהגת קודשו של מרן הגר"ח שאינו קורא קובץ נשים. והביא למרן הגר"ח פתק שאימו כתבה.

הוא מושיט לר' חיים את הפתק שהיה מקופל בתוך כיסו. ועוד לפני שהוא הגיש לר' חיים את הפתק (!!!) ר' חיים אומר לו "אני קורא כתב נשים!!!"

והנהגתו בעונותינו חסרנו כל זאת. "לא ארון, ולא ספר תורה, לא כפורת ולא בדים וכו' וכו'..."

**מה למעשה?**

להיות ביום אחד ר' חיים - אין אפשרות. אבל להישאר היכן שאנחנו גם אין אפשרות.

אז מה כן? רבינו השאיר אחריו ברכה הרבה הרבה ספרים. מתוכם בולט בייחוד וביראת השמים שהוא מוסיף ספרו "ארחות יושר" המלא וגדוש מאמרי חז"ל המחזקים בתורה ויראת שמים.

כדאי מאד לקבל על עצמנו לעילוי נשמתו הטהורה, וכמו שדיבר מרן רה"י הגר"ח אדלשטיין שליט"א בהלוויה, שכל אחד יקבל על עצמו לימוד מוסר בקביעות.

ואין מתאים יותר מאשר ללמוד "ארחות יושר" שכתוב בשפה ברורה וקצרה - מאמרי חז"ל ליראת שמים.

ובטוחני שימליץ טוב בעד כל מי שיעשה עילוי נשמה, ובפרט מי שילמד מתורתו, שגורם לו הנאה כדברי הגמ' (בכורות לא, יבמות יז).

"כיון שאדם אומר דבר שמועה מפיו דובבות שפתיו בקבר". ופירש רש"י (בכורות, ד"ה דובבות) - "נעות והנאה הוא לו שדומה כח".

שמעתי ע"ז ביאור מהגה"צ ר' אלימלך בידרמן שליט"א (אתיק מירון, מוצי' תצגה תשפ"ב) שכיוון שעושים להם טובה - ששפתותיהם דובבות, ויש להם הנאה כאילו הם חיים, אז הם מחזירים טובה לבן אדם ששונה את דבריהם, והם מחזירים לו חיים.

מה הכוונה מחזירים לו חיים? מי שאין לו בנים חשוב כמות, אני חושב כמות וכו', אנשים עם צרות חייהם אינם חיים, ומי שגורם הנאה למת ומחייה אותו [-כביכול] ממקומם בגנוי מרומים הם משפיעים עליו שפע של חיים.

"תורתו מגן לנו - היא מאירת עינינו" - בעז"ה רבינו שמריהו יוסף חיים בן ר' יעקב ישראל זיע"א, ימליץ טוב בעדינו ויחיש את ביאת משיח צדקינו בב"א.

**רבינו זיע"א מברך ומחזק את ידי בהוצאת הספרים - י"ד טבת תשפ"ב, ג' חודשים לפני הסתלקות.**

**מעשה רב: שאלתי את רבינו זיע"א "כמה זמן צריך להקדיש בכתיבה על חשבון הלימוד?"**

**וענה לי רבינו: "כמה שצריך".**

עלון השבוע: לזכותו ולרפואתו השלימה של מורי ורבי תלמידו הכיבו של מרן שר התורה זיע"א - אשר לקה בלבו עקב הבשורה על פטירת מרן זיע"א

הגאון האדיר ר' ישראל מאיר דוד בן יוכבד לרפ"ש.

החלק הטוב נערים לע"ז: משה בן חיים ויהודה. חזונו רחל וית בת נחום תורת.

נית להרשם לקבלת העלון במייל a0548496676@gmail.com

ככל עניני העלון ניתן לפנות ל- 0548496676

דרוש תרומת להרפתת העלון

ניתן להרושם בכרטיס פלוס בקופת 'עלי באר'

הנצחה שבועית - 150 ש"ח

מצווה רבה וחיובי הרבים להרשם מהמייל ולחלק בבתי כנסת.

בסופו של דבר הגעתי הבית אחרי שלוש וחצי שעות נסיעה, 50 דקות לפני שבת!!!

אני לא מנסה אפילו לחשוב מה היה קורה אם הייתי יוצא מאוחר יותר מירושלים!!! צריך לכה"פ להכפיל את זמן הנסיעה, ובמרחקים ארוכים אף לשלש!

החלק הטוב נערים לע"ז: משה בן חיים ויהודה. חזונו רחל וית בת נחום תורת.

נית להרשם לקבלת העלון במייל a0548496676@gmail.com

ככל עניני העלון ניתן לפנות ל- 0548496676

דרוש תרומת להרפתת העלון

ניתן להרושם בכרטיס פלוס בקופת 'עלי באר'

הנצחה שבועית - 150 ש"ח

מצווה רבה וחיובי הרבים להרשם מהמייל ולחלק בבתי כנסת.

# תוספת שבת

זמני הדלק"נ שבת מוקדם שבת פרשת שמיני - פרה

ירושלים: 6:18 מוקדם: 6:08

בני ברק: 6:34 מוקדם: 6:24

מודיעין עילית: 6:27 מוקדם: 6:17

חיפה: 6:27 מוקדם: 6:17

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

דברי חיזוק בענין תוספת שבת בזמן קבלת שבת ותפילת מנחה גדולה בערב שבת

מרשכבה"ג מרן שר התורה רבינו הגדול הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

ובפרט בשבוע זה שמזיזים את השעון לשעון קיץ, כל אחד ואחד יקבל על עצמו קבלת שבת מוקדם

לע"נ הטהורה של רבינו שר התורה רבי חיים שמריהו יוסף בן רבי יעקב ישראל זצוק"ל

מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שנשאל מה לומר בכנסי "תוספת שבת" להקדמת זמן כניסת השבת אמר לחתנו הגר"י קולדצקי

שליט"א שיאמר את המשנ"ב בסי' רנ"ו ס"ק שמבטיח שכל מי שמזרז אחרים לקבל שבת בזמנה יזכה לבנים גדולי ישראל! ושיוסיף שכשהמשנ"ב אומר שזוכים לבנים גדולי ישראל זה לא סגולה אלא זה פסק הלכה מהחפץ חיים וודאי שזה יתקיים,

השקיעה (ובודאי שאין הדברים אמורים לאותם המקומות אשר מקדימים להדליק נרות שבת 40 דק' קודם השקיעה), באופן שלא יקרה חלילה שיכולים לעבור אחרי השקיעה. ושכר עושה אין לשער חזקו בזה ותזכו לכל טוב ברוחניות ובגשמיות.

אהרן יהודה ליב שטינמן ג"א מצטרף לדברים נכונים וברורים אלה חיים קניבסקי

מרן רשכבה"ג בעל ה"אילת השחר" זיע"א יחד עם מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי זצוק"ל כתבו לפני כמה שנים וז"ל: בתו"ד: ובאנו בזה להציע להתחזק ולהרבות בלימוד

התורה ברציפות, ובפרט בימים שיש בהם רפיון כגון ימי שישי ושבת, אשר הרפיון בהם רב, ולקבוע בהם סדרים שיתחזקו בהם מאד בלימוד התורה. וראשי הישיבות יעוררו על דבר זה, ובנוסף לזה עלינו להתחזק בתפילה ובתחנונים לפני אדון כל לבטל מעלינו כל הגזירות... מרן הגר"ח הוסיף בזה"ל: "כל הדברים הנ"ל פשוטים וברורים וזו הדרך היחידה לבטל הגזירה".

וכן כתבו מנהיגי הדור מרן הגר"ח קניבסקי ויבדלחט"א רבינו הגדול מרן רה"י הגר"י אדלשטיין שליט"א בעת חוליו של מרן רבנו הגראי"ל שטינמן זיע"א:

בס"ד, אור לה' טבת תשע"ז באשר רבנו מרן רבי אהרן יהודה ליב בן גיטל פיגא שליט"א שכל הדור צריכים לו, שרוי במצב קשה, וזקוקים אנו לרחמי שמים מרובים, וכבר אמרו חז"ל בת"ח שחלה, צריך שיחלה עצמו עליו שנאמר ואני בחלותם לבושי שק וגו', ועלינו להרבות בתפילה ותחנונים לרפואתו השלמה, ולהוסיף חיזוק בלימוד התורה. ובפרט ראוי לחזק הלימוד ברציפות בתחילת הסדר, ולקבוע זמן ללימוד התורה בימי שישי ושבת קודש. והקב"ה יחוס עלינו ועל שארית פליטת ישראל ויקבל תפילתנו ברחמים.

מכתב ממרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל וממרן ורבנן המופיע בספר "תוספת שבת כהלכתה" (ד' טבת תשע"ה) כידוע שתוספת שבת דאורייתא וכמובא במשנה ברורה (סי' רס"א סקי"ט), ושכר מצוה זו גדול עד מאד, ואיתא בזוהר (תיקוני זוהר מ"ח) "כל המוסיף מוסיפין לו", וכמבואר בפרי מגדים (סי' רנ"ו) "כל המוסיף מחול על הקודש מוסיפין לו חיים" ותלמידי האר"י כתבו (מובא בעולת שבת אות כ"ג) בשם האר"י ז"ל שזה סגולה לבנים. וכתב במשנה ברורה (סי' רנ"ו) שכל המזרז לאחרים בתוספת שבת יזכה לבנים גדולי ישראל.

ועוד כתוב באיגרת התשובה לרבינו יונה, שזה עת רצון ומסוגל מאד שנשים יתפללו בהדלקת הנרות לזכות לבנים תלמידי חכמים וצדיקים ומאירים את העולם, ובודאי שהחיזוק במצוה רבה זו היא סגולה נפלאה לעורר רחמי שמים מרובים, ולהפקד בדבר ישועה ורחמים.

א.ל. שטינמן חיים קניבסקי י. גרשון אדלשטיין

הקודש מוסיפים לו חיים" עכ"ל.

וידוע שרבינו היה מעורר אלפי פעמים להקדים את כניסת השבת, ולנצל את ימי השישי שבת, ונביא מדבריו בזה:

וידוע שרבינו עורר מאד גם לומר מזמור שיר ליום השבת לפני השקיעה, לחשוש לדברי השל"ה שהאומרה לאחר שקיעה גורם לסכנה רבה, ולכן הורה שבבתי כנסיות שיגמרו קבלת שבת לאחר השקיעה יאמרו בציבור מזמור שיר נוסף לפני קבלת שבת, ולכן גם מרן אמר קבלת שבת לבדו בביתו, כדי לאומרה מוקדם, ובכ"ז הורה שמייד בתחילת קבל"ש נחשב שמקבלים שבת,

וז"ל המכתב שנכתב בכתי"ק של מרן רשכבה"ג הגראי"ל שטינמן זיע"א שאיליו הצטרפו רבותינו מרנן הגר"י אלישיב זצוק"ל והגר"נ קרליץ זצוק"ל, ומרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל הוסיף וז"ל: ג"א מצטרף לדברים הנכונים והברורים הנ"ל חיים קניבסקי, וז"ל המכתב:

"כרגיל אנשים קרוב לשקיעת החמה בערב שבת מאד לחוצים ובאים לידי קטטות, וכן מבואר בגיטין דף נ"ב, ולפעמים גם מתוך לחץ נכנסים לעשות דבר האסור אחר שקיעתה של החמה

שו"ת מרתק מרשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל - ע"י נאמנו הגר"א מן שליט"א

שאלה ז. לפי מה שכתב השל"ה "ומדת חסידות וקדושה יתירה היא להיות מוכנים לצורך שבת במלאכות כבודות בחצות, ומחצות ואילך יהיה העסק הכל בקדושת שבת דהיינו בהתעוררות תשובה ובתיקוני מעשים ובלימוד התורה ככה יעשו כל בני ביתו עד זמן הדלקת הנרות וסימנך ל"א תעשה כל מלאכה כי בהתחלת קדושה מחצות ואילך ובתוספת שעה במוצאי שבת שצריך להוסיף מקודש על החול הרי ל"א שעות"

שאלה ח. האם לפי השל"ה יש ענין שלא לעשות אף מלאכות שקשורות לשבת כגון הכנת מאכלים באופן שיש בזה מלאכה וכל כיוצא בזה וכן נכלל בדבריו שלא לכתוב חידושי תורה. או שכוננתו רק שלא לעשות מלאכות שלא לצורך שבת, וצורך מצוה. אבל מלאכות לצורך שבת ולצורך מצוה מותר גם לדעת השל"ה.

תשובה: מה שלצורך שבת מותר, על זה לא מדבר השל"ה. ודברי תורה מותר אם יש חשש שישכח הדברי תורה.

שאלה ט. האם מי שרוצה לקבל שבת לפני הזמן הכתוב בלוח, אבל יודע בעצמו שלא יוכל לעמוד בקבלה זו לתקופה ארוכה האם עדיף לקבל על עצמו כמה שיכול, או שעדיף שלא יקבל על עצמו כלל כי כבר אמר הסטייפלר שקבלה שיודע שלא יוכל לעמוד בו בתמידות עדיף שלא יקבל כיון שלהתחיל דבר טוב ולהפסיק, לפעמים זה יותר גרוע ממי שלא התחיל כלל.

תשובה: מה שכתוב בשם הסטייפלר זה נכון אבל אם יקבל על עצמו בלי נדר זה בסדר.

י. כתוב בסידור השל"ה "שיזוהרו לומר מזמור שיר ליום השבת קודם שקיעת החמה דאי לאו הכי המזיקים שנבראו בערב שבת בין השמשות מתעוררים ממקומם להזיק עיי"ש והובא דבריו בערוה"ש רמ"ב סעי' מ', ויש לעיין בשני דברים א. האם לכתחילה יש לחוש לדברי השל"ה ב. האם זה נכון מה ששמעתי אומרים בשם מרן שליט"א שעיקר הזמן של אמירת קבלת שבת הוא קודם השקיעה ואלו שאומרים אחרי השקיעה זהו רק בגדר תשלומים כמו מי שמשלים פסוקי דזמרה אחרי התפלה.

תשובה: א. בודאי לחוש לדברי השל"ה. ב. מה שאומרים בשמי זה נכון. [הוספה מזמן אחר] אמנם בדיעבד כשלא אמר קודם שקיעה יכול לומר אחרי השקיעה שלא גרע מאמירת תהלים.

שאלה יא. מצוי מאוד שבעש"ק מחמת הלחץ מתפללים מנחה ברגע אחרון ולא מספיקים להוסיף תוספת שבת האם אפשר לומר לאברכים שראוי ביום ששי להתפלל מנחה גדולה כדי שלא יקבלו שבת ברגע אחרון.

תשובה: בודאי בלי ספק עדיף מנח"ג.

שאלה יב. המתפלל מנחה סמוך לזמן הדלק"ג שיש לקבל שבת מיד לאחר תפילת שמונה עשרה בלחש מה יעשה כשהתחיל החזן כבר חזרת הש"ץ?

תשובה: יכול לקבלו אף באמצע חזרת הש"ץ אלא שאז יקבל במחשבה ולא ידבר באמצע חזרת הש"ץ. אבל לכתחילה צריך להתפלל מנחה גדולה. בסוף דבריו אמר שוב כל מי שיקבל על עצמו תוספת שבת זה זכות גדולה להנצל מכל פגעים רעים והצלחה בחינוך יוצאי חלציו ופרנסה ושפע בכל הענינים.

דברי הגר"א מן שליט"א למרן שליט"א: כתב הזוהר הקדוש תיקון מ"ח דף פ"ה [מתורגם] צריך האדם בשבת לשנות במלבושיו ובהדלקת הנרות ובמאכלים. וצריך להיות מוסיף מחול על הקודש, וכל המוסיף [מחול על הקודש] מוסיפין לו נפש יתירה בשבת, וכל הגורע גורעין לו ההיא נפש יתרה.

עוד כתב הפרי מגדים סי' רנ"ו א"א סק"א והמוסיף מחול על הקודש, מוסיפין לו חיים עכ"ל. עוד כתב בספר רמזי שבת בשם רבי יוסף ג'קטיליה זצ"ל (לבעל השערי אורה) "השבת קודש וסביבותיה יושבים חילות של חול. ולפיכך צריך אדם שלא יקצר גבול הקודש ולא יכניס טומאה בהיכל שלא יאמרו עליו 'ארור משיג גבול רעהו', אבל ירחיב גבול לשכינה, ובהיותו מוסיף בשבת בכניסתו וביציאתו מחול אל הקודש נמצא שהוא מוסיף ומרחיב גבול הקודש, ובזכות זה בהיותו קורא ה' בצרה מרחיב לו ה' גבול הקודש ומקצר גבול הצרה וזוכה לנחלה בלי מצרים עכ"ל. כתבו בספרים [משפט צדק ועו"ס] שרבנו האר"י אמר לאחד סגולה לבנים - שיזהר מאוד וגם יזהיר לאחרים על תוספת שבת בערב שבת ובמוצאי שבת.

כתב הבן איש חי [בניהו עוקצין ג, י"ב] הברכה הגשמית של ימי החול שבאה בזכות השבת הוא חלק התוספת שהוא מה שמקבלים שבת מבעוד יום נמצא ישראל זוכין לעושר וברכה בזכות השבת - אך לא מחלק שבת העיקרי שהוא מן התורה אלא מן התוספת שהוסיפו חז"ל עכ"ל.

שאלה א. האם לאור כל הדברים האלו שתוספת שבת סגולה לנפש יתירה, לבנים, לרפואה, לינצל מצרות שונות, לפרנסה, לעשירות, האם זה דווקא כשמוסיף יותר מהזמן הכתוב בלוח אבל מי שמקבל רק מתי שכתוב בלוח, שלא עשה איזה תוספת מיוחדת יתכן שאין לו את כל ההבטחות האלו.

תשובה: שתוסיף על מה שכתוב בלוח.

שאלה ב. האם באמת נכון לומר לכל מי שזוקק לישועה שמלבד מה שמקבל על עצמו להתפלל, יתאמץ יותר בתוספת שבת. תשובה: כן.

שאלה ג. האם אפשר לומר לנשים שתוספת שבת זה סגולה בדוקה וחזקה לרפואה להצלחה בחינוך הילדים לפרנסה ושלוה בית וכל מה שהוא צריך.

תשובה: כן.

שאלה ד: כמה זמן כדאי להוסיף.

תשובה: קצת יותר מהלוח כמה שיכול ולומר בלא נדר.

שאלה ה. כמה זמן נוהג מרן שליט"א לקבל שבת לפני השקיעה [דהיינו באיזה שעה מרן מדליק נרות שבת], והאם ראוי לכל אחד לנהוג כן.

תשובה: בצפירה הראשונה [של ב"ב שזה 40 דקות קודם השקיעה] וראוי לכל אחד לנהוג כן.

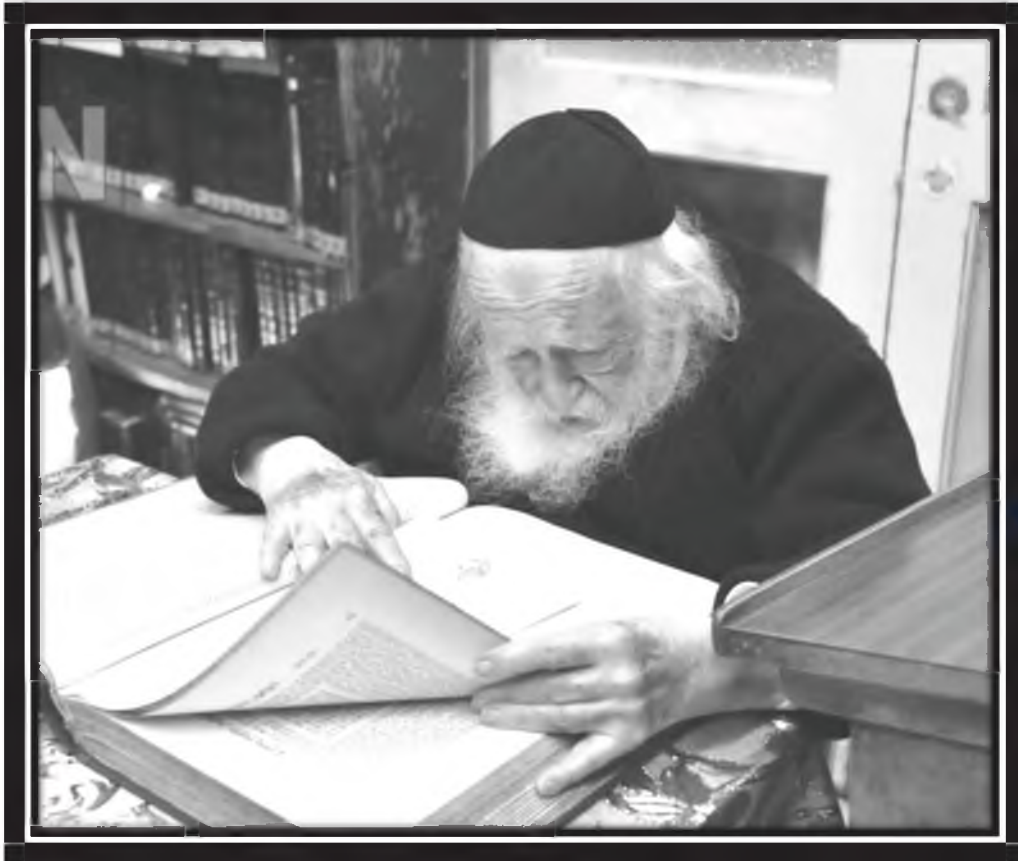
שאלה ו. האיך הלכה למעשה בגברים ונערות שלא מדליקים נרות האם צריך לקבל בפה תוספת שבת או מספיק כמה שפורש ממלאכה וחושב בלבו שלא לעשות.

תשובה: בטח בפה

# דרישה וחקירה

קובץ תורני  
לכל המשפחה  
גליון קמט  
שמיני - פרה  
אדר ב' תשפ"ב

להערות והצטרפות לרשימת התפוצה, יש לפנות לעורך: יהושע לינטופ בכתובת: [lintop200@gmail.com](mailto:lintop200@gmail.com)



## צדיקים במיתתם קרויים חיים

מערכת 'דרישה וחקירה'  
מתאבלת יחד עם כל בית  
ישראל, על פטירת רבן של  
ישראל, מרן שר התורה  
רבינו שמריהו יוסף חיים  
קנייבסקי זצ"ל, שאנו זוכים  
להביא מדי שבוע להביא  
מדברי תורתו הקדושים.  
אוי מי יתן לנו תמורתו.  
ת. נ. צ. ב. ה.

## דובבות שפתי חיים

תשובות מרן שר התורה, הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

נערך עם מראי מקומות והוספות ע"י הרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א, מח"ס בית מתתיהו ומועדי הגר"ח

באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

### ניחום אבלים במכתב

שאלה: אם יוצאין ידי חובת ניחום אבלים ע"י מכתב שכותב.

תשובה: אולי.

ובס' אורחות רבינו ח"ד עמ' קי"ט, מובא מהקהילות יעקב זיע"א שכתב מכתב לניחום אבלים ע"ש ובתשו' והנהגות ח"א ס' תקפ"ז שיוצא ע"ש, ובשו"ת משנת יוסף ח"ח ס' ע"ז ובשו"ת שואלין ודורשין ח"ה ס' ע"ט ובשו"ת דברי בניהו ח"ז ס' כ"ט, ובקונ' שערי שיח עמ' קמ"ב השיב מרן לענין ניחום אבלים בטלפון, ומכתב אי"ז ניחום ממש ע"ש, ובס' דרך האתרים הנדמ"ח ח"ב ס' פ"ח ומה שכתבתי בזה בבית מתתיהו ח"ג ס' ז' אות ד' ע"ש.

### ניחום אבלים בת"ב

שאלה: אם מותר לנחם אבלים בתשעה באב.

תשובה: לא.

ובשו"ת להורות נתן ח"י ס' נ"ב א"ד כתב דשרי לנחם בת"ב, אולם בשו"ת אגרות משה ח"ה א"ח ס' כ' אות כ"ב כתב להחמיר בזה, והגר"א נבנצאל כתב לי דמותר לנחם אבלים בת"ב, וע"ע בשו"ת אבני דרך חט"ו ס' קט"ז לענין ביקור חולים בת"ב.

### הגיע לנחם ולא היה בבית

שאלה: הגיע לנחם האבל בביתו ולא היה האבל בבית, והודיעו לו שהגיע לנחמו אם יצא יד"ח ניחום אבלים.

### הלכות ניחום אבלים

#### נחום אבלים בטלפון

שאלה: אם יוצאין ידי חובת ניחום אבלים בטלפון.

תשובה: אולי.

ובס' דרך שיחה ח"א עמ' קכ"ה שאין יוצא ניחום אבלים בטלפון שעיקרה משום הנשמה ואין שומעת טלפון, וכן נקט בשו"ת דברי שלום [קריוז] ח"ד ס' נ"ז א"ו, של"מ בטלפון, ומש"כ בזה בשו"ת משנת יוסף ח"ח ס' ע"ז ובשו"ת מנחת דוד ח"א ס' ע"ב ובשו"ת אגרות משה ח"ד א"ח ס' מ' אות י"א, ובשו"ת שערי יושר ח"ג ס' כ"ג ובשו"ת ישיב יצחק ח"ג ס' ל"א ובשו"ת באר משה ח"ב ס' ק"ד ובשו"ת ושבו ורפא ח"א ס' ס"ד ובשו"ת בירורי חיים ח"ח ס' ס"ד ובשו"ת גבורת אליהו יו"ד ס' קנ"ב, ובספר גם אני אודך תשובות בעל אבני ישפה זצ"ל, סימן קנ"ז, ובשו"ת משנת יוסף ח"י ג' ס' של"ט, ובס' מסורת משה ח"ג עמ' רפ"ו, ובספר גם אני אודך תשובות הגרמ"ר שעיו, חלק א' סימן קל"ג, ובשו"ת אשר חנן ח"א ס' ע"ו ובשו"ת חקי חיים ח"א יו"ד ס' נ"ז, ובספר גם אני אודך תשובות הגרמ"ר שגל, חלק א' סימן ק"ט, ובקונטרס אהל יעקב אבלות עמ' קכ"א, ובס' פניני שיח שאלה תקנ"ב השיב מרן שיוצאין יד"ח ניחום אבלים בטלפון, ועמש"כ בדעת מרן בזה בבית מתתיהו ח"ג ס' מ"א, ובספר גם אני אודך מתשובתי, חלק א' סימן ז'. ובס' מצות ביקור חולים ס' ט"ו ובס' דרך האתרים הנדמ"ח ח"ב ס' פ"ח. ובשו"ת שואלין ודורשין ח"ה סימן ע"ט.

## תשובה: קצת מצוה.

וכן השיב מרן בקולן שערי שיח עמ' קמ"ג ע"ש, ובשו"ת תשובות ישראל להג"ר ישראל טוויב ח"ד ס' פ"ט מסיק שלא יצא יד"ח ניחום אבילים ע"ש, ולענין קבלת רבו שהגיע לבית רבו ולא היה בביתו או שישן השיב לי מרן שלא יצא יד"ח, אולם בקול' מגד הארץ להג"ר יואל מקלב ס"ה הביא ממרן דמסתבר שיצא, ועמש"כ בזה לענין קבלת רבו בשו"ת משנת יוסף ח"ד ס' רפ"ה ובשו"ת אבני דרך ח"א ס' פ"ז, ובספר גם אני אודך תשובות הגר"ש דיין, חלק ב' סימן י"ח, ומה שכתבתי בזה בקובץ אליבא דהלכתא צ"ד עמ' קמ"ד, ע"ש, וע"ע מה שהשיב בזה הגר"י ליברמן בעל המשנת יוסף בקובץ מה טובו אהליך יעקב חלק ג' עמוד רי"ט לענין ניחום אבילים כשלא היה בבית ע"ש.

## זריזין בניחום אבילים

שאלה: אם בניחום אבילים איכא לדין זריזין מקדימין למצוות להקדים ולנחם ביום ראשון.

## תשובה: למה לא.

וכן מובא בספר אורחות רבינו ח"ד עמ' קט"ז ח"ד עמ' שבעל הקהילות יעקב זיע"א היה מקדים לנחם ביום א', ואולם בתשו' והנהגות ח"ה ס' ש"ט אות כ"ה, הסתפק בזה אם איכא דין זריזין בניחום אבילים ע"ש, ומה שכתבנו בזה בבית מתתיהו ח"ג ס' י"ז סוף אות ג'. ד"ל שבמצוה דעיקרה התוצאה שהאבל יתנחם ליכא דין זריזין ע"ש ובס' אלא ד' אמות של הלכה פס"ג ס"א שמרן מנחם ביום א' יעו"ש. ובספר גם אני אודך תשובות הגר"מ חליוה, חלק כ' סימן מ"ז.

## ניחום אבילים ע"י שליח

שאלה: אם מקיים מצות ניחום אבילים ע"י שליח כשאינו יכול לבוא בעצמו.

## תשובה: קצת מצוה.

ועמש"כ בזה בס' פני ברוך ס' מ"א הערה 69 ובס' מצות ביקור חולים ס' ט"ו. ובשו"ת שואלין ודורשין חלק ז' סימן נ"ט.

## ניחום אבילים לכמה אם הוי

## חבילות

שאלה: מ"ט מנחמים כמה אבילים כאחד ולא כל אחד בפני עצמו, הא אין עושין מצוות חבילות.

## תשובה: נחמה אחת לכולם.

וראה הערות והארות במהדורה המלאה [וכן בענינים הבאים].

## אבילים לנחם אבילים

שאלה: אם לאבילים עצמם יש מצוה לנחם אחד את השני.

## תשובה: אין נהוג.

## אם יוצא ניחום באמירת

## המקום ינחם

שאלה: אם יוצא ניחום אבילים כשאומר המקום ינחם וכו', אפי' כשלא דיבר כלום עם האבל.

## תשובה: כן.

## אם ניחום אבילים בעמידה או בישיבה

שאלה: אם המנחם יכול לנחם בעמידה ואם האבל צריך דווקא לשבת כשמנחמים אותו.

## תשובה: אין מעכב.

## עוסק בניחום אבילים אם פטור מקריאת שמע

שאלה: במגן אברהם סימן ע"ב ס"ק ד' דאם התחילו לנחם האבל ועובר זמן קריאת שמע פטור מקריאת שמע ולכאורה מוכח דהעוסק במצוה מדרבנן כניחום אבילים, פטור מהמצוה, דניחום אבילים הוי מצוות עשה דרבנן.

תשובה: אינו נכון שלדעת הרמב"ם ניחום אבילים דרבנן, רק מדאורייתא אינה מצוה מיוחדת והוא בכלל שאר חסד, עיין מה שכתבתי באורחות יושר סוף סימן ג'.

## הלכות ברכת האילנות [לחודש ניסן הקרבובא]

## ברכת אילנות באילנות היתר המכירה

שאלה: אם יכול לברך ברכת אילנות בעצים של היתר המכירה.

2 | קובץ דרישה וחקירה (גליון קמט) שמיני-פנה תשפ"ב

## תשובה: לא.

## ברכת אילנות באילן תלוש

שאלה: אם אפשר לברך ברכת אילנות על ענף תלוש מן האילן שיש בו פרחים, או בעי מחובר לקרקע.

## תשובה: מחובר.

## ברכת אילנות שנפלו הפרחים

שאלה: אם אפשר לברך ברכת אילנות אחר שנפלו הפרחים ולא גדלו הפירות באופן שראויים לאכילה.

## תשובה: לא.

## ברכת אילנות בעציץ

שאלה: אם אפשר לברך ברכת אילנות על עציץ נקוב או שאינו נקוב.

## תשובה: כן.

## בירך על אילן סרק אם יברך על מאכל

שאלה: מי שבירך על אילן סרק אם יברך שוב על אילן מאכל.

## תשובה: כן.

## ברכת אילנות בספק ערלה וכלאים

שאלה: להסוברים שאין לברך על ערלה וכלאים, אם בספק ערלה וכלאים יברכו.

## תשובה: לא יברך.

## ברכת אילנות על עץ שניטע

## בגזל

שאלה: אם אפשר לברך ברכת אילנות על עץ שניטע בקרקע שלא ברשות.

## תשובה: בלא שם ומלכות.

## ברכת אילנות בחצר בית כנסת

שאלה: למש"כ הרעק"א או"ח ס' ק"ג דאסור לנטוע עצים ע"י בית הכנסת אם יכול לברך ע"י ברכת אילנות.

## תשובה: לא.

## ברכת אילנות בזמן תוספת

## שבת

שאלה: לסוברים שאין לברך ברכת אילנות בשבת, אם גם בזמן תוספת שבת אין לברך.

## תשובה: כן.

## ליכנס לחצר ולברך ברכת

## אילנות ללא רשות

שאלה: מעשה חמד עמ' ש"א כתב מרן דאין ליכנס לחצר לברך ברכת אילנות, דל"ש ניה"ל לאיניש למיעבד מצוה בממוניה רק במצוה שבחובה. וצ"ע

ממש"כ המשנ"ב ס' תקפ"ו סק"ד דאמר"ל ניה"ל ליקח שופר אפי' לתקוע מאה תקיעות שאינם חובה.

## תשובה: עיקרו דאורייתא.

## דין יצא מוציא בברכת אילנות

שאלה: מי שבירך על ברכת אילנות אם יכול לברך שוב למי שלא בירך מדין ערבות.

## תשובה: לא.

## ברכת האילנות בלילה לאור החשמל

שאלה: אם אפשר לברך ברכת האילנות בלילה כשיש אור חשמל.

## תשובה: לא.

## ברכת האילנות מחוץ לעיר

שאלה: אם יש להחמיר כהמקובלים לברך ברכת אילנות בשדה מחוץ לעיר.

## תשובה: אין חייבים.

## ברכת האילנות במנין

שאלה: אם צריך לברך ברכת אילנות במנין דווקא או א"צ להקפיד במנין.

## תשובה: א"צ.



# לענין הלכה

**הערות מעשיות בעניני הספד ניחום אבלים, הלי פסח, פסקי מרן הגר"ח זצוק"ל**  
**גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה**  
**גליון 359**

## חיזוק בתלמוד תורה כנגד כולם

עם הסתלקותו של **מרן רבינו שר התורה** חל חובה על כל אחד ואחד להשתדל להרבות חיילים לתורה, ובפטירת צדיקים ידוע מדברי **היערות דבש** שנעשים מדותיו ומעלותיו כהפקר, ועם פטירת **מרן שר התורה** נעשים מאות חלקי התורה 'כהפקר'. **משמת רבי עקיבא בטלה כבוד התורה: רבינו חיים זצוק"ל** היה חד בדרא שדרש תילי תילים של הלכות בכל חלקי התורה, והוא היה הצינור שעל ידו נגרם כבוד התורה של רבבות אלפי ישראל שבאים לכבדו לבקש ברכתו וחד בדרא בזה.

## מצתו ניחום אבלים

מצוה גדולה לנחם אבלים, וי"א שהיא מצוה מדאורייתא. ומצינו להקב"ה שניחם אבלים שנאמר (בראשית כב-יא) 'ויחי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק בנו' ומבואר בגמ' (סוטה דף יד) דנחמו תנחומי אבלים, וכן מצינו ביעקב אבינו (שם לה טו) 'ויברך אותו' ופירש"י שם ברכת אבלים. אין די בניחומים בלבד, אלא צריך ג"כ שידבר עם האבל דברים טובים עד שישמחו, ויהיו לו פנים יפות של"ה (קמ"ד, א') (פני ברוך סי יא סי א - ב).

ועי' בשו"ת **תשובות והנהגות** (ח"ד סי רע"ד פ"ט) ניחום אבלים מצוה רבה היא, ויש בה חסד לנפטר וגם לאבלים שמתנחמים, **עיקר המצוה לספר מעשי הנפטר ופעולותיו הטובות שזה טובה גדולה לו**, ולא לשוחח מילי דעלמא שאין להם שייכות לנפטר, וגם יש בכך איסור לאבלים להשתתף ולדבר, וכששומע מפעולות הנפטר ושמשותפים עמו בצערו, מתנחם. **ובמעבר יבק** (אמרי נועם פי ל"ח) כתב שחוב על המנחמים לבקש רחמים על הנפטר בבית האבל כי דברי שיחה הנהוגים שם הם למשא ולא לנייחי. **ובשו"ת שבט הלוי** יו"ד סי ח"ג כתב שמשמע **בזה"ק** פרשת קרח, דקודם שנכנס לנחם צריך לסדר עצמו דברים איך ובמה לנחם.

## שאלת שלום בבית האבל

כשנכנס לבית האבל וכשיוצא משם אינו פוקדו לשלום (שו"ע סי שפ"ה ס"א) ואף אם פוגש חברו כתב **הערוך השולחן** סי שמג 'ונראה לי שגם בבית האבל אין שואלים בשלום זה לזה [כמו בהלוי] כיון שהוא מקום צער לא נאה להתראות בשלום, וכן במעבר יבוק (דברי סופרים יא ק:).

## מעלת שלשים יום קודם החג

כתב **החיד"א** (לב דוד פי ל') בשם זקנו **הרב חסד לאברהם זלה"ה** כי בכל שנה שלשים יום קודם הפסח הקב"ה עושה לישראל משוח פנים ברוב חסדיו ומתחיל להוציא נפשות מהיכלות הטומאה מעט מעט שעור חלק אי משלשים בכל לילה באופן שבליל ביעור חמץ כל פושעי ישראל עומדים בפתח מהיכל החיצון מהן שעור חלק אי משלשים משיעור הכמות שהיו נכנסים ליל ל"א קודם הפסח וליל פסח אין נכנסים כלל ועיקר וכלם פטורין ובני חורין זהו תורף דבריו בקיצור. **ונתגלה טעם דברי רז"ל שואלים בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום** כי הני שלשים הם שייכים לפסח ומדי שנה בשנה פעל ה' למענהו כי בשלשים יום הללי החלו עולין לאט לאט נפשות ישראל מרשות הסטי"א ע"ש.

<sup>א</sup> עי' **רבינו יונה** ברכות על מתני קברו את המת וחזרו, גמ"ח מן התורה וברמב"ם הלי אבל פי"ד הלי א כתב דהוי מדבריהם (אך הוי בכלל מצות ואהבת לרעך כמוך).

## תורה תורה חקרי שק והתפלשי באפרים

**אבל כבד בפטירת מרן רשכבה"ג מרא דכולא**

**תלמודא רבינו שר התורה**

**רבי שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוק"ל**

**בן מרן הסטייפלר**

**רבי יעקב ישראל זצוק"ל**

**קושה סילוקן של צדיקים כשריפת בית אלקינו**

## הספדו של חכם

**הספדן של צדיקים מעכבין את הפורענות לבא** (עי' סנהדרין קח). אף אם יהיה צדיק שבצדיקים צריך להספידו וכ"ש **שבוה יתעוררו הרחמים עליו ועל הדור כולו ויגרמו שישתלשל ממנו במותו צדיק כמותו לתועלת העולם ולתועלת הדור** דכתיב (שמואל א' ג' ג') ונר ד' טרם יכבה, וכן אמרו (קידושין עב ב) יום שמת פלוני נולד פלוני (מעבר יבק שפת אמת פי יט), ועוד כי צדקת הצדיק תועיל לזרעו אף אם אינם צדיקים ובלבד שלא יהיו רשעים גמורים (שם).

**מצוה גדולה להספיד המת** כראוי ומצותו שירים קולו לומר עליו דברים המשברים את הלב כדי להרבות בבכי (שו"ע סי יו"ד שדמ סי א). עד שיבכו עליו השומעים כמו שנאמר 'ויבוא אברהם לספד לשרה ולבכותה". עוד אמרו כל המוריד דמעות על אדם כשר שמת הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו (שבת קה). ועניינו, כי כל זה מורה על הבוכה שהוא אדם כשר ומתאונן על שנחסר עבודת ד' מן העולם, לכן חשוב בעיני השי"ת כל דמע ודמע. (עי' הח"ח באהבת חסד). והחמירו חז"ל מאד שלא להתעצל בהספדו של אדם כשר, ועאכ"כ שיש לזוהר שלא להתעצל כלל בהספדו של חכם שהחמירו בו חז"ל יותר (עי' שבת קה, משמרת שמחות עמ' קנח).

וכתב בשו"ת **תורת חיים** (לגרי"ח זוננפלד זצ"ל סימן קב) עכ"פ יגן עלינו הספדן של צדיקים לזכות מהר לגאולה שלימה כי גדולים צדיקים במיתתן.

## חובתינו לחזור בתשובה "גדולי צדיקים במיתתן"

כתב **ביערות דבש** (חלק ב דרוש ג) וז"ל אבל ידוע במ"ש חז"ל [סנהדרין לו א] בהני בריוני דהוו בשיבבותיה דר"מ, וכל זמן דהוה ר"מ חי, לא עבדי תשובה, כי סמכו על זכות ר"מ דיגין בעדם, כד נח נפשיה דר"מ, אמרי עד האידנא ר"מ אגין לו, ועכשיו בוא ונחזור בתשובה, וחזרו בתשובה. וא"כ י"ל, דלכך לפעמים מת צדיק, כי הקדוש ברוך הוא חושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח, ועושה כל נסיונות להשיב לגבר לזכות, כי כל חפצו לזכות לגבר לבל ימות לשחת, ולכך הקדוש ברוך הוא מסלק לצדיק, כדי שיחיה לבבם נכנע ברואם כי סר צילם ומגינים וישבו להי, אבל כאשר גם זה לא יועיל, אז חרה אף הי לכלותם ולהומם כרגע.

אך זהו אם אין הצדיק ורשע מתים כאחד, והיה להם לרשעים זמן לשוב בתשובה, בזה י"ל כמש"ל כי מת הצדיק לעורר רשעים לתשובה, וזוהי חובתו של צדיק, שגורם במותו תשובה לדורו מה שלא היה פועל בחייו, ועל זה נאמר באמת [חולין ז ב] גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייתן וכו', עכתי"ד.

## הנוסע לפסח

**המוכר ביתו לפסח - לא להפקיע עצמו מהמצוה עם ברכה שאלה:** אלו שנוסעים לפסח ומשכירים את דירתם לגוי לפסח, האם ראוי להתחייב בבדיקת חמץ?

**תשובה:** כתב **בשער הצינון** (תלג ס"ק ה) שאין לגרום שיתבטל מצות בדיקת חמץ עם ברכה וז"ל "והנה מדברי הפרי הדש והגר"א והלכות קטנות וחק יעקב משמע דאפילו לכתחילה יכול לבדוק בליל י"ג לאור הנר אם רק מתכוון לשם בדיקה, אכן בספר חק יוסף פקפק על זה, דאף דמצד הבדיקה אין קפידא בזה, מכל מקום יש למונע מזה, **דיפסיד אז הברכה**, לפי מה דקי"ל כרמ"א בסי' תלו דהבודק קודם הזמן לא יוכל לברך [והוי דומיא דקימא לן דערם לא יתרום משום שאינו יכול אז לברך]. עכ"ד **השער הצינון**.

ומ"מ כתב **החק יוסף** (סי"ק כו) שרשאי הוא לבדוק בלילות הקודמים לליל י"ד את כל הבית לבד מחדר אחד, ובליל י"ד יברך ויבדוק את החדר שלא בדק, שבאופן זה אינו מפסיד את הברכה, וכן משמע **בשער הצינון** (שם ס"ק נו).

ישראל היוצא מבית אינו יהודי תוך שלושים יום ולא יכנס בפתח בבית יש מי שאומר שחל עליו חובת הביעור כיון שהוא תוך שלושים יום, וצריך לבער בית האיני יהודי שהוא יוצא ממנו כדי לקיים מצות בייעור (עי' שו"ע תלו ג).

**ע"מ"ב** (שם ס"ק א) וכן ע"י **בשו"ע** סי' תלו סי' ג **ובמשנה ברורה** ס"ק כז **"דכיון שהוא תוך שלושים מצוה עליו לקיים מצות בדיקה קדם שיצא מהבית בעוד שהחמץ שלו כיון שלא יקיים מצוה זו במקום אחר"**, (ויש חולקין ע"י רמ"א סי' תלו סי' ג ומ"ב ס"ק לא). ולכן גם מי שנוסע לפסח, ראוי להתחייב בבדיקת חמץ, ואם מוכר את ביתו לגמרי במכירת י"ג אז מפסיד הבדיקה וגם מצות הבדיקה בברכה.

## המשכיר דירה ליהודי שאינו שומר תורה ומצוות

יש לעיין במה שמצוי משכירים דירות לאנשים שאינם שומרים תורה ומצוות, ויש להם חמץ בבית בפסח, וכיון דקי"ל שכרות לא קניא נמצא שהמשכיר עובר על בל יראה לפי לדעת **הגר"א צ"ח ובית מאיר** הובאו **במשנה ברורה** (שם). ועי' **בחוט שני** (הלי' פסח עמ"צ) שכתב לכאורה יש חיוב על המשכיר לבער את החמץ של השוכר ונשאר בצ"ע. ובהרבה מקרים היהודים שאינם שומרי תורה ומצוות מקפידים לא לאכול חמץ בפסח, ולכאורה יש עצה למכור את חמצו לגוי (מדין זכין ע"י שו"ע סי' תמג סי"ב) ועדיף לבקש ממנו רשות להיות שליח למכור את חמצו לגוי ויעשה שאילת חכם. (עי' שו"ע סי' תמג סי' ב בענין פקדון).

## ההוציא 'חלה' לחו"ל לשריפת חמץ

אלו שנוהגים להשאיר את החלה מהפרשת חלה לשרוף עם שריפת חמץ, יש להזהר שאסור להוציא לחוץ לארץ, שחלה (הוה תרומה דמי לקדשים) צריכה שריפה במקומה (משנה שביעית פ"ו מ"ה "אין מוציאין שמן שריפה ופירות שביעית לחו"ל" וכן **ברמב"ם ה"ל תרומות פ"ב הל' יז ובר"ש ובדרך אמונה** (שם סי' קנב)).<sup>1</sup> נאכן בלאו הכי אינו ראוי להשהות 'חלה' אלא יש לשרפו או לזרוקו מיד כדי להימנע מחשש תקלה.

<sup>1</sup> ע"י גמ' ע"ז דף טו, פסחים דף ו, ופי' שהשוכר אינו קונה הקרקע לגמרי ועדיין שייך להמשכיר, אך מותר לשוכר להשכיר לאחרים (עבור מכירת חמץ וכו') שיש לו שעבודים בבית.

<sup>2</sup> והחידוש של גמ' דף ו' ייחד לו בית לא חשיב ברשותו נאמר רק לגבי חמצו של גוי ביד ישראל אבל חמצו של ישראל אחר שנמצא ברשותו ע"י שהשכיר לו רשותו ואחרי דשכירות לא קניא, לא מצינו בגמ' לדעת הגר"א שאין בזה בל יראה דחשיב ברשותו, וא"כ אין להשכיר ביתו לישראל אחר שהוא מחזיק חמץ ברשותו בפסח אף שאין החמץ שלו.

<sup>3</sup> ואם היהודי קונה חמץ בפסח אז המכירה לא מהני לזה, ובשעת הדחק יש לעיין אם אפשר לזכות לו קנין בדירה למשך ימי פסח (ואמנם דשכירות לא קניא אפשר להקנות לשוכר בקנין המועיל למשך ימי הפסח) ואמנם לכתחילה הוא צריך להקנות את זה בחזרה לאחר הפסח ככל מתנה ע"מ לחזיר, לדברי הקצות סי' רמא סי' ד לא צריך, ובכל אופן יעשה שאילת חכם. ועי' בהל' שבת סי' רמו סי' ה בענין בהמתו של ישראל ברשות גוי בשבת.

<sup>4</sup> ואף ששם מייירי בתרומה פסח חלה טמאה ה"ה חלה טמאה שהוה כתרומה (ויש לעיין אם להוציא לחו"ל אף יותר גרוע שמוסיפין טמאה על טומאתו - טומאת ארץ העמים) (ויש לשורפו כאן בא"י (מפי מורי ההוראה)). ועי' בדרך אמונה שנטה לומר שלא צריך להחזירו לא"י - ועי' ברמב"ם שם שבערב פסח אף תרומה טהורה של חמץ יש לשרפו.

## פסקי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

### להלן כמה פסקים ממרן שר התורה זצוק"ל

**1) איסור מלאכה בלילי ספירת העומר (עד שיספור):** שמענו מהגר"ר שמואל גרוס שליט"א ששאל את הגר"י"ש אלישיב זצ"ל למה לא נוהגים להקפיד באיסור מלאכה לאחר השקיעה בימי ספירת העומר והשיב שכן נוהגים להקפיד בזה, וכן נוהגים אנחנו בבית להקפיד בזה... וכן דעת הגר"ח קניבסקי זצ"ל (מועדי הגר"ח ח"ב תשובה רכ"ו) שראוי להקפיד בזה, וגדר האיסור מלאכה הוא כמו בחול המועד (מנכדו הגר"ד קולדצקי שליט"א).

**2) לחפש עצות לפטור בקריעה בכותל:** עי' בס' קרא עלי מועד (פי' יא הע' ז) מדברי הגר"ח קניבסקי זצ"ל שהחמיר מאד בדבר, והשיב לאחד "מוטב שלא תלך לכותל המערב" ע"ש.

**3) אמירה לנכרי לפתוח מקרר בשבת:** באופן שע"י פתיחת המקרר בודאי נדלקה הנורה נחלקו הפוסקים האם מותר לרמוז לגוי לפתוח המקרר כיון דהוה רק פסיק רישא שמותר ע"י גוי, או דהוה מעשה בידים. עי' בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' סח), שש"כ (פל"א סע' א), שמותר אמירה לנכרי בפסיק רישא, מאידך הגרש"י אויערבך זצ"ל (שש"כ שם מהדו"ח הע' א), בהתחלה כתב להתיר אכן בתיקונים ומילואים כתב 'חזרתי מהיתר זה' כיון דהדלקתו כיבוי הנורה שבמקרר נעשים באופן קבוע ומתוכנן ע"י פתיחת הדלת וסגירתה, אין זה בגדר פס"ר, אלא כעושה מעשה בידים ממש. מ"מ כתב הגרש"י אויערבך זצ"ל (שם) דאם אינו יודע שתידלק המנורה מותר לומר לו לפתוח המקרר.

וכן נוטה הגר"י"ש אלישיב זצ"ל (ארחות שבת שם) לאסור זאת. ועי' בדברי הגר"ח קניבסקי זצ"ל (ארחות שבת ח"ב פכ"ג הע' קלו) דאם שכח לנתק הנורה שבמקרר דהמנהג הפשוט הוא לקרוא לנכרי, והיינו דחשבינן ליה כפ"ר בנכרי.

**4) לקחת לחו"ל צידה לדרך:** אסור להוציא פירות שביעית (או דמי שביעית) לחוץ לארץ בין בשביל למכור ובין בשביל לאכול. ויש המתירים ליוצא לחוץ לארץ לקחת צידה לדרך מפירות שביעית במקום הצורך (עי' דרך אמונה פ"ה ס"ק צה בשם החזון איש וכן עי' בחוט שני עמ"י רפ"ב).

פירות שביעית שהוציאו לחו"ל אפילו באיסור, מותר לאוכלם שם (משפטי ארץ שביעית פ"י כ"י סי' ב' בשם החזון איש סי' סק"ו ו').

**שיעור צידה לדרך:** דעת הגר"ח קניבסקי זצ"ל (שיח השמיטה פ"ה סלי"ה) שהיינו כמות שתספיק לו עד שמגיע למקום מבטחים.

וגם במוציא לצורך 'צידה לדרך', דעת החזון איש (הגר"ח קניבסקי זצ"ל בשמו, הו"ד בס' פירות שביעית פ"ה הע' יד) שמותר רק כשיש צורך לדבר.

### ספרי לענין הלכה על שביעית עבור בתי כנסיות

נתרמו כמות מצומצמת של ספרי "לענין הלכה על שביעית ופרוזבול" עבור בתי כנסת  
לעילוי נשמת מרן רבינו שר התורה זצוק"ל  
נא ליצור קשר בטל 0533163916

### לתרומות הערות והארות - 0533163916

(מ. הרסקין מודיעין עלילית)

ניתן לקבל הגיליון במייל: [g089285647@gmail.com](mailto:g089285647@gmail.com)

<sup>1</sup> דפסיק רישא באמירה לנכרי דהוה שבות שאין בו מעשה לא מחמירין ביה אף היכא דניח"ל, עי' מ"ב סי' רנג ס"ק צט.

<sup>2</sup> משנה פ"ו משנה ה', רמב"ם פ"ה הי"ג ראה סי' משפטי ארץ פ"כ סע' ב, בטעם האיסור להוציא פירות שביעית לחו"ל, כתב הר"ש על המשנה שם, משום שפירות שביעית צריכים להתבער בארץ. (ע"פ שיטת רבי שמעון בן אלעזר פסחים נב שפירות שביעית שיצאו לחו"ל והגיע זמן בייעורם, צריך להחזירם ולבערם בארץ ע"ש, ונ"מ מותר להוציא לאחר זמן בייעור) והראב"ד תורת כהנים (א: יט) ור"ש בפירושו שם כתבו שאסרו להוציא פירות שביעית לחו"ל שמא לא ישמרו שם קדושת שביעית.

<sup>3</sup> ע"י בהעי' משפטי ארץ שם בשם הגר"י"ש אלישיב זצ"ל והגר"י"ש וואזנר זצ"ל וכ"כ בסדר השביעית שהו"ל ר' זליג שפירא בשם החזון איש. וביאר הטעם שם ע"פ שיטת הר"ש דטעם איסור יציאה הוא משום שצריך לבער בארץ, ולכן באופן שהוא רק קצת צידה לדרך אין חשש לזה.

# טמונה בפרשה

עלון שבועי לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

פרשת שמיני - פרה

## לסדר את הפרשה

לפניכם רשימת נושאי הפרשה בסדר מעורבב, עליכם לסדרם מחדש לפי סדר ההתרחשויות בפרשה. כשתצליחו, תקבלו מהאותיות חלק מפסוק מהפרשה.

- ב. מיתת נדב ואביהוא
- ה. הקרבת קרבנות העם
- ה. סימני הטהרה בדגים
- ו. ציווי משישה לאכול את הקרבנות, כעסו ותשובת אהרן
- ו. ההכנות להקרבת הקרבנות
- י. איסור הכהנים לשתות יין
- י. שמונת השרצים הטמאים
- י. הקרבת קרבנות הכהנים
- י. איסור אכילת שרצים והסיבה
- י. ברכת אהרן וגילוי שכינה
- מ. סימני הטהרה בשרץ העוף
- מ. סימני הטהרה בהמות
- ג. דיני טומאה וטהרה
- ש. העופות הטמאים

## שאלה לשולחן שבת

"ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת"

כתב רש"י: 'להודיע שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה על מעשה העגל שעשה'. הגמרא (ר"ה כו.) כותבת שאין תוקעים בשופר של פרה וכן אין נכנסים לקודש הקודשים בבגדי זהב מפני שאין קטיגור נעשה סניגור'. לפי זה יש לפרש כיצד אהרן הביא עגל לקרבן והרי לכאורה הדבר דומה לאין קטיגור נעשה סניגור' ושאיין ראוי לבוא לכפר באמצעות הדבר שאיתו קלקלו.

מטרת השאלה הינה לעורר דיון סביב שולחן השבת. ניתן לשלוח את תשובותיכם למערכת (בצרוף מקורות, אם ישנם) ובל"נ אכתוב מן התשובות בעוד כחודש.

## העלון מוקדש

לע"נ מרן שר התורה ר' שמריהו יוסף חיים קנייבסקי צוק"ל

## פנינים

"יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו חקת עולם לדורותיכם. ולהבדיל בין הקודש לבין החול ובין הטמא ובין הטהור ולהודות את בני ישראל את כל החוקים" ישנן שמחות אשר נחשבות בהלכה כסעודת מצווה, ומצווה לשמוח בהן או לקיימן בשתיית יין, ואלו הן: א. סעודת נישואין. (ש"ע אה"ע סי' ב') ב. חנוכת הבית בארץ ישראל. (מג"א סי' תקס"ח) ג. סעודת הודאה של חולה שנתרפא מחוליו. (ש"ע או"ח סי' רל"ט) ד. ברית מילה. (ש"ע יו"ד סי' רס"ה) ה. קידוש והבדלה. (ש"ע או"ח סי' רע"ה ורצ"ו) ו. סעודת פורים. (ש"ע או"ח סי' תרצ"ה) ז. סיום מסכת. (רמ"א יו"ד סי' רמ"ו) ודבר זה מרומז בפסוקים: "יין ושכר אל תשת". אמנם, במקרים מיוחדים עליך לשתות יין, אימתי? א. "אתה ובניך אתך", רמז לסעודת נישואין. ב. "בבואכם אל אהל מועד", רמז לחנוכת הבית. ג. "ולא תמותו", רמז לסעודת הודאה של חולה שנתרפא. ד. "חקת עולם לדורותיכם", רמז לברית מילה. ה. "ולהבדיל בין הקודש לבין החול", רמז לקידוש והבדלה. ו. "ובין הטמא ובין הטהור", רמז לסעודת פורים: "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". ז. "ולהורות את בני ישראל את כל החוקים", רמז לסיום מסכת. (ר' נפתלי מרופשיץ)



"ואת החזיר כי מפריס פרסה"

מקובל לצטט מדרש (הובא בין היתר, ברבינו בחיי): 'למה נקרא שמו חזיר? שעתידי הקב"ה להחזירו לישראל' - שלעתידי לבא עתיד החזיר להיות מותר באכילה. ויש לבאר הכיצד זה יתכן, והרי כלל יש בדינו: זאת התורה לא תהא מוחלפת, ולא מצאנו דבר שכזה שאיסור גמור יהא מותר לעתיד לבא? וכן קשה, שהרי דבר שיש לו מתירין, אפילו באלף לא בטיל, ואם איסור חזיר עתידי להתבטל מדוע כן בטל בתערובות ע"פ ההלכה? ויש לומר: א. יש מהאחרונים שטענו שמדרש זה אינן לו סימוכין. ב. הכוונה לחזיר שמולבשת בו רוח של בהמה טהורה. (מעט צרי) ג. יוחזר לנו רק לזמן מוגבל בהוראת שעה. (יפה תואר) ד. ישתנה טבעו של החזיר ויעלה גרה והרי הוא כמין חדש שלא נאסר. (החת"ס ועוד) ה. הכוונה למלכות אדום המשולה לחזיר שבסופה תתמוך ביהודים. (רבינו בחיי ועוד) ו. חזריאל"ל השר הקטיגור על ישראל יהפך לסניגור. (רדב"ז) ז. הכוונה שיחזיר לנו הקב"ה את טעם המצוה מדוע נאסר החזיר. (מקור חיים) ח. הכוונה לדג מסוים שטעמו כטעם החזיר. (אור יקרות) (ע"פ תשובות הקוראים הנכבדים שליט"א לשאלה לשולחן שבת' תש"פ)

העלון המוכר והאהוב שעשרות אלפי משפחות לא עורכות סעודת שבת בלעדיו... עומד לצאת בספר חדש ומרענן. לקט נרחב של מיטב החידות והמדורים הבלתי נשכחים במעל 500ל עמודים בצבע מלא, מרגשים וחגיגים, כיאה לשולחן השבת!

הצטרפו עכשיו  
hamatmon40@gmail.com | 052-7665775  
דף הקמפיין: cmatch.me/Matmon

ישנו ביקוש רב בבתי הכנסת ברחבי הארץ לקבל את העלון לקהילה שלהם. זו ההזדמנות שלכם לזכות בהפצת תורה. ניתן לתרום:  
1. בהעברה לבנק לאומי (10) סניף 905 חשבון 5055271, ע"ש 'ביין' 2. לשלוח שיק למערכת

## חידון א' ת'

התשובה לכל שאלה מתחילה באות המופיעה בתחילת השורה

- א. בהמה המעלה גרה ואינה מפריסה פרסה
- ב. נאסר על אהרן ובניו לפורמם
- ג. נחש נקרא בפרשה: "הולך על \_\_\_\_"
- ד. תרנגול בר שכרבותו כפולה (רש"י)
- ה. כזה שרץ העוף טמא
- ו. "\_\_\_\_ אהרן" - לאחר מות בניו
- ז. משה קרא להם ביום השמיני
- ח. שני סוגי שרץ העוף הטהורים
- ט. דבר הכשר לאכילה קרוי כך
- י. אסור בשתיה לכהנים בבואם לעבוד בקודש
- כ. לשרץ העוף הכשרים יש:
- ל. אחד משמונת השרצים הטמאים
- מ. נשא את בני אהרן לאחר מותם
- נ. האוכל אותה נטמא, ואף עווננו ישא
- ס. מסימני כשרות הדגים
- ע. דוד אהרן
- פ. מסימני כשרות הבהמות
- צ. אחד משמונת השרצים הטמאים
- ק. "והייתם \_\_\_\_ כי \_\_\_\_ אני"
- ר. אחד מן העופות הטמאים בפרשה
- ש. דבר נמוך שרוחש ונד על הארץ (רש"י)
- ת. עוף הדומה לעכבר ופורחת בלילה (רש"י)

## חידון א' ת' הפוך

התשובה לכל שאלה מסתיימת באות המופיעה בתחילת השורה

- א. דבר האסור לאכילה קרוי כך
- ב. אחד מבני אהרן שמתו בפרשה
- ג. אף סימני כשרותו מבוארים בפרשה
- ד. אחד משמונת השרצים הטמאים
- ה. עושה טובה רק לחברותיה (רש"י)
- ו. טמאים בחיות ההולכות על ארבע: "וכל הולך על \_\_\_\_"
- ז. בהמה המפריסה פרסה ושוסעת שסע ומעלה גרה
- ח. אחד משמונת השרצים הטמאים
- ט. עוד אחד משמונת השרצים הטמאים
- י. המילה הראשונה, שבה פותחת הפרשה
- ך. עוף השולה דגים מן הים (רש"י)
- ל. בהמה המעלה גרה ולא מפריס פרסה
- ם. סוג של שרץ העוף הטהור
- ן. בהמה המעלה גרה ואינו מפריס פרסה
- ס. שלושה מן העופות הטמאים
- ע. יכול לקבל טומאה רק לאחר שנתלש ונרטב
- ף. שלושה מן העופות הטמאים
- ץ. מילה נרדפת ל'שיבר'
- ק. מחלקי הקרבן הניתנים לכהנים - '\_\_\_\_ התרומה'
- ר. שני בני אהרן הנותרים
- ש. 'בגד' בארמית (אוניקלוס)
- ת. מסימני כשרות הדגים

## ואלה שמות

"הצב"

לפי הפירושים השונים, מהו שמו של הצב המוזכר בתורה בימינו? (התשובות במדור התשובות)

## מן המדרש

ר' תנחומא וי"א ר' מנחמא, בשם ריב"ל אמר: עתיד הקדוש ברוך הוא להשקות כוס תרעלה לאומות העולם לעתיד לבא, שכתוב: "ונהר יוצא מעדן" מקום שהדין יוצא. "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", אלו ארבעה נהרות: "שם האחד פישון", זה בבל, על שם הכתוב: "זפשו פרשיו". "הוא הסובב את כל ארץ החוילה", זה נבוכדנצר הרשע שעלה והקיף את כל ארץ ישראל שמיחלת להקב"ה, שכתוב: "הוחילי לאלקים". אשר שם הזהב, אלו דברי תורה שנאמר: "הנחמדים מזהב ומפז רב". "וזהב הארץ היא טוב", מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל, ואין חכמה כחכמת ארץ ישראל. "שם הבדולח ואבן השהם", מקרא, משנה, תלמוד, הלכות ואגדות. "ושם הנהר השני גיחון", זה מדי, שהעמידה את המן הרשע שמשך עיסה כנחש על שום: "על גחונך תלך", "הוא הסובב את כל ארץ כוש", שנאמר: "מהודו ועד כוש". "ושם הנהר השלישי חדקל", זו יון, שהיא חדה וקלה בגזרותיה על ישראל ואמרה להם: כתבו לכם על קרן השור: שאין לישראל חלק באלקי ישראל. "ההולך קדמת אשור", אמר רב הונא: כל המלכויות נקראו על שם אשור, שהיו מאשרין עצמן מישראל. אמר רבי יוסי ברבי חנינא: כל המלכויות נקראו על שם מצרים, על שם שהיו מצירין לישראל. "והנהר הרביעי הוא פרת", הוא אדום, שפרת ורבת בתפילתו של זקן. (ע"פ מדרש רבה)

## מילה בפרשה

את המעי הוא בתר,  
ועל המזבח הוקטר,  
כדי שלא תיגש לכאן,  
מלחמת הדחליל בגן.

המונח המבוקש הינו מילה  
בת 3 אותיות המופיעה בפרשה.  
אשר כל שורה בחידה  
רומזת להקשר שונה שלה.  
(יתכן כתיב חסר וחילופי אותיות  
בעלי הגיה דומה)

התשובה תפרסם אי"ה בגליון הבא

## ושפני טמוני חול

'תלמיד חכם אחד אמר טעמתי טעם החזיר כטעם הגמל  
וטעם הארנבת כטעם השפן' - למה הכוונה?

\*\*\*

"ויקריבו לפני ד' אש זרה אשר לא צוה אתם"

נדב ואביהוא בני אהרן הקריבו אש זרה ונענשו מעם השי"ת, ויש פירושים שונים מדוע התחייבו מיתה. בראשי התיבות של המילים א"ש זר"ה רמוזים חלק מפירושים אלו: אש - מפני שאמרו שאף על פי שירד אש מן השמים צריך להביא מהדיוט, שתו יין - שנכנסו שתויי יין למשכן, זרע - מפני שלא היו להם בנים, רחוף - שלא רחצו את ידיהם ורגליהם כראוי לפני כניסתם, הוראה - נענשו על כך שהורו הוראה בפני משה רבם. (חיד"א)

## שעשועי דאורייתא

איזה בעל חיים לא כשר שמוזכר בפרשה, מוזכר  
בפרשה אחרת בתורה 18 פעמים?

\*\*\*

מצאו נא בפרשה:

1. מילה עם אות גדולה (רבתי).
2. פסוק שמתחיל ומסתיים באות א'.
3. את האות ה' המופיעה שלוש פעמים ברציפות. (לא באותה מילה)
4. את שמה של שכונה ירושלמית.
5. את שמותן של חמש פרשות אחרות בתורה.
6. מילה עם שתי אותיות רצופות זהות. (4 תשובות)

## "זיכרון" סימן

גימטריאות ורמזים לזכירת מספר פסוקי הפרשה

בפרשת שמיני מסופר בעיקר על קורות היום השמיני למילואים, ופרטי בע"ח הכשרים.  
בפרשת שמיני ישנם 91 פסוקים, ואפשר לזכור זאת ע"י זכירת שמו של העוף הטמא:  
"הכוס" = בגימטריא = 91

## תשובות

**ושפני טמוני חול** - תשובה לשבוע שעבר: קרבן על המזבח ללא דם או שחיטה או מנחה: קרבן עצים. **לסדר את הפרשה** - "ויהי ביום השמיני". **חידו א' ת'** - ארנבת, בגדיהם, גחון, דוכיפת, הולך על ארבע, וידם, זקני ישראל, חגב חרגול, טהור, יין, כרעיים, לטאה, מישאל, נבלה, סנפיר, עזיאל, פרסות ססועות, צב, קדושים קדוש, רחם, שרץ, תנשמת. **חידו א' ת' הפור** - טמא, נדב, דג, חולד, חסידה, כפיו, עז, כה, חומט, ויהי, שלך, גמל, סלעם, שפן, פרס כוס תחמס, זרע, ינשוף עטלף שחף, יותץ, שוק, אלעזר איתמר, לבוש, קשקשת. **שעשועי דאורייתא** - הגמלים בפרשת חיי שרה. 1. "על גחון". 2. "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור ונגע בנבלתם יטמא". 3. "החיה ההלכת". 4. "וכל בית ישראל". 5. וירא, תרומה, ויקרא, קדשים, חקת. 6. "בבהמה", "דד", "ההלך", "מחתתו". **ואלה שמות** - צב, צפרדע, קרפדה, (וי"א תנין). **מילה בפרשה צו** - מעל. "בגד בבטחון שקיבל" - מעל באמון, "וגנב מבלי להתבלבל" - גנב-מעל, "בגד עליון מכובד" - מעיל, "שמצא על גבי המרבד" - על גבי-מעל. **שמונות בפרשה** - 1. אחזניה - "העזניה" (יא,ג). 2. בדיקת ינשוף - "ואת הינשוף" (יא,ז). 3. "הולך על כפיו" (יא,כז). 4. "הדוכיפת" - "וכרבלתו כפולה" (רש"י יא,ט). 5. "הנשר" (יא,ג). 6. יתוש: "שרץ העוף" (יא,כ). 7. שק שינה: "או שק" (יא,לב). 8. "ופרסה לא הפריסה" (יא,ו). 9. הבדלה - "להבדיל בין הקודש לבין החול" (י,י). 10. "הגמל" (יא,ד). 11. "יבכו את השריפה" (י,ו). 12. "סנפיר" (יא,ט). 13. "דרש דרש" (י,טז). 14. "שריון קשקשים הוא לבוש" (רש"י יא,ט). **שמונות בהפסרה** - 1. "והרבתי את פרי העץ" (לו,ל). 2. "יושבים על אדמתם" (לו,ז). 3. "צאן אדם" (לו,ז). 4. "לב חדש" (לו,כו). **שאלה לשלוח השבת פקודי** - שאלנו: יש לבאר מדוע בחצר המשכן הכינו קודם את הכלים ורק לאחר מכן את החצר, הלא טענת בצלאל: 'מנהגו של עולם, אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים' לכאורה עדיין תקפה? כמה מעיקרי התשובות שהתקבלו במערכת: 1. אין להם דין להיות בחצר אלא לפני אהל מועד ובין המזבח לאהל מועד ואח"כ יש דין נוסף, נפרד, לעשות חצר מסביב להכל. ב. המזבח לא מתקדש על ידי החצר. (העמק דבר) ג. הטענה היא במקום מקורה שצריך להכניס את הכלים אבל לא בחצר שהיו רק מחיצות.

ניתן להשיג את העלון:

במייל: ע"י שליחת מייל בקשה אל: temunabaparashah@gmail.com - מלמדים, תלמודי תורה ובתי ספר - נא ציינו זאת.  
באתרים: 'לדעת', 'אידישער וינקל' (באידיש) 'תורת יוסף' ו'דרשו'.  
בשכונת בית ישראל בירושלים: בחנות 'פיצוחי בית ישראל' רח' בית ישראל 1, ובמערכת.

© כל הזכויות שמורות לאהרן בין.

ניתן לשלוח תגובות, רעיונות והערות למערכת:  
קויפמן 17, ירושלים  
temunabaparashah@gmail.com

העלון מגיע מדי שבוע לעשרות אלפי משפחות וילדים, המשתמשים  
בו ללימוד משותף סביב שולחן השבת.  
מעוניינים להקדיש את העלון לכל מטרה? צרו קשר עם המערכת, או טלפנו: 052-766-5775

# אזרה - חיים למעלה למשכיל

ניצוצות זעירים מתוך אוצר רשימות מרתקות של  
נבדו ותלמידו המובהק של מרן שר התורה זצ"ל  
אשר ידו לא משה מתחת ידו שנים רבות ונפשו קשורה בנפשו

הגה"צ רבי גדליה הזניגסברג שליט"א  
רב קהילת "שזנה הלכות" בבני-ברק  
בתוך ימי השבעה - ותרב בבת יהודה תאניה ואניה.

ממעשר לא מפסידים לעולם, רק מרויחים.  
(לשון רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק י'  
"לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ואין דבר  
רע ולא היזק נגלל בשביל הצדקה שנאמר  
והיה מעשה הצדקה שלום").

## ברכת ה"נודע ביהודה"

סיפר רבינו: הגאון ה"בית מאיר" היה  
תלמידו של הנודע ביהודה, וכאשר השתדך  
עם בתו של גביר מפורסם וקיבל ממנו  
נדוניה נאה, שאל את רבו במה להשקיע את  
הנוני? על השולחן עמדה קופה גדולה של  
צדקה, הנודע ביהודה אמר לו בבדיחותא:  
לו היית שומע לי היית משקיע את הכסף  
כאן, והצביע על הקופה. ה"בית מאיר" לקח  
את הדברים ברצינות, ומיד הניח שם את כל  
הכסף. הנודע ביהודה התפעל מכך מאד,  
ועל אתר בירכו שיזכה להיות אחד מגדולי  
ישראל, ויזכה לחבר ספר שיעיינו בו.

## עשירות קבועה ועשירות חולפת

באותו מעמד סיפר רבינו (מענין לענין בענין  
צדקה): רב פלוני עורר תמיד בדרשותיו  
את בני קהילתו אודות נתינת כסף לצדקה,  
ושבזכותה יזכו לעשירות. אחד העניים  
שלא היה לו לתת כסף לצדקה, למד בגמרא  
בבא מציעא נ"ט "אוקירו לנשייכו כי היכי  
דתתערתו" הוא רץ מהר לרב וטענתו בפיו:

א. ה: מפי השמועה, כי כאשר סיפרו למרן  
הסטייפלער אודות האברך הנ"ל שהתעשר  
אחרי פרשת התוכחה בחוקותי, התבטא  
הסטייפלער: באמת חששתי כי יקבל איזו  
שהיא קללה, אבל עד כדי כך לא שיערתי  
בנפשי (בשם המשגיח הגר"ח מישקובסקי).  
אבא זצ"ל אמר: "כי מי שמקפיד על מעשר  
אין למס הכנסה שליטה עליו", דברי רבינו.

עוד אמר רבינו: פעם היה לי ספק בסכום  
של מעשר כספים, שאלתי את אבא זצ"ל,  
והוא יעץ לי: בכל הספיקות רק תחמיר, כי



## ענייני ממון ועשירות

שר רבינו: הנה מנהג ישראל שמשמטים  
מלקבל עליה לתורה בפרשת התוכחה שמה  
יחולו על העולה התוכחות. בחו"ל היו נותנים  
עליה זו לעניים שהסכימו לעלות לתורה  
תמורת כסף. יש הנוהגים שנותנים עליה  
זו לבעל קורא שבין כך קורא את התוכחה  
ואומר ברכות בלי שיקראוהו לעלות.

היה אברך בן תורה שלמד בכלל, שלא הבין  
את המנהג הזה, וטענתו הייתה בפיו: כ' סוף  
סוף 'עליה לתורה' זו מצוה ומה איכפת לי  
מה קוראים בתורה?! והאברך נהג בקיצוניות  
וביקש להדיא כי יתנו לו דווקא את העליה  
של התוכחה בפרשת בחוקותי.

והנה ימים מועטים אחרי כן, קיבל מכתב  
מחו"ל כי קרוב משפחתו הסתלק מהעולם  
ללא ילדים והוריש לו חלק גדול מהירושה,  
ועליו לבוא בעצמו דווקא לחו"ל, כדי לסדר  
את הענין. ואכן יצא לחו"ל לטפל בכל  
הנושא, ולצורך כך היה עליו להשקיע מזמנו  
ומחו בעסק, וסופו שנעשה לגביר גדול.

הרי לנו כמה אין לזלזל במנהגי ישראל,  
כי יהודי זה נענש שנאלץ לעזב את עסקו  
בתורה, ולהפוך לעשיר השקוע בעסקיו.  
- דברי רבינו מפי חתנו שליט"א, ומהנ"ל  
למדנו גם איך להביט על העולם ועל  
העשירות.

גנב אותו. רבינו הגיב כי היה מותר לעשות כך כי הגביר נתן לו את הצ"ק והתחייב, ומה שחישב כל מיני חשבונות לא איכפת לנו. הוא עשה ממנו צחוק והוא השיב לו כגמולו.

### לא נגענו בו חמש שנים

הג"ר אליהו מן אמר קמיה רבינו את העובדה המפורסמת שאחד הגיע אל מרן הסטייפלער זצ"ל וכאשר יצא השאיר שם עט. לאחר שנה וחצי נכנס שוב לחדרו ומיד הסטייפלער אמר לו: "היית פה פעם ושכחת עט", וקם החזיר לו את עטו. הגיב רבינו: "הדבר נובע מכח מידת האחריות" והוסיף: "אבל יש לי סיפור יותר יפה", וכה סיפר: פעם אחת נכנסתי לביהמ"ד אצל אבא וכיון שלא בקשתי להדיא רשות להשתמש בנייר לכן הבאתי מביתי נייר והנחתי שם. לאחר כחמש שנים ראיתי שם את אותו הנייר שאלתי את אחותי שהתגוררה עימו בדירה סמוכה אודות הדבר, ואמרה כי אבא זצ"ל אסר לה שכנראה מישהו שכח את זה וממילא לא נגענו בזה חמש שנים שעברו עליהם. עברו ערבי פסחים שבתות חגים ומועדים וניקו את המקום מאות פעמים אבל בנייר לא נגענו כי מישהו שכח את זה.

וזו הכוונה בגמרא חולין דף צ"א שצדיקים חביב עליהם ממונם יותר מגופם. לא חלילה שיכנסו לפיקוח נפש על כך, אלא שמוכנים להינזק בגוף עבור זה. וכפי המעשה באבא

ושמרו משמים על רבינו שלא יהנה מריבית. רבינו אמר: הגמרא בסוטה דף ט' אומרת: "נתנה עיניה במי שאינו ראוי לה מה שביקשה לא ניתן לה ומה שבידה נטלוהו ממנה, שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבידו נוטלין הימנו, וכן מצינו בקין וקרח ובלעם ודואג ואחיתופל וגחזי ואבשלום ואדוניוהו ועוזיהו והמן שנתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם מה שביקשו לא ניתן להם ומה שבידם נטלוהו מהם". אמר רבינו את הנ"ל לפלוגי מתלמידיו ביחס לדין ודברים בין שני בעלי דין שאחד מהם נהג ברמאות. רבינו שמע את הפרטים ואמר בצער: "הוא חושב כי לכלל היותר ה' יקח ממנו את גזלתו, אבל אינו יודע את הגמרא בסוטה שאפשר להפסיד את הכל". ואכן בסופו של דבר כך היה שבעל הדין שנהג ברמאות הפסיד את הכל גם את שלו.

### היה מותר לו לעשות כך

דיברו עם רבינו אודות יושר בממונו, וסיפרו לפניו מעשה שהיה בגביר שלעג לאחד מראשי המוסדות בכך שנתן לו כתרומה המחאה על סך מאה אלף דולר. אך למחרת הוברר למקבל כי בחשבון הבנק יש רק שמונים אלף וממילא הצ"ק יחזור ולא יקבל מאומה. הלה הכניס לחשבוננו של הגביר עשרים אלף דולר והשלים לסאה ואז גבה את הכל. הגביר בא אליו בטרוניה רבתי כי ההוא

מדוע אתה מעורר תמיד לתת צדקה כדי להתעשר? תייעץ לכבד את הנשים ועל ידי כך נהיה עשירים כפי שהגמרא אומרת,

אמר לו הרב: יש הבדל, אם מכבדים את האשה יש עשירות רק בהווה. אבל אם נותנים לצדקה באה עשירות לתמיד, והביא על כך ראיה מהפסוק בתהילים: "אל תירא כי יעשיר איש כי ירבה כבוד ביתו כי לא במותו יקח הכל לא ירד אחריו כבודו". וכך פירושו: אם תראה אחד שמתעשר כי הוא ירבה כבוד ביתו, מכבד את ביתו זו אשתו, אל תירא זה לא יחזיק הרבה זמן, הממון לא ירד אחריו. כי לא במותו וכו'. אבל כאשר נותן כספו לצדקה, עשירותו תתמיד גם בעתיד - אחריו לזרעו.

החזו"א היה מאושר מבואו של אאמו"ר זצ"ל לב"ב. וזוכרני כאשר ביקר בביתנו התבטא באורח נדיר: "הבית הזה מריח מטהרה!" ---

### גם עשירות מטעות עכו"ם אין בה ברכה

רבינו העיר לפלוגי אודות חיסרון יושר בממונו, וכה אמר לו: "שמע נא, הגאון רבי משה רבקה זצ"ל בעל ה'באר הגולה כתב (חושן משפט סימן שמ"ח), כי אסר להטעות את העכו"ם בחשבון, אלא ידקדק עמו וכו', וסיים: "ואני כותב זאת לדורות שראיתי רבים גדלו והעשירו מן טעות שהטעו עכו"ם, ולא הצליחו וירדו מנכסיהם לטמיון ולא הניחו לאחרים ברכה". ובאיזה זמן חי בעל ה'באר הגולה? בדור של שנת ת"ח שהתחוללו גזירות קשות נוראות מהגויים, ואעפ"כ יצא כך בתוכחה גלויה שלא להטעות עכו"ם...

### רגלי חסידיו ישמור

אחד הנכדים שמע מהרבנית ע"ה דוגמאות מזהירות של רבינו מכל חשש איסור ריבית (כגון שמחזיק חשבון רק בבנק הדואר שאינם נותנים אשראי וממילא אין אפשרות לריבית). פעם אחת כיבדו אותו להיות סנדק, ושלחו רכב שיביא את הרב לברית. הנהג היה בעל תשובה. רבינו ירד מביתו לנסוע והרכב לא נסע בשום אופן. עד שרבינו נאלץ לעבור לרכב אחר. בדיעבד התברר כי אביו של בעל התשובה, רכש מכונית זו מכסף ריבית,



עם חמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל



עם מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל

רוקח. אבי היה שם ר"מ. בליל בר המצוה אחרי מעריב בחדר האוכל היה מונח על השולחן יין ועוגה בלי נטילת ידיים. מי חשב אז לעשות בר מצוה עם נט"י. קבלתי שבעה ספרים: 'חזון איש' על יבמות ממרן החזו"א. מסילת ישרים מר"מ שטיגל זצ"ל, ועוד חמשה ספרים. ה'חזון איש' שהשתתף לא הניח שיפסיקו את הדרשה בשירים. את הדרשה הכנתי על פי מראה מקומות שאבא הראה לי, ועל פי זה אמרתי את החידוש. אח"כ הדפיסו באחד מספריו כי החידוש היה משלו.

בפעם אחרת כאשר פלוני שאל את רבינו מה הגדר של הסעודה לנער בר מצוה - עם ברכת המוציא דוקא א די במזונות בלי נטילת ידיים? הגיב רבינו: "בבר מצוה שלי היה רק יין ומזונות והערינג ונעשיתי בר מצוה, לא צריך יותר מזה".

### ליצנותא דעבודה זדה

אודות המודה והאופנה. נער נכנס לרבנו והראה לו איזו תות בכובעו, חתיכת קרטון, סמל של החברה בצורת בעל חיים שהיה קשור בחוט לפרפר הפנימי שבכובע, ושאל - אם אפשר לצאת עם זה בשבת לרשות הרבים? רבינו תמה: מי קשר לך חתול בכובע?! מסתמא עשו את זה באמריקה, שם קושרים חתולים בכובע, ולכאורה אסור לצאת בזה". (כנראה שהיה מדובר בתות אחרת מתות הבגד הרגילה שהתירו לצאת בה).

נער אחר נכנס לאחרונה לחדרו של רבנו לבקש ברכה על מחלתו. רבנו הבחין כי על חולצתו תפור ציור של סוס קטן סמל

שם אמר לו החפץ חיים כי הוא מקנא בו שעוסק בהצלת נפשות. הרוקח הגיב בתמיהה: "הרי אני עוסק ברוקחות לפרנסתי ולא להצלת נפשות". אמר לו החפץ חיים: "יקירי, אסביר לך איך לחיות, עליך לעשות להיפך ותרווח. אתה צריך לכוין לשם שמים לשם מצוה של ריפוי חולים הצלת נפשות, ואמנם הרי צריך להתפרנס לכן אתה גם נוטל תשלום על העבודה והטיפול בחולים. לאחר דברי ה'חפץ חיים' החל האיש לנהל כך את פנימיות חייו במלאכת הרוקחות, ועלה והתעלה, ועל ידי זה באמת נעשה לאיש מרום קצת יותר ועוד ועוד עד שגם נהיה לאיש מרכזי לכל דבר שבקדושה.

רבינו אמר: אמרו בשם החתם סופר זצ"ל על הפסוק "מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון", כי באמת היתה מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל, אלא שהשבע של העשיר אינו מניח לו לישון, כי זה מה שאכפת לו. והמשיך רבינו: רבים בדורנו חיים ללא חשבון, ועל ידי כך שוקעים בחובות עוד ועוד, עד שבסוף כבר מתגללים באלפי חובות ונאלצים למכור את ביתם הפרטי או לנסוע מעבר לים וכדו', ויש מהם שסופם רע ומר מבחינה גופנית נפשית ורוחנית רחמנא ליצלן. והכל נובע מכך שלא כלכלו את ביתם לפי משפטי ההוצאה - על פי הכנסתם ולא יותר.

### בר מצוה של רבינו

רבנו סיפר כדלהלן: "שמחת בר המצוה שלי נערכה בישיבה בית יוסף שבגבעת

חלקיה בגמרא תענית דף כ"ג שכאשר הלך בין קוצים הגביה בגדיו שלא יקרע, ואמר כי אם גופו ידקר מהקוצים יעלה ארוכה משא"כ הבגדים. וכך נאמר ביעקב אבינו ע"ה בחולין דף צ"א שחזר בשביל פכים קטנים וכל זה למה מחמת חשיבות הממון הכשר הזה שאין להם תמורתו.

### לא לקח כסף מאיש

ורבינו סיפר: רב עיר אחת הגיע לפתח ביתו של ה'חזון איש' היה שם מי שעמד על הפתח וסירב להכניסו. הרב שהגיע ממרחק ורצה מאד להיכנס נתן לו לירה ואז כן הכניסו. כנראה שהחזון איש שמע את המשא ומתן ביניהם מאחורי הדלת לאחר שהרב יצא הוא קרא לאיש הזה ביקש את שטר הכסף קרעו לגזרים והשליכו לאשפה.

### הנהגתו של הפרי מגדים

רבינו סיפר: גביר אחד בעל עסקים מסועפים החזיק בממונו את הפרי מגדים על חשבוננו. ערב אחד הגביר דפק בחדרו להתייעץ בענייני מסחרו, והפמ"ג הבין כי אם יענה לו פעם אחת ישאל תמיד ויטרידהו מתלמודו, לכן השיבו בתמימות: "איני יודע מה להשיב ואיך להכריע בנושא הסבוך הזה". שוב שאלו בענייני שידוכין, וגם אז ענה: "איני יודע". חרה לו לגביר ושאל בכאב: "האם אני מושלם לך על מה שאינך יודע?". ענהו הפמ"ג: "שוטה שכמותך, אם היית צריך לשלם לי על כל מה שאני לא יודע כל אוצרותיך לא יספיקו עבורם, אתה מושלם בסך הכל על הקצת שאני כן יודע..."

### דרכי ההנהגה בענייני פרנסה

סיפר רבינו כי בעת שלמד בישיבת לומז'א בפתח-תקוה שמע מהגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל כך: בעירת מינסק התגורר רוקח שגם כל ענייני הקדושה והתורה שבעיר נעשו על ידו, וסיפר לו הרוקח כיצד זכה להיכנס לעולם של מעשים טובים ועד שהגיע לכך שהכל פונים אליו בענייני רוחניות של העיר? כי מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל שהיה תקופה קצרה במינסק. באותם ימים נכנס אליו לרכוש תרופה מסוימת. בעומדו

של החברה (מותג), ותמה בחיך: מדוע יש לך כלב על החולצה? הנער השיב: "זה לא כלב", הרב קירב את ראשו לחולצתו הביט ועיין: "אולי זה חמור עם קרניים" - אמר, ואז הבחור הבין כי הרב מעוניין שימנע מללבוש כזו חולצה, והבטיח מעצמו על כך

לאחרונה (תשע"ב) מעיר רבינו בנוסחאות שונות של תמיהה לכל מי שנכנס עם כיתובים על כיס החולצה, ונקל להבחין כי דעתו לא נוחה מכך. יצוין כי כך דרכו של רבינו מאז כי לרחוקים לא מעיר ישירות אלא שבמעט ליצנותא דע"ז מבטל את הענין ומבזה את הדבר, עד שהאיש מביין.

קרה כמה פעמים שיהודי נכנס להתברך לבוש בחולצה קצרה. רבינו פנה אליו: "האם אין לך כסף?", הלה התפלל על השאלה עד שרבינו הסביר: "הנה חסר לך בד לכסות בו את כל היד"...

## נישואי ילדים

בהזדמנות נדירה שמענו פעם בשם רבינו אודות נישואי הילדים שאמר לתלמיד חכם פלוני: "הנה כאשר לא היתה בכיסי פרוטה ניהלני ה' יתברך בשידוכים כאלו שבד בבד עם השידוך גם הזדמן מי ששייע לי, אך כאשר הוצאתי ספרים והיה לי קצת הכנסות לצרכי הנישואין כבר הוטל עלי יותר עול בהוצאות הנישואין, והכל בידי שמים".

ברגע אחר רבינו סיפר אודות הימים של נישואי הילדים וכה אמר למקורבו: הרב... הביא לי כתב יד של אחד מהראשנים ז"ל לכתוב עליו הערות. ידיד פלוני יעץ לי שלא אדבר אתו על שכר טירחה רק בסוף עבודתי, ואכן ג' שנים לא ראיתי פרוטה אח"כ כאשר אירסתי את בתי והתחייבתי סכום גדול באותה תקופה הוא שלח בדיוק כסכום שהתחייבתי ובלי שיכול היה לדעת מזה כלל.

## עד היכן גבול המותרות וההכרח

רבינו נשאל - עד היכן הגבול הדק בין מותרות לקיום הכרחי? והשיב מיד כי הדברים מפורשים במשנה ברורה ושער הציון סימן קנ"ו. "כי על האדם להתבונן בעצמו מה הוא הכרח אמיתי שאי אפשר בלעדיו וכך

יוכל להתקיים ומלאכתו תהא עראי ותורתו עיקר". וכתב השער הציון: "וכדי שלא ירמה אותו היצר יתבונן אילו הוא היה מתחייב לזון את חברו ולהלבישו לפי ערכו מה היה אומר אז איזה דבר הוא הכרח"...

## פרישות וקדושה

מעיד נכדו של רבינו ואומר: רבנו מעולם לא ביקש מהרבנית או ממישהו אחר: "תביא אוכל פלוני... משקה אלמוני... ואם בא ולא ראה אוכל שאל פעם את הרבנית: "צריך לאכול משהו?", וסיפר רבנו שבבית אביו לא היה נהוג לומר לאורח תטעם משהו אלא תעשה ברכה שזהו העיקר ולא האכילה. אבל בשבת מנהגו של רבינו שונה ומבקש בליל שבת את מיני האוכלים וטועם מהם משהו כמו שכתב המשנה ברורה בסימן ר"נ סק"ח שהטעימה בשבת מכל מין בוודאי היא מצוה. והנה כיון שדעתו של רבינו שקועה כל העת בתורה מיד שוכח טעם, וקורה פעמים תדירות ששואל - האם כבר טעם או לא, ולפעמים טועם שוב מאותו מין כי אינו יודע כלל מה שאכל. ולעיתים תכופות אחרי שסיים לאכול שאל את הרבנית איזו ברכה אחרונה עליו לברך, כי לא שם לב מה אכל.

והנה רבינו היה נוהג כמה פעמים בסעודות שבת לייקר את המאכלים לפני הרבנית ע"ה. כגון שהתעניין אם יש לפתן מעשה ידיה, ואע"פ שבאמת אין לו שום שייכות לזה, ורק עושה לשם שמים. כי העידו שהיה כמה פעמים שהביאו לפניו בטעות מנה נוספת של לפתן ונטלה בידו לברך בורא פרי העץ, העירו

לו כי כבר בירך העץ על המנה הראשונה של הלפתן? והשיב כי הם טועים והרי לא אכל כלל לפתן, וכן כמה פעמים בשעת הסעודה עוד לפני שסימוה אינו זוכר מה שאכל. לדוגמא נהג ליטול ידיים בין הדגים לבשר וכמה פעמים לפני הבשר הביאו לו מים שאל מדוע ואמרו לו כי אכל דגים, והתנצל כי אינו זוכר שאכל דגים. ופעם קרה איפכא, הביאו בשר לאכול וביקש נטילת ידיים לפני תחילת הבשר ואמרו לו הלא בסעודה זו לא אכלת דגים והתנצל שלא עלה על דעתו. מצוי הרבה גם שרבינו שואל אחרי גמר האכילה איזו ברכה אחרונה עליו לברך כי לא שם לב מה אכל כי באמת מעיינו בתורה ולא שם לב מה שאוכל, ועם כל זאת מייקר את המאכל ומתעניין עליו כנ"ל להרבות השלו' הרעות והברכה.

רבנו כאשר משתתף בסעודות שמחה אצל אחרים, בדרך כלל הוא סומך ברוגע על עדות עד אחד דהיינו - בעל הבית שהכל בכשרות הראויה והפרשת תרומות ומעשרות וכו', אך מ"מ אם מתעורר נדנדוד ספק אינו אוכל, ובפרט אם זה בניגוד לפסקי החזון איש. אירע פעם שהתכבד בברכות תחת החופה בצותא עם אדמו"ר אחד שליט"א והיה נראה לו לרבינו כי אין בגביע שיעור רביעית לשיטת החזון איש כיון שהגביע לא היה בצורה רגילה, ומיאן לברך, והאדמו"ר הפציר שיברך בכוס זה שחשובה אצלו כי ירושה היא לו מזקניו הצדיקים ומשתמש בה רק בזמנים מיוחדים. אך לא הועילו הפצרותיו ונאלצו למלאות יין בכוס אחר ורק אז בירך, ומעניין כי למחרת האדמו"ר שלח לומר לרבינו כי



עם מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

הוא מדד בביתו והתברר לו שאותה כוס שקיבל ירושה מדורי דורות אכן מכילה רביעית לפי שיעור ה'חזון איש'.

## פת במלח

שאלנו את רבנו אודות המשנה "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה כו, האם אפשר ללמוד מכאן כי מי שאוכל רק את זה הוא יהיה בריא, או שמדברים כאן מצד קנייני תורה? והשיב: "בוודאי, רק כך נהיים בריאים, המשנה אמנם כותבת את דבריה איך ללמוד טוב אבל מי שאוכל כך זו דרך בריאות".

## מעשה בחלוקא דרבנן

בעידנא חדא אמר רבינו לתלמידו מעשה פלא: כי בימי צעירותו (כמדומה לי ליום חתונתו) קנו לו חליפת בגדים חדשה, והוא שאל קמיה מרן החזון איש כי כיון שאינו נהנה מכך כלל האם צריך לברך שהחינו? והחזון איש אמר לו מסתמא קצת אתה כן נהנה ועליך לברך. אך הגר"ח עמד על דעתו כי יודע בעצמו שאינו נהנה כלל, ואמר החזון איש איך שייך דבר כזה, אבל אם בכל זאת אתה מרגיש שאינך חייב בשחינו תברך על פרי חדש וכך עשה.

## מקביעות עיתותיו של רבינו ושינתו

בני ביתו של רבנו העידו, כי הנה לרבנו יש הרבה חיובים וקבלות פרטיות שחייב עצמו לסדרי לימוד מסוימים ("עול תורה") כגון מה שדרכו לסיים כל שנה את כל חלקי התורה; תורה, נ"ך, בבלי, ירושלמי, ספרא, ספרי, תורת כהנים, תוספתא, מדרשות, זוהר, טור, שולחן ערוך, משנה ברורה, ועוד ספרים. ולפעמים שאין עיתותיו בידו מחמת לימודים אחרים וכתבת ספריו הרבים וענייני הציבור, ובפרט בימי זקנותו ותשישות כוחות הגוף, אך הוא מתחזק ומצער עצמו הרבה על התורה, וגם נשמר מאד שלא להשאיר ליום המחר את חובותיו היומיים ולא שוכב ללון כי על קביעותו אינו מוותר. וכאשר נפל כמה פעמים למשכב

עיקר טרדתו הייתה להשלים חובותיו שנחסרו דפי הש"ס בבלי וירושלמי וכו'.

וידוע המעשה שאחרי שמחת שבע ברכות של בנו שליט"א שמע המחותן כי רבינו מתאנח ואומר: "מה יהיה עם חובות?", חשב שכוונתו לחובות כספים והוא נצרך לגמ"ח, וכשסיפרו לרבנית ע"ה אמרה בפשיטות כי אין לו מה לחפש גמ"ח שכוונתו התה לחובותיו שלומד כל יום שכנראה נחסרו במהלך ימי השמחה, ותו לא...

סדרי הלימוד של החובות הקבועים שלו מתחיל מידי יום כשעה לפני עלות השחר של ימי הקיץ, ומה שלא הספיק עד התפילה משלים במשך שעות היום, ואם לא הצליח לסיים בשעות היום מקיים את דברי האמורא רב אחא בר יעקב שיזיף ופרע בלילה, כמו שפירש רש"י יזיף ופרע - היה קובע לו לשנות כך וכך פרקים ביום והיה רגיל לעסוק ביום ופעמים שהיה טרוד במזונותיו ביום ופורע קביעות עתו בלילה. הרי שכל עוד שלא הלך לישון נקרא ששייך לאותו היום. כן אמר רבינו.

ורבינו אמר לנכדו כי בבחרותו כאשר ישן בחדר בישיבה עם הג"ר משה סאלאוויצ'יק זצ"ל לילה אחד ראה אותו לומד כמה דפי גמרא מתוך עייפות שלא בריכוז, והוא שאלו וכי לא יותר טוב שתלמד אותם מחר בבוקר במתינות ובהבנה? השיב לו רבי משה: "אם אפסיד יום אחד מהקביעות הרי שהימים הבאים כבר יהיו אחרת לגמרי", ולכן עדיף ללמוד כך בלי הבנה מאשר לבטל את החוב והקביעות. וכן אצלו היה כך.

וסיפר פעם רבנו כי גם ביום ההלויה של מרן החזון איש שהרגיש כה שבור ורצוף והעולם חשך בעדו והיה קשה לו מאד להתרכז בלימוד מרוב עייפות ושברון לב וכו"מ התאמץ בכל כוחו ולמד את הדפים שחייב ללמוד כל יום, אע"פ שהיה כמעט בלי לחשוב היטב על מה שלמד.

וכן רואים את רבינו עד היום, אם קורה

שכבר תשוש ועייף מאד שמתגבר וממשיך, ולא משאיר למחרת כלום. הקושי של רבנו מתבטא בעיקר בימי ניסן, כאשר אז מתחיל את הש"ס בבלי והירושלמי ובסדר זרעים בירושלמי יש דפים ארוכים, ובימי ניסן נחלש מהיין ומאכילת המצות, אבל אוזר כוח לסיים ואפילו מתוך ערפול.

סיפר חתנו שליט"א כי חקוק בזיכרונו לילה אחד בשנים עברו כאשר רבינו קם וכיבה את האור בחדר כדי שבני הבית יוכלו לישון, אך היו חסרים לו עוד דפים ללמוד, ויצא אז בלילה הגשום למדרגות מחוץ לפתח הבית נעמד תחת האור הקטן שבמקום ולמד עד שסיים.

## שכר טוב על הבושה

הגר"א מן סיפר לרבינו בכאב לב כי פגעו באופן מבהיל - כהגדרתו במרביץ תורה גדול, ואותו תלמיד חכם נשבר מכך מאד. רבינו הציע שההוא יכנס אליו. כאשר הגיע הראה לו רבינו את דברי הירושלמי במסכת פאה פרק ח' הלכה שהביאו גם במרדכי בבא בתרא סימן תפ"ח שאדם שהוא גבאי צדקה אם העניים יחרפוהו אין לו לחוש כי יותר טוב הוא לו מזה שמברכין אותו, כי יותר זכותו גדול. כדאמר בירושלמי בפרק בתרא דפאיא (ה"ו) ר"א היה גבאי צדקה, חד זמן נחת לביתה, אמר להון מאי עבדינתון, א"ל אתאתת חד סיעה אכלין ושתין, וצלו עליך. אמר לית לן אגר טוב, אתא זימנא תננין, א"ל מאי עבדינתון, א"ל אתא חד סיעה, ואכלין ושתין ואקלונין, א"ל בדין איכא אגר טוב". הרי אתה רואה כשברכוהו לא היה שמח וכשחרפוהו היה שמח, מפני שמקבל שכר גדול יותר, והיינו שאף שקיללו וביזו אותו הרי עכשיו יש לו שכר טוב. אמר לו רבנו, כי עתה יקבל שכר על כל שלושים שנות פעילותו, (ונאמר שם בירושלמי כי רבי עקיבא נמלך באשתו האם להיות פרנס על הציבור והשיבה לו שדע שזה על מנת שיבזו אותו).



# לקראת שנת מלכתא



**כשהתחילו להתפרסם המופתים של רבי חיים, שאלתי אותו אם הסיפור שמספרים על אחד שכאבה לו הכתף והרבי אמר לו ללמוד את ההלכות הללו והכאבים חלפו, אם זה נכון. ענה לי רבי חיים שהסיפור נכון. שאלתי אותו, מה המקור לסגולה הזאת. הגר"ח צחק ואמר לי "זה סברא פשוטה". שאלתי אותו, מה זאת אומרת סברא פשוטה???**

הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א, עם צרור סיפורים שאירעו עם מרן שר התורה זיע"א, ושמשפקים הצצה קטנה לדמות רבת האנפין ונוראת ההוד של רבן של כל בני הגולה

## יעקב א. לוסיטיגמן



שהבחין בצחוק הזה של רבי חיים, הוא רץ אחריו ואמר שהוא מבקש הסבר, למה הרב צחק???

"אמר מרן הגר"ח שהוא ראה דבר והיפוכו באדם ולכן זה הצחיק אותו. מה הוא ראה? חתן שהיה לבוש בבגדי שבת, בתוך השבע ברכות שלו, ישב על הספסל שבכיכר ברטנורא ואוכל פיתה פלאפל שקנה בקיוסק הסמוך. נו... הרי הגמרא בנדרים אומרת שכלב ומלך הם שני הפכים גמורים, כי המלך דרכו לתת לאחרים והכלב דרכו לקחת ולקבל ואינו נותן דבר לזולתו. והרי אנו יודעים ש'חתן דומה

"את מרן שר התורה, אני זוכר עוד משנות ילדותי" מספר מגיד המישרים המפורסם הגאון הגדול רבי אליעזר טורק, בשיחה שקיימנו עמו ביום שני השבוע, בצל הרושם העז שהותירה הלווייתו האדירה של מרן זיע"א, על עם ישראל כולו.

"אנחנו התגוררנו בשכונת זכרון מאיר, ומרן הגר"ח שהיה צועד בכל יום מביתו שברח"ש לכולל 'חזון איש' בו למד, היה עובר על יד ביתנו. למרות שחלפו מאז כבר 55 שנה, הדמות הזאת עדיין חרוטה היטב בזכרוני. הוא היה דמות מעוררת כבוד, ותמיד היינו מתבוננים בו ועוקבים אחר הליכותיו כשעבר לידנו.

"המראה שלו תמיד היה אותו הדבר, רבינו הגר"ח היה צועד כשראשו שקוע בסוגיא עמוקה, הוא תמיד היה מרוכז במשהו ומנותק כמעט לחלוטין ממה שקורה סביבו. בידו החזיק תמיד איזה חפץ, אולי היה זה עט, וכך תמיד ראינו אותו צועד.

"אני זוכר שסיפרו באותה התקופה סיפור מופלא על רבי חיים: במרכז השכונה, בכיכר ברטנורא היה קיוסק בבעלותו של יהודי בר אוריין, חסיד גור בשם רבי נתן זילברברג, שהיה תלמיד חכם מופלג, ולימים נהיה רב בחו"ל.

"יום אחד צעד רבי חיים בכיכר ברטנורא, הרים את עינו לרגע, צחק והמשיך ללכת כשהוא שוב שקוע בלימוד. היה שם יהודי אחד

למלך' ושהאוכל בשוק דומה לכלב', ואם החתן הזה שאוכל בשוק הוא דומה בו זמנית גם למלך וגם לכלב, שני דברים הפוכים לגמרי זה מזה".

## מאמר בגיל 12

"אבי מורי זצ"ל היה מבוגר מרבינו הגר"ח בשש שנים בערך. הוא הכיר אותנו בילדותו וסיפר שרבינו הגר"ח היה "ילד נמרץ", כך הוא הגדיר זאת. תמיד הוא השתמש בדוגמה של רבי חיים כדי לציין שבכל זאת הוא יצא גדול הדור, כי אביו מרן הסטייפלער זצ"ל ידע איך לחנך אותו כראוי ולנתב את כל התכונות של בנו חביבו לעבודת ה' ולהשקעה בלימוד התורה הקדושה.

"בביתי יש חוברת ישנה, בשם 'תפארת ציון' שבה מופיע מאמר שחיבר הילד חיים קנייבסקי, בהיותו כבן 12 שנים בלבד. במאמר הוא מביא גם איזה חידוש ששמע מאבא שלו ורואים שם שלא מדובר בילד רגיל אלא בילד עם ידע תורני רחב מאוד, כך שלא רק שבהמשך הוא הפך את מידותיו לשקדנות ולימוד, אלא עוד בהיותו ילד נמרץ הוא גם היה משקיע ומתייגע בלימוד התורה.

"ואם הזכרתי את אבי מורי בהקשר זה אני אספר דבר נפלא ששמעתי ממנו: אבא זצ"ל היה לומד בכולל 'חזון איש' ישב כמה ספסלים על יד רבי חיים שלמד גם הוא בכולל. יום אחד חזר הביתה כשהוא שמח שמחה גדולה מאוד. הוא סיפר לנו שהוא למד מרבינו הגר"ח חידוש נפלא בדרך הלימוד ולכן הוא כל כך שמת.

"וכך היה המעשה: אבא למד איזה תוס' והתייגע בהבנתו. תוס' עונה שם תשובה מסברא ולאחריה מביא גם ראייה לדבריו, ואבא לא הצליח להבין את ההגיון שבסברא הזאת. הוא ניגש לרבי חיים ואמר לו: את הראייה אני מבין, אבל את הסברא אני לא מצליח להבין...". אבא השמיע סברא הפוכה לחלוטין מדברי התוס' ואמר שדברי התוס' אינם מתחברים להגיון שלו.

"מרן הגר"ח חשב מעט ומר לאבא: "ישר כח".

"אבי מורי התפלא, מה עניין 'ישר כח' לסברא של התוס'? אבל רבי חיים הסביר לו: "תמיד כשלמדתי את התוס' הזה, התקשיתי מאוד. הרי הסברא שלו כל כך פשוטה וברורה לכל בר דעת. למה תוס' צריך להביא ראייה בכלל??? לא היה לי ברור, הבנתי שכנראה יש איזו סיבה שתוס' חשש שסברתו לא תתקבל ולכן היה צריך להביא ראייה, אבל לא מצאתי שום סיבה לחשוש לכך. עכשיו השמעת פה סברא הפוכה לגמרי, ובפעם הראשונה אני מבין למה תוס' היה צריך להביא ראייה לדבריו".

"אמר לי אבי מורי, רבי חיים לימד אותי שגם משאלה על תוס' אפשר לתרץ שאלה אחרת על אותו תוס'. זאת דרך מיוחדת בלימוד!".

## לא נשאר כלום

מספר לנו הגר"א טורק שליט"א: "פעם אחת ישבתי אצל מרן הגר"ח במוצאי שבת, והנה נכנסה הרבנית לחדר ובקולה דאגה גדולה: "אין מה לאכול למלווה דמלכה", היא אמרה. "אכלו את כל האוכל של שבת ולא נשאר כלום בבית". רבי חיים שאל אותה: "מה? לא נשאר

קצת מהטשולנט??? והיא השיבה לא, לא נשאר". "אולי קצת מרק?" גם לא, "גם הדגים נגמרו ולא נשאר דבר?", והיא מאשרת את הדברים. אין כלום.

"מי שיודע, באותן שנים, הבית של מרן היה פתוח לכל דכפין. אנשים היו מסתובבים גם כבתוך ביתם, פותחים ארונות וסוגרים, וגם פותחים את המקרר ואת הסירים ואוכלים מכל הבא ליד. כך נוצר מצב שלא נשאר דבר לסעודת מלווה דמלכה.

"לכסוף שאל מרן זצ"ל את הרבנית ע"ה: "חלה גם לא נשאר???". והיא השיבה שכן נשאר קצת חלה. השיב מרן בשמחה: "נו זה בדיוק מה שאני צריך למלווה דמלכה, קצת חלה".

## לא דוחים מצוות

"אני רוצה לספר כאן שני סיפורים שבהם נוכחתי לראות כמה גדולה ועצומה היא הזריזות המופלאה של מרן הגר"ח לענייני מצווה.

"הסיפור הראשון היה בשנת תש"מ או אולי בשנת תשמ"א. למדתי אז בכולל יחד עם חתנא דביה נשיאה, הגה"צ רבי יצחק קולודצקי שליט"א, וביום מן הימים סיפרתי לו כמשיח לפי תומי שהתגלגלה לידי מצווה חשובה לסייע בהכנסת כלה ואני מנסה לגייס קצת תרומות מפה ומשם כדי לסייע בעניין.

"למחרת בבוקר מגיע הגר"י קולודצקי אל הכולל ובידו מעטפה עם סכום נכבד מאוד שהוא נותן לי בשם חמיו רבינו הגר"ח. מאוד התפלאתי, מאיפה יש לו לרבי חיים כזה סכום לתת ולמה הוא החליט לתת את הכסף דווקא לי מכל ענייני הצדקה שבוודאי שמע וראה בתקופה האחרונה.

"אמר לי הגר"י קולודצקי שגם הוא עצמו מאוד מופתע, אבל לא מהסכום אלא מהעיתוי. באותה התקופה נולד לו ילד, ומאחר והרבנית קולודצקי היתה אז יולדת טרייה, הם היו הולכים לאכול את הארוחות שלהם בבית הוריה, הרב והרבנית קנייבסקי. "אתמול בלילה", מספר לי הגר"י שליט"א, לפני שסעדנו ארוחת ערב, סיפרתי למורי חמי שר' לייזר טורק אוסף כסף להכנסת כלה".

הרב טורק מציין במאמר המוסגר: "רבינו הגר"ח הכיר אותי כי רעייתי שתחי' היא בת דודה של הרבנית בת שבע ע"ה, ממשפחת יודלביץ, נכדה של רבי אריה לוי זצ"ל, ואבי למד עם הגר"ח בכולל, הוא ידע מי זה טורק".

"ממשיך הרב קולודצקי ומספר לי שהיום בבוקר, מיד אחרי תפילת ותיקין, דופק השווער שלו על דלת ביתם, ונותן לו מעטפה עם כסף שיעביר לטורק הצעיר שאוסף כסף... לתמיהתו סיפר לו רבי חיים שמישהו ניגש אליו בבית הכנסת ונתן לו סכום כסף למטרות צדקה, הוא נזכר במה שסיפר חתנו בערב הקודם אודות העניין עם הכנסת כלה והחליט לתת לזה את כספי הצדקה הללו.

"באותה העת סבל רבי חיים מאוד מכאבי רגליים. הוא היה צועד ככה "פאר קוועטשט", מכווץ מעט וראו שהוא סובל מכאבים בכל פסיעה ופסיעה", מציין הגר"א טורק.

"רבי יצחק קולודצקי שאל את חמיו, אני מבין מאיפה הכסף ואכן מדובר במטרה חשובה מאוד. אבל למה הטרחתם את עצמכם

# אמרתי למרן זצ"ל שרעייתי צריכה ללדת, ואם יהיה זה בן אני אשמח מאוד אם הוא יהיה סנדק וגם ישב בסעודה. מרן אמר לי שהוא מגיע לסנדקאות ולא נשאר לסעודה בבריתות. ניסיתי בכל זאת לשכנע ואמרתי לרב, הרב מכיר אותי, ואני פה בן בית, אולי בכל זאת אצלי הרב ישב לפחות כמה דקות. פתאום מרן אמר לי: "אתה יודע מה? בסוף זה יהיה בכלל בת". אין צורך לומר שכך אכן היה

שיחה רוויית געגוע עם הרה"ג רבי אורי טיגר שליט"א, המגיה של ספרי מרן שר התורה זיע"א, עם צרור עובדות וזכרונות

## אליעזר (לייזר) רוט



עודנו שבורים ורצוצים לנוכח הסתלקותו של מרן רבינו שר התורה והיראה רב רבנן רבי שמריהו יוסף חיים קנייבסקי זיע"א, שוחחנו עם אחד מגדולי המקורבים אליו בימי חייו, הלא הוא הרה"ג רבי אורי טיגר שליט"א, ששימש כמגיה הרשמי של ספרי מרן זצ"ל, ושזכה לגשת אל הקודש בכל עת, ולקירוב מופלא אצל רבינו שר התורה שחיבב אותו מאוד והכיר לו טובה על המאמצים הגדולים שהשקיע בהגהת הספרים ותיקון כל השגיאות והטעויות הדקות ביותר שנפלו תוך כדי עבודת ההדפסה.

"יתומים היינו ואין אב", פותח הרב טיגר את דבריו הנרגשים והנסערים: "במשך שנים רבות התרגלנו שלא להתלבט בכלל בעניינים כאלו ואחרים, בכל פעם שיש ספק הולכים לרב ושואלים אותו. ועכשיו מי יורה לנו דעה? מי יבין שמועה? את מי נשאל ואנה נפנה? מי יפשוט את הספיקות בלימוד ובהלכה ומי ידריך אותנו בעניינים הגשמיים? מי יברך אותנו בברכותיו המאליפות, ומי יאציל מברכות הודו על עמלנו אלו הבנים?"

"חזרתי הביתה מההלוויה והרגשתי שהעולם חשך בעדי. יתמות קודרת מאוד נפלה עלינו", מוסיף הרב טיגר, "פתאום תפסתי את עצמי שבעצם אף פעם לא חשבתי איך עלול להיראות העולם שאחרי מרן. זה עולם אחר, יש 'עולם עם מרן שליט"א' ויש 'עולם עם מרן זצ"ל', זה מצב שונה לחלוטין, ואני מאוד מתקשה לעכל את המצב החדש הזה ולהבין איפה אני נמצא בכלל..."

ביקשנו מהרב טיגר שיספר לנו קצת סיפורים שראה ושמע אצל מרן שר התורה זיע"א, והרב טיגר השיב: "מקודם התקשר אלי ראש ישיבה מסוים, וביקש שאבוא לדבר בפני הבהורים בישיבה על רבינו זצ"ל. אמרתי לו שאני איני 'פרשן לענייני רבי חיים', ואיני יכול לבוא ולומר כמה הוא היה גדול וכמה עצום החלל שהותיר אחריו. אני יכול לשתף את הבהורים בחוויה האישית שלי, בסיפורים שאני עצמי ראיתי ושמעתי בעת שהסתובבתי בבית הגדול הזה, ובמה שבעצמי שמעתי ממרן.

"דבר מאוד מעניין היה אצלו. כשהיו שואלים אותו שאלות בענייני העולם הזה, אפילו דברים סבוכים בענייני עסקים או רפואה וכדו', הוא היה משיב על אתר, בלי לחשוב פעמיים. התשובה היתה חדה וחלקה ונאמרה ללא כל היסוס.

"פעם שאלו את מרן זצ"ל, הרי עומדים כאן אנשים בתור ובפיהם שאלות, לפעמים באים שלושה אנשים בזה אחר זה עם אותה שאלה בדיוק, יש להם את אותם נתונים, ולכל אחד הרב נותן מענה אחר. איך זה עובד? אין כללים מתי עונים כך ומתי עונים אחרת?" השיב מרן: "מה ששמים לי בפה מן השמים, זה מה שאני אומר לשואלים". ואכן ראינו שאין אצלו כללים, ואפילו מה שכן היה נראה כמו כלל ברזל, לפעמים התברר שבעצם הוא חורג ממנו. כך למשל נוהג היה מרן לומר ש"בבני ברק אין עין הרע", ולכן אם באו לשאול אותו שאלה בעניינים הנוגעים לעין הרע, כמו למשל שאלה של שמות בשידוכים וכו' אם השואל היה מבני ברק, הוא היה משיב שאין כל חשש כי בבני ברק אין עין הרע... אבל לפעמים הוא כן חשש גם כלפי אנשים שגרים בבני ברק, למה? אי אפשר לדעת. "לעומת הקלות והנחרצות בה השיב על שאלות בעניינים גשמיים,

הוא התפלל כל פעם לשכוח את כל מה שלא נוגע לתורה, ואכן גם התפילות הללו נענו ומרן זצ"ל לא זכר דברים שאינם נוגעים לתורה.

"פעם ביקשתי ממרן שידבר עבד עם מישהו מסוים, בעניין של חסד, ומרן הסכים בחפץ לב לעשות לי את הטובה הזאת ואמר שהוא ידבר עם האיש ההוא ויבקש ממנו עבור העניין שלשמו באתי. "כעבור שלושה או ארבעה ימים הגעתי לבית מרן, ובדיוק הוא יצא מתפילת מנחה בבית הכנסת לדרמן. מרן זיע"א בדרך כלל לא היה רואה שום דבר מחוץ לארבע אמותיו, אבל עכשיו הבחין בי ממרחק גדול יותר, באופן חריג מאוד, ומיד כשראה אותי הוא אמר לי: "עשיתי שליחותי". ראיתי עליו שממש נגולה אבן כבדה מלבנו, כי הוא היה צריך לזכור לבקש עבורי והוא מאוד חשש לשכוח, אפילו בעניין של חסד שהתאמץ לזכור, הוא חשש שלא יצליח. אבל דברי תורה הוא זכר גם אחרי 90 שנה, ולא שכח אף פעם".

### הבטחה חריגה

כשהייתי אברך צעיר נולד לי בן ראשון ב"ה, ולאחר מכן עברו כמה שנים ולא נפקדנו בבן נוסף, והדבר כבר התחיל להציק והתחלנו לדרוש ברופאים וכו'. באחת ההזדמנויות אמרתי למרן זצ"ל, שכבר עברו כמה שנים מאז נולד בנינו הראשון ואיני יודע מדוע, אבל מאז לא זכינו לילדים נוספים.

"מרן זצ"ל נענה על אתגר ואמר לי: "אני יודע למה! בגלל שאתה מגדל בלורית. תגלח את הבלורית ואני מבטיח לך שתפקדו במהרה. "אני נדהמתי, "הרב מבטיח לי", שאלתי כלא מאמין, כי זה היה חריג מאוד. בדרך כלל היה מרן מברך והוא לא הרבה להבטיח, וכאן הוא הבטיח לי כזאת הבטחה. חזר מרן ואמר לי שאם אוריד את הבלורית הוא מבטיח לי ישועה, ואכן הלכתי מיד לספר וביקשתי שיספר אותי ולא ישאיר זכר לבלורית. ואכן הישועה הגיעה באופן מיידי!

"כמה שנים מאוחר יותר, אמרתי למרן זצ"ל שרעיתי צריכה ללדת, ואם יהיה זה בן אני אשמח מאוד אם הוא יהיה סנדק וגם ישב בסעודה. מרן אמר לי שהוא מגיע לסנדקאות ולא נשאר לסעודה בבריתות. אני ניסיתי בכל זאת לשכנע ואמרתי לרב, הרי אני לא סתם אחד שמכבד בסנדקאות, הרב מכיר אותי, ואני פה בן בית, אולי בכל זאת אצלי הרב ישב לפחות כמה דקות. פתאום מרן אמר לי: "אתה יודע מה? בסוף זה יהיה בכלל בת". אין צורך לומר שכך אכן היה.

### ברכה מהאבא

בהיותי אברך צעיר לימים, יצאתי פעם בשבת אחר הצהריים עם בני לגן השעשועים, כדי לתת לרעייתי לנוח קצת בזמן שאני שומר על הילד מחוץ לבית שלא יפריע לה.

ישבתי על הספסל ולידי ישב יהודי נוסף שלא הכרתי קודם לכן... הוא סיפר לי שהוא עסקן רפואי בשערי צדק, ואיני זוכר כרגע את שמו, אבל הסיפור שהוא סיפר לי היה מדהים, ואני אשתף אותו כאן עמכם.

**"פעם שאלו את מרן זצ"ל, הרי עומדים כאן אנשים בתור ובפיהם שאלות, לפעמים באים שלושה אנשים בזה אחר זה עם אותה שאלה בדיוק, יש להם את אותם נתונים, ולכל אחד הרב נותן מענה אחר. איך זה עובד?"**

ראינו שבעניינים של הלכה פתאום השקיע מרן הרבה מחשבה לפני שענה. הוא היה פותח ספרים, מסתכל ומעיין ולבסוף עונה תשובה. יש מסבירים שבעניינים גשמיים הרב השתמש ברוח הקודש, אבל בעניינים של תורה והלכה "לא בשמים היא" ולכן היה צריך להשקיע יותר מחשבה בעניין...

"כמה פעמים שאלו אותי אנשים בקצת טרונאי, על התשובות שקיבלו מרבינו הגר"ח למכתבים ששלחו עם שאלות תורניות והלכתיות. הם שואלים האם יש צד כזה וכזה בספק הלכתי כלשהו, ורבינו השיב להם תשובות כמו "ייתכן", או "ייתכן שלא", "ייתכן שכן", "אולי" וכדו'. אחד אמר לי פעם שתשובה "ייתכן", זאת לא באמת תשובה, כי אם הוא שאל את השאלה זה אומר שהוא מבין שיייתכן שכן ויייתכן שלא, ואם כן מה ענה לו מרן זצ"ל???

"אמרתי לאותו אחד שמתמיהתו אני מבין שהוא לא יודע מי זה מרן הגר"ח. "אם רבי חיים כותב לך שיייתכן, זאת אומרת שהוא עבר על כל הש"ס הבבלי והירושלמי וספרא וספרי וכל הראשונים, ולא מצא בשום מקום בתורה איזה חז"ל או איזה ראשון שאומר אחרת ממך! לכן ייתכן שהערה שלך נכונה. אם היה איזשהו מאמר חז"ל או איזה ראשון שאומר אחרת, זה כבר "לא ייתכן".

"עכשיו צריך לעיין למה כתב מרן "ייתכן שכן", ועל מה סמך יתדותיו, מדוע נוטה דעתו לומר שכן..."

### זיכרון סלקטיבי

"דבר ידוע בקרב באי ביתו של מרן זצ"ל, שרבינו היה מתפלל שלוש פעמים ביום לשכוח את כל מה שאינו שייך לתורה וללימוד התורה. במשך היום הוא היה שומע סיפורים ושאלות בעניינים גשמיים, והוא חשש שכל המידע הזה יתפוס מקום בראש שלו, וחלילה וחס יפגע ביכולת שלו להכיל ולזכור דברי תורה. לכן

והוא רק יחתום עליו. ואכן ישבתי וכתבתי מכתב תוך שדקדקתי מאוד בניסוח שיהיה כזה נוסח שהרב יסכים לחתום עליו. "הגשתי את המכתב למרן שקרא את כולו ומאוד מצא חן בעיניו הניסוח. הוא ביקש עט כדי לחתום על המכתב אבל אז צדה עינו את התאריך. היה כתוב שם יום שני בתאריך כך וכך... אבל כשהגשתי את המכתב היה זה אחרי השקיעה... אמר לי מרן: "עכשיו כבר יום שלישי... אני לא יכול לחתום על מכתב שמכיל דבר שקר. צריך לתקן את התאריך ולאחר מכן אחתום עליו". אין צורך לומר שבמכתב מסוג זה התאריך אינו משנה דבר ואין בו כל צורך, ובכל זאת מרן לא רצה לחתום על מכתב שכולל פרט שאינו נכון עובדתית.

"בהזדמנות אחרת באתי למרן ושאלתי אותו שאלה קשה. מאחר ואני גר מול שוק 'מחנה יהודה' בירושלים, והיתה תקופה שהיו שם כמה וכמה פיגועים קטלניים מאוד, כשבכל פעם הפיצוצים הרעידו את ביתי, הגעתי למרן ושאלתי אם שוק 'מחנה יהודה' נחשב למקום סכנה כי כבר היו בו מיליון פיגועים ומי יודע מתי יהיה חלילה הפיגוע הבא... מרן עצר אותי ואמר לי "לא מיליון! היו פיגועים...". לגופו של עניין הוא הכריע שאין זה נחשב למקום סכנה ואין מניעה להמשיך ולגור בקרבת מקום.

## לבד בין הגויים

שאלנו את הרב טיגר שאלה מאוד מעניינת: מצד אחד מרן הגר"ח היה גדול המתמידים וכולם יודעים כמה הוא היה שקוע בלימוד בכל רגע נתון, ומאידך שומעים הרבה מאוד סיפורים שסיפר ששמע מאביו זצ"ל או מדודו החזון איש זצ"ל ועוד, ואיך הדברים מסתדרים יחד.

"הסיפורים היו תמיד באים בהקשר מסוים", מספר הרב טיגר. "הרב היה מספר אותם בקצרה ולפי הצורך, לא סתם סיפור לשם סיפור. ברוב המקרים היו אלו סיפורים שיש בהם מוסר השכל, והרב רצה שהציבור יכיר אותם בשביל המוסר השכל שלומדים מהם, ולפעמים הוא ענה לשואלים באותו עניין כדי להראות להם שהשאלה שהם שאלו כבר נשאלה וכבר התמודדו איתה גדולי ישראל בעבר.

"כך למשל נכנסתי אליו פעם עם חבר שלי שבפיו היתה שאלה מאוד קשה. הוא התגורר בדירה קטנה והיה לו בית עם ילדים ב"ה. מלבד הבעיה של הצפיפות, הוא גם התמודד עם קושי נוסף שכל השכנים בניין לא היו מאותו המגזר, וילידים לא היה כל כך עם מי לשחק. שאלתו של האיש היתה אם לעבור למקום אחר שגם יהיה יותר מרווח וגם יהיו לילדים חברים שיכולו לשחק איתם.

"הרב ענה לו קודם כל את התשובה הרגילה שלו שדירה קטנה זה לא חיסרון. אדרבה, זה טוב לילדים לגדול בבית קטן, כך היתה דעתו. לגבי העניין שלילדים אין עם מי לשחק אמר מרן שכשהוא היה ילד הם גרו בחוץ לארץ, בעיר פינסק שבבלארוס, וכל השכנים מסביב היו גויים: "גם לי לא היה עם מי לשחק, אז שיחקתי עם אחותי", סיפר מרן, ובכך פתר לשואל את שאלתו, "אפשר להישאר בדירה הקטנה שהיא בריאה יותר לילדים, והם יכולים לשחק אלו עם אלו...".

אותו יהודי התחתן למעלה מ-15 שנה קודם לכן, כשמרן הסטייפלער הקדוש עוד היה בחיים. ביום החופה הוא הלך לביתו של הסטייפלער וביקש להיכנס כדי לקבל את ברכתו. נתנו לו להיכנס אבל הוא היה צריך לכתוב את הבקשה שלו על גבי דף באותיות גדולות, כי שמיעתו של הסטייפלער כידוע היתה כבדה מאוד, והיו צריכים לכתוב לו פתקים. מאותה סיבה שהיה כבד שמיעה, הסטייפלער גם היה משיב בקול רם, כמעט בצעקה.

"לקח החתן דף ורשם עליו: "אני מתחתן היום ואני מבקש ברכה". הוא נעמד בתור לקבל את הברכה, ולפניו נכנס אדם שכתב "אני חולה וזקוק לרפואה".

הסטייפלער ראה את הדף של האיש החולה ובירך אותו בצעקה: "שתהיה לך רפואה שלמה". היהודי שמח לשמוע את הברכה, סב לאחוריו ויצא מהחדר בעוד החתן דנן מגיש לו את הדף שלו. הסטייפלער מסתכל על הדף ומשיב לו בצעקה: "שתהיה לך רפואה שלמה!".

"החתן חשב שהסטייפלער בטח התבלבל ואולי לא שם לב שזה מישהו אחר עם בקשה אחרת. הוא הצביע על הכתוב בדף וצעק בקול: "אני לא חולה, אני חתן שמתחתן היום!!!". אבל הסטייפלער הקדוש משיב לו שוב ושוב: "שתהיה לך רפואה שלמה".

"סב החתן על עקבותיו ויצא מהחדר כשהוא מבולבל. בראשו עברה מחשבה שאולי מחמת זקנתו המופלגת, מרן הסטייפלער מתבלבל ואינו משיב כעניין. שבועות אחדים לאחר מכן ניצחו אראלים את המצוקים ומרן הסטייפלער עלה לישיבה של מעלה.

"עברו שנים רבות", כך מספר האיש שיושב על ידי בספסל בגן השעשועים, "ולא נפקדנו בילדים. במשך כל השנים ניקרה במוחי המחשבה על אותו ביקור מוזר שהיה אצל הסטייפלער ביום חתונתי, והאפשרות שאולי זה קשור לזה שאין לי ילדים...".

"ביום מן הימים שוחחתי על כך עם ידיד, והוא אמר לי בנחרצות: "אתה חייב לגשת לבנו רבי חיים קנייבסקי, ולספר לו את הסיפור".

"יהודי שמצפה לילדים כמובן יעשה כל דבר אפשרי, והוא אכן נסע לבני ברק, המתין בתור ונכנס למרן הגר"ח זצ"ל כשבפיו סיפור המעשה וכן העובדה שעד כה לא זכו הוא ורעייתו להיפקד בזרע של קיימא.

"שמע רבינו הגר"ח את הסיפור, התרגש, דפק בידו על הסטנדר בחוזקה ואמר: "אם אבא שלי אמר שתהיה לך רפואה שלמה, בוודאי תהיה לך רפואה שלמה".

"היהודי הצביע על אחד הילדים ששיחקו בגן השעשועים לצד בני ואמר לי: "אתה רואה את הילד החמוד הזה? הילד הזה הוא פרי ברכתם של מרן הסטייפלער ובנו מרן הגר"ח...".

## פרח לו איש האמת

"מרן זצ"ל היה מאוד מאוד מקפיד שכל דבריו ודברי סובביו יהיו אמת וצדק, בלי גוזמאות ובלי שינוי מהאמת.

"פעם ביקשתי ממנו שיכתוב לי מכתב עם המלצה על איזה עניין, והוא הסכים אבל ביקש שאני עצמי אנסח את המכתב ואביא לו

# ואז, המשיך הגר"י זילברשטיין בהספדו הנסער, עלתה השאלה, איך ממשיכים הלאה? רבי נסים זצ"ל זכה לרוח-הקודש שתפיעם את ליבו ורוחו, אבל אנחנו? כיצד נוכל להמשיך הלאה? המרא דאתרא גילה שהציג את השאלה לפני גיסו מרן הגר"ח קניבסקי (שליט"א) זיע"א, ושאל מה היא העצה הטובה שנוכל להמשיך

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על השאלה ששאל את מרן הגר"ח קניבסקי זיע"א איך ממשיכים הלאה



מאת: הרב משה מיכאל צורן שליט"א

נספר כאן על משפט מרטיט ששמענו בהספד על מרן הגר"ח קרליץ זצ"ל, שנערך ברמת אלחנן.

רק מי שעמד בסמוך לשלושת הרבנים, ושמע את הדברים שאמר הגאון רבי יצחק זילברשטיין, באוזני הגאונים רבי מסעוד בן-שמעון ורבי יהודא סילמן - יכול היה לחוש את עוצמת ההפסד, וההספד, שנוצר בעולמנו בפטירתו של מרן הגר"ח קרליץ זצ"ל

לאחר שהמרא דאתרא שליט"א סיים את הספדו, ירד מן הבימה כשהוא עטוף בטלית, וניגש אל שני הרבנים, ואמר בקול רוטט: 'אין ברירה, חייבים להמשיך, והשי"ת ייתן לנו את הכוח ואת היכולת להוסיף ולעשות פְּעָלִים לכבודו!'

ובמילים אחרות: נכון שמרן רבי נסים כבר איננו איתנו, ויותר לא נוכל לגשת אליו ולהציג את השאלות הקשות, אבל - הוסיף ואמר רבינו המרא דאתרא - אנחנו חייבים ללכת הלאה, להתמיד בעבודת הקודש, ולא לחדול ולא לקטוע חלילה את מה שהיה עד היום.

את המשפטים הנרגשים הללו אמר הרב שליט"א לאחר שבמהלך ההספד הציג כמה שאלות קשות וסבוכות במיוחד שרק פוסק בדרגתו של מרן הגר"ח זצ"ל - וברוח-הקודש שהיתה עימו - יכול היה לפסוק בהן בצורה נחרצת.

'אלמלא רוח-הקודש שהיתה בבית מדרשו, אי אפשר היה להבין כיצד אפשר להחליט מה לעשות במקרים הללו', אמר הרב, בהביאו את הדוגמאות לפני הקהל הרב.

ואז, המשיך הגר"י זילברשטיין בהספדו הנסער, כמו מאליה עלתה השאלה, איך ממשיכים הלאה? רבי נסים זצ"ל זכה לרוח-הקודש שתפיעם את ליבו ורוחו, אבל אנחנו? כיצד נוכל להמשיך הלאה?

המרא דאתרא גילה שהציג את השאלה לפני גיסו מרן הגר"ח קניבסקי (שליט"א) זצ"ל ושאל מה היא העצה הטובה שנוכל להמשיך ולטפס במעלות-הדרך הנפתלת, הממתינה לנו בשאלות המתחדשות-ובאות לפני הרבנים בדור זה?

הלא בכל יום שעובר, השאלות לא הופכות להיות קלות יותר... אדרבה ואדרבה; נפתולי-מסילותיו של הדור בו אנחנו חיים, מביאות אל פוסקי ההלכה שאלות שלא נשאלו כלל בדורות שלפנינו! ואם

כן, אנה אנחנו באים ללא "ר' נסים" הגדול, שהיה עבורנו כמו הכותל-המערבי, שבפניו הצגנו את כל הלבטים ההלכתיים? את השאלה הזו, אמר הגר"י זילברשטיין, הצגתי לפני גיסו מרן (שליט"א) שהשיב לי במסר חד-כתער: 'אפשר להתפלל על כך לפני בורא-עולם!'

כך, במשפט קצר ותמציתי, סלל הגר"ח את הדרך. להתפלל, להתפלל, להתפלל לפני השי"ת, שיאיר את עינינו ויִישֵׁר את נתיבותינו, ואז נזכה לדברים הגדולים ביותר.

ואגב, בתשובתו של מרן הגר"ח טמון מָסָר מעודד ומפיה-חיים לכל מר-נפש באשר-הוא. שהרי כל אחד מאתנו נקלע מדי-פעם בחייו למצב שבו לכאורה אין לו מקום לזוז ימינה ושמאלה. הוא מרגיש את עצמו נתון, בצורה זו או אחרת, בבית כלא. בבדידות.

אם זה בגלל מחלה קשה, אם זה בשל בעיות חינוכיות הפוקדות את ביתו, או מועקות כלכליות, וכמובן - שידוכים שאינם זזים, או כל סבל אחר. ואז, והוא נאבק עם סבלו, ולכאורה - מבלי יכולת להיחלץ ממנו בכוחות עצמו, כי אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים.

ובתוך המערה הזו, בחושך התת-קרקעי, כשלאורה אין מכיר אין דורש, נפשו במסגר, סגור ומסוגר בכאבו וסבלו באין מוצא ומפלט - זו בדיוק העת לשלוף את עצתו הנ"ל של מרן הגר"ח קניבסקי, שהשיב לרבנו המרא דאתרא:

# שמעתי מהרבנית ע"ה שאחר זמן שוב היה ספק לרבינו בדיני חגב, ונצטער שבפעם הראשונה לא הסתכל גם על פרט זה, ושוב הגיע חגב פעם שניה. ובשנת תשע"ב כשעסקו בשיפוצים בתוך דירת רבינו, הלך רבינו לבדוק אם שברו איזה קיר, ושאלוהו מדוע בודק דווקא קיר זה, ואמר שעל קיר זה הגיע החגב, ורוצה שישאר כמות שהוא זכר לחסד ה' שעשה עמו

מרן הגר"ח קנייבסקי זיע"א על 'הלואי שאזכה ללמוד תורה לשמה' ועל הסייעתא דשמיא שצריך בכתיבת ספרים



אמר רבינו שלעתיד לבוא יקראו לאדם על שם ספרו ואם חיבר כמה ספרים יקראו לו על שם ספרו הראשון [ופעם אמר שיקראו לו על שם הספר הכי טוב שחיבר], ומי שלא חיבר שום חיבור אמר רבינו בבדיחותא שלא יקראו לו...  
אמר רבינו: מי שכותב מחברת יתכן שיכתוב חוברת, ומי שכותב חוברת, יתכן שיכתוב ספר, אבל מי שלא כותב כלל - לא יהיה בידו כלום!

## כדי שספר יתקבל בכלל ישראל צריך סייעתא דשמיא מיוחדת

שח רבינו: כדי שספר יתקבל בכלל ישראל צריך סייעתא דשמיא מיוחדת, אנשים חושבים שהדבר תלוי אם לשון הספר קשה או קלה, אבל אין זה נכון, והראיה שספר "חזון איש" הוא ספר קשה מאד, ואעפ"כ כולם מעיינים ומתייגעים בו. וכן ה"פרי מגדים" הוא ספר כל כך קשה, ואעפ"כ לומדים אותו, ללמדך שהכל תלוי בסייעתא דשמיא.  
ופעם סיפר רבינו בהתפעלות שמספרים על בעל ה"קיצור שולחן ערוך" שזכה שעוד בחייו הדפיסו את ספרו "ח פעמים, והוא ספר שנתקבל מאד בכלל ישראל (רמש"ג).

טוב כזה ראוי שישתדך עם אחותו.  
ופעם אמרו לרבינו על מה שזכה שנתקבלו ספריו בכלל ישראל, שכנראה זה מסגולת רבי מאיר שאמר שכל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ואמר רבינו "הלואי שאזכה ללמוד תורה לשמה" (רמש"ג).

## מכתבים - בקצרה, וספרים - בארוכה

פעם ביאר רבינו מדוע למכתבים עונה בקצרה, ואילו בספרים מאריך יותר, משום שבמכתב השואל מונח בענין שכותב, ולכך מסתפק בתשובה קצרה כיון שיבין גם בקצרה, אבל בספרים הוא מאריך יותר כדי שיבינו הענין כדבעי.  
והוסיף רבינו שכמה פעמים אחר ההדפסה (בעיקר דיבר על ה"דרך אמונה") נתבונן בדעתו שהיה צריך להרחיב ולבאר הענין יותר, אך כיון שכבר נדפס נשאר כך.

ופעם אחרת אמר רבינו שכדי שספר יתקבל בכלל ישראל צריך שלמחבר תהיה זכות מיוחדת, ושאלוהו איזו זכות, והשיבו רבינו "דבר זה יודע כל אחד בעצמו" - סתם ולא פירש (רמש"ג).

ובהזדמנות אחרת אמר אחד לרבינו שהדבר מבהיל איך שהספר מיוחד שספריו "קהלות יעקב" נתקבלו בכלל ישראל, והוסיף רבינו דאצל אביו היה עוד ענין שהספרים היו ג"כ השדכן שלו, שע"י שהחזו"א ראה את הספר "שערי תבונה" ונתפעל מהדברים יצא לברר על המחבר, וכשנודע לו שהוא עדיין בחור גמר בדעתו שבחור

לא נתחבר ספר כזה, והתחיל רבינו לצחוק ואמר לו מהיכן הנך יודע, והוסיף בענוותנותו שהטעם שאנשים מעיינים בזה בגלל המראי מקומות שמביא, אבל כמה עמרצות שיש בספר אינם יודעים... (רמז"ג).

### "שיחו בי יושבי שער"

אמרו לרבינו [בשנת השמיטה] שעכשיו ב"ה הרבה לומדים "דרך אמונה" על שביעית, וכן עכשיו הרבה קונים את זה, ואמר רבינו שב"ה נתקיים בו "שיחו בי יושבי שער".  
אמר רבינו: בדוק ומנוסה - ספר טוב מתקבל, ואינו צריך לשום פעולה כדי להפיץ אותו, ואילו לספר שאינו טוב לא יועיל שום דבר.

### המעשה המופלא בחגב

אמר רבינו שיש הנהגה מיוחדת בלומדי התורה שמסייעים להם משמים ללימודם, ולדוגמא סיפר שכשעסק בחיבור קונטרס "קרני חגבים" נצרך לראות חגב, ובדיוק באותו זמן נזדמן חגב בביתו, וראה מה שהיה צריך. ושאלתי לרבינו מהיכן ידע שזה חגב, והשיב לפי הסימנים.

והוסיף רבינו שבהגות מיימוניות פ"א ממאכלות אסורות אות מ' כתב "וכשהיה עוסק ר"י בעופות בא קו"ץ אחד על ישיבתו ומצאוהו קורקבנו נקלף וכו'", ע"ש.

עוד שמעתי מהגאון רבי עמוס טבצ'ניק שלאחר שסיים רבינו לכתוב בענייני חגבים, שאלו למורה בטבע, ואמרה דלא כך נראה החגב, והיה לו מכך עגמת נפש רבה. ואז בדיוק הגיע החגב וראה שאכן נראה כפי שכתב, ושמח על כך רבינו והלך מיד לספר זה לאביו, והתפעל מכך אביו עד מאד.

ושמעתי מהרבנית ע"ה שאחר זמן שוב היה ספק לרבינו בדיני חגב, ונצטער שבפעם הראשונה לא הסתכל גם על פרט זה, ושוב הגיע חגב פעם שניה.

אמר רבינו שיש הנהגה מיוחדת  
בלומדי התורה שמסייעים להם  
משמים ללימודם, ולדוגמא  
סיפר שכשעסק בחיבור קונטרס  
"קרני חגבים" נצרך לראות חגב,  
ובדיוק באותו זמן נזדמן חגב  
בביתו, וראה מה שהיה צריך

ובשנת תשע"ב כשעסקו בשינויים ושיפוצים בתוך דירת רבינו, הלך רבינו לבדוק אם שברו איזה קיר, ושאלוהו מדוע בודק דווקא קיר זה, ואמר שעל קיר זה הגיע החגב, ורוצה שישאר כמות שהוא זכר לחסד ה' שעשה עמו.

וכן בזמן שעסק בענין הציץ [בחיבורו "דרך חכמה" (ע"ש בהל' כלי המקדש רפ"ט בב"ה"ל)] בדברי התוס' בסוכה (ה' א') ד"ה ואל יוכיח, שסתם מצח הוי ב' אצבעות, ומתקשים בדברי התוס' שמצח הוי יותר מב' אצבעות וחשב ליישב שהרי כהן גדול כשר מבר מצוה, ואולי כוונת התוס' שסתם מצח ב' אצבעות ממת' שכשר להיות כהן גדול, ובדיוק נכנס אז בחור בר מצוה להתברך, ובדק וראה שאכן יש לו שיעור הנ"ל.

(מתוך הספר הספרים של רבינו)

\* שיעורים מקוצרים על הדף היומי

\* דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום

\* ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע

\* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' 4992\* או 077-2222-666

# ביום השלושים לפטירתה של אמא, לאחר שעלינו על קברה ושבנו הביתה, נכנס אבא לחדר לימודו, התיישב ליד הסטנדר ושלה לקרוא לי. כשנכנסתי, פנה אלי אבא: "אני רוצה שתכתבי ספר על אמא!"

הרבנית ר. צביון בתו של מרן הגר"ח קניבסקי זיע"א:

על בית כגון זה של אבא ואמא אמרו חז"ל כי 'זכו, שכינה ביניהם'



בהסכמתו של אבא כללתי בספר פרקים על הוריו - סבא הסטייפלר זצ"ל וסבתא הרבנית קניבסקי ע"ה. מעט לאחר שהתחלתי בכתובת הספר, נשבה ארון האלוקים ונפטר סבא הרב אלישיב זצ"ל שאבא ראה בו גדול הדור ופוסק הדור. על פי הוראתו של אבא, כללתי דברים גם עליו ועל ביתו, וכן על הדורות שקדמו להם. זכיתי שאבא זיע"א (שליט"א) עבר על חלקים נרחבים מהספר ואישר את הכתוב.

חובה להדגיש את הדברים: אמא היתה עמוד החסד שבדור, אולם אבא קדם לכל. אמא חונכה וחינכה את עצמה כי תפקידו של האדם עליו חלד הוא לעשות רצון ה', ורצון ה' הוא בראש ובראשונה שהאשה תהיה עזר לבעלה.

אמא התמסרה לאבא באופן מוחלט להיות 'עזר כנגדו' ולסייע לו להגות בתורה יומם ולילה, בכל עת ובכל מצב, מבלי שדבר מה יטרידנו. תפקיד זה היה מרכזי חייה, בו ראתה את עיקר חובתה בעולמה, ואת כל מהלך חייה בכל רגע של היממה כיוונה והתאימה למענו.

כל מעשייה של אמא כלפי אבא נעשו מתוך כבוד עצום ומתוך התבטלות ונאמנות ללא סיג לבעלה - אבא.

הכבוד שחלקה אמא לאבא הקיף את כל שעות היממה היא התעוררה השכם בבוקר כדי לזכות לענות 'אמן' על ברכות השחר שלו, הכינה לו ארוחות מזינות וטריות מידי יום ביומו, ואפילו היתה

ביום השלושים לפטירתה של אמא, לאחר שעלינו על קברה ושבנו הביתה, נכנס אבא לחדר לימודו, התיישב ליד הסטנדר ושלה לקרוא לי.

כשנכנסתי, פנה אלי אבא: "אני רוצה שתכתבי ספר על אמא! מאות אנשים באו לנחם וסיפרו על אמא אלפי סיפורים. פרסומם יחזק את הציבור ויביא לזיכוי הרבים".

בקשתו של אבא נפלה עלי בהפתעה. מי אני שאעמוד בשער בת רבים ככותבת ספרים? לא הייתי סופרת מימי, ואיני רואה את עצמי כמתאימה לכך. בהמשך, לאחר שהופיעו על אמא מספר ספרים, וכן נודע לי על ספרים נוספים העומדים לצאת לאור, באתי לאבא ושאלתיו האם עדיין בקשתו בתוקפה. אבא השיב כי כל הספרים טובים ומועילים, אבל חשוב לו שאכתוב ספר מדויק ואמיתי שיהיה על פי הידוע במשפחתנו.

חזקה עלי מצוותו של אבא ליטול עלי את המשימה. קיימתי מצוות כיבוד אב יחד עם כיבוד אם והתחלתי.



לא קלה היתה המלאכה.

בראש ובראשונה עמד בפני הקושי הנפשי - להציג בפרהסייה ולעין כל את דמותה של אמא, שגילמה בכל מאודה את 'כבודה פנימה'. אמנם אין להכחיש כי אמא התפרסמה ברמה כלל-עולמית, אולם עובדה זו נכפתה עליה כחלק ממסירות נפשה למען כלל ישראל, אף על פי שמטבעה היתה נסה מכל פרסום. היא אפילו בניגוד לרצונה?

כיוצא בדבר, כאשר באתי לראיין קרובי משפחתה על דמויות שונות שעליהן מסופר בספר, נתקלתי בתגובת תימהון: הלוא האנשים הללו היו צנועים וענווים; וכי היו מסכימים שתולדותיהם ייכתבו עלי ספר? התוכלי לעשות זאת ללא שנטלת את רשותם?

ברם אי אפשר להתעלם מהעובדה כי לדמותה של אמא ולפעליה הרבים לא היה אח ורע מזה דורות. חשוב היה לאבא כי דמותה תונצח על גבי ספר כתוב. לדעתו, צורך השעה וצורך הדור להנציח לדורות דמות מופלאה זו, למען ישמעו וילמדו ממידותיה וממעשיה הטובים. אין ספק, כשם שאמא הקריבה את חייה למען כלל ישראל, כך היתה מסכימה להקריב למענן גם את רצונה להימנע מכל פרסום.

הולכת לקנות בעבורו חפצים אישיים, כמו כובע או נעליים, כדי שלא יצטרך לצאת לחנות ולבטל את זמנו במדידות, וכל זאת על אף שהיתה טרודה בענייניהן של מאות הנשים שצבאו על דלתה. בערב, לפני שיצאה לשמחות ולאירועים שונים, היתה נוטלת את רשותו והקפידה לשוב לפני השעה אחת עשרה בלילה, אף עם האירוע היה עדיין בעיצומו. אמא שימשה את אבא בנאמנות מוחלטת. כאשר אבא קרא לה, היתה מפסיקה באחת את כל עיסוקיה, עוזבת את כל הנשים שעמדו לצדה, ואפילו באמצע השיחה, וממהרת אליו.

עם כל זאת לא הרגישה את עצמה מושלמת והקפידה ללמוד בספר 'ארחות צדיקים', באומרה כי הדבר מועיל להכנעה בפני הבעל.

## זכה - עוזרתו

אשה חשובה סבבה אצל רבניות גדולות ומפורסמות ושאלתה בפיה: מהו תפקידה המרכזי של האשה? התשובות שנאמרו לאחר מחשבה, היו מגוונות והקיפו עניינים יסודיים בית היהודי. כאשר שאלה האשה את אמא שאלה זו, לא הרהרה אמא אפילו רגע קט, ומיד פרסה את משנתה החד-משמעית במילים קצרות:

**"תפקידה של האשה להיות 'עזר כנגדו'!"**

## 'מכבדה יותר מגופו'

אף אבא מצידו כיבד את אמא מאוד. הוא היה מקפיד שלא להתחיל את ארוחותיו עד אשר הצטרפה אליו אמא. הוא הסביר כי אם לא ישמור עליה שתאכל - לא תאכל לעולם. הוא לא הלך לנוח בצהריים עד שבאה לנוח אף היא. פעם חשה אמא שלא בטוב ולא יכלה לקום ממיטתה. קצרה ידו של אבא מלעזור לה, ועל כן הביא את הסטנדר והתיישב ללמוד ליד מיטתה. כשנסעו לצפת ב'בין-הזמנים', אמרה אמא שהיא לא צריכה את ה'נופש', ואבא אמר שהוא נוסע בשבילה...

בשעה שערך את סיומי המסכתות, היה קורא לה או שולח לה יין. לפעמים טרח וירד את כל המדרגות, מחדר לימודו בקומה השנייה, כדי לשתף אותה בסיום. בהזדמנויות שונות היה רגיל לבקש את ברכתה, כגון: לפני אפיית מצות, בליל שבועות ועוד. בסעודות השבת תמיד ביקש את אישורה קודם שקידש וקודם ברכת המזון. אבא ביקש מאמא שתודיע לו קודם שהיא נוסעת מחוץ לעיר. כשיצאה לרכב שהמתין לה, היה מלווה אותה ארבע אמות ונשאר לעמוד עד אשר נעלם הרכב מן האופק.

אמא סרגה לאבא סוודר. אבא לבש את הסוודר שנים ארוכות כדי לכבד את אמא, ואף כשנקרע דאג תמיד שיתקנוהו. "הסוודר שאמא סרגה", אמר, "מחמם יותר מכל בגד אחר". כיוצא בכך, אישה אחת חפצה לסייע לאמא ולהכין במקומה את ארוחתו של אבא. אבא התנגד - הוא רוצה לכבד את אמא באומרו כי רק מאכליה ערבים לחכו...

אחד הנכדים סייע לאבא לבדוק את החמץ. אבא הורה לו כי בבודקו את המגירות, יקפיד להחזיר כל חפץ למקומו: "בדיקת

## כשהתארס אחד הנכדים וסעד עם כלתו על שולחנו של אבא בפעם הראשונה, שר אבא לכבודם את השיר "עוד ישמע" שוב ושוב. המסובים תמהו על כך, ואבא הסביר להם: "הלוא סבתא במטבח, ועדיין לא שמעה ששרנו"...

חמץ", הוסיף אבא, "דינה מדרבנן, ואילו לצער את סבתא, הרי זה איסור דאורייתא".... אכן, אבא לא רצה שאמא תתאמץ בעבודות הבית, לפיכך היתה אמא מסתירה ממנו את היקף עבודותיה בבית, בפרט בערב פסח, שלא לצער... וככל הנראה משמים סייעו בידיה להצליח בהסתרה זו.

כשהתארס אחד הנכדים וסעד עם כלתו על שולחנו של אבא בפעם הראשונה, שר אבא לכבודם את השיר "עוד ישמע" שוב ושוב. המסובים תמהו על כך, ואבא הסביר להם: "הלוא סבתא במטבח, ועדיין לא שמעה ששרנו"...

מעניין לספר כי ההנהגה בבית אבא ואמא היתה למשל ודוגמה בפי רבים, עד כי חתנים שהיו מתמידים במיוחד, והיה חשש שמתוך שקיעותם המופלגת בתורה לא ידעו להתייחס לנשותיהם כראוי-נשלחו על ידי רבותיהם לביתם של אבא ואמא, להביט מן הצד בארוחות הצהריים או בארוחות הערב המשותפות שלהם, למען ידעו לנהוג בביתם כיאה וכיאות....

## שותפות בכל

אמא היתה שותפה לאבא בהנהגת הבית גם בענייני הלכה, ואבא סמך עליה בעניינים עצומות. תמיד היתה מבררת את כשרות המאכלים, וכל שאלה שהתעוררה, תמיד היתה בין הראשונים שידעו על כך. אם אמרה לו שמאכל מסוים כשר או שבמוצר מסוים אין חשש איסור, הוא קיבל את דבריה בלי פקפוק. בשאלות הלכתיות מסוימות, כגון בצליית כבד, אף הורה לאחרים לשמוע לאמא, באומרו כי את הנהגותיה קבלה מאמו, שקיבלה מהחזון איש. אכן, נכון לומר, כי על בית כגון זה של אבא ואמא אמרו חז"ל כי "זכנו, שכינה ביניהם".

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'בית אמי')

# בליל שבת בבית כנסת ברמת אלחנן אחרי מעריב, הגר"י זילברשטיין אומר לי מה שקרה אחרי שהלכתי. שיצאנו מהלימוד, הרבנית שאלה את מרן רבי חיים: נתת ברכה טובה לחנניה? הוא אמר לה: חנניה?! הוא לא היה פה... אמרתי לרב זילברשטיין, האם יתכן שמרן לא מכיר אותי?! הוא אמר לי: באמצע הלימוד הוא לא מבחין בכלום!

צרו סיפורים קטנים ומיוחדים על מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זיע"א



הגדלות הגדולה שראינו אצלו היא כמובן ללמוד וללמוד כל הזמן באו אנשים עם צרות שלהם, והוא עם כ"כ הרבה סבלנות לקבל אותם, איזה חסד שזה היה. תורה וגמ"ת. הוא היה בעל חסד ענק ביטל מזמנו לעזור לאנשים.

## לא ראית את חנניה?

אשתך אתכם במשהו אישי. באתי אליו פעם כשאמי היתה חולה. נכנסתי והרבנית ע"ה בכניסה שאלה אותי מה קרה. אמרתי לה שאמא לא בריאה ואמרתי שאני רוצה ברכה. זה היה יום שישי ואמרה שכעת מרן עם החברותא יבלחט"א הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א. אמרתי לה אני לא רוצה להפריע שהרבנית תבקש אח"כ, אמרה לי אתה לא מפריע, תיכנס. נכנסתי ביקשתי ומיד יצאתי. הרבנית שאלה אותי ביציאה: קיבלת ברכה טובה? אמרתי לה קיבלתי ברכה...

בליל שבת בבית כנסת ברמת אלחנן אחרי מעריב, הרב (הגר"י זילברשטיין) אומר לי מה שקרה אחרי שהלכתי. שיצאנו מהלימוד, הרבנית שאלה את מרן: נתת ברכה טובה לחנניה? הוא אמר לה: חנניה?! הוא לא היה פה... אמרתי לרב זילברשטיין, האם יתכן שמרן לא מכיר אותי?! הוא אמר לי: באמצע הלימוד הוא לא מבחין בכלום! והוסיף לספר לי, עשינו ברית לנכד לפני שנים ומרן הגר"ח שהיה

## הרב יהושע לייבזון

יקח עוד זמן רב לעכל להפנים ולהבין את המתנה לה זכינו בדורנו בדמותו של מרן שר התורה זיע"א. ים הסיפורים ודברי החיזוק שנשמעו השבוע הוא כ"כ גדול שלפעמים קשה אפילו לבחור בין כל מה שנכתב על גדלותו של מרן שר התורה זיע"א. מתוך כל הדברים בחרתי להביא בפניכם כמה סיפורים קצרים שהובאו השבוע:

וכך סיפר הגאון רבי יוסף יקותיאל אפרתי שליט"א לשאלה מה כב' הרב שליט"א זוכר מהקשר בין רשכבה"ג מרן הגר"י ש לחתנו הגדול? "קשה כעת להתרכז ב'שעת חימום' לספר כל מה שראינו ושמענו לאורך השנים, אבל אני נזכר כעת בהפגנות השבת בפ"ת בתשמ"ו היה כינוס גדול לכבוד השבת בבית הכנסת הגדול שם ולגודל יקרותו של המרא דאתרא הגרב"ש שלומון זצוק"ל באופן נדיר הגיע מרן הגר"י ש זצוק"ל להשתתף במעמד".

"כשיצאנו, אמר לי מרן זצוק"ל, שכבר היה פעם בפ"ת, מיד שאלתי אותו מתי? אמר לי שהוא נסע לראות את 'חיים' כשדברו את השידוך. היה זה באייר תשי"א. ואז סיפר לי, שאחרי שנפגש עמו ב'שיבה בפ"ת, משם נסע לבני ברק למרן החזו"א זצוק"ל. שאלתי: 'ומה היה שם?' אמר לי מרן: 'הוא אמר שהוא יהיה הרוגאטשובר של הדור'. ומרן זצוק"ל הסביר לי שהחזו"א התכוון עוד אז כשהיה בבחרותו. פוק חזי מאן גברא רבא דקא מסהיד עליה".

## גם הרב חנניה צ'ולק שליט"א

## תפס את ליבי בשני סיפורים קצרים:

"גדול הכאב מאד" פותח הרב חנניה צ'ולק את דבריו. "אנחנו נמצאים בשעה קשה, והאמת שאף אחד לא יכול להעריך, רק הקב"ה יודע את גדלותו האמיתי של מרן זצוק"ל. כולנו יתומים וממש יתומים, מי יורה דעה ומי יבין שמועה, מי יתפלל מי יברך, אבל אנחנו צריכים להתחזק ומה שאנחנו חייבים בגדר "כל המתעצל בהספדו של חכם" שעל כך כתוב בחז"ל דברים נוראים, אז לספר עליו מה שראיתי באופן אישי זה חלק מההספד.

# פעם לוויית את החזו"א ברחוב, לפתע נעצר והתבטא: במקום שעומדים אנו עכשיו, בעבר כבר עברו כאן ודיברו בלימוד התורה. ואמר החזו"א שבמקום שעברו לומדי תורה ושוחחו או התפלפלו בלימוד התורה הקדושה אפשר להרגיש את קדושת המקום בחוש! וסיים הגר"ח זיע"א: שהחזון איש זכה להגיע לדרגה גבוהה זו ע"י יגיעה ועמל בלימוד התורה הקדושה

אמרות טהורות, הליכות והנהגות ממרן בעל החזו"א  
כפי שסיפר מרן הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי זיע"א



מאת: הרב טוביה פריינד

סיפר רבי חיים קנייבסקי זיע"א "בעל מלאכה [פחת] אחד התגורר בשכנות סמוך ונראה לישיבה, ותמיד היה צועק ומתלונן שרעש לימוד התורה בישיבה, מפריע לו ביותר. סיפרתי על כך להחזו"א, ואמר לי החזו"א שהוא לא צודק. ומשום שאין שייך 'נוקי שכנים' בלימוד התורה. ואפילו אם לומדים בקול".

[וכן סיפר רבי יעקב שניידמן זצ"ל שפעם ששכנים באו להתאונן שרעש לימוד הישיבה מפריע להם, וסיפר על כך למרן ה'חזון איש', הגיב ואמר לו: תאמר להם יבוא יום שבכל בנין שני בבני-ברק יהי ישיבה או ביהכ"נ].

## הרגיש בקדושת התורה

עוד סיפר: "פעם לוויית את החזו"א ברחוב [בסוף רחוב חזו"א, ליד בית העלמין], לפתע נעצר והתבטא: במקום שעומדים אנו עכשיו, בעבר כבר עברו כאן ודיברו בלימוד התורה. ואמר החזו"א שבמקום שעברו לומדי תורה ושוחחו או התפלפלו בלימוד התורה הקדושה אפשר להרגיש את קדושת המקום בחוש! וסיים הגר"ח זיע"א: שהחזון איש זכה להגיע לדרגה גבוהה זו ע"י יגיעה ועמל בלימוד התורה הקדושה.

## להיות שומר של החזו"א

סיפר הגר"ח זיע"א, שהוא עצמו היה 'שומר' לחזו"א בליל שבת קודש שהיה לומד לאור הנר בהיותו קטן קודם שהגיע לגיל המצוות. וכן סיפרה לו אמו שהייתה 'שומר' לחזו"א כשהייתה קטנה. וסיפרה שפעם אחת ראתה שכאילו החזו"א הולך להטות את הנר, ולא ידעה מה לעשות, ופחדה לומר לו שאסור. ולאחר מכן אמר החזו"א שהיא כבר פסולה מלהיות שומר. ואמר שהיה בכונה נוהג לבדוק את ה'שומרים', שלו באופן זה, שמשים עצמו כאילו רוצה להטות, כדי לראות אם השומר יזכיר לו.

והוסיף הגר"ח שמקור לדבר שקטן נאמן להיות שומר, מהמובא בשו"ע יו"ד סי' קכ"ז ס"ג ברמ"א שכתב בתו"ד "קטן אין לו דין עד להיות נאמן באיסורין (ריב"ש סימן רמ"ה); מ"מ בקטן חריף ובקי

בדבר, ואיכא רגלים לדבריו, יש להחמיר אם מעיד על דבר איסור (רשב"א סימן כ"ד). ואם מעיד על איסור דרבנן להקל, ולא אתחזק איסורא, כגון בדיקת חמץ, נאמן, דהימנהו רבנן בדרבנן". והוסיף הגר"ח זיע"א שמבואר בשו"ע דקטן מצוי להיות 'שומר' לענין יין נסך.

## מסכת דרך ארץ

"פעם כשהייתי ילד קטן נסעתי עם החזו"א לירושלים וכשהייתי בדרך ברחוב רצה לקנות תירס ולאכול. אמר לי החזו"א את הגמרא בקידושין דף מ' ע"ב 'האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב'. והיה בכך משום הוראה שגם קטן יש לו להזהר בכך..."

## כיבוד אם

החזו"א היה מכבד את אמו בכל מאודו, ומדי יום ביומו היה הולך לבקר אותה. אירע פעם שאמו חשה שלא בטוב ואחד מבני המשפחה הודיע על כך לחזו"א. ברגע ששמע החזו"א את השמועה החל בריצה במהירות מופלאה לקראת אמו לבקרה ולהשתדל ברפואתה להיטיב את מצבה והרגשתה.

מאחר שאביו הגאון בעל ה'קהילות יעקב' זצ"ל נהג כן, אבל לא נהג כן בתור נדר, לכך כשהחזו"א ביקש ממנו שידליק, ולא ידע שהוא נוהג בזה כמנהג אביו, מאחר שביקש ממנו במפורש, יש להדליק.

## תשובה 'כוללת'

סיפר הגר"ח: קרוב משפחתי מצד רעייתי, רצה שאשאל להחזו"א אם להמשיך לגור ב-ם או אולי כדאי לעבור לגור בב"ב החזו"א השיב לי שמסתמא הוא רוצה להתקבל בכולל. תגיד לו שישאר לגור ב-ם וממילא לא נקבל אותו לכולל. הוסיף הגר"ח: אני תמהתי מאוד על תשובתו של החזו"א, שהלה לא רמז כלל כי רוצה לבוא ללמוד ולהתקבל בכולל. חזרתי והשבתי לו את תשובת החזו"א שאמר שתמשיך לגור ב-ם. מיד הגיב לי אותו שואל: אוי כמה חבל שכך ענה, רציתי לנסות להתקבל בכולל...

## בבית הגר"ח מבריסק

קשר מיוחד היה בין הגאון רבי חיים מבריסק ורבינו בעל החזון איש, וכה סיפר הגר"ח קנייבסקי זיע"א את ששמע מדודו החזו"א: השעון שהיה תלוי בביתו של הגר"ח לא היה מדויק, וכל פעם חישוב הגר"ח מבריסק את ההפרש בכדי לחשב ולדעת את השעה הנכונה. יום אחד ביקרו אצלו החזו"א ואחיו רבי משה קרליץ ז"ל, נענה הגר"ח מבריסק ואמר להם לבטח הינכם מתפללים מדוע אינו מסדר ומדייק את השעון. והשיב לו רבי משה אחיו של החזו"א שבאמת כיון שבגאונותו אין בזה שום טרחה לחשב את השעה לכן אין לטרוח לסדר את השעון. וכשיצאו נהנה החזו"א לעומתו ואמר שהסיבה האמיתית שאינו מכוון את השעה, כיון שלהגר"ח מבריסק חס על רגע, ולא היה זמן מיותר לסדר ולכוון את השעון לכן העדיף כל פעם לחשב את השעה לפי השעון המפגר בכמה שעות.

## כפתור ופרח

מעשה באחד מבאי בית הגר"ח קנייבסקי זיע"א שלאחר סעודת שבת שאל את הגר"ח, שיש בתחתית חולצתו כפתור תפור במיוחד, כדי שאם יפול אחד הכפתורים ישמש כפתור רזרבה להחלפה. וכידוע שהחזו"א החמיר בהוצאה בדבר שהוא אינו חלק מהמלבוש, רבינו שמע את השאלה, קרא לרבנית וביקש ממנה חולצה שלו כדי לתת להנ"ל ללבוש ולהחליף כותנתו עד לאחר שבת.

(מתוך 'נועם שיח' המודיע)

עוד סיפר על אפיית המצות בחבורתו של דודו החזו"א: "בילדותי הגענו יחד עם החזו"א לאפיית המצות, שאלתי את החזו"א מה אני אעשה בעסק אפיית המצות? ענה לי: אתה תצעק כל הזמן ליד הפועלים 'לשם מצות מצוה'..."

הגר"ח זיע"א, היה מביא כל שנה להגר"ר ראובן כץ זצ"ל אב"ד פתח תקוה מהמצות שנאפו ע"י החזו"א. בשנה לאחר פטירת החזו"א המשיך והביא לו מצות, שאל להגר"ח, האם עתה המצות הם ג"כ מהודרות כפי שהיו בחיי החזו"א? השיב לו הגר"ח: עכשיו המצות הם יותר מהודרות, כי החזו"א עם כח ההכרעה שלו גם היה מיקל לנו, עכשיו כשהחזו"א איננו עמנו הננו מחמירים בכל ספק קל. עוד סיפר על אפיית המצות בחבורתו של דודו החזו"א: "בילדותי הגענו יחד עם החזו"א לאפיית המצות, שאלתי את החזו"א מה אני אעשה בעסק אפיית המצות? ענה לי: אתה תצעק כל הזמן ליד הפועלים 'לשם מצות מצוה'..."

## שמירת יו"ט שני

הגר"ח היה פעם בבית החזו"א ביו"ט שני, והחזו"א ביקש ממנו שידליק האור עבורו, משום שהחזו"א היה מחמיר לעצמו לאסור מלאכה ביו"ט שני. והדליק הגר"ח את האור בשבילו. והוסיף שהטעם שהדליק [אף שגם הוא שומר בצנעה יו"ט שני] כי זה היה - כיבוד גדול הדור - לאחר שביקש ממנו במפורש, הרי שזה מצוה דאורייתא, ואילו יו"ט שני דרבנן. והוסיף והסביר הגר"ח, שהוא עצמו נוהג בשמירת יו"ט שני בצנעה

077-2222-666 או \*4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת



# והנה מתיישבים כולם ומגישים לשולחן מזונות ובקבוקי יין, ומרן ממשיך להזיז את המעטפה עוד שורה ועוד שורה... ומתחילים לעשות סיום והמסיים ואומר את ההדרן, ומרן ממשיך להזיז את המעטפה עוד שורה ועוד שורה... וכבר מוזגים יין ושותים לחיים... ומרן מזיז את המעטפה עוד שורה ועוד שורה... ומתחילים לשורר את שירי הסיום... ומרן עוד ושורה ועוד שורה וכולם מחכים...

'ואמנם באמת הוא מלאך הדר עם בני תמותה'



## הרב בנימין בירנצווייג

זכיתי אני ועוד רבים מכלל ישראל לראות בחזיון הבלתי מצוי שהיה קורה ברחוב רשב"ם תמידים כסדרן, נכנסים עשרות אנשים לחדרו פנימה של מרן, והוא יושב בראש השולחן כשהוא שקוע בלימודו והמעטפה אשר בידו יורדת עוד שורה ועוד שורה... מחזה עוז חביון!!!! והנה מתיישבים כולם ומזיזים כסאות ומגישים לשולחן מזונות ומיני תרגימה בקבוקי יין כוסות וכל הנלווה, ומרן ממשיך להזיז את המעטפה עוד שורה ועוד שורה... והנה הזמן חולף... ומתחילים לעשות סיום והמסיים מקריא את מילות הסיום ואומר את ההדרן, ומסיימים... ומרן ממשיך להזיז את המעטפה עוד שורה ועוד שורה... וכבר מוזגים יין לכוסיות ושותים לחיים... ומרן מזיז את המעטפה עוד שורה ועוד שורה... ומתחילים לשורר את שירי הסיום... ומרן מזיז את המעטפה עוד ושורה ועוד ושורה ומעביר עמוד וממשיך... וכולם מחכים... ואז הוא מסיים! ומרים את עיני הבדולח הקדושות מהגמרא ומסתכל מסביבו ולא מבין על מה המהומה... ואז מסבירים לו שעשו כאן סיום...

שלא היה כ"כ מקובל בישיבות להגרר אחרי סיפורי מופתים וכוד', ושאלו האם באמת כך הם הדברים? וענה לו ר' איסר זלמן 'איני יודע אם יש לחזו"א רוח הקודש, אבל בודאי שיש בו 'סוד ה' ליראיו'!! ומהו הסוד של 'סוד ה' ליראיו'?

הגמרא בשבת עז, ב אומרת 'סודרא, סוד ה' ליראיו' ומסביר רש"י שם 'דרך החכמים לעטוף סודר'. ומה השייכות בין הסודר של החכמים לסוד ה' ליראיו'?

ונראה אולי שידוע שככל שאדם מתקדש בקדושת התורה הרי מתקיים אצלו התפשטות הגשמיות, וכולו רוחני, ידוע מהמעשה הנורא עם מרנא החזו"א שראה שני בחורים מישיבת פוניבז' שישבו במרפסת ביתו ולמדו ומפעם לפעם דברו קצת דברים בטלים, ואז ניגש אליהם החזו"א ואמר להם כדברים האלו בלתי נתפס:

מתיקות התורה, כמה גדולה היא נעימות התורה, ואי אפשר להשיג את זה ולהגיע לזה רק אחר שקידה של שלוש וארבע שעות ברציפות בלא הפסק, בלי זה אי אפשר אפילו לצייר מהי הרוחניות הזו, וק"ו אחר חמש שעות כמה רוממות יש, איך אפשר למי שיש לו את האפשרות הזאת להפסיק את הרציפות ולהפסיד בידיים נועם כזה, כמו קדירה המתבשלת להוריד מן האש ליתן להתקרר ואחר כך להשיבה. המשיך החזו"א, ואחר שש שעות של לימוד שוכח

מחזה שמימי לא נתפס, יש שיגידו כח הריכוז! יש שיגידו שקיעות! אבל האמת היא קצת שונה האמת היא באמת שמיימית, ונגסה להבן קצת אולי נוכל לתפוס מקצת דמקצת מקצוות הנהגותיו.

עוד בימי ילדותנו עלתה השאלה האם למרנא ר' חיים זצוק"ל יש רוח הקודש? זאת שאלנו גם לגבי אביו הגדול מרן הסטייפלר זצוק"ל שהיה מדבר מפיו דברים שהיו נראים ממש כרוח הקודש. והרי גם אחרי שאנחנו לומדים מסילת ישראלים אנו רק יודעים שרוח הקודש נמצאת במעלה המדרגות ואין נתפס לנו כלל...

אני דווקא יספר מעשה שהיה בקשר לדודו הגדול מרנא החזו"א ששם ראו כידוע דברים שמימיים... ובזמנו היו הולכים לחזו"א לשואלו בכל דבר ולקבל הכרעתו בכל ענין וכל אחד היה יוצא בהתפעלות נוראה מחיתוך הדברים ומהגילויים השמימיים. ומעשה ששאל ראש הישיבה דיישיבת חברון הגאון ר' יחזקאל סרנא זצ"ל את ר' איסר זלמן זצ"ל, שיש בחורים רבים ההולכים מהישיבה לחזו"א וחוזרים ובפיהם סיפורי מופתים של רוח הקודש וכדו' דבר

# ואז הוא מסיים! ומרים את עיני הבדולח הקדושות מהגמרא ומסתכל מסביבו ולא מביין על מה המהומה... ואז מסבירים לו שעשו כאן סיום... מחזה שמימי לא נתפס, יש שיגידו כח הריכוז! יש שגידו שקיעות! אבל האמת היא קצת שונה

פתרון! אבל בודאי שהוא זכה לסוד ה' ליראיו! בודאי שהוא זכה שגופו היה רק סודרא וכיסוי לרוחניות שמימית! ואז כל היוצא מפיו הוא סוד ה'! כל היוצא מפיו מיד מסכימים מן השמים כי דיבוריו היו שמימים!

אבל מה זה קשור אלינו, חלושי גוף ונפש?!  
כן בהחלט זה קשור אלינו! בדיוק כמו שהחזו"א הסביר לבחורים צעירים מה הוא מרגיש כשהוא לומד, ולא שחשב שהם בדרגות האלו אלא ליתן להם טעם והרגשה איך צריך להיות הלימוד שלנו, למה אנחנו לא מרגישים טעם בלימוד? למה אין לנו את סגולת מתיקות התורה? כי אנחנו ניגשים ללימוד בלי להתנתק מהסובב אותנו - ותרגילנו בתורתך אומר הגר"א, שמתיקות התורה נמצאת בעצמות נפש הישראלי ומה שאיננו מרגישים זאת כי לבנו בדברים בטלים, וע"ז מתפללים 'ותרגילנו בתורתך' תרגיל אותנו רק בדברי תורה ואז נזכה למתיקות התורה שנמצאת מובנית בנפשנו.

ממלאך ה' צבקות ר' חיים זצוק"ל אפשר ללמוד לדרגתנו אנו, כי ננסה ונשתדל כשמתחילים ללמוד כל אחד לפי דרגתו להחליט שהעשרים דקות הראשונות יהיו בלי הפסקה כלל להשתדל רק לחשוב ולדבר ר' בלימוד, וכך לנסות יותר ועוד קצת יותר, ואז מובטח וברור שהלימוד שלנו יהיה יותר טעים יותר מתוק ונוכל אולי קצת שבקצת להבין אין מורן ר' חיים היה דבוק ללימודו כדבר המתוק ביותר בעולם כשכל הסובב לא מזיז לו בכלל!

הלואי ונזכה ולא במקצת לטעות טיפה קטנטנה מן המתיקות הזו של לימוד תורה בחשק ודבקות בלי דברים בטלים, וזה ירוממם אותנו בכל לימודנו ובכל עבודת ה' שלנו.

ונזכה שמרן הקדוש זיע"א ימליץ טוב בעדנו ובעד כל כלל ישראל לגאולה שלמה בקרוב בקרוב!!

האדם מכל העולם וענייניו ומתדבק בדברים רוחניים. כאשר סיפרו זאת השניים אמרו בהשתוממות כיצד החזו"א תיאר זאת בעיניים בורקות ותנועות ידיים למעלה כאילו מתנתק הוא מכל הסובב. ואחר שבע שעות האדם מרגיש קרוב להקב"ה ואין לו מהנאות העולם כלום ומתמלא שמחה. ואחר שמונה שעות אפילו לא נופלת בלבו מחשבה של תאוות וחומריות וכולו משתוקק לאלוקיו. ואחר תשע שעות כולו קדוש למעלה למעלה. ואחר עשר שעות עין לא ראתה אין לתאר ואין מילים לבטא את מצבו ורגשותיו. צמרמורת חדה עברה בקרב השניים לשמע דברים נוראים כאלו.

ובודאי שאם החזו"א ידע לתאר זאת, הוא חוה זאת על עצמו, כמו שידוע שבגיל חמישים לאחר שסיים את חיבורו החזו"א על עירובין שהיתה עד אז מסכת סתומה והקשה שבקשות, והחזו"א עמל בה בכל יגיעו ונפשו לבארה והגיע לכאלו דרגות של עמל התורה ממש כמו שתאר לבחורים וכל זה היה בגיל חמישים שבאותם ימים היו מסתובבים חיילים ומחפשים עריקים מהצבא, והנה הגיעו לבית המדרש שבו היה החזו"א ואמרו לו שפלוגת חיילים גדולה נכנסת עכשיו לעיר לחפש עריקים, ומיד קם ממקומו לברוח ליערות מחוץ לעיר, והנה ברחוב היוצא מן העיר הוא מגיע והוא רואה לעיניו כפלוגה של מאתיים חיילים בשתי שורות כשהוא רץ לעברם במנוסתו, וכשהבחין בהם כבר היה מאוחר, אבל החזו"א המשיך ועבר בין פלוגת החילים והוא רואה ואינו נראה ממש. זה נקרא התפשטות הגשמיות, אדם שהגיע לדרגת מלאך שהגוף שלו הוא כסודרא הוא כיסוי שרגילים בו החכמים אלו העמלים בעל עוז בתורה הקדושה וגופם נהיה קדוש ומופשט ואינו אלא כסודרא וככיסוי לקדושתם

באלו האנשים מתקיים 'סוד ה' ליראיו' באנשים האלו שהם סודרא שיש לגופם כיסוי של גוף והם בשמי מרום בעמל תורתם הם זוכים לסוד ה' ליראיו.

ואיך זוכים לזה, אמר מרן החזו"א, בדבקות רק בה' ובתורתו, מיעוט תענוגות העולם ובשעת הלימוד להיות בלתי לה' לבדו!!

זה מה שזכינו לראות אצל מלאך דורנו מרן ר' חיים זצוק"ל, כידוע שלא עניין אותו שום דבר מכל עניני העולם דבקותו בתורה היתה מוחלטת, הוא ידע לחשב חשבון המולדות והשנים המסובך, ולא ידע להמיר את הלירה בשקל כשה נעשה בימים ההם, כמו שסיפר גיסו הרב זילברשטיין בלוייה! וכמו שסיפר בשם הרב אלישיב על החגב שהגיע לחלוננו כשהיה צריך ללמוד דיני, שזה קרה רק לראשונים, ומה היתה כונתו להכריע שהוא כאחד מהראשונים? כונתו היתה שעמל התורה ודבקותו היתה מוחלטת ואז יש סוד ה' ליראיו אז הדבקות בה' מוחלטת והטבע כולו משועבד לחלוטין אליו! כמו שזכו בדרות הראשונים בדבקותם בה'.

אני חושב שזה פתרון המחזה עוז חביון לראות את מלאך דורנו ר' חיים זצוק"ל יושב והוגה בתורה ומסביבו יהום רעש הכוסיות והשירים והוא לא שם בכלל, כי זכה הוא להיות כמלאך ביננו, דבקותו בתורה בלתי לה' לבדו!!

יש לו רוח הקודש או אין לו רוח הקודש? לשאלה הזאת אין לי

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג,  
כתבו ל: 7622500@gmail.com

# "אם תחכו, הברית לא תיערך לפני השקיעה, הוא יכול ללמוד כך שעות רבות... תתחילו בברית ותכבדוהו בקול רם בסנדקאות אז יתנער ממשנתו..."

ומדוע הדליקה הרבנית בת שבע קנייבסקי נרות חנוכה?



יתנער ממשנתו... וכך הוה...

כיוצא בזה היה לפני יותר מעשר שנים, כאשר זכיתי להיכנס אל הקודש פנימה יחד עם משלחת רבני 'דרשו', אל קיתונו הקדוש בעליית הגג, שם ישב ולמד במתיקות נפלאה, כשהגמרא פתוחה לפניו והוא מעביר את המעטפה ששמשה לו כסימניה, שורה אחר שורה, ומידי פעם מעיף מבטו אל רש"י ואל תוס'.

המשלחת מנתה יותר מעשרה אנשים, טבעם של דברים שלא הצלחנו לשמור על שקט מוחלט, ועם כל זאת מרן היה שקוע בלימוד ולא שת ליבו לנעשה סביבו ולא הפנה מבטו אלינו כלל וכלל. עברו כמעט עשר דקות לא שקטות כאמור, ובליט ברירה, כאשר ראה נאמן ביתו שלא בא הרגע בו יפסיק מלימודו ויפנה אלינו, הסב את תשומת לבו לנוכחים בחדר, וקבלנו בסבר פנים יפות, ומיד בתומה של השיחה שב אל מושו חייו, צלל שוב בין דפי הגמרא, והיה נראה כמי ששב לעסוק בתחביבו הגדול...

"אני הוא האברך שלפני יומיים הרב היה אצלי בחיפה בסנדקאות..." - סיפר האברך למרן שר התורה ז"ע אחר שענה לו על שאלתו. "אינני זוכר שהייתי בחיפה לפני יומיים, אבל אם אתה אומר אתה כנראה צודק..." - ענה לו רבי חיים ז"ע. שמעתי מבעל המעשה... וכבר ספד לו בנו הג"ר שלמה שליט"א שבדברי חולין לא זכר כלום, והיה אומר שזכרון דברי חולין הם על חשבון זכרון דברי תורה...

הרב ישראל ליוש

"מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו" (ויקרא י"א, ג')

מעלת גרה: מעלה ומקיא האוכל ממעייה ומחזרת אותו לתוך פיה לכתשו ולטחנו הדק... שע"י הגרה האוכל נפטר ונמוח...

על פי דברי רש"י, מבאר מרנא שר התורה בעל ה'דרך אמונה' ז"ע, בספרו 'טעמא דקרא', נבין מדוע העלאת גרה היא סימן טהרה, שהרי העצלן לא יתאמץ להעלות גרה ולטחון את האוכל הדק היטב, אלא יבלע במהירות ללא טרחה יתירה בטחינת האוכל, על כן מי שכן מתאמץ לטחון את המאכל הרי אינו עצלן, ועל כן זהו סימן טהרה...

ומביא מרן ז"ע את דברי הגמרא (פסחים סה א) גבי קרבן פסח שקרב בג' כיתות, והכת השלישית נקראת כת עצלנית, אע"פ שמצוה בג' כיתות וא"א באופן אחר, וע"כ שיהיו אנשים שיהיו בכת השלישית, מ"מ נקראת כת עצלנית, כי חובה על כל יחיד ויחיד להזדרז ולהשתדל להימנות על הכת הראשונה ולא באחרונה. הגמ' מדמה ענין זה ל'בסם' שריחו טוב ו'בורסי' שריחו רע. אע"פ שהעולם צריך אף את הבורסי, מ"מ אשרי מי שאומנתו בסם ואוי לו למי שאומנתו בורסי.

מי לנו זריו כמרן רבינו שר התורה ז"ע, אשר בזריותו הרבה לא הפסיד אף רגע קט מלימוד התורה. זכורני, לפני יותר משלושים שנה, מרן ז"ע בא לשמש כסנדק בברית שהתקיים בהיכל הישיבה בה למדתי, מרן ז"ע נכנס לבית המדרש אחר נסיעה ארוכה, יותר משעה, תיכף ניגש לארון הספרים, הוציא גמרא מנחות והתיישב ללמוד בהלכות קטנות בסוף הגמרא.

עשרות בני הישיבה ועמם רבני הישיבה ממתנינים לתחילת הברית, ומרן ז"ע שקוע ראשו ורובו בגמרא, כאילו אין מסביבו דבר, וכאילו אינו יודע לשם מה נמצא שם... עברו יותר מעשרים דקות, עד שמלווהו שאל את בעל הברית: "מדוע אינכם מתחילים לערוך את הברית...?", "אנחנו ממתנינים שמרן יפסיק מלימודו ויוכל לשמש כסנדק!" ענה לו בעל השמחה. בת שחוק עלתה על פני המלווה ואמר: "אם תחכו, הברית לא תיערך לפני השקיעה, הוא יכול ללמוד כך שעות רבות... תתחילו בברית ותכבדוהו בקול רם בסנדקאות אז

לעלות לקומה שלישית, הרי אתם סובלים מכאבי רגליים. אני ממילא אבוא לאכול אצלכם את ארוחת הצהרים ותוכלו אז לתת לי את הכסף...

"אבל רבי חיים דחה את דבריו בשתי ידיים ואמר: "א מצווה שטופט מען נישט". לא דוחים מצווה להזדמנות אחרת!"

## "לא ידעתי עד כמה"

בסיפור השני אודות הזריזות לא הייתי מעורב באופן אישי אבל הייתי עד לחלק ממנו, וכך היה המעשה: יום אחד בהיותי בביתו של מרן הגר"ח ממתין לשוחח עמו בעניין שלשמו באתי, ניגש אליו רבי משה מרצבך, בנו של הגר"י מרצבך זצ"ל משיבת קול תורה. הוא התכופף אל מרן שר התורה, וסיפר לו איזה סיפור בשקט. כשסיים את סיפורו צחק רבינו הגר"ח צחוק לבבי, והיה נראה שהוא מאוד נהנה מהסיפור.

"הסקרנות התעוררה בי, ולאחר מכן ניגשתי לרב מרצבך ושאלתי אותו מה הוא סיפר למרן שכל כך שעשע אותו.

"אמר לי הרב מרצבך שלפני שנים רבות, כשחיבר הסטייפלער הקדוש את ספרו 'שיעורים של תורה' נודע לו שרבי יונה מרצבך משיבת קול תורה כבר כתב איזה קונטרס בעניין זה של שיעורי התורה, והוא ביקש מבנו רבי חיים שישגיג לו את הקונטרס של הרב מרצבך, כי הוא רוצה לעיין בו.

"חצי שעה לאחר מכן נקשתי על דלתו של הסטייפלער והגשתי לו את הקונטרס של אבי מורי", כך מספר לי הרב מרצבך שליט"א. "הסטייפלער מאוד שמח ואפילו התפלא קצת. "בדיוק לפני חצי שעה ביקשתי מבני חיים שיביא לי את הספר", אמר לי הסטייפלער, ואני השבתי לו: "רבי חיים ביקש ממני להביא לרב את הספר ולכן מיהרתי לעשות זאת."

"הסטייפלער הופתע מאוד מהמהירות שבה ביצע בנו את שליחותו ואמר לי: "ידעתי שחיים שלי זריז מאוד, אבל לא ידעתי שעד כדי כך!"

"עכשיו סיפרתי את הסיפור הזה למרן שר התורה", הוסיף הרב מרצבך, "ולכן הוא צחק כל כך, כששמע את הדברים שאמר אביו זיע"א אודותיו".

## סברא פשוטה

"כשהתחילו להתפרסם המופתים של רבי חיים, אחד הסיפורים הראשונים שסיפרו, היה על יהודי אחד שסבל מאוד מכאבים בכתף, בא אצל רבי חיים שאמר לו ללמוד הלכות נטילת ידיים ולדקדק בנטילת ידיים, ואכן אותו יהודי החל ללמוד את הלכות אלו והכאבים פסקו לאלתר.

"הגר"ח עוד לא היה ידוע אז כ'בעל מופת', ולכן חשבתי לתומי שלא מדובר במופת אלא בסגולה עם מקור כלשהו בדברי חז"ל. באתי לרבי חיים ושאלתי אותו אם הסיפור הזה שמספרים על איש אחד שכאבה לו הכתף והרבי אמר לו ללמוד את ההלכות הללו והכאבים

חלפו, אם זה נכון.

"ענה לי רבי חיים שכן, הסיפור הזה אכן נכון. שאלתי אותו, ילמדנו רבינו, מה המקור לסגולה הזאת. הגר"ח צחק ואמר לי "זה סברא פשוטה". שאלתי אותו, מה כל כך פשוט בסברא הזאת, מה זאת אומרת סברא פשוטה???

"נענה מרן וסיפר לי שפעם בא יהודי אחד לאביו הסטייפלער הקדוש ובפיו תלונה שהוא סובל ממחשבות זרות של הרהורי כפירה שמתרוצצים בראשו נגד רצונו. הוא תמיד היה יהודי עם אמונה פשוטה ועכשיו יש לו כל מיני מחשבות לא רצויות. אמר לו הסטייפלער שהגמרא אומרת על הפסוק "והיה אמונת עתך חוסן ישועות וכו'", "ש"אמונת" זה סדר זרעים, לכן שילמד סדר זרעים ויזכה בחזרה לאמונה פשוטה.

"אם ללמוד סדר זרעים זה רפואה לבעיות באמונה", אמר לי הגר"ח, אם כן זאת סברא פשוטה שלימוד הלכות נטילת ידיים זאת סגולה לפתור את הבעיות והכאבים בידיים".

## לא עשו משמר

"היה לי ידיד יקר, הגאון רבי ישעיה ברמן זצ"ל, הוא היה אחיין של רבינו הגר"ח. דיברתי איתו פעם על העניין של הנורמליות, כלומר שבחורים צריכים לשמור על זמנים ועל סדר יום נורמלי, לישון בלילות וללמוד בימים ולא להפך את היוצרות.

"אמר לי רבי ישעיה: "יש לי שני דודים בשם רבי חיים, שניהם לא עשו 'משמר' ולא נשארו ערים לילות שלמים מימיהם, ושניהם צמחו גדולי עולם, הלא הם הגאון רבי חיים ברמן והגאון רבי חיים קנייבסקי...".

"ואכן גם מרן הסטייפלער וגם מרן הרב שך הרבו לעורר על העניין הזה שבחורים צריכים להתנהג בצורה נורמלית, לאכול כראוי ולישון כראוי ורק כך אפשר לגדול בתורה".

## יעבור בלי ניתוח

"אני לא אוהב לספר סיפורי מופתים, אבל בכל זאת לא אמנע מסיפור אחד שהיה לי עם מרן הגר"ח זצ"ל", אמר לנו הגר"א טורק. "הייתי אומר שיעורים, והתחלתי לסבול מכאבים עזים בגרון. הכאבים הלכו והתחזקו, נאלצתי ללכת לרופא והוא בדק אותי ואמר לי שאני חייב להיכנס לחדר ניתוח מחר בבוקר. "יש לך אבצס בגרון", הוא אמר לי, "זה כיס מוגלתי שהולך ומתנפח, ואם הוא יגדל עוד קצת, הוא עלול לחנוק אותך חלילה. חייבים לטפל בזה באופן מיידית".

"קיבלתי הפניה ומיד הזמנתי תור לניתוח למחרת בבוקר. בינתיים ישבתי בבית וסבלתי את הייסורים בדומיה וחיכיתי שיגיע זמן הניתוח. בעודי ממתין לניתוח, חשבתי פתאום, מה אני יושב כאן ככה ומחכה בלי לעשות שום פעולה? אולי נפנה למרן הגר"ח ונשאל את פיו מה לעשות?

"התקשרתי לאחד מחתניו של מרן, ושאלתי איך אפשר להשיג את

מרון שר התורה. הוא השיב לי שהוא בדיוק נמצא אצל השווער שלו, ואכן שמעתי ברקע את קולו של רבי חיים. סיפרתי לו את הסיפור, הוא אמר לרבינו זיע"א את השם שלי ושהרופאים אומרים שאני חייב לעשות ניתוח מחר בבוקר. "רבינו הגר"ח אמר לו בפשטות: "זה יעבור לו בלי ניתוח". באמצע הלילה, הרגשתי שהאבצס הולך וגדל ושאיני כמעט ונחנק,

כמו שאמר הרופא. הרגשתי מאוד רע, ונכנסתי ללחץ גדול, ומרוב לחץ התחלתי פתאום להקיא בלי סוף, הקאתי גם דם, וכמובן שנבהלתי נורא. למחרת בבוקר רצתי לבית החולים לעשות את הניתוח, אבל כשהרופא הציץ אל תוך הפה שלי, הוא שאל אותי "בשביל מה באת? אין לך כלום!". מסתבר שהאבצס פשוט התפוצץ מעצמו והמוגלה והדם זרמו החוצה בשעה שהקאתי... צדיק גוזר!

## המשך מעמוד 6 | הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

'אפשר להתפלל לפני בורא-עולם!' והתפילה, כידוע לכל בר-בי-רב, פועלת את פעולתה בשמי-שמים! אין תפילה אחת ששבה ריקם! ובמיוחד - כותב הגר"ש וולבה ב'עלי שור', חלק א' - כאשר התפילה נעשית בעת צרה. שהרי השכינה עצמה נושאת בעול עם כל קשה-

יום, עם כל צער וכאב: "אמר ר' מאיר: בשעה שאדם מצטער - שכינה מה לשון אומרת? קלני מראשי, קלני מזרועי! אם כך המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך, קל וחומר על דמן של צדיקים". (סנהדרין, מ"ו א').

(הרב משה מיכאל צורן שליט"א מתוך הספר שבת בשמחה)

## המשך מעמוד 12 | הרב יהושע לייבוזן

יותר צעיר בא ברגל מביתו לרמת אלחנן. ראינו במרפסת שהוא מגיע תכננו שהוא עולה, והתפלאנו שהוא לא מגיע. אחרי כמה דקות ראינו שהוא חוזר חזרה... אחד מבני המשפחה רץ אחרינו לשאול למה הוא חוזר. הוא אמר שנכנס ודפק ולא פתחו לו אז הלך... התברר שהוא בא לבנין ודפק על המעלית ולא פתחו לו... שאמרו לו שזה מעלית, שאל 'מה זה מעלית?' הוא מנותק מכל העולם הזה אמר לי הגאון הגדול רבי יצחק שליט"א ואתה שואל איך הוא לא ראה אותך באמצע הלימוד? אל כשסיימנו הוא לקח את הפתק ויש לומר תהילים על אמך, וב"ה זה עזר.

## מופת של מרון הגרא"מ שך!

אני טיפלתי ברבנו הגדול מרון ראש הישיבה הגרא"מ שך זצוק"ל, הלכתי לבקש ממרון הגר"ח לנסוע לחו"ל והוא אומר לי: איך אתה משאיר את הרב שך, אתה צריך לשמור עליו, זה כלל ישראל! מה עם 'עזר מציון' והשתדלות? - שאלתי, והוא השיב: מספיק השתדלות מהבית שלך ברמת אלחנן עד הבית של הרב שך. באותו שבוע נכנס מישהו משוויץ שאני לא יודע עד היום מי זה, ותרם שמונים אלף דולר! אמרתי לו: הרב עשה מופת, הוא צחק ואמר לי: זה מופת של הרב שך. (הציטוטים מתוך יתד נאמן י"ח אדר ב' תשפ"ב)

## המשך מעמוד 25 | הרב ישראל ליוש

וְיִהְיֶה בַּיּוֹם הַשְּׂמִינִי קָרָא מִשֶּׁה לְאַהֲרֹן... וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לָךְ עֵגֶל בֶּן בָּקָר... וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹר לֵאמֹר קַחוּ שְׂעִיר עִזִּים לְחַטָּאת... (ויקרא ט', א'-ג')

הקרבת העולם תהיה באחריותו ובאחריות בניו.



נסיים בסיפור מפעים על מידותיהם של זוג המלכות הרב והרבנית קניבסקי ז"ע, אותו סיפר הרב בעצמו: "קיבלתי מאדם מתנה חנוכיה נאה מאוד מכסף טהור, אך כיון שכבר היה לי חנוכיה שקיבלתי מזקני הגאון רבי אריה לוי זצ"ל לא היה לי צורך בה, אך חששנו שאם לא נשתמש בה הנותן יעלב, ועל כן הצעתי שהרבנית תדליק בחנוכיה זו..." ומעולם כאשר באו נשים לביתה בחנוכה, היתה הרבנית מספרת להם מדוע היא מדליקה נרות חנוכה, ומלבד פרסום נס חנוכה, פורסם גם ענין כבוד הבריות...

מדוע לא אמר משה עצמו לבני ישראל שיקחו שער עיזים לחטאת? - הקשה מרון ז"ע - מדוע צוה לאהרן לומר להם? אלא, זה היה חלק מהחינוך של אהרן, שהרי לדורות היו הכהנים אחראים על ענייני הקרבת העולם ועליהם היה מוטל לדאוג לצרכי הקרבת העולם ולגבות מישראל, כמש"כ בפ' קרח ואתה ובניך אתן תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח'. עפ"י? ביאר מרון ז"ע את דברי המשנה בשקלים, וכ"פ הרמב"ם: 'אין ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלום', שלפי שהם עצמם הממשכנים, יהיה זה בזיון עבורם למשכן את עצמם. וזהו כוונת משה שצווה לאהרן לדבר עם בני ישראל, לחנכו שעבודת

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו לי: israel.layosh@gmail.com

**ישיבת מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א**

קרית הישיבה רמת בית שמש

# **שבת משוש לבנו נדהפך לאבל מחוללנו**

אבלים ודוויים בשברון לב יחד עם כל בית ישראל על סילוקו לגנזי מרומים של רב רבנן מרא דכולא תלמודא, פאר הדור והדרו, לבם של ישראל, שר התורה והיראה אשר האיר עיני כל ישראל בתורתו וחסידותו ספריו הגדולים מאירים פני תבל ושמעתתא בפני רבנן ותלמידיהון בכל קצוי תבל, עמד בעוז על משמר התורה וההלכה בעיצה אחת עם ידיד נפשו להבל"ח רבנו פוסק הדור מרן ראש הישיבה שליט"א, היה מיצר בצרתן של ישראל וקומם קרן הצדקה בעולם

**מרנא ורבנא**

**הגאון החסיד רבי**

# **שמר יהו יוסף חיים קניבסקי**

**זצוק"ל**

אשר שבק חיים לרבנן ולכל ישראל בפניא דמעלי שבתא שושן פורים תשפ"ב

**וכל בית ישראל יבנו את השריפה אשר שרף ה'**

**בני הישיבה**

**רבני הישיבה**

בשורה טובה תדשן עצם!  
שמחים אנו להודיע לחובבי תורה די בכל אתר ואתר  
על הופעת הספר הנפלא

# שערי יסורים

ביאור נרחב על תורת היסורים  
מתורתו של האי גברא רבא פה מפיק מרגליות

הגאון רבי אהרן וואלקין זצוק"ל

אשר כתב בדם לבו הטהור  
מתוך אהבתו העזה להשי"ת, לתורתו ולעמו ישראל



**מהדורת פערלשטיין**  
על שם ר' יצחק אהרן ונחמה פערלשטיין

ביאור נרחב על תורת היסורים

- יסורים בהשקפת התורה
- ביאור נרחב על תורת היסורים
- דרכי משפט היסורים
- מעלות היסורים וקבלתם באהבה
- ותועלות היסורים בלימוד התורה ועבודת השי"ת
- ע"פ משנתם של חז"ל הקדושים, ורבתינו, גדולי ומאורי הדורות

Available at your local sefroit store

Order At  
RavAhronWalkin.com  
LevAharonFoundation@gmail.com  
732-793-1137

A Project of



שייכת עימוד גרמיקה חרפסה על ידי



**הגני והנצח**  
תורה נאמ' ונורכה נאמ' י 199 נאמ'  
732.455.2725 harknesh@gmail.com



בס"ד

**New Release!**

◦ A MUST-HAVE IN EVERY HOME ◦

The halacha sheet enjoyed across the world  
"Cheder Horaha" is pleased to introduce:

# CHUKAI CHAIM

**VOLUME 2**  
(English edition)

A practical concise halachic anthology by "Cheder Horaha"  
Minchas Yitzchok neighborhood, Yerushalayim

Headed by HaGaon HaRav **Chaim Aharon Bleier** shlit"א  
One of the eminent poskim of Yerushalayim



Excerpts from the haskamos:

- From the Gaavad of Yerushalayim, shlit"א  
...expertly arranged and universally appealing, with sources for every matter...[providing] great value and public benefit in enabling people to know the word of Hashem...
- From the author of Shevet HaKehasi, shlit"א  
...Since the papers are written and arranged in a style that addresses everyone and they encompass the most commonly encountered halachos, these volumes should be in every house, and the whole family should learn from them...whether at the Shabbos seudah or any other time; there is no one who will not benefit from them.

**DETAILED INDEX**  
INSIDE FOR EASY REFERENCE

**ALSO AVAILABLE:**  
CHUKAI CHAIM, VOLUME 1 (ENGLISH);



BOTH VOLUMES (LASHON HAKODESH)

◦ NEW, IN SELECT SEFARIM STORES ◦

TZUF PUBLISHING HOUSE | KULMUS DISTRIBUTORS

AVAILABLE AT CHEDER HORAHA: 20 MINCHAS YITZCHOK STREET, YERUSHALAYIM. TELEPHONE: 052-7619332 | PASKENSHTIBEL@GMAIL.COM

להסב ליד שלחן השבת ברוממות מלימוד  
הפרשה לאורם של גדולי המוסר והמחשבה!

# ספר מי הדעת

חומש ויקרא

אוצרות דעה ולקחי מוסר שנשמעו מפי  
הגה"צ רבי ישראל מאיר המניק זצוק"ל  
משגיח ישיבת 'יד אהרן'

מלאים מזן אל זן בביאורים  
נפלאים ויסודיים בתורה ומפרשיה,  
יסודות נאמנים, פנינים נפלאים,  
לצד עובדות והנהגות שקיבל  
מרבתי ובפרט מרבו המשגיח  
רבי שלמה וולבה זללה"ה



## פרדס ההגדה

ההגדה הכי נחטפת בשוק  
ההגדה היו"ל במהדורה ה-32  
ההגדה שהודפסה עד כה בעשרות אלפי עותקים

## פרדס ההגדה

ההגדה הנוסטלגית  
היצירה העוברת מדור לדור  
לסב, לאב, לבן, לנכד

## פרדס ההגדה

ההגדה הסוללת נתיבות לכל שדרות העם  
לצורבא מדבנן, ללמדן, לאברך, לבעל הבית  
לאבא העורך את הסדר, למחנך בבית תלמודו

## פרדס ההגדה

מהדורה מחודשת, מורחבת ומפוארת  
קנקן חדש מלא ישן  
בטעם זקנים, בניחוח קדומים

## פרדס ההגדה

בתוספת קונטרס "נחלת בנימין"  
הקונטרס הפותח צוהר אל ליל הסדר  
בסקידה כללית, בתמצית גפלאה  
ציונים ופרפראות לזכרון ענייני ליל הסדר

## פרדס ההגדה

אוצר בלום של:  
פנינים ופרפראות לחג הפסח  
מגן חמשים המכות לשיטת ר' עקיבא  
נסי קריעת ים סוף  
ספורי החג נדידים שלא שזפתם עין ודפוס



# פרדס ההגדה

ההגדה הנוסטלגית במהדורה חדשה מאידת עינים וכלילת יופי  
והוספות רבות שתאידי לכם את ליל הסדר



להשיג בכל חנויות הספרים המובחרות |

02-6254794

0533103537/8

או אצל המו"ל

כמו"ב ניתן להשיג אצל:

יומא טנא לרבנן

הופיע ויצא לאור  
**שיעורי רבנו  
מאיר הלוי**

על התורה

ויקרא

משיעודיו של רבנו ראש הישיבה הגאון החסיד  
מדרן רבי מאיר הלוי סאלאווייציק זצוקללה"ה  
שנכתב ע"י תלמידו הגאון רבי יעקב שפירא שליט"א



# גילויים מרעישים בסיפור יציאת מצרים

## משולחן התנא יונתן בן עוזיאל

פנינים וחידושים עצומים בסיפור יציאת מצרים מלוקטים מתרגומו של יונתן בן עוזיאל ככל התורה כולה, שזורים על סדר ההגדה, בדרך סיפור שאלה ותשובה

### כמה מעלות טובות

#### מחודשת

מלאה בחידושים שאינם מפורסמים

#### ממוקדת

בעניני סיפור יציאת מצרים בלבד

#### ברורה

ערוכה בטוב טעם וכשפה ברורה

#### מרתקת

פרטים חדשים על הדמויות והמאורעות

#### מפוארת

עימוד מפואר, מסודר ומאיר עינים

#### שיד השירים

עם תרגום המכואר - ביאור משולב



הנחה לכמויות

בחניית הספרים המוכרות

# והיזה לאלכם גבול נגב

מהו גבולה הדרומי של ארץ הקודש לעניין שמיטה?  
האם יכול הערבה הצפונית נחשב כפירות שביעית?



"מכון הילכתא" מארגנים בימים אלה

## סיור מודרך וחוייתי בדרום הארץ

לבני תורה, מורי הוראה ואברכים העוסקים בלימוד ההלכה, כדי שיוכלו לראות ולחוות את חלקי הערבה השונים, להבין מהי "הערבה הצפונית" שמדברים עליה כל כך הרבה, ולרדת לעומק דבריהם של רבותינו פוסקי ההלכה ואת השיטות השונות הלכה למעשה.



הסיור יתקיים אי"ה ביום שלישי ד' ניסן

לפרטים והצטרפות חייגו עכשיו: 053-313-6170

או שלחו הודעה למייל: s0533136170@gmail.com

עלות ההצטרפות: 160 ₪ בלבד



צוהר לשאלות  
ולבטים של בני הנעורים

ראה אוד

שד"ת

# לבני הנעורים

מאת הרה"ג

רבי בנימין הכט שליט"א

העוסק בבחירות נפלאה בשלל השאלות המעסיקות את בני הנעורים, אמונה והשקפה, הנאה אמיתית וסיפוק, שמחה בעשיית המצוות, עמידה בנסיונות, חשק בלימוד התורה ועוד ועוד. בהסכמת גדולי המשגיחים והמשפיעים.

הספר שהביא תועלת מרובה לבחורים רבים במהדורה מהודרת



צוהר לשאלות ולבטים  
של יהודים בני מלכים

ראה אוד

שד"ת

# לבני מלכים

מאת הרה"ג

רבי בנימין הכט שליט"א

העוסק בבחירות נפלאה בשלל השאלות המעסיקות יהודים בכל היבטי החיים, אמונה והשקפה, השתדלות בפרנסה, שמחה בעשיית המצוות, עמידה בנסיונות, רצונות טובים, קדושה, לימוד תורה, חינוך, חיבור לציפיה לנאולה ועוד ועוד. בהסכמת גדולי המשגיחים והמשפיעים.

הספר שהביא תועלת מרובה ליהודים רבים מכל גוונים הקהילה במהדורה מהודרת

